

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

ARCHITECTURAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT
NANG – LEONG COMMUNITY

ศุภชัย เนรจาทิ
SUPPHACHAI NENJATE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2547

ISBN 974-15-1273-2

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน..... 56675

วัน,เดือน,ปี..... 14 ก.ค. 2548

ห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้ง

b.11461044
i.....

ARCHITECTURAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT
NANG – LEONG COMMUNITY

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT' S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2004

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ISBN 974-15-1273-2
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2004

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

เอกสาร KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG ซึ่งประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง
นักศึกษา	นายศุภชัย เณรจาทิ
รหัสประจำตัว	44064021
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรม
พ.ศ.	2547
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ผศ.สมพล ดำรงเสถียร
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม	รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ผศ.สุทัศน์ จุฬามานี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การออกแบบสอบถาม แบบสำรวจภาคสนาม และแบบสัมภาษณ์ โคนสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชน

ชุมชนนางเลิ้ง เป็นย่านประวัติศาสตร์ย่านหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ชุมชนนางเลิ้งเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าเพียงพอต่อการอนุรักษ์และพัฒนา จึงทำการศึกษาชุมชนนางเลิ้งโดยกำหนดพื้นที่ศึกษาบริเวณ ชุมชนศุภมิตร 1 ละชุมชนศุภมิตร 2 พื้นที่ประมาณ 4,900 ตารางเมตร โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณา ถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศูนย์กลางของย่าน และเป็นบริเวณที่มีอาคารเก่าแก่และยังคงรูปแบบการอยู่อาศัยแบบชุมชนเก่าปรากฏอยู่

ผลที่ได้จากการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนนางเลิ้งพบว่า ในอดีตชุมชนนางเลิ้งมีลักษณะเด่นในด้านการเป็นแหล่งบันเทิงและค้าขาย มีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันนางเลิ้งทรุดโทรมลงกว่าในอดีตมาก ทั้งสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพทางกายภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาการของเมือง ทำให้นางเลิ้งในอดีตที่เคยเป็นแหล่งบันเทิงและค้าขายที่สำคัญของกรุงเทพ ลดบทบาทความสำคัญและทรุดโทรมลง ที่ผ่านมานางเลิ้งไม่เคยได้รับความสนใจในด้านการอนุรักษ์และพัฒนามาก่อน ทั้งนี้เนื่องจากขาดการศึกษาถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ทำให้มองข้ามความสำคัญของนางเลิ้งไป ซึ่งหากพิจารณาองค์ประกอบ ทุกด้านของชุมชนนางเลิ้ง ทั้งการเป็นย่านประวัติศาสตร์ แหล่งชุมชน

สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่หาได้ยาก และกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน
เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์ของงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปยังที่อื่นโดยไม่ได้รับ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงถือได้ว่านางเลิ้งเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต (living city) และเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมที่จะอนุรักษ์และพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของชุมชนนางเลิ้งได้อีกทางหนึ่ง

ในการวางแผนทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง โดยทำการกำหนดกลุ่มอาคารตามระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์ เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์โดยแบ่งแนวทางการอนุรักษ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ การบูรณะ การฟื้นฟูสภาพ และการพัฒนาหรือสร้างใหม่ ซึ่งในกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์เสนอให้อนุรักษ์ตามแนวทางการอนุรักษ์เพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลงของอาคาร ในส่วนอาคารในกลุ่มพัฒนาหรือสร้างใหม่เสนอให้ใช้ตามแนวทางการออกแบบอาคาร

เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ได้ดำเนินการให้เกิดผลตามแนวทางที่กำหนดไว้ จึงควรส่งเสริมมาตรการด้านการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาในทางปฏิบัติ และเพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง จึงเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนนางเลิ้ง ซึ่งสามารถฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของชุมชนได้ โดยการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยและเพิ่มกิจกรรมบทบาทของอาคารให้เอื้ออำนวยต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวทางด้านงบประมาณในการดำเนินการอาจใช้จากงบประมาณจากทางภาครัฐร่วมกับทางเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินได้แก่ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์หรือจากการระดมทุนจากคนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีอีกแหล่งเงินทุนหนึ่งคือโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเสนอให้ใช้เป็นมาตรการขั้นสุดท้าย สุดท้ายในการอนุรักษ์ และพัฒนาควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ด้วยการดำเนินการโดยคนในพื้นที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการอนุรักษ์ และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

Thesis Title	Architectural Conservation and Development Nang – Leong Community
Student	Mr. Supphachai Nenjate
Student ID.	44064021
Degree	Master of Industrial Education
Programme	Architecture
Year	2004
Thesis Advisor	Asst.Prof. Sompol Dumrongsatian
Thesis Co-Advisor	Asst.Prof. Dr.Preeyaporn Wonganutrohd Asst.Prof. Sutas Chufamanee

ABSTRACT

This research aims to study the aspect of Nang -Leong community, law and policy concerned and offer the way to conserve and develop Nang -Leong community architecture, in this study use data from document, report, design of questionnaire, survey in field trip and interview by official concerned about community architect conservation.

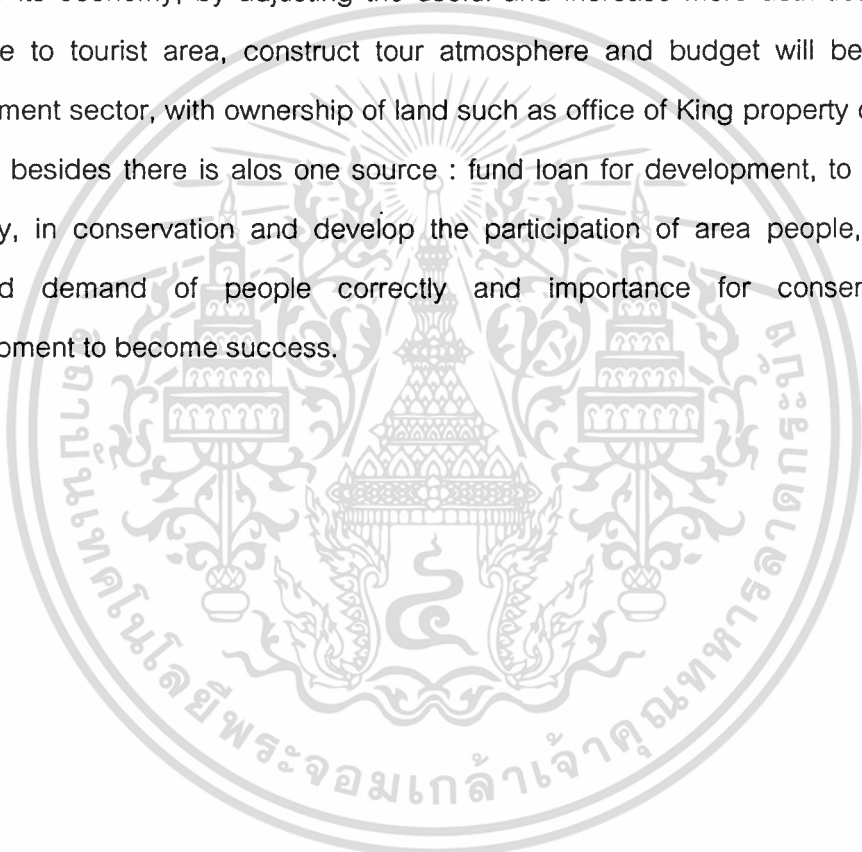
Nang -Leong community is historical area in Bangkok, and the primary study we know that it has valuable area to conserve and develop, so we study only area Supamit 1 and Supamit 2, about 4,900 square metres, using criterion for consideration, about important of history and it has old buildings and being from of old accommodation community.

The result is in the past Nang -Leong community has prominent in being entertainment and commercial having valuable architect in history and today it was destroyed than the past, even economic, social and physical even though it changed politics, in the past Nang -Leong was entertainment area and commercial in Bangkok, it reduced the role and destruction, in the past it never be interested in conservation before, because lacking of education so we overlook its important, if we consider factors in history, ancient architect which is rare and fix with architect in Ratanakosin,

Nang -Leong, area is living city, and ready for conservation and development for tourist which is recovering the economy of people alos.

In the way of conservation, to present the way is to divide into 3 levels : restore, recover and with draw which in building groups that has value to control the change of building, in part of building in group will be used by design drawings.

To conserve and develop Nang -Leong community, to be affected by the way, we should improve in motivation to co-operate and offer vision for tourists which can recover its economy, by adjusting the useful and increase more activities of role to facilitate to tourist area, construct tour atmosphere and budget will be used from government sector, with ownership of land such as office of King property or from area funder, besides there is alos one source : fund loan for development, to use as final strategy, in conservation and develop the participation of area people, which can respond demand of people correctly and importance for conservation and development to become success.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำ และคำปรึกษาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมพล ดำรงเสถียร อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ผศ.สุทัศน์ จุฬามานี อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งท่านทั้งหลายได้ให้ คำแนะนำ และความคิดเห็นต่างๆ ในการศึกษามาโดยตลอด จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ณรงค์ พิมสาร และ ผศ.สุรศักดิ์ กังขาว ที่ให้คำแนะนำและ ช่วยเหลือในการตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนการให้คำปรึกษา ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและหัวหน้าชุมชนสุขุมมิตร 1, 2 และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีได้ระบุชื่อไว้ในกิตติกรรมประกาศนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ครอบครัว เณรจาทิ และทุกๆ คนที่ได้ให้กำลังใจและการ สนับสนุนในทุกๆ ด้าน แก่ผู้ทำวิทยานิพนธ์ตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ช่วย ประสิทธิ์ประสาทความรู้ตลอดการเป็นนักศึกษาในสถาบันนี้

ศุภชัย เณรจาทิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	X
สารบัญรูป.....	XI
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 การศึกษาประวัติของย่านนางเลิ้ง.....	9
2.1.1 ตลาดนางเลิ้ง.....	10
2.1.2 โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี.....	11
2.1.3 วัดในย่านนางเลิ้ง.....	12
2.1.4 ศาลเจ้านางเลิ้ง.....	14
2.1.5 ตรอกสะพานยาว.....	15
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน.....	16
2.2.1 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม.....	16
2.2.2 การอนุรักษ์ชุมชน.....	17
2.2.3 องค์การและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชน.....	18
2.2.4 เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกอาคารอนุรักษ์.....	22
2.2.5 หลักการวางแผนอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์.....	24
2.2.6 ระดับวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่า.....	26

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 มาตรฐานสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับชุมชน.....	26
2.3.1 มาตรฐานถนน.....	26
2.3.2 ระบบน้ำใช้.....	26
2.3.3 ระบบน้ำเสีย.....	27
2.3.4 การระบายน้ำ.....	28
2.3.5 ระบบไฟฟ้า.....	29
2.3.6 การป้องกันอัคคีภัยระดับชุมชน.....	29
2.3.7 การจัดเก็บขยะ.....	30
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาลักษณะเฉพาะชุมชน.....	30
2.4.1 การใช้ที่ดิน.....	31
2.4.2 โครงข่ายการสัญจร.....	33
2.4.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน.....	36
2.4.4 จินตภาพ.....	36
2.4.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม.....	37
2.5 กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการส่งเสริม.....	38
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4.1 ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง.....	49
4.1.1 ข้อมูลทั่วไปจากผู้ตอบแบบสอบถาม.....	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	50
4.1.3 เส้นทางสัญจรและที่จอดรถ.....	52
4.1.4 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ	55
4.1.5 จินตภาพของพื้นที่.....	61
4.1.6 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม.....	66
4.2 แนวทางและความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้งที่ควรค่า แก่การอนุรักษ์ไว้.....	98
4.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความคิดเห็นของคนในชุมชนนางเลิ้ง.....	98
4.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชุมชน.....	99
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	101
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	101
5.1.1 ข้อมูลจากลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง.....	104
5.1.2 กฎหมายและนโยบาย.....	111
5.1.3 แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง.....	112
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	114
5.2.1 ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง.....	114
5.2.2 กฎหมายและนโยบาย.....	126
5.2.3 การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง...	127
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	148
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	148
5.3.1.1 ข้อเสนอแนะในด้านแนวทางการออกแบบอาคาร.....	148
5.3.1.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยว.....	149

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3.1.3 ข้อเสนอแนะการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การสร้างแรงจูงใจและแหล่งเงินทุนในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง.....	172
5.3.2 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ในครั้งต่อไป.....	173
บรรณานุกรม.....	174
ภาคผนวก.....	177
ภาคผนวก ก เอกสารราชการ/เอกสารติดต่อราชการ.....	178
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	185
ภาคผนวก ค โครงการตัวอย่าง.....	193
ประวัติผู้เขียน.....	212

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงจำแนกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง ผู้ตอบแบบสอบถาม.....	49
4.2 แสดงกิจกรรมประจำปีที่ชาวชุมชนนางเลิ้งปฏิบัติเรียงตามเวลาในช่วงปี.....	56
4.3 แสดงการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับอายุอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....	88
4.4 แสดงการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....	88
4.5 แสดงการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับความสูงของอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....	91
4.6 แสดงการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและประเภทกิจกรรมในอาคาร.....	94
4.7 แสดงการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง.....	98
5.1 แสดงสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา.....	110
5.2 แสดงแนวทางในการนำเสนอรูปแบบทางสถาปัตยกรรมสำหรับตึกแถวในชุมชน นางเลิ้ง.....	143
5.3 แสดงกำหนดการในการเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้ง.....	170

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 แสดงภาพรูปอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....	3
1.2 แสดงรูปแผนที่แสดงพื้นที่ที่ศึกษา.....	5
2.1 แสดงรูปภาพชุมชนนางเลิ้งในอดีต.....	11
2.2 แสดงรูปภาพโรงพยาบาลยนต์ศาลาเฉลิมธานี.....	12
2.3 แสดงรูปภาพวัดโสมนัสวิหารในอดีต.....	13
2.4 แสดงรูปภาพวัดสุนทรธรรมทานในอดีต.....	14
2.5 แสดงรูปภาพศาลเจ้านางเลิ้ง.....	14
2.6 แสดงรูปภาพหญิงโคมเขี้ยวในอดีต.....	15
4.1 แสดงรูปผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	51
4.2 แสดงรูปผังแสดงโครงข่ายการคมนาคมทางบก.....	53
4.3 แสดงรูปผังแสดงเส้นทางสัญจรและที่จอดรถภายในชุมชนนางเลิ้ง.....	54
4.4 แสดงการจารึกบนผนังอาคารเป็นการประกาศแจ้งความของพระคลังข้างที่.....	58
4.5 แสดงรูปผังแสดงการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชนนางเลิ้ง.....	59
4.6 แสดงรูปกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวชุมชนนางเลิ้ง.....	61
4.7 แสดงรูปที่รวมกิจกรรม.....	61
4.8 แสดงรูปที่หมายตา.....	62
4.9 แสดงรูปที่ย่าน.....	63
4.10 แสดงรูปทางสัญจร.....	64
4.11 ผังจินตภาพของพื้นที่.....	65
4.12 ผังแสดงตำแหน่งและอาณาเขตชุมชนนางเลิ้ง.....	66
4.13 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตลาดนางเลิ้ง.....	68
4.14 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมโรงหนังนางเลิ้ง.....	70
4.15 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นริมถนนนครสวรรค์และริมถนนกรุงเกษม.....	73
4.16 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง.....	75
4.17 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง.....	76
4.18 แสดงรูปห้องแถวไม้.....	78

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.19	แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นห้วมุมถนนพะเนียงตัดกับถนนศุภมิตร.....79
4.20	แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นถนนศุภมิตร(ด้านใน)..... 80
4.21	แสดงรูปองค์ประกอบด้านหน้าอาคารตึกแถว.....81
4.22	แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นริมถนนศุภมิตร.....83
4.23	แสดงรูปตึกแถวสมัยใหม่.....84
4.24	แสดงการจำแนกกลุ่มสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้งตามประเภทอาคาร.....85
4.25	แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมริมถนนรอบชุมชนนางเลิ้ง.....86
4.26	แสดงวัสดุและการใช้สีของอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....87
4.27	แสดงการจำแนกอายุอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....89
4.28	แสดงสภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....90
4.29	แสดงความสูงอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....92
4.30	แสดงการใช้สัดส่วนและรายละเอียดของอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....93
4.31	แสดงทิศทางระบายน้ำและเส้นทางจัดเก็บขยะในชุมชนนางเลิ้ง.....96
4.32	แสดงรูปหน่วยบรรเทาสาธารณภัยนางเลิ้ง.....97
5.1	แสดงรูปทางสัญจร.....106
5.2	แสดงโครงข่ายคมนาคมทางบก.....115
5.3	แสดงรูปที่รวมกิจกรรม.....116
5.4	แสดงรูปที่หมายตา.....117
5.5	แสดงรูปย่าน.....117
5.6	แสดงรูปทางสัญจร.....118
5.7	แสดงจินตภาพของพื้นที่.....120
5.8	แสดงรูปตลาดนางเลิ้ง.....121
5.9	แสดงรูปโรงหนังนางเลิ้ง.....122
5.10	แสดงรูปอาคารประเภทตึกแถวยุคแรกของชุมชนนางเลิ้ง.....123
5.11	แสดงรูปตึกแถวริมถนนศุภมิตร.....124
5.12	แสดงรูปตึกแถว 3 ชั้นริมถนนพะเนียง.....124
5.13	แสดงรูปสภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้ง.....125

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.14 แสดงรูปกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์สูง.....	129
5.15 แสดงรูปแนวทางการอนุรักษ์อาคารตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และริมถนนกรุงเทพฯ.....	131
5.16 แสดงรูปแนวทางการอนุรักษ์อาคารตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง.....	132
5.17 แสดงรูปแนวทางการอนุรักษ์อาคารตึกแถวหัวมุมถนนพะเนียงกับถนนสุขุมมิตร.....	133
5.18 แสดงรูปแนวทางการอนุรักษ์อาคารตึกแถวถนนสุขุมมิตรด้านใน.....	134
5.19 แสดงรูปรายละเอียดองค์ประกอบด้านหน้าอาคาร.....	135
5.20 แสดงรูปการปรับปรุงด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง.....	136
5.21 แสดงรูปกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ปานกลาง.....	137
5.22 แสดงรูปการปรับปรุงตลาดนางเลิ้ง.....	138
5.23 แสดงรูปแนวทางการฟื้นฟูสภาพอาคารริมถนนสุขุมมิตร.....	139
5.24 แสดงรูปแนวทางการฟื้นฟูห้องแถวไม้.....	140
5.25 แสดงรูปกลุ่มอาคารที่ไม่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์.....	141
5.26 แสดงรายละเอียดของอาคารที่นำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอาคาร.....	144
5.27 แสดงรูปแนวทางการควบคุมอาคารก่อสร้างใหม่และการต่อเติมอาคาร.....	145
5.28 แสดงรูปด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ตึกแถวริมถนนรอบชุมชนนางเลิ้ง.....	146
5.29 แสดงการจำแนกกลุ่มอาคารตามระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์.....	147
5.30 แสดงผังเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนนางเลิ้ง.....	150
5.31 แสดงรูปการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรมบริเวณตรอกนางเลิ้ง 2 เป็นที่จอดรถสำหรับชุมชน..	151
5.32 แสดงผังแสดงแนวทางการพัฒนาลานกิจกรรมนันทนาการและที่ทำการชุมชน.....	152
5.33 แสดงรูปการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรมบริเวณหลังห้องแถวไม้เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทำการชุมชนและพื้นที่เพื่อการนันทนาการ.....	153
5.34 แสดงรูปการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณลานด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง.....	154
5.35 แสดงรูปแสดงการพัฒนาพื้นที่ด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง.....	155
5.36 แสดงรูปทัศนียภาพบริเวณทางเข้าหลักของชุมชนและตลาดนางเลิ้ง.....	156
5.37 แสดงรูปแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณทางเข้าหลักของชุมชนและตลาดนางเลิ้ง.....	157
5.38 ผังแสดงสภาพปัจจุบันภายในตลาดนางเลิ้ง.....	158
5.39 ผังแสดงแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภายในตลาดนางเลิ้ง.....	159

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.40	แสดงรูปทัศนียภาพการพัฒนาพื้นที่ชายของบริเวณด้านหน้าอาคาร.....160
5.41	แสดงรูปการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเดินเท้าเพื่อการพักผ่อน.....161
5.42	แสดงรูปแนวทางการพัฒนาทางเดินเท้าในชุมชนนางเลิ้ง.....162
5.43	แสดงรูปแบบสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้ง.....164
5.44	แสดงรูปภาพด้านหน้าตึกแถวในชุมชนนางเลิ้ง.....165
5.45	แสดงรูปด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าตึกแถว.....166
5.46	แสดงรูปด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าตึกแถว.....167
5.47	แสดงผังเสนอแนะเส้นทางเดิมชมสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้ง.....168
ค.1	แสดงภาพชุมชนท่าเตียน.....195
ค.2	แสดงภาพชุมชนท่าช้าง.....195
ค.3	แสดงภาพชุมชนท่าพระจันทร์.....195
ค.4	แสดงภาพชุมชนสามแพร่งและเสาชิงช้า.....197
ค.5	แสดงภาพตลาดเก่าเยาวราช.....198

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น คนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับแม่น้ำลำคลอง โดยมีการตั้งบ้านเรือนและใช้ชีวิตริมน้ำเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมหลักของเมือง ในสมัยนั้น ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอมงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระนโยบายการปฏิรูปประเทศ ในระยะเวลานั้นชาวตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองเป็นอย่างมาก โดยไทยได้เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาอยู่อาศัยรับราชการและทำการค้าอย่างเสรี รัฐบาลต่างประเทศที่ทำสัญญาทางพระราชไมตรีและทางการค้ากับไทยนั้น ได้ส่งกงสุลเข้ามารักษาดูแลประโยชน์ของประเทศตน พวกกงสุลของประเทศต่างๆ ดังเช่น กงสุลโปรตุเกส กงสุลฝรั่งเศส เป็นต้น และได้รับพระราชทานที่ดินจากรัชกาลที่ 4 บริเวณคลองผดุงกรุงเกษม ทำให้ชาวต่างชาติตะวันตกเข้ามาตั้งบ้านเรือน และห่างกันมาก ทรงให้มีการขุดคลองและตัดถนนขึ้นหลายสาย ในสมัยนั้นจึงมีการสร้างตึกแถวขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจการค้าต่างๆ และพักอาศัยตามริมถนน จนทำให้ริมถนนกลายเป็นบริเวณที่มีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนที่พักอาศัยเป็นวิถีชีวิตริมถนนแทนการใช้ชีวิตริมคลอง

ซึ่งในช่วงเวลานี้เองเมืองกรุงเทพจึงมีการพัฒนาและมีความเปลี่ยนแปลง จากชุมชนเมืองริมแม่น้ำในยุคของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาสู่ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานตามการพัฒนาของถนน และมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในสิ่งก่อสร้างมากขึ้น จึงทำให้การตั้งถิ่นฐานของประชากรที่อยู่ใกล้น้ำเริ่มมีมากขึ้น แหล่งชุมชนและตลาดเริ่มใช้การสัญจรทางบกเป็นหลักเรื่อยมา จนกระทั่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา กรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว โดยขาดการควบคุม เป็นเหตุให้เกิดการขยายตัวอย่างไม่มีระบบ และแบบแผน ทำให้ประสบปัญหาด้านต่างๆ เกิดขึ้น

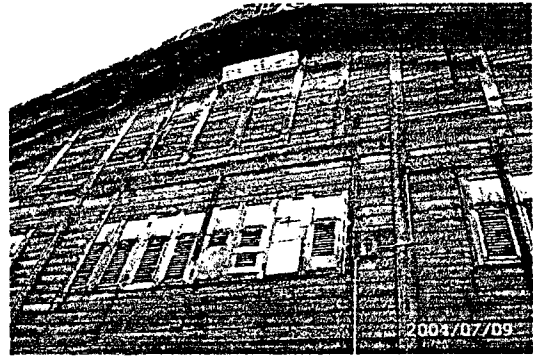
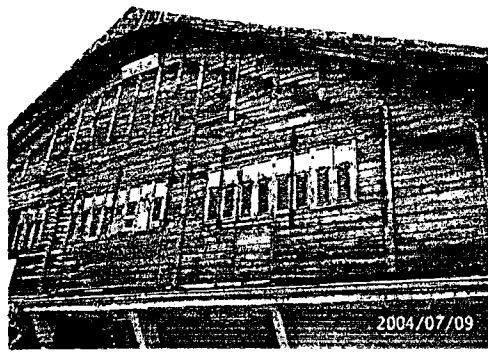
ย่านนางเลิ้ง เป็นย่านพาณิชย์กรรมเก่าแห่งหนึ่ง ปัจจุบันจัดอยู่ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกเป็นย่านการค้าและแหล่งบันเทิงเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยปลายรัชกาลที่ 5 มีลักษณะของชุมชนเก่าที่หาได้ยากในปัจจุบัน นอกจากนี้ลักษณะสถาปัตยกรรมในย่านนางเลิ้งยังมีความต่อเนื่องกับพื้นที่ในเขตอนุรักษ์ใกล้เคียงด้วย คือมีตึกแถวประวัติศาสตร์ซึ่งมีรูปแบบกลมกลืนกับตึกแถวกลุ่มอื่น ๆ ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ จึงถือเป็นชุมชนที่มีความเชื่อมโยงทั้งทางกายภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกับชุมชนเก่าแห่งอื่นในกรุงรัตนโกสินทร์ถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

สภาพย่านนางเลิ้งในปัจจุบันทรุดโทรมลงกว่าในอดีตมากทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพทางกายภาพ ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงจากพัฒนาการของเมืองประกอบกับการขาดนโยบายในการอนุรักษ์และพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งลักษณะเช่นนี้อาจทำให้ชุมชนถูกผลักดันไปสู่การพัฒนาแบบเมืองสมัยใหม่ได้ ดังจะเห็นได้จากในระยะที่ผ่านมามีความพยายามรื้อย้ายอาคารเพื่อปลูกสร้างอาคารพาณิชย์สมัยใหม่อยู่เนื่อง ๆ ความพยายามเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในย่านนางเลิ้งที่เกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความต้องการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ

ในอดีตที่ผ่านมาย่านนางเลิ้งเป็นย่านที่ไม่เคยได้รับความสนใจในด้านการอนุรักษ์มาก่อน ในแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้กำหนดพื้นที่ย่านนางเลิ้งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ทั้งนี้เนื่องจากจากการขาดการศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่อย่างเพียงพอ ทำให้เป็นการมองข้ามความสำคัญของย่านนางเลิ้งไป ซึ่งหากพิจารณาถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่หลงเหลืออยู่ในย่านนางเลิ้งในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม ลักษณะชุมชนแล้ว นับได้ว่านางเลิ้งเป็นย่านประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของเมืองกรุงเทพมหานคร การอนุรักษ์เป็นการฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ทางหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้สามารถรักษาอาคารประวัติศาสตร์และสภาพชุมชนเก่าไว้ได้ และยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยรักษา ส่งเสริมภาพลักษณ์ของเมืองเก่ากรุงรัตนโกสินทร์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นด้วย

ย่านนางเลิ้งในปัจจุบันแบ่งออกเป็นหลายชุมชน โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษาประกอบด้วยชุมชนที่จัดตั้งขึ้น คือ ชุมชนศุภมิตร 1 และชุมชนศุภมิตร 2 จากข้อมูลจากสำนักงานเขตป้อมศัตตพ่าย ระบุว่ามีการประชากรในชุมชนศุภมิตร1และศุภมิตร2 รวมประมาณ 478 หลังคาเรือน

ด้านกรรมสิทธิ์ของที่ดินในพื้นที่ที่ศึกษา ประกอบด้วยเจ้าของที่ดิน 3 ราย คือ วัดโสมนัสวิหาร , วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค) และ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะถือได้ว่าพื้นที่ที่ศึกษามีเจ้าของน้อยราย ดังนั้นหากมองในแง่ความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ถือได้ว่าพื้นที่ที่ศึกษานี้มีความเป็นไปได้ในการอนุรักษ์และพัฒนาค่อนข้างเป็นไปได้สูง

รูปที่ 1.1 แสดงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง
2. เพื่อศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเสนอแนวทางการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง" ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ในด้านอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนของ Wayne O. Attoe (1979) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เป็นแนวคิดในการป้องกันพื้นที่ซึ่งมีร่องรอยแห่งอดีต สถาปัตยกรรม หรือประวัติศาสตร์สำคัญที่มีความพิเศษ เนื่องจากเป็นกลุ่มอาคาร ทำให้ไม่สามารถอนุรักษ์อาคารเหล่านั้นโดยแยกจากกันได้ วิธีที่ดีที่สุดคือ การอนุรักษ์อาคารเหล่านั้นรวมกัน เนื่องจากคุณค่าของความเป็นกลุ่มอาคารนั่นเอง

โดยทั่วไปแนวคิดในการอนุรักษ์ชุมชนเป็นการอนุรักษ์ความเป็นอยู่ทั้งบริเวณ (Living as a Whole) คือ ลักษณะเฉพาะของชุมชน หมายถึง เอกลักษณ์ของชุมชน ที่เกิดจากภาพรวมของกลุ่มอาคาร รูปร่างของชุมชน โครงข่ายการสัญจร ขนาด บรรยากาศ และกิจกรรมทางสังคม และเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงลักษณะภูมิประเทศและนโยบายทางการเมืองด้วย และสถาปัตยกรรม ได้แก่อาคารและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ทำให้เกิดรวมกันเป็นสภาพแวดล้อมของชุมชน

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดที่จะศึกษาได้ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง
 - 1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - 1.2 โครงข่ายการสัญจร
 - 1.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
 - 1.4 จินตภาพของพื้นที่
 - 1.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
2. กฎหมายและนโยบาย

1.4 -ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

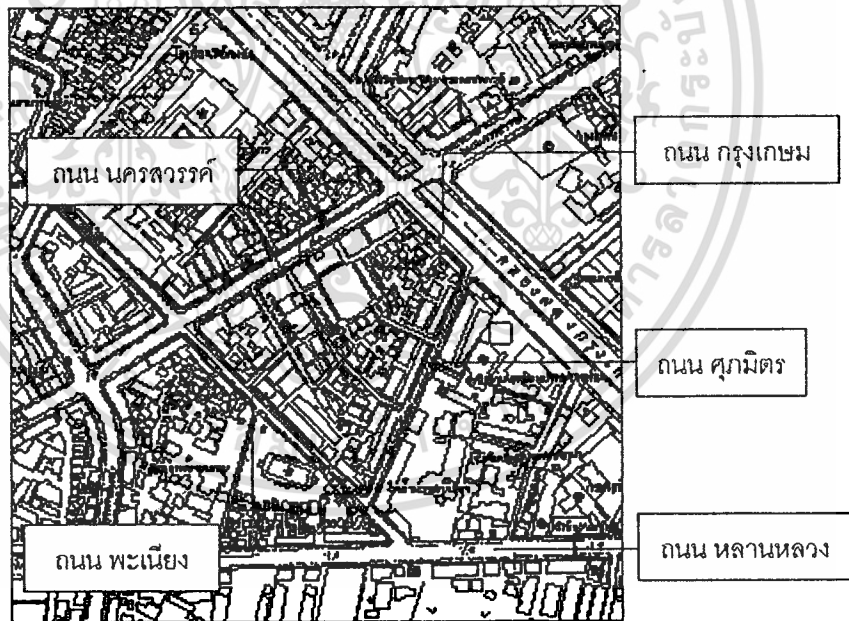
ในอดีตย่านนางเลิ้งเคยเป็นอำเภอหนึ่งของกรุงเทพมหานคร แต่ในปัจจุบัน(ปีที่ทำการศึกษา พ.ศ.2547) ย่านนางเลิ้งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายประกอบด้วยชุมชนย่อยหลายชุมชน ในการศึกษานี้จึงใช้การกำหนดขอบเขตของย่านนางเลิ้งโดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และความเป็นศูนย์กลางของย่าน
2. ลักษณะทางกายภาพที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่หลงเหลือมาถึง

ปัจจุบัน

3. ลักษณะการรวมกลุ่มชุมชนในปัจจุบัน

จากเกณฑ์ดังกล่าว จึงกำหนดพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ของชุมชนศุภมิตร1 และศุภมิตร2 (บริเวณตลาดนางเลิ้ง) มีพื้นที่ 4,900 ตารางเมตร ล้อมรอบด้วยถนนศุภมิตร ถนนพะเนียง ถนนกรุงเกษม และถนนนครสวรรค์

รูปที่ 1.2 แสดงรูปแผนที่แสดงพื้นที่ที่ศึกษา

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่

1. ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรในชุมชนศุภมิตร 1 และ

เอกสารนี้ ประชากรในชุมชนศุภมิตร 2 รวม 478 หลังคาเรือน หรือ 478 คน ญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีก 2 นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาชุมชนนำไปใช้

- กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 83 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางตามแบบ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$
2. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง จำนวน 5 ท่าน

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

1. ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง
 - 1.1 ลักษณะการใช้ที่ดิน
 - 1.2 โครงข่ายการสัญจร
 - 1.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
 - 1.4 จินตภาพของพื้นที่
 - 1.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
2. กฎหมายและนโยบาย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุมชนนางเลิ้ง หมายถึง พื้นที่บริเวณตลาดนางเลิ้งเป็นพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยถนนสุขุมมิตร ถนนพะเนียง ถนนกรุงเกษมและถนนนครสวรรค์รวมถึงตึกแถวริมถนนนครสวรรค์ฝั่ง วัดโสมนัสวิหาร

2. ลักษณะเฉพาะของชุมชน หมายถึง เอกลักษณ์ของชุมชน ที่เกิดจากภาพรวมของการรวมตัวของคนภายในชุมชนรวมไปถึงสิ่งต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากชุมชนอื่นซึ่งประกอบไปด้วย

2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ในการประกอบกิจกรรมต่างๆโดยในกิจกรรมนั้นๆ จะมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ควบคุมความหนาแน่น ความคุมความสูงตลอดจนข้อจำกัดในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.2 โครงข่ายทางสัญจร หมายถึง ระบบถนนภายในชุมชนที่เชื่อมโยงทั้งภายในตัวชุมชนและภายนอกชุมชน

2.3 กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน ประกอบกับการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมนี้มีได้หมายถึง เฉพาะงานเทศกาลพิเศษ แต่หมายถึงกิจกรรมประจำวันของคนในชุมชนด้วย

- 2.4 จินตภาพ หมายถึง ภาพรวมของพื้นที่ที่บุคคล จำได้หลังจากที่ได้มาพื้นที่นั้นๆ
- 2.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม หมายถึง รูปแบบสถาปัตยกรรมและสภาพอาคาร อายุ วัสดุ ความสูง การใช้อาคาร
- 3. กฎหมายและนโยบาย หมายถึง กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ที่บังคับใช้ในเขตพื้นที่การศึกษา
- 4. การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม หมายถึง การสงวน รักษา ดูแลป้องกันเพิ่มคุณค่าทางอาคารและบริเวณใกล้เคียงที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม การอนุรักษ์จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของชุมชน ซึ่งจะไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาของเมืองในปัจจุบัน แต่กลับจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมเมืองในด้าน เอกลักษณ์ เศรษฐกิจและสังคม
- 5. การพัฒนา หมายถึง กระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการสะสม รื้อ ที่ดินและอาคารที่เสื่อมโทรมลง ให้มีโครงสร้างใหม่ทั้งหมดโดยกระทำตามแบบแผนที่เตรียมไว้ ซึ่งโครงสร้างใหม่นี้จะมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับโครงสร้างเดิมก่อนที่จะมีการทำใหม่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและกากระจายตัวของประชากรเดิม ให้มีรูปแบบใหม่ด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพของการรองรับ (Capacity) ให้มีสภาพที่เหมาะสมกับความต้องการในยุคนี้ๆ
- 6. ตึกแถว หมายถึง อาคารที่พักอาศัยหรืออาคารพาณิชย์ ซึ่งปลูกสร้างติดกันเป็นแถวเกินกว่าสองห้อง และประกอบด้วยวัสดุอาคารและทนไฟเป็นส่วนใหญ่ ในเขตชุมชนนางเลิ้ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 การศึกษาประวัติของย่านนางเลิ้ง
 - 2.1.1 ตลาดนางเลิ้ง
 - 2.1.2 โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี
 - 2.1.3 วัดในย่านนางเลิ้ง
 - 2.1.4 ศาลเจ้านางเลิ้ง
 - 2.1.5 ตรอกสะพานยาว
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมและชุมชน
 - 2.2.1 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม
 - 2.2.2 การอนุรักษ์ชุมชน
 - 2.2.3 องค์กรและบุคคลกรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน
 - 2.2.4 เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกอาคารอนุรักษ์
 - 2.2.5 หลักการวางแผนอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์
 - 2.2.6 ระดับวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่า
- 2.3 มาตรฐานสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับชุมชน
 - 2.3.1 มาตรฐานถนน
 - 2.3.2 ระบบน้ำใช้
 - 2.3.3 ระบบน้ำเสีย
 - 2.3.4 การระบายน้ำ
 - 2.3.5 ระบบไฟฟ้า
 - 2.3.6 ระบบป้องกันอัคคีภัย
 - 2.3.7 การจัดเก็บขยะ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาลักษณะเฉพาะชุมชน
 - 2.4.1 การใช้ที่ดิน
 - 2.4.2 โครงข่ายการสัญจร
 - 2.4.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
 - 2.4.4 จินตภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

2.5 กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องและมาตรการส่งเสริม

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติของย่านนางเลิ้ง

หากย้อนเวลาไปเมื่อราวร้อยกว่าปีก่อน ภาพของย่านนางเลิ้งก็ยังคงเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ที่อยู่ห่างไกลพระนคร มีราษฎรอาศัยอยู่เพียงประปรายเท่านั้น ทางการใช้พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่เลี้ยงช้างหลวงที่ไม่ได้ขึ้นระวางใช้ในราชการ ให้ปล่อยหากินอย่างอิสระเป็นโขลงใหญ่ๆ คนทั่วไปมักเรียกย่านนี้ว่า “ทุ่งส้มป่อย” ซึ่งคงเนื่องมาจากบริเวณนี้มีต้นส้มป่อยอยู่มาก ทุ่งส้มป่อยเริ่มมีบทบาทสำคัญในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากมีการขุดคลองผดุงกรุงเกษมอันเป็นคลองคูพระนครชั้นนอก พื้นที่ภายในวงล้อมของคลองผดุงกรุงเกษมถือเป็นเขตพระนคร ซึ่งเริ่มจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณใต้วัดเทวราชกุญชร ผ่านคลองมหานาคออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่บริเวณวัดแจ่มฟ้า ความเจริญที่เคยจำกัดอยู่แต่เฉพาะในพระนครจึงค่อยแผ่ขยายออกไป พร้อมกันนั้น ทุ่งส้มป่อยยังเพิ่มความสำคัญด้วยการเป็นที่ประกอบพิธี พิธุนศาสตร์ (พิธีขอฝน) และพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญอยู่ระยะหนึ่ง ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่รู้จักคุ้นเคย ราษฎรจากแหล่งอื่นพากันอพยพมาตั้งบ้านเรือน มีทั้งชาวนวนและชาวมอญ ชาวนวนที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองผดุงกรุงเกษมด้านเหนือ ได้รวมกันสร้างวัดประจำหมู่บ้านชื่อว่า วัดสมณานัมบริหาร หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า วัดญวนสะพานขาว ส่วนฝั่งตรงข้ามหมู่บ้านญวนบริเวณริมคลองผดุงกรุงเกษมด้านทิศใต้ซึ่งเป็นทุ่งส้มป่อยนั้น มีชาวมอญอพยพมาอยู่ประกอบอาชีพรับถมดินขนาดใหญ่จากเมืองปทุมธานีมาขายในย่านนี้ เรียกว่า “ตุ่มอีเลิ้ง” (ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า อีเลิ้ง เป็นคำเรียกตุ่มหรือโถงใหญ่ว่าอีเลิ้งหรือนางเลิ้ง) ชาวมอญเหล่านี้ตั้งตุ่มดินขายเรียงรายอยู่ตามริมคลองจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และในที่สุดก็ขยายเป็นย่านตลาดมีปอนการพนันซึ่งขุนพัฒน์ นายอากรผู้ผูกภาษีส่งให้แก่หลวงเป็นผู้ดูแล คนที่มาเล่นการพนันและพ่อค้าแม่ค้าที่มาค้าขายในบริเวณนี้เรียกย่านนี้ว่า “บ้านอีเลิ้ง” ตามชื่อภาชนะดินเผาที่เป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านนี้ แต่ภายหลังคนทั่วไปคงเห็นว่าชื่อบ้านอีเลิ้ง ไม่ค่อยสุภาพ จึงเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “นางเลิ้ง” ซึ่งเป็นคำเรียกชานย่านนางเลิ้งในเวลาต่อมา

จะเห็นได้ว่าย่านนางเลิ้งกลายเป็นแหล่งชุมชนย่านตลาด ที่มีผู้คนคับคั่ง ด้วยมีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญในการขนส่งสินค้าจากเรือกลอนในระแวกนั้นบ้าง จากต่างจังหวัดบ้าง มาจอดขายของอยู่ตามริมคลองเป็นระยะๆ ตั้งแต่บริเวณปากคลองเรื่อยมาถึงสะพานเทวกรรมรังรักษ์ จนกระทั่งถึงที่แยกมหานาค ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการซื้อขายกันมากกว่า

แหล่งอื่นถือเป็นศูนย์กลางการค้าขายของกรุงเทพฯ ในสมัยนั้นก็ได้ ผู้ที่อยู่ในละแวกนั้นนอกจากจะใช้เส้นทาง ทางน้ำไปมาหาสู่กันแล้ว ยังมีทางถนนซึ่งตัดออกพระนครมายังพื้นที่บริเวณนี้ให้เชื่อมโยงกันหลายสาย ในสมัยราชการที่ 5 ถนนสายหนึ่งที่ตัดจากพระนครผ่านหมู่บ้านนางเลิ้งผ่านสะพานเทวกรรมรังรักษ์เรียกว่า ถนนตลาด คงจะเนื่องมาจากเป็นถนนที่อยู่หน้าตลาดนางเลิ้งนั่นเอง ต่อมาภายหลังจึงเปลี่ยนเป็น ถนนนครสวรรค์ รถโดยสารที่ใช้ในสมัยก่อนมีทั้งรถลากหรือรถเจ๊ก รถสามล้อ รถราง รถรางสายที่ผ่านนางเลิ้งคือ สายปากคลองตลาด – เทเวศร์ วิ่งผ่านวัดสามปลื้ม สีแยกวัดตึก สีแยกสะพานดำ ภูเขาทอง วัดสระเกศ สีแยกหลานหลวง ผ่านนางเลิ้งไปสิ้นสุดที่สี่เสาเทเวศร์ ราคาต่างวัดถ้าเป็นเบาะนิ่มๆ ก็คิด 2 สตางค์ ถ้าเป็นไม้กระดานก็คิดเพียงสตางค์เดียว เป็นที่น่าเสียดายที่รถรางมาเลิกใช้ในราวสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

2.1.1 ตลาดนางเลิ้ง

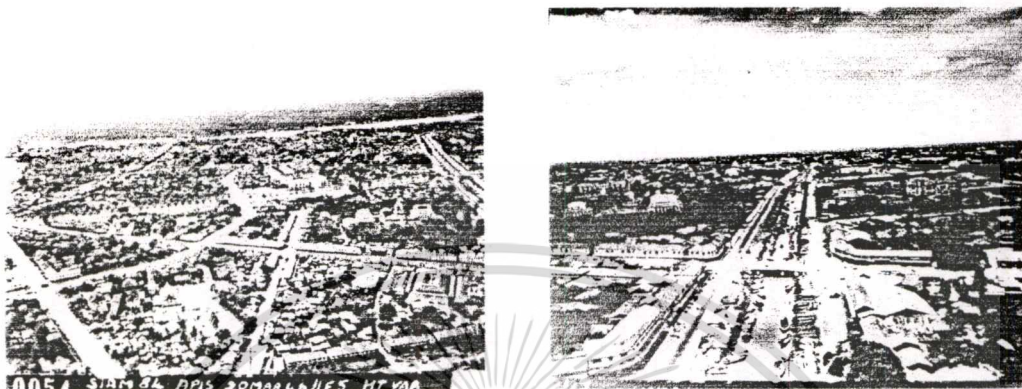
“ถึงตลาดนางเลิ้งดูแจ้งว่าง
คนนางนำชมช่างคมสัน
นั่งร้านรายชายฝักนารักครัน
หม่สีสันแต่งร่างดังนางใน
พวกจีนไทยในตลาดก็กลาดกลุ่ม
ทั้งหนุ่มสาวเช่าอยู่เด็กผู้ใหญ่
นั่งขายของสองข้างหนทางไป
ล้วนเข้าใจพ่อตัดซัดชำนาญ”

จากคำกลอนที่กล่าวถึงสภาพของตลาดนางเลิ้งนี้ ทำให้มองเห็นภาพตลาดโบราณที่มีผู้คนซื้อขายกันคึกคักบางคนมาจากที่ไกลๆ มาซื้อของที่นี้เพราะมีสินค้าให้เลือกมากมาย นัยว่าเป็นตลาดใหญ่ติดอันดับต้นๆ ในสมัยนั้นเส้นทางเข้าตลาดสามารถเข้าได้หลายทาง จะเข้าทางด้านหน้าตลาดหรือจะมาทางวัดแคนางเลิ้ง (วัดสุนทรธรรมทาน) ผ่านถนนพะเนียงมาตามสะพานยาวเข้าถึงตลาดก็ได้ เป็นที่น่าเสียดายที่ตลาดนางเลิ้งถูกไฟไหม้จนไม่เหลือสภาพเดิมให้เห็นดังข้อความในหนังสือ (ศรีกรุง ฉบับวันที่ 24 มกราคม 2472) ว่า “มีคนร้ายรอบจุดไฟเผาผลาญเมื่อเวลาประมาณ 15.25 น. ของวันที่ 23 ได้เกิดไฟไหม้ขึ้นจากห้องแถวของจีนมีชื่อคนหนึ่ง ใกล้กับบ้านนายสง่าในตรอกข้างโรงภาพยนตร์ ตำบลนางเลิ้ง พระนครเพลิงได้ลุกลามขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งเวลา 30 นาทีเศษ ก็ติดต่อผลาญบ้านเรือนและห้องแถวในละแวกนั้นพินาศไปร่วมร้อยหลังคาเรือน และได้ไหม้แผ่ลุกลามออกไปอีก กองดับเพลิงตำรวจและบริษัทไฟฟ้าได้ไปทำการดับเพลิงอยู่ราว 50 นาทีเศษจึงสงบ”

ดังนั้นตลาดนางเลิ้งที่เห็นอยู่ในปัจจุบันเป็นตลาดที่สร้างขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้ในครั้งนั้น สภาพตลาดมีลักษณะคล้ายตลาดในต่างจังหวัดคือ เป็นอาคารโถง หลังคาสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับใช้ในการวิจัยทางมานุษยวิทยาเท่านั้น ไม่ควรนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อื่นใด
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พ่อค้าแม่ค้าตั้งแผงขายของเป็นหมวดหมู่ภายในตลาดมีศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ซึ่งคนทั่วไปเคารพบูชาและมักมีงานฉลองกันทุกปีรอบๆตลาดเป็นตึกแถว2ชั้นแม้จะสร้างหลังเหตุการณ์ไฟไหม้แต่ลักษณะอาคารยังมีกลิ่นอายโบราณอยู่ไม่น้อย

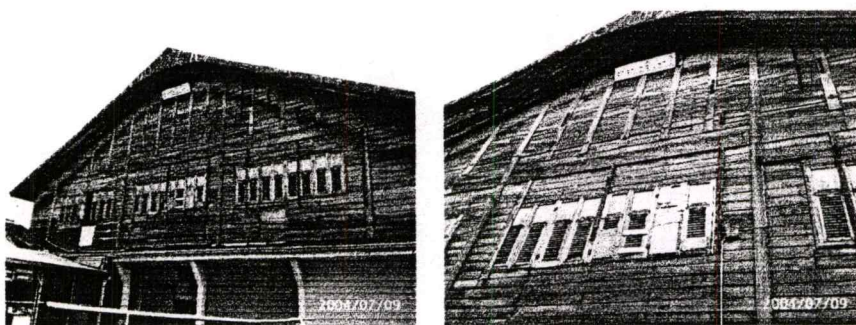
รูปที่ 2.1 แสดงภาพชุมชนนางเล็งในอดีต

2.1.2 โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี (โรงหนังนางเล็ง)

ตลาดใหญ่ๆ มักจะมีแหล่งบันเทิงประเภทโรงหนังควบคู่อยู่ด้วยตลาดนางเล็งก็มีโรงหนังนางเล็ง (ภายหลังใช้ชื่อว่า โรงหนังเฉลิมธานี) เป็นแหล่งบันเทิงสำหรับผู้มาจับจ่ายซื้อสินค้า พบปะพูดคุยนัดหมายต่างๆ โรงหนังนี้สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่6 เป็นอาคารไม้2ชั้น หลังคามุงสังกะสี เรื่องราวของโรงหนังนี้ปรากฏในหนังสือ (กรุงเทพฯเดลิเมล์ ฉบับวันศุกร์ที่ 13 ธันวาคม 2461) มีประกาศแจ้งความเรื่องโรงหนังนางเล็งว่า “ขอแจ้งความให้ท่านทั้งหลายทราบทั่วกันว่า บัดนี้การปลูกสร้างโรงหนังนางเล็งของบริษัทภาพยนตร์พัฒนาการได้แล้วเสร็จเรียบร้อย สถานที่สะอาดสะอาดสมควรแก่ท่านทุกชั้นบรรดาศักดิ์จะได้เป็นที่พักผ่อนอารมณ์ กำหนดการเปิดฉายตั้งแต่วันพุธที่ 18 เดือนนี้เป็นต้นไป” ก่อนเวลาฉายหนังจะมีสัญญาณเป่าแตรหน้าโรงหนัง เพื่อบอกให้คนรู้ว่าจะเริ่มฉายหนังแล้ว ใครที่ต้องการดูหนังก็จะได้รับมา หนังที่ฉายสมัยก่อนเป็นหนังไปไม่มีเสียงดังนั้นขณะที่ฉายบางตอนที่ตื้อตันก็จะใช้แตรเป็นดนตรีประกอบไปด้วย

ซึ่งต่อมาโรงหนังเฉลิมธานีเป็นโรงหนังชั้นสองไม่ค่อยมีผู้คนชมมากนักแต่ก็พอมีรายได้เลี้ยงตัวเองกำหนดการฉายหนังวันละ 2 รอบคิดค่าชมคนละ 10 บาทสามารถดูหนังได้ถึง 2 เรื่อง มีพัดลมช่วยระบายอากาศเย็นสบายไม่อับชื้นเหมือนโรงหนังที่ใช้เครื่องปรับอากาศส่วนบนของอาคารด้านหน้าที่เป็นไม้บานส่วนข้างรถตุ๊กตุ๊ก ซึ่งหน้าจะทำการซ่อมแซมเพื่ออนุรักษ์อาคารเก่าที่มีคุณค่าไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ชื่นชมกันต่อไปดีกว่ารื้ออาคารเก่าแล้วสร้างอาคารใหม่รูปทรงแปลกๆ ขึ้นมาแทน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.2 แสดงสภาพปัจจุบันของโรงเรียนเฉลิมธานี (โรงเรียนนางเลิ้ง)

2.1.3 วัดในย่านนางเลิ้ง

ชุมชนนางเลิ้งเป็นชุมชนเก่ามีอายุมากกว่า 100 ปี คนที่อยู่ในบริเวณชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ที่ดินที่ใช้ปลูกสร้างบ้านเรือนของชาวชุมชน ส่วนหนึ่งเช่าที่ดินของ วัดโสมนัสวิหารและอีกส่วนหนึ่ง เช่าที่ดินของวัดสุนทรธรรมทาน หรือวัดแคนางเลิ้ง ดังนั้นจึงทำให้ชาวชุมชนนางเลิ้งมีความสัมพันธ์กับวัดโสมนัสวิหารและวัดแคนาเป็นเวลายาวนาน ทั้งในแง่ของการเป็นศูนย์รวมของชุมชนเกี่ยวกับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระดับประถมศึกษา และการศึกษาในด้านพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ที่ได้มาบวชเรียนในวัดทั้ง 2 แห่งนี้ แล้วเป็นสถานที่ทำบุญหรือกิจกรรมต่างๆ ทางศาสนาตั้งแต่เกิดจนถึงตาย

ประวัติความเป็นมาของ วัดโสมนัสราชวรวิหาร

วัดโสมนัสวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ริมถนนกรุงเกษม ในท้องที่แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่ายเป็นพระอารามฝ่ายธรรมยุติกนิกาย

มูลเหตุการสร้าง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะให้เขตพระนครขยายออกมากครั้งขึ้น และมีพระอารามหลวงริมคูพระนครเช่นครั้งกรุงศรีอยุธยา ประกอบกับทรงเคยมีพระราชกระแสรับสั่งไว้กับพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดีว่าจะทรงสร้างวัดถวายสักวัดหนึ่ง จวบจนสมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี ทรงประชวรจนสวรรคต จึงโปรดให้จัดตั้งซื้อที่ดินริมคลองผดุงกรุงเกษมเพื่อจัดสร้างวัดโสมนัสวรวิหารขึ้นในพ.ศ.2396 และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและอุทิศพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระบรมราชเทวี จึงทรงพระราชทานนามว่า "วัดโสมนัสวิหาร"

วัดโสมนัสวิหารถือว่ามีความสำคัญต่อชาวนางเลิ้งอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่บริเวณตลาดนางเลิ้งส่วนใหญ่เป็นที่ดินของวัดโสมนัสวรวิหาร โดยมีสำนักงานทรัพย์สินฯเช่าพื้นที่ของวัดเพื่อปลูกสร้างอาคารให้ชาวบ้านเช่าอาศัยและทำการค้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.3 แสดงภาพวัดโสมนัสวิหารในอดีต

ประวัติความเป็นมาของ วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค)

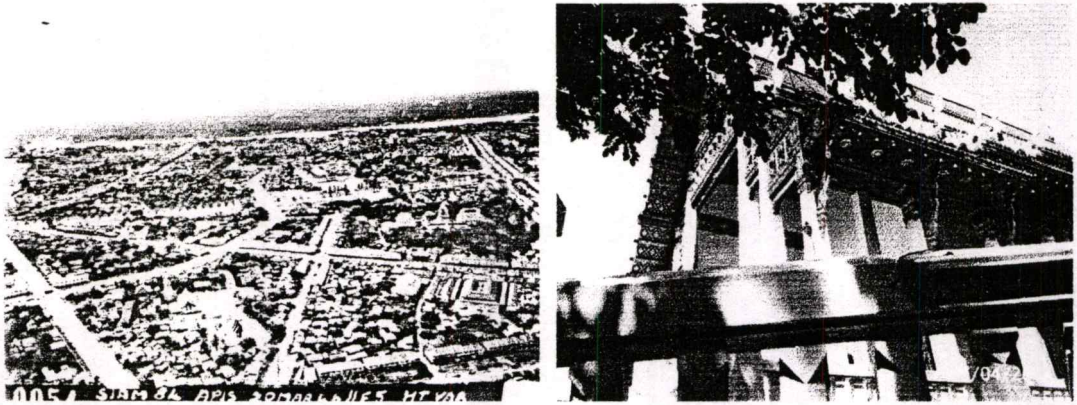
วัดสุนทรธรรมทานมีฐานะเป็นวัดราษฎร์ มีชื่อเดิม 2 ชื่อ คือ วัดแค และวัดสนามกระบือ กล่าวกันว่าชื่อเดิมของวัดแค่นั้นมาจากสำเนียงชาวปักซีใต้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในละแวกนี้ ส่วนที่เรียกว่าวัดสนามกระบือนั้นเนื่องจากตั้งอยู่ในท้องที่ซึ่งเดิมเป็นทุ่งเรียกว่า สนามกระบือ (ศิลปากร , กรม 2525 : 323)

วัดสุนทรธรรมทานเป็นวัดที่มีความใกล้ชิดกับคนนางเลิ้งอย่างมาก การทำงานบุญของชุมชนมักจะทำที่วัดแคมากกว่าวัดโสมนัสฯ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมทางศาสนาที่มีอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี (ดูรายละเอียดในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน) ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่งเนื่องมาจากวัดโสมนัสฯเป็นวัดหลวง มีระเบียบปฏิบัติที่ยุ้งยากกว่า ประกอบกับความศรัทธาในตัวเจ้าอาวาสของวัดแคในอดีตและปัจจุบัน

บทบาทที่สำคัญของวัดแคต่อย่านนางเลิ้งอีกประการหนึ่ง คือ เป็นที่จัดงานศพและบรรพชาของมิตร ชัยบัญชา ซึ่งประสบอุบัติเหตุตกจากเครื่องบินในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2513

ศพของมิตรถูกนำมาไว้ที่วัดแค ผู้คนในวงการตลอดจนประชาชนที่นิยมชมชอบในตัวเขาต่างมุ่งหน้ามาที่นี่เพื่อรับศพ ยิ่งดึกท่ามกลางสายฝนที่โปรยลงมาประชาชนก็ยิ่งแน่นขึ้น มีผู้คนไปรอศูศพของมิตรนับหมื่นจนทางวัดต้องปิดประตูศาลาที่ตั้งศพ แม้ในวันต่อมาก็มีประชาชนจากต่างจังหวัดนับหมื่นแห่มาชมศพ เพื่อเคารพศพมิตร ศพของมิตรกำหนดตั้งบำเพ็ญกุศล สวดพระอภิธรรมไว้ 90 วัน แต่ก็ต้องยืดออกไปเป็น 106 วัน เนื่องจากมีคนจองเป็นเจ้าภาพมากมาย ว่ากันว่ามิมีประชาชนทั้งในกรุงเทพฯ ต่างจังหวัด และต่างประเทศ เช่น ลาว เขมร อินเดีย เดินทางมาเคารพศพของมิตรด้วย แม้ปัจจุบันก็ยังมิมีแผนภายในภาพยนตร์ของมิตรแวะเวียนไปเคารพอัฐิของมิตรที่วัดแค นางเลิ้งอยู่เป็นประจำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

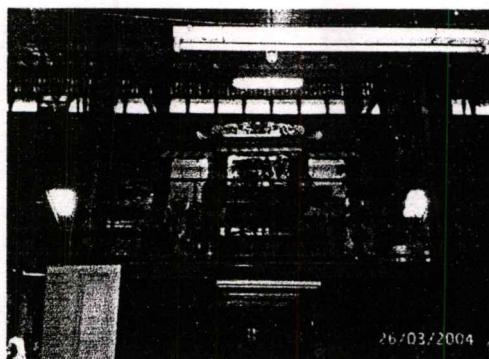
รูปที่ 2.4 แสดงรูป วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค)

2.1.4 ศาลเจ้านางเลิ้ง (ศาลกรมหลวงชุมพรฯ)

ศาลเจ้านางเลิ้ง เป็นศาลเจ้าที่มีการอัญเชิญเจ้า และสมเด็จพระกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มาสถิต ตัวศาลทาสีแดง ตั้งอยู่ในตลาดนางเลิ้ง

การตั้งศาลในยุคแรก เมื่อประมาณปี พ.ศ.2502 มีการขออนุญาตตั้งศาลต่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการอัญเชิญเจ้ามาสถิตที่ศาล ต่อมาจึงได้อนุญาต ตั้งศาล ต่อมาจึงได้อัญเชิญเสด็จเจ้าย (สมเด็จพระกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์) มาประทับที่ศาลนี้ด้วย (จุฬารัตน์ แซ่จิว, 2543) จากการที่สมเด็จพระกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์เคยมีวังอยู่ในเขตนางเลิ้งนี้เอง ทำให้ประชาชนในย่านนางเลิ้งเคารพนับถือพระองค์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับคนจีน มีหลายได้ตั้งข้อสังเกตว่าเพราะพระองค์เป็นเจ้านายที่มีนิสัย นักเลง เป็นคนจริง นอกจากนี้คนในชุมชนบางคนเล่าว่าศาลเจ้านางเลิ้งนี้มีชื่อในเรื่องของการมาขอให้มิโชคในการเล่นหวยด้วย

ในปัจจุบันศาลเจ้านางเลิ้งยังมีกิจกรรมที่สำคัญคือ การจัดงานประจำปี โดยลักษณะงานจะเป็นการทำบุญ มีการแสดงต่อเนืองกันห้าวันห้าคืน และแห่เจ้าไปรอบๆ บริเวณตลาดนางเลิ้งตามถนนพะเนียง ถนนหลานหลวง ถนนกรุงเกษม ในช่วงกลางคืนมีการแสดงลิเกถวาย สมเด็จพระกรมหลวงชุมพรฯ นอกจากนี้มีการประมูลของเจ้าเพื่อนำเงินมาบำรุงศาลเจ้าด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

รูปที่ 2.5 แสดงรูป ศาลเจ้านางเลิ้ง (ศาลกรมหลวงชุมพรฯ)

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.5 ตรอกสะพานยาว (แหล่งหญิงโคมเขียว)

ตรอกสะพานยาวเป็นตรอกส่วนที่มีทางเข้าอยู่ด้านถนนพะเนียง และทำยตรอกอยู่ใกล้ โรงหนังนางเล็ง เป็นย่านของหญิงโคมเขียว (หญิงขายบริการ) คนเก่าคนแก่ในชุมชนเล่าว่าหญิงบริการเหล่านี้ย้ายมาจากบริเวณดงกล้วยส่วนหนึ่ง (บริเวณการทอเที่ยวแห่งประเทศไทย ถนนราชดำเนินในปัจจุบัน) กลุ่มชายที่เข้ามาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นทหาร อัตราค่าบริการก็เพียง 2 สลึง จนถึง 4 บาท ซึ่งในย่านนางเล็งมีโรงหญิงโคมเขียว มีคนมาเที่ยวกันมากก็คือ บ้านวิมานลอย ซึ่งเอาชื่อวิมานลอย จากปากตรอกอาจมาตั้งตาม

ในระยะที่ตลาดนางเล็งเริ่มซบเซาลง ตรอกสะพานยาวก็ซบเซาตามไปด้วย จนกระทั่งเกิดเพลิงไหม้ ในปี พ.ศ.2512 บทบาททางสังคมของตรอกสะพานยาวจึงสิ้นสุดลง ภายหลังที่ดินที่ถูกไฟไหม้ได้มีการปลูกสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่ จนไม่มีร่องรอยของตรอกสะพานยาวในอดีตให้เห็นอีกต่อไป

รูปที่ 2.6 แสดงภาพหญิงโคมเขียวในอดีต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2- แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน หมายถึง การดูแลรักษา การชะลอการเสื่อมสภาพ และความชำรุดทรุดโทรมของงานสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ ซึ่งรวมถึงชุมชนต่างๆ ด้วยการอนุรักษ์มีการดำเนินงานหลายระดับ ได้แก่ การป้องกัน การเสื่อมสภาพ การรักษาสภาพ การเสริมความมั่นคงแข็งแรง การบูรณะ การจำลองแบบ การสร้างขึ้นมาใหม่ และการประยุกต์การใช้สอย (กรมศิลปากร, 2531 : 29-31) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลการสำรวจ และการศึกษาของงานสถาปัตยกรรมแต่ละชิ้น แล้วนำมาวิเคราะห์พร้อมทั้งกำหนดกรอบของการอนุรักษ์ว่าจะดำเนินการระดับใด ส่วนการอนุรักษ์ชุมชน ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจสังคมของแต่ละท้องถิ่นอย่างมาก โดนเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ชุมชนด้านกายภาพ ต้องเกี่ยวข้องกับที่ดินของแต่ละบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชน ซึ่งเจ้าของที่ดินย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันทั้งในการพัฒนา และการอนุรักษ์ การกำหนดกรอบของการอนุรักษ์ชุมชนจึงแตกต่างไปจากการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมไปด้วย

2.2.1 การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรม

1. ต้องทำการศึกษาค้นคว้าหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการกำหนดแนวทาง หลักการและวิธีการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมแต่ละแห่ง
2. ต้องกำหนดกรอบการอนุรักษ์ให้ชัดเจนว่าจะอนุรักษ์อย่างไร และระดับใด อาจเป็นการสงวนรักษา การปฏิสังขรณ์ หรือการบูรณะ (ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528)

การกำหนดกรอบการอนุรักษ์เท่ากับเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมาตรการการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรม ในกรณีที่มีงานสถาปัตยกรรมที่ต้องอนุรักษ์เป็นกลุ่ม ซึ่งมีอาคารหลายหลังจะต้องกำหนดกรอบการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมทั้งกลุ่มก่อน แล้วจึงกำหนดกรอบการอนุรักษ์อาคารแต่ละหลังอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาคารแต่ละหลังอาจมีการอนุรักษ์ไม่เท่ากันอาจเป็นคนละลักษณะและคนละระดับก็ได้

กรอบการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นแนวทาง เพื่อความถูกต้องในการอนุรักษ์มิให้ทำการอนุรักษ์ระดับใดระดับหนึ่งมากเกินไป เช่น สงวนรักษามากเกินไปหรือบูรณะมากเกินไป จนกระทั่งมีวัสดุใหม่และมีมือใหม่เข้าไปแทรกแซงอยู่ในงานสถาปัตยกรรมที่จะอนุรักษ์มากเกินไปจนข่มความเก่าของงานสถาปัตยกรรมเดิม ซึ่งอาจทำลายบรรยากาศของอาคารลงไป เป็นต้น

3. ต้องสร้างรูปแบบ กำหนดวิธีการและรายละเอียดต่างๆ ในการอนุรักษ์ตลอดจนการกำหนดวัสดุที่นำมาใช้

4. การดำเนินงานในการอนุรักษ์ ส่วนใหญ่กรมศิลปากรเป็นผู้อนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมเก่าหรือโบราณสถาน ศาสนสถานและงานของราชการ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรและประชาชนที่ร้องขอ ในอดีตการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมเก่าหรือโบราณสถานมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา และดำรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีการขยายวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวทำให้มีการเพิ่มงบประมาณในการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมเก่าหรือโบราณสถานมากขึ้น

5. การปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ การทำผังบริเวณพื้นที่งานสถาปัตยกรรมให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน และส่งเสริมให้งานสถาปัตยกรรมโบราณสถานสง่างามตามพื้นที่ที่สามารถรองรับได้

2.2.2 การอนุรักษ์ชุมชน

อาจได้สองความหมาย ทั้งชุมชนที่เป็นลักษณะทางกายภาพ ได้แก่สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบงานสถาปัตยกรรมที่ต้องอนุรักษ์ เพื่อให้งานสถาปัตยกรรมดังกล่าวมีความเด่นสง่างามสมกับเป็นอาคารที่ต้องอนุรักษ์ การตีความอีกลักษณะหนึ่งอาจหมายถึงกลุ่มหรือบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานตามลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพของแต่ละแห่ง ซึ่งอาจต้องมีการอนุรักษ์ทั้งบริเวณไว้ให้ครบถ้วนทุกลักษณะนอกเหนือจากลักษณะทางกายภาพ สำหรับกรณีนี้อาจจะกล่าวถึงการอนุรักษ์ชุมชนตามลักษณะทางกายภาพเพื่อปกป้อง คุ้มครองและส่งเสริมงานสถาปัตยกรรมเท่านั้น

เมื่อกล่าวถึงชุมชนในลักษณะดังกล่าวอาจเรียกว่าชุมชนเมือง ซึ่งหมายถึงพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมืองหรือทั้งเมืองก็ได้ พื้นที่ดังกล่าวอาจต้องการทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาพร้อมกันในเวลาเดียวกัน การพัฒนาบริเวณที่มีงานสถาปัตยกรรมที่ควรอนุรักษ์หรือพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ หรือเท่าที่พื้นที่สามารถรองรับกิจกรรมการพัฒนาได้ การพัฒนาลักษณะนี้เรียกว่า "การพัฒนาเชิงอนุรักษ์" ซึ่งแตกต่างกับ "การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ" ซึ่งสามารถพัฒนาเพื่อการเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ คือมีการอนุรักษ์น้อย พื้นที่ที่จะพัฒนาสองลักษณะจะแยกจากกันโดยมีพื้นที่เชื่อมต่อซึ่งค่อยๆ เปลี่ยนแปลงการพัฒนาจากลักษณะหนึ่งไปอย่างอีกลักษณะหนึ่ง (ประสงค์ เจียมอนันต์, 2537 : 25 – 26)

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบงานสถาปัตยกรรม เป็นการพัฒนาพื้นที่ซึ่งเจ้าของพื้นที่อาจเป็น เอกชน นิติบุคคล หรือส่วนราชการซึ่งโดยสิทธิแล้วสามารถสร้างสิ่งก่อสร้างบนพื้นที่ของตนได้แต่เมื่อคำนึงถึงความงามของบริเวณ และของชุมชนเมืองจึงต้องกำหนดนโยบายและมีมาตรการควบคุมการพัฒนา

วิธีการดำเนินการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

1. ทำการศึกษาแล้วกำหนดกรอบการพัฒนาสูงสุดในเขตสิ่งแวดล้อมงานสถาปัตยกรรม พร้อมทั้งชี้้นำการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจไปยังบริเวณที่เหมาะสม
2. ทำการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ทางเดิน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ เท่าที่จำเป็นโดยไม่ให้เกินกว่าที่กำหนดกรอบการพัฒนาไว้
3. ควบคุมการพัฒนาในบริเวณต่างๆ ตามกรอบพัฒนาที่กำหนดไว้ตลอดจนบริเวณที่เชื่อมต่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจต้องควบคุมให้เกิดความกลมกลืน และการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาต้องเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป
4. ส่งเสริมให้เขตสิ่งแวดล้อมงานสถาปัตยกรรม มีความสง่างามและมีบรรยากาศที่เหมาะสม สอดคล้องกลมกลืนกับงานสถาปัตยกรรมนั้นๆ

2.2.3 องค์การและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมชุมชน

การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชนเป็นงานใหญ่ ซึ่งเป็นงานของส่วนรวมมิใช่ของผู้ใดผู้หนึ่ง ฉะนั้นการอนุรักษ์ การดูแลรักษา จึงเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกฝ่าย หน่วยงานทุกหน่วยงาน ทั้งของรัฐบาลและเอกชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ต้องเป็นไปตาม บทบาทหน้าที่ จังหวะและช่วงเวลาที่เหมาะสม ดังนั้นจึงต้องมีการประสานงานที่ดี ซึ่งต้องมี 2 หน่วยงานที่คอยประสานงานอีกหน่วยงานหนึ่งด้วยจึงทำให้การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้

หน่วยงานของภาครัฐบาล

1. หน่วยงานส่วนกลาง ต้องมีความรู้และความสำนึกในการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชน เนื่องจากมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและมาตรการทั้งการพัฒนาและอนุรักษ์ว่าจะให้ดำเนินการภูมิภาคไหน ระดับใด หน่วยงานประเภทนี้ได้แก่

1.1 สถาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งมีทั้งระดับภูมิภาคและจังหวัด จะเป็นหน่วยงานที่กำหนดเป็นนโยบายว่าในภูมิภาคต่างๆนั้น จังหวัดใดจะพัฒนาอย่างไร บางจังหวัดที่มีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม หรือมีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ การพัฒนาควรกำหนดไว้เลยว่าต้องเป็น "การพัฒนาเชิงอนุรักษ์"

1.2 กรมการผังเมือง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดทำแผนพัฒนาทางด้านกายภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่ง และโครงการกิจการสาธารณูปโภค อีกทั้งสามารถกำหนดนโยบาย มาตรการและวิธีดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาด้วย แผนที่กรมการผังเมืองได้ทำให้มีหลายระดับ ได้แก่ แผนพัฒนาภูมิภาค จังหวัดและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมืองโดยทำเป็นผังภาค ผังโครงสร้างจังหวัด ผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ ผังพัฒนาชุมชน ผังตำบล และผังเฉพาะกิจ

1.3 กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภายใต้แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในแผนดังกล่าวได้กำหนดแผนงานโครงการต่างๆ ที่จะปกป้องคุ้มครองและรักษามรดกทางวัฒนธรรมทั้งตัวโบราณสถานและแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมด้วย ซึ่งได้จัดทำเป็นแผนแม่บทโครงการนครประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์โบราณสถาน และการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีต่างๆ

1.4 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่จัดทำแผนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และศิลปกรรม ได้จัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าที่มีความสำคัญต่างๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองเมืองเก่าให้มีการพัฒนาสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในเมืองเก่า มิให้มีการพัฒนามากเกินไปจนกระทั่งไปทำลายสภาพแวดล้อม โบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ บรรยากาศ และวิถีชีวิตของคนในเมืองเก่าเหล่านั้น

1.5 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแผนท่องเที่ยวภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนการท่องเที่ยวทั้งประเทศ ภูมิภาค จังหวัดและแหล่งท่องเที่ยวต่างๆทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณคดี และชุมชน แผนดังกล่าวจึงมีความสำคัญในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและมาตรการที่จะอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ดังกล่าวมิให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคมากเกินไปจนพื้นที่ไม่สามารถรองรับการพัฒนาได้ ก็จะเป็นการขัดต่อการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชนด้วย

1.6 หน่วยงานกลางที่ปฏิบัติงานเฉพาะบางเรื่อง ได้แก่ กรมทางหลวงแผ่นดิน กรมโยธาธิการ และสำนักงานเร่งรัดและพัฒนาชนบท มีหน้าที่ตัดถนนและขยายถนน แทบทุกครั้งปฏิบัติงานโดยมิได้คำนึงถึงว่าการพัฒนามากเกินไปในบางบริเวณเป็นการทำลายโบราณสถาน ย่านประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมทางศิลปกรรม เช่น การตัดถนนใกล้โบราณสถาน หรือขยายถนนในเขตเมืองเก่า หรือย่านเก่าทำให้ขนาดส่วน(Scale) แบบแผนถนน (Street Pattern) และเนื้อเมือง (Urban Fabric) ต้องถูกทำลายไป กรมโยธาธิการสามารถใช้กฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ควบคุมสิ่งปลูกสร้างในบางบริเวณมิให้ใหญ่โตหรือสูงจนข่มโบราณสถานและทำลายสภาพแวดล้อมของบริเวณโบราณสถาน และย่านประวัติศาสตร์ต่างๆ ต้องเสียไปโดยทำลายเส้นขอบฟ้า (Sky Line) และจิตภาพ (Image) ของเมืองเป็นต้น นอกจากนี้ยังมี การเคหะแห่งชาติและนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่มีหน้าที่จัดหาสถานที่ก่อสร้าง โครงการที่อยู่อาศัยและสถานที่ก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม ตามลำดับ

ในการเลือกสถานที่ก่อสร้างต้องคำนึงถึงมิให้โครงการขนาดใหญ่ดังกล่าวเข้าไปทำลายสภาพแวดล้อมศิลปกรรมด้วย

1.7 หน่วยงานท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งงานสถาปัตยกรรมและชุมชน จึงมีหน้าที่ป้องกันคุ้มครองโบราณสถานและแหล่งศิลปกรรมโดยตรงได้แก่ เทศบาลระดับต่างๆ สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งต้องกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะปกป้องคุ้มครองงานสถาปัตยกรรมและชุมชนให้ชัดเจน โดยต้องปรากฏในแผนพัฒนาต่างๆ ว่าบริเวณใดให้มีการพัฒนาลักษณะใด มากหรือน้อยเท่าใด พร้อมทั้งต้องมีมาตรการและวิธีการในการปกป้องคุ้มครองให้ชัดเจน รวมทั้งสร้างมาตรการจูงใจ ให้องค์กรและผู้ปฏิบัติตามและลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่ร่วมมือปฏิบัติด้วย

องค์กรเอกชนและประชาชน

1. องค์กรพัฒนาเอกชน (Non – Government Organization) คือองค์กรอิสระมีลักษณะและวัตถุประสงค์เฉพาะตัว องค์กรดังกล่าวเกิดจากการรวมตัวของบุคคล ความคิดและทรัพยากรต่างๆ มาปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์อย่างต่อเนื่อง องค์กรเหล่านี้ได้แก่ มูลนิธิ สมาคม ชมรม หรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ สมาชิกขององค์กรมีทั้งนักวิชาการจากส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่น การปฏิบัติงานขององค์กร มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการชัดเจน ส่วนการตัดสินใจมาจากผลการประชุมของกรรมการบริหารองค์กร

ปัจจุบันรัฐบาลเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการกับองค์กรของรัฐทุกระดับและทุกงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของคนและสัตว์ งานขององค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่เป็นการประสานงานระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก และเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วย บางครั้งองค์กรพัฒนาเอกชนดังกล่าวก็ทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล และนำข้อมูลมาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจด้วย

2. นักวิชาการอิสระหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้มีความรู้ในท้องถิ่นที่มีได้เป็นสมาชิกขององค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนมากมักเป็นผู้อาวุโส ข้าราชการบำนาญ ครูอาจารย์ที่มีความสนใจและเอาใจใส่ดูแลรักษาท้องถิ่นของตน

สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนนั้น ต้องประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่ายในวงการวิชาการและวิชาชีพ ได้แก่ สถาปนิกและนายช่างออกแบบ ชุมชนเมือง วิศวกร นักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ(ด้านต่างๆ) และช่างฝีมือด้านต่างๆ ซึ่งบุคลากรดังกล่าวต้องมีการศึกษาอบรมและฝึกฝนมาทางด้านอนุรักษ์ และต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุป

องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรม และชุมชนมีมาก เนื่องจากลักษณะงานอนุรักษ์ต้องการความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายและทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง บุคลากรกลุ่มต่างๆมีดังนี้

- กลุ่มที่ 1. ได้แก่ ผู้มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม
- กลุ่มที่ 2. ได้แก่ ผู้มีความรู้ด้านรูปแบบอาคาร ประวัติศาสตร์ศิลปะ การสำรวจและเขียนแบบด้วยการวัด
- กลุ่มที่ 3. ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการในการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชน
- กลุ่มที่ 4. ได้แก่ ผู้ดำเนินการอนุรักษ์ มีทั้งสถาปนิก วิศวกร และผู้ทำงานช่างฝีมือด้านต่างๆ คือ ช่างก่อสร้าง ช่างโยธา ช่างเขียนแบบ ช่างศิลปกรรม และ ช่าง อื่นๆ
- กลุ่มที่ 5. ได้แก่ ผู้มีความรู้ด้านการจัดการเพื่อกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการในการใช้ประโยชน์จากงานสถาปัตยกรรมและชุมชนที่ได้อนุรักษ์ไว้ ซึ่งการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ต้องไม่ทำลาย สิ่งที่ได้อนุรักษ์สภาพแวดล้อมบรรยากาศ และวิถีชีวิตในชุมชนนั้นๆ

ส่วนขององค์กรที่เกี่ยวข้องมีทั้งฝ่ายรัฐบาลและเอกชนซึ่งมีทั้งหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชนต้องมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย จึงจำเป็นต้องมีการประสานงานที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ ตามวาระและตามงบประมาณที่กำหนด นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการดูแลรักษา เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบนโยบายและการปฏิบัติงานทุกระยะของงานนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติอย่างยิ่ง และในช่วงปฏิบัติงานควรจัดกิจกรรม และนิทรรศการให้ประชาชนและเยาวชนได้รับทราบวิธีปฏิบัติงานของนักอนุรักษ์ โดยให้ชมการปฏิบัติงานจริงบ้าง และจัดคำอธิบายเพื่อความเข้าใจบ้าง จึงเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์และสามารถกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษามรดกทางศิลปกรรมได้มาก ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี เศรษฐกิจ สังคม การบริหาร การปกครอง สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และเทคโนโลยีของช่วงเวลานั้น ซึ่งจะทำให้ได้แนวร่วมในการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและชุมชนมากยิ่งขึ้น

- 2.2.4 เกณฑ์ในการเลือกอาคารอนุรักษ์

ในการพิจารณาพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์นั้น Nahoum Cohen (1998) ได้ให้ความเห็นว่าเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่จะต้องประกอบไปด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ

1. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ คือในแง่ความงาม ความพึงพอใจของคน
2. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คือในแง่ประวัติศาสตร์ ความเป็นสัญลักษณ์ทาง

วัฒนธรรม

ในส่วนของสถาปัตยกรรม Aian Dobby (1978 : 33-34) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกสถาปัตยกรรมที่ควรอนุรักษ์ไว้ 8 ประการ คือ

1. งานสถาปัตยกรรมนั้นมีคุณค่าทางศิลปะอย่างสูง ทั้งรูปทรง สี สัน องค์ประกอบทางศิลปะ
2. งานสถาปัตยกรรมนั้นแสดงให้เห็นความริเริ่มสร้างสรรค์ หรือแนวความคิดใหม่ ๆ ในศาสตร์ของสถาปัตยกรรม
3. งานสถาปัตยกรรมนั้นแสดงออกถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการก่อสร้างเป็นจุดเชื่อมต่อของพัฒนาการ
4. งานสถาปัตยกรรมนั้นเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์แห่งชาติ เป็นอาคารสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมของยุคสมัยต่าง ๆ
5. งานสถาปัตยกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญที่เป็นภาพลักษณ์อุดมคติของสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ
6. งานสถาปัตยกรรมนั้นมีความสำคัญต่อท้องถิ่น สร้างความต่อเนื่องของชุมชน
7. งานสถาปัตยกรรมนั้นเป็นงานสถาปัตยกรรมท้องถิ่น แสดงออกถึงวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีพัฒนาการของชุมชนนั้น
8. งานสถาปัตยกรรมนั้นเป็นส่วนสนับสนุนภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมโดยรวม หรืออยู่ใกล้เคียงกับอาคารที่มีความสำคัญมาก ๆ

ในขณะที่ Catanese (1979 : 309-313) ได้กล่าวถึงการเลือกอาคารที่จะทำการอนุรักษ์ว่าสามารถพิจารณาได้จากเกณฑ์ 6 ประการ ดังนี้

1. มีความงามเป็นหลักเป็นที่ยอมรับ
2. ความเป็นแบบแผน สามารถเป็นตัวแทนของสิ่งเดียวกันที่เสื่อมสลายไปแล้ว
3. เป็นสิ่งที่หายาก หรือมีเพียงชิ้นสุดท้าย
4. มีคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์
5. เป็นการรักษาความต่อเนื่องทางพื้นที่ประวัติศาสตร์ป้องกันไม่ให้บริเวณต่อเนื่องถูก

ทำลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น ยกเว้นแต่มีเหตุเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ความเป็นที่ สุด เช่น เก้าแก่ที่สุด

- จากการกำหนดคุณค่าของอาคารอนุรักษ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทั้ง Alan Dobby และ Catanese ได้ให้ความสำคัญแก่คุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และคุณค่าด้านการรับรู้ความงามเป็นหลัก ต่อมา Sir.Bernard M. Feilden ได้กำหนดการพิจารณาคุณค่าของโบราณสถาน โดยมีการพิจารณาถึงคุณค่าในด้านประโยชน์ใช้สอยอีกด้วย ซึ่งเป็นการมองอาคารอนุรักษ์ในลักษณะที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างหนึ่ง สามารถนำมาใช้เพื่อเกิดประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นได้ Bernard M. Feilden (1994 : 3) ได้แบ่งคุณค่าของโบราณสถาน ไว้ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านอารมณ์ความรู้สึก สามารถแบ่งออกเป็น
 - 1.1 คุณค่าในด้านความเป็นเอกลักษณ์
 - 1.2 คุณค่าในด้านความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
 - 1.3 คุณค่าในด้านจิตใจและความเชื่อ
 - 1.4 คุณค่าในความเป็นสัญลักษณ์
2. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม สามารถแบ่งออกเป็น
 - 2.2 คุณค่าในฐานะที่เป็นบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์
 - 2.3 คุณค่าทางด้านโบราณคดี ความมีอายุเก่าแก่และเป็นสิ่งที่หาได้ยาก
 - 2.4 คุณค่าทางด้านความงาม
 - 2.5 คุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม
 - 2.6 ความสำคัญของอาคารที่มีต่อภูมิทัศน์ของเมือง
 - 2.7 คุณค่าทางด้านนิเวศวิทยาและวิทยาศาสตร์
3. คุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย สามารถแบ่งออกเป็น
 - 3.1 เป็นอาคารที่ยังมีประโยชน์ใช้สอย
 - 3.2 เป็นอาคารที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ
 - 3.3 คุณค่าทางด้านสังคม
 - 3.4 คุณค่าทางการเมือง

จากเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกอาคารอนุรักษ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปมาเป็นแนวทางในการพิจารณาโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
2. ด้านสุนทรียศาสตร์
3. ด้านเศรษฐกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2.2.5 หลักการวางแผนอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์

Feilden (1993 : อ้างใน ยงธนิศร์ ทิมลเสถียร, 2542 : 9) ได้กำหนดหลักการวางแผนการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น 4 ประการ คือ

1. การผนวกแผนการอนุรักษ์ไว้ในแผนการพัฒนาเมือง

เนื่องจากการอนุรักษ์จำเป็นต้องมีการวางแผน ปฏิบัติในหลายด้าน ใน Washington Charter ยังได้กำหนดถึงเป้าหมายของการจัดทำแผนอนุรักษ์ไว้ว่า ในการอนุรักษ์ที่จะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องกำหนดให้แผนการอนุรักษ์เมืองหรือพื้นที่ทางประวัติศาสตร์รวมอยู่ในนโยบาย และแผนปฏิบัติของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุก ๆ ระดับ

2. การควบคุมความเปลี่ยนแปลง

ในการควบคุมอัตราการเติบโต การพัฒนาเมืองสมัยใหม่ จะต้องมีมาตรการที่เหมาะสม เช่น การกำหนดขนาด รูปแบบอาคาร ปริมาณการจราจร โครงสร้างสาธารณูปโภค เป็นต้น

3. การออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่

การออกแบบอาคารใหม่หรือการต่อเติมส่วนของอาคาร ควรมีพื้นฐานจากการวิเคราะห์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะในเรื่องเนื้อเมือง (urban fabric) และหน้าที่ใช้สอย โดยนำหลักการออกแบบชุมชนเมืองและความงามมาประยุกต์ใช้

4. การบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่ยังมีกิจกรรมดำเนินอยู่ (living city) จะต้องคำนึงถึงเครื่องมือทางพลวัต (Dynamic Political Instruments) มากกว่าวิธีการทำให้เมืองหยุดนิ่ง (Static or Technical Means) ในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่ยังมีกิจกรรมดำเนินอยู่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการสงวนรักษากายภาพแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ในการจัดทำแผนการอนุรักษ์เมืองยังจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น และหน่วยงานในท้องถิ่นด้วย ใน Washington Charter ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญในการวางแผนการอนุรักษ์คือ จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และคำนึงถึงความต้องการ ผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก

2.2.6 ระดับวิถีในการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองเก่า

ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูที่อนุรักษ์ในระดับเมืองนั้นไม่สามารถอนุรักษ์เฉพาะพื้นที่ของตัวชุมชนเก่าเองได้ แต่จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วยเนื่องจากในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะและองค์ประกอบแตกต่างกันไป ทำให้วิธีการที่จะนำมาใช้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองเก่ามีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปด้วย กระบวนการในการฟื้นฟูเมืองเก่า หรือ Urban Renewal นี้ หมายถึงกระบวนการที่พื้นที่ขนาดใหญ่ของเมืองปรับตัวของมันทีละน้อย จนทำให้

ลักษณะของพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตามยุคสมัย หรืออีกนัยหนึ่งหมายความว่า การวางแผนพื้นที่เสื่อมโทรมให้กลับมาใช้ได้ใหม่ โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ และควรมีการอนุรักษ์อาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ โดยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมด้วย

ในกระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมือง Chapin and Kaiser (1979 : 271-275) และ Burns (1963 : 14-15) ได้แบ่งวิธีการออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การอนุรักษ์ (Conservation)

หมายถึง การสงวนรักษาพื้นที่ที่ยังมีสภาพดีในแง่ของการใช้ที่ดินและจำนวนประชากร แต่ต้องการมาตรการป้องกันที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาสภาพอันดีนั้นไว้ และอาจต้องการการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือบริการสาธารณะที่เหมาะสมด้วย ซึ่งเทคนิคและวิธีการที่นำมาใช้จะขึ้นอยู่กับข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ หรือหากเปรียบเทียบกับอาคารในพื้นที่อนุรักษ์ อาจหมายถึงการฟื้นฟูอาคารใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือเหตุผลอื่น ๆ ก็ได้ โดยจะเน้นวิธีการทำให้สามารถรักษาโครงสร้างของอาคารให้อยู่ได้ แต่ในการซ่อมแซมอาคารไม่จำเป็นต้องเข้มงวดวิธีการว่าจะถูกต้องตามหลักทางประวัติศาสตร์ หรือมีการรักษาโครงสร้างดั้งเดิมทั้งหมด แต่จะคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งด้านความแข็งแรงของอาคาร การรักษาความต่อเนื่องของด้านหน้าอาคาร (façade) และการใช้งานอาคารที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. การฟื้นฟู (Rehabilitation)

หมายถึง การปรับปรุงพื้นที่เมืองเดิมที่กำลังเสื่อมโทรม ให้กลับมาใช้งานได้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจรวมถึงมาตรการต่าง ๆ ด้วย เช่น มาตรการลดความหนาแน่นของประชากรลง การเวนคืนกลุ่มอาคารและพื้นที่ที่รกร้าง การซ่อมแซมและการบูรณะใหม่ การปรับปรุงสาธารณูปโภค การตัดถนนใหม่ การจัดสวนสาธารณะและแม้กระทั่งการทำความสะดวกในพื้นที่ หรืออาจหมายถึง การสงวนรักษาบริเวณ กลุ่มของอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง ให้รอดพ้นจากการเสื่อมสลาย การทำความสะอาด การเสริมความแข็งแรง วิธีการ Rehabilitation ยังรวมถึงการรักษาอาคารให้มีอายุยืนยาวโดยการซ่อมแซมโครงสร้างเดิมของอาคารด้วย

3. การพัฒนาหรือสร้างใหม่ (Redevelopment)

หมายถึง กระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการรื้อถอน ที่ดินและอาคารที่เสื่อมโทรมลง ให้มีโครงสร้างใหม่ทั้งหมดโดยกระทำตามแผนที่ได้เตรียมไว้ ซึ่งโครงสร้างใหม่จะมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับโครงสร้างเดิมก่อนที่จะมีการทำใหม่ นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการกระจายตัวของประชากรเดิม ให้มีรูปแบบใหม่ด้วย ซึ่งกระบวนการของ Urban Redevelopment ถือว่าเป็นเทคนิคหนึ่งของ Urban Renewal ที่เน้นถึงการรื้อโครงสร้างเก่าออกหมด แล้วสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาให้มีความแตกต่างจากโครงสร้างเดิม ทั้งนี้

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการรองรับ (Capacity) ให้มีสภาพที่เหมาะสมกับความต้องการในยุค นั้น ๆ

จากการศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองเก่า แสดงให้เห็นว่าในการอนุรักษ์ นอกจากจะต้องมีการพิจารณาถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ศึกษาแล้ว ยังต้องคำนึงถึง ปัจจัยด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนข้อจำกัดด้านกฎหมาย และนโยบายของเจ้าของที่ดิน และยังต้องมีการจัดการที่เหมาะสมอีกด้วย

2.3 มาตรฐานสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับ ชุมชน

2.3.1 มาตรฐานถนน

มาตรฐานของถนนที่ใช้ในโครงการตามมาตรฐานของการเคหะแห่งชาติมีขนาดดังนี้

1. ถนนสายประธาน (ถนนเอก) หรือถนนทางเข้าโครงการ มีความกว้างของเขต ทางเท่ากับ 15.00 เมตร หรือ 17.00 เมตร ผิวจราจรกว้าง 10.00 เมตรหรือ 12.00 เมตร
2. ถนนรอง (ถนนโท) แยกจากถนนสายประธานโดยรับการจราจรจากถนนย่อย มีเขตทางกว้าง 12.00 เมตร หรือ 14.00 เมตร มีผิวจราจร 8.00 เมตร หรือ 10.00 เมตร
3. ถนนย่อย เข้าสู่อาคารพักอาศัย มีเขตทางกว้าง 8.00 เมตร หรือ 9.00 เมตร มีผิวจราจร 6.00 เมตร
4. ถนนย่อยสำหรับโครงการผู้มีรายได้น้อย มีขนาดแคบสุดของทางกว้าง 6.50 เมตร ผิวจราจรกว้าง 4.00 เมตร บางโครงการจัดเป็นทางเดินเท้าถึงทางจักรยาน เพื่อลดค่าลงทุน ด้านสาธารณูปโภค

2.3.2 ระบบน้ำใช้

น้ำใช้ หมายถึง น้ำสะอาดที่นำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค ปัจจุบันเมื่อมีการจัดสร้าง ชุมชนจึงต้องจัดให้มีระบบน้ำใช้ควบคู่กันไปกับสาธารณูปโภคอื่นๆ น้ำใช้แบ่งได้เป็น 2 ระบบคือ

1. ระบบน้ำบาดาล (Deep well water system) ระบบน้ำบาดาลเป็นระบบที่ สูบน้ำจากใต้ดินมาใช้ โดยทั่วไปน้ำจะสะอาดพอ แต่ในภายหลังต้องผ่านการกรองและเติม คลอรีนเพื่อฆ่าเชื้อโรคเสียก่อน ในกรุงเทพมหานครระดับที่สูบขึ้นมาใช้ได้เฉลี่ยประมาณ 150 – 200 เมตร แต่หลังจากสูบขึ้นมาใช้มากๆทำให้แผ่นดินทรุดจึงมีการควบคุมการขุดเจาะน้ำบาดาล ขึ้น ระบบน้ำบาดาลในโครงการต่างๆที่จัดสรรขึ้นจะมีถังสูง (Elevated Tank) เป็นที่พักน้ำ แล้ว จ่ายลงมาตามท่อ การคำนวณความจุของถังพักน้ำจะคำนวณจากปริมาณความต้องการน้ำใช้ ในชุมชนในแต่ละวัน และมีน้ำสำรองไว้เพื่อความขัดข้องของระบบผลิตจ่ายน้ำ การคำนวณ ปริมาณจากมาตรฐานดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1.1 น้ำใช้สำหรับที่พักอาศัย 150 – 200 ลิตรต่อคนต่อวัน
- 1.2 น้ำใช้สำหรับพาณิชย์กรรม 10 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ต่อวัน
- 1.3 น้ำใช้สำหรับส่วนบริการอื่นๆ 5 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ต่อวัน
- 1.4 น้ำสำรองสำหรับป้องกันอัคคีภัย 50 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

2. ระบบน้ำประปา (Public Water System) ระบบน้ำประปาในที่นี้หมายถึงระบบที่จ่ายน้ำจากการประปานครหลวง หรือในต่างจังหวัดก็มาจากการประปาส่วนภูมิภาค เทศบาลหรือสุขาภิบาล ระบบการผลิตน้ำประปาอาจมาจากบ่อบาดาล หรือแหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ เช่น แม่น้ำลำคลองส่งน้ำแล้วผ่านโรงกรอง การจ่ายน้ำอาศัยความดันน้ำ สำหรับบริเวณที่อยู่ห่างไกลออกไป แรงดันน้ำจะอ่อนลงก็จะมี การตั้งสถานีย่อยเพื่อปล่อยน้ำจากสถานีอีกต่อหนึ่ง การจ่ายน้ำไปตามท่อประปาโดยลดขนาดลงไปจนถึง บ้านพักอาศัยมีมาตรวัดน้ำบ้นที่ปริมาณน้ำที่ใช้เพื่อเรียกเก็บค่าใช้จ่าย หรือใช้วิธีการเฉลี่ยในกรณีที่ไม่มีการวัดน้ำ มาตรวัดน้ำไม่ว่าจะใช้ตามบ้าน หรือใช้ในอาคารประเภทอาคารชุด หรือแฟลต ควรติดตั้งในจุดที่จะจดมาตรได้ง่าย สำหรับท่อประปาที่จ่ายเข้าบ้านมีขนาด $\frac{3}{4}$ นิ้ว – 1 นิ้ว และลดหลั่นลงไปจนถึง สุขภัณฑ์ก๊อกน้ำต่างๆ ขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้ว

สำหรับการจ่ายน้ำในอาคารสูงมีการจ่าย 2 วิธี คือ มีถังพักน้ำที่พื้นดินสูบน้ำเก็บในถังสูงแล้วปล่อยลงตามท่อโดยอาศัยแรงดันภายในท่อ เรียกกระบวนนี้ว่า ระบบ Feed Down อีกระบบหนึ่งไม่มีถังสูงเครื่องสูบน้ำจะทำงานทุกครั้งเมื่อมีการใช้น้ำ คือ สูบน้ำจากถังพักน้ำที่พื้นดินขึ้นไป เรียกว่า ระบบ Feed up หรือระบบ การจ่ายลง เป็นระบบที่นิยมใช้เพราะเสียค่าใช้จ่ายน้อย

2.3.3 ระบบน้ำทิ้งหรือระบบน้ำเสีย

น้ำทิ้งจากที่พักอาศัย ได้แก่ น้ำทิ้งที่เกิดจากการนำน้ำไปใช้ในกิจกรรมประจำวันและระบายทิ้ง น้ำทิ้งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. น้ำส้วม (Toilet Waste) ได้แก่ น้ำทิ้งซึ่งมาจากการขับถ่ายของเสียจากร่างกาย มีทั้งอุจจาระ บัสสาวะและสิ่งปฏิกูลปนอยู่

2. น้ำทิ้ง (Sullage) ได้แก่ น้ำทิ้งที่มาจากกิจกรรมอื่นๆนอกเหนือจากการขับถ่าย เช่น อาบน้ำ ล้างถ้วยล้างชาม น้ำซักผ้า จะมีเศษอาหาร สบู่ ผงซักฟอกและสิ่งปฏิกูลปนอยู่

จากการสำรวจพบว่า น้ำทิ้งจากส้วมยังมีความสกปรกน้อยกว่าน้ำทิ้งอื่นๆ ดังนั้น จึงควรมีการบำบัดน้ำทิ้งทั้งหมดก่อนที่จะระบายลงสู่แม่น้ำ มิฉะนั้นจะทำให้แม่น้ำได้เช่นกัน

ระบบบำบัดน้ำเสียแบ่งออกเป็น

1. ระบบบำบัดน้ำแบบแยก ได้แก่

1.1 บ่อเกรอะบ่อซึม (Septic Tank) เป็นระบบที่ใช้กันมานาน เนื่องจากเป็นระบบที่กำหนดให้ใช้ในเทศบัญญัติ และใช้ในที่พักอาศัย

1.2 บ่อเกรอะ – บ่อกรอง (Septic and anaerobic Filter) เป็นการดัดแปลงจากแบบบ่อเกรอะบ่อซึม เนื่องจากปัญหาที่น้ำไม่ซึม จึงจำเป็นต้องมีบ่อกรองไว้อากาศ กรองน้ำ ไสโครกให้ลดค่าสกปรกเสียก่อนระบายลงท่อระบายน้ำสาธารณะ แต่เดิมระบบนี้ไม่ถูกต้องตามเทศบัญญัติ แต่ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับแล้ว

1.3 ถังแบบเติมอากาศ (Aeration Tank) เป็นระบบที่ยังใช้กันไม่แพร่หลายเพราะมีราคาสูง เป็นระบบใช้เครื่องกล

2. ระบบบำบัดน้ำแบบรวม เป็นการบำบัดน้ำทิ้งรวมของชุมชนจะรวมน้ำทิ้งจากบ้านสู่ท่อมารวมกันที่โรงบำบัดน้ำ ระบบที่นิยมใช้เป็นแบบเติมอากาศ แบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

2.1 บ่อผึ่ง (Oxidation Ponds) ระบบนี้มีค่าใช้จ่ายในการบำบัดต่ำที่สุด แต่ค่าลงทุนสูงเพราะใช้ที่ดินมาก บ่อตากอุจจาระมีขนาดใหญ่และไม่ต้องใช้เครื่องจักรกลใดๆ แต่อาจก่อให้เกิดความหนำรังเกียจแก่ชุมชน ซึ่งอาจแก้ไขโดยการจัดพีชพรรณไม้บังสายตาให้ตำแหน่งของบ่อไกลจากบ้าน

2.2 บ่อตากตะกอน (Activated Sludge) เป็นระบบที่ต้องใช้เงินลงทุนก่อสร้างปานกลางค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูง เพราะต้องมีการเติมอากาศโดยเครื่องเติมอากาศเพื่อแยกตะกอนจากน้ำใสแบ่งเป็นถังตากตะกอน และย่อยตะกอนก่อนที่จะนำกากไปตาก

2.3 บ่อตากตะกอนด้วยสารเคมี (Chemical Coagulation) ระบบนี้ใช้เงินลงทุนก่อสร้างน้อยกว่า แต่ค่าใช้จ่ายสูงเพราะต้องเติมสารเคมี การเลือกใช้ระบบในการบำบัดนั้นจึงมีปัจจัยตัดสินใจ ดังนี้

2.3.1 ขนาดของชุมชน

2.3.2 ตำแหน่งที่ตั้งที่จะระบายน้ำทิ้งต้องห่างจากจุดสูบน้ำสำหรับผลิตน้ำใช้ไม่น้อยกว่า 40 กิโลเมตร

2.3.3 ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างระบบและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

2.3.4 ราคาที่ดินจะเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายด้วย

2.3.5 มาตรฐานน้ำทิ้งตามพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อมและถูกต้องตามเทศบัญญัติ

2.3.4 การระบายน้ำ (Drainage)

การระบายน้ำในที่นี้ หมายถึง การระบายน้ำฝน น้ำฝนเป็นน้ำทิ้งที่ค่อนข้างสะอาดจึงไม่จำเป็นต้องบำบัด แต่เนื่องจากเราจะระบายน้ำทิ้งประเภทน้ำอาบ และซักล้างลงไปพร้อมๆ กับน้ำฝน จึงทำให้น้ำที่ระบายทิ้งไม่สะอาดเท่าที่ควร จำเป็นต้องมีการ ดักขยะ และผง เป็นระยะตั้งแต่ภายในบริเวณบ้าน จุดก่อนออกไปลงท่อสาธารณะ และการระบายน้ำฝนจากชุมชนไปตามท่อสาธารณะ เนื่องจากขยะ เศษกระดาษใบไม้อาจลงสู่ท่อระบายน้ำได้ตลอด ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการอุดตัน จึงจำเป็นต้องมีบ่อพักไว้ดักขยะก่อน ระบบระบายน้ำแบ่งออกเป็น 2 ระบบดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. รางเปิด(Open Ditch) รางระบายน้ำทำเป็นรูปตัว ยู ขนาดจะเล็กใหญ่และลึกเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน รางระบายน้ำจะมีความลึกต่างกัน ลาดไปสู่ปลายทาง รางเปิดนั้นมีข้อดีข้อเสีย คือ ราคาประหยัดกว่าสามารถตรวจสอบได้ง่ายว่ามีการอุดตันที่ตรงไหน การขุดรอกทำความสะอาดสะดวกและง่าย แต่ข้อเสียที่เปิดไว้รับขยะอะไรต่อมิอะไรได้ง่ายเช่นกัน

2. ท่อปิด (Pipe) ท่อจะเป็นทรงกลม ผังลงใต้ดินเป็นท่อนๆ สวมกันต่อไป มีบ่อพักเป็นระยะสำหรับตรวจเปิด ขนาดท่อจะเปลี่ยนไปตามปริมาณน้ำที่จะระบายเป็นขนาดที่วัดจากเส้นผ่าศูนย์กลาง ระยะของบ่อพักไม่ควรเกิน 5.00 เมตร และท่อขนาดเล็กที่สุดไม่ควรเล็กกว่า 20 เซนติเมตร วัสดุที่ใช้ทำท่อขนาดเล็กเป็นท่อซีเมนต์ แต่ขนาดใหญ่จะเป็นท่อคอนกรีต

2.3.5 ระบบไฟฟ้า (Lighting & Power System)

ไฟฟ้าเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าน้ำใช้ การติดตั้งเสาตลอดจนการเดินสายไฟฟ้าจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานของการไฟฟ้านครหลวง

ประเภทไฟฟ้าที่ใช้ตามบ้าน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ไฟฟ้ากำลัง (Power Supply) ใช้สายไฟฟ้าที่มีแรงดันทำงานสูง เดินสายต่อเข้ากับเต้าเสียบต่างๆ หรือสวิตช์เครื่องกล เช่น เครื่องปรับอากาศ วงจรไฟฟ้าควรจัดเป็นชุดๆซึ่งติดกับแผงสวิตช์ตัดตอน เพื่อความสะดวกในการซ่อมแซมหรือจะตัดไฟเป็นส่วนของบ้านได้

2. ไฟฟ้าแสงสว่าง (Lighting) ไฟฟ้าแสงสว่างแบ่งเป็นไฟฟ้าภายในบ้าน และไฟฟ้าทางเดินสาธารณะ เช่น ตามถนน และซอย สำหรับวงจรไฟฟ้าแสงสว่างภายในบ้านจะแยกต่างหากจากระบบไฟฟ้าและมีสวิตช์เปิด

2.3.6 การป้องกันอัคคีภัยระดับชุมชน

การป้องกันอัคคีภัย ในระดับชุมชนจำเป็นต้องวางแผนและเตรียมการตั้งแต่การวางผังสาธารณูปโภคและการตัดถนน ซึ่งประกอบด้วย

1. ระบบน้ำสำรอง ดังที่กล่าวมาแล้วในเรื่องระบบน้ำใช้ ว่าการคำนวณปริมาณน้ำใช้นั้นได้เตรียมเผื่อน้ำสำรองสำหรับป้องกันอัคคีภัยด้วย น้ำที่จะใช้ดับเพลิง จะมีจุดที่ต่อหัวฉีดเป็นระยะๆ ในชุมชนโดยการฝังในระบบถนนย่อย ซึ่งต้องพิจารณาให้ระดับเพลิงเข้าถึงและสามารถลากสายได้ในระยะไม่เกิน 150 เมตร บางชุมชนอาจขุดบ่อน้ำ หรือสระน้ำไว้ ซึ่งได้ทั้งความสวยงามและเป็นน้ำสำรองที่จะสูบใช้ได้เมื่อเกิดอัคคีภัย

2. ระบบสัญญาณ เป็นการเตือนภัยและแจ้งเหตุไฟไหม้ เพื่อให้พนักงานตำรวจดับเพลิงที่อยู่ใกล้เคียงมาช่วยเหลือได้เร็วที่สุด สัญญาณต้องติดตั้งให้พนักงานสอบสวน เพื่อมิให้

เอกสารเกิดการหล่นโดยมิได้มีเหตุเพลิงไหม้จริง เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.7 การจัดเก็บขยะ

ขยะจากที่พักอาศัยจำเป็นต้องมีการกำจัดออกไป ในอดีตที่ยังมีที่ว่างมากอาจใช้วิธีเผาขยะเนื่องจากทางท้องถิ่นอาจมีกำลังจัดเก็บไม่เพียงพอ แต่ปัจจุบันชุมชนหนาแน่นมากขึ้น โอกาสจะใช้วิธีเผาไหม้ไม่มี ทั้งการเผายังเป็นการรบกวนบ้านข้างเคียง จึงต้องเร่งให้ทางเทศบาลเพิ่มขีดความสามารถในการจัดเก็บ และประชาชนควรให้ความร่วมมือในการทิ้งด้วยเพื่อสะดวกต่อการเก็บ ด้วยการแยกขยะเป็นพวกดังนี้

1. ขยะเปียก ได้แก่ ขยะที่มาจากเศษอาหาร พืชผัก และผลไม้ที่ทิ้งจากการปรุงอาหารประจำวัน ขยะสดเหล่านี้เมื่อทิ้งข้ามวันจะเกิดเชื้อจุลินทรีย์ ทำให้เกิดการเน่าเหม็นและมีกลิ่นเหม็นรบกวน ปริมาณขยะในแต่ละวันประมาณได้ 0.6 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ดังนั้น วันหนึ่งๆ ในแต่ละบ้านจะมีขยะ 2 – 3 กิโลกรัม

2. ขยะแห้ง ได้แก่ ขยะและสิ่งของที่ทิ้งเช่น กระดาษ หนังสือ เศษผ้า ของที่ไม่ใช้แล้ว ซึ่งขยะชนิดนี้ทำลายได้ง่ายโดยการเผา

3. ขยะแห้งที่ทำลายไม่ได้โดยการเผา มักเป็นวัสดุที่ใช้แล้ว เช่น พลาสติก โลหะ เศษแก้ว ขยะประเภทนี้หากได้รับการคัดแยกไว้จะสามารถนำกลับไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพไม่สูงเท่าวัตถุดิบใหม่ซึ่งเรียกว่า "Recycle" เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

4. พืช หรือต้นไม้และเศษหญ้า ถ้าตัดทิ้งและปล่อยให้แห้งก็สามารถเผาเป็นปุ๋ยได้ เช่นเดียวกับกับขยะแห้ง การทิ้งไว้ให้เทศบาลเก็บควรมัดให้เป็นกำพร้อมที่จะยกใส่รถได้ง่าย

การเก็บและทำลาย

การเก็บขยะเป็นหน้าที่โดยตรงของเทศบาล ซึ่งปกติจะจัดรถออกเก็บตามชุมชนอยู่แล้ว ปัจจุบันถึงรองรับเป็นหน้าที่ของแต่ละบ้าน สุดแต่ใครจะหาอะไรมาใส่รองรับ บางทีก็ใส่ถุงผูกแขวนไว้ตามเสาไฟฟ้า ซึ่งไม่เป็นสิ่งที่น่าดูนักและโอกาสที่ขยะจะกระจายสกปรกก็เป็นไปได้ บางชุมชนจัดถึงขยะมาตรฐานของชุมชน มีฝาปิดตั้งไว้เป็นระเบียบเรียบร้อยดี แต่หากสามารถกำหนดวันหรือเวลาทิ้งได้ยิ่งดี อย่างที่ต่างประเทศทำกันจะไม่จำเป็นต้องนำขยะมาทิ้งไว้หน้าบ้านให้สัตว์คุ้ยเขี่ยในจุดที่รถขยะเข้าไปรับไม่ถึงหน้าบ้านไม่ได้ ก็ควรใช้ถังขยะรวม ดังเช่นที่ใช้เก็บตามตลาดสด แต่ไม่ควรทิ้งไว้จนส่งกลิ่นเหม็น ควรมีมาตรการนำไปกำจัด

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของชุมชน

Wayne O. Attoe (1979) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เป็นแนวคิดในการป้องกันพื้นที่ซึ่งมีร่องรอยแห่งอดีต สถาปัตยกรรม หรือประวัติศาสตร์สำคัญที่มีความพิเศษเนื่องจากเป็นกลุ่มอาคาร ทำให้ไม่สามารถอนุรักษ์อาคารเหล่านั้นโดยแยกจากกันได้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิธีที่ดีที่สุดคือ การอนุรักษ์อาคารเหล่านั้นรวมกัน เนื่องจากคุณค่าของความเป็นกลุ่มอาคารนั้นเอง

โดยทั่วไปแนวคิดในการอนุรักษ์ชุมชนเป็นการอนุรักษ์ความเป็นอยู่ทั้งบริเวณ (Living as a Whole) คือ ลักษณะเฉพาะของชุมชน หมายถึง เอกลักษณ์ของชุมชน ที่เกิดจากภาพรวมของกลุ่มอาคาร รูปร่างของชุมชน โครงข่ายการสัญจร ขนาด บรรยากาศ และกิจกรรมทางสังคม และเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงลักษณะภูมิประเทศและนโยบายทางการเมืองด้วย และสถาปัตยกรรม ได้แก่อาคารและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ทำให้เกิดรวมกันเป็นสภาพแวดล้อมของชุมชน

2.4.1 การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินคือ การใช้พื้นที่ดินอย่างเป็นประโยชน์มากที่สุด โดยให้สิ้นปริมาณและเสื่อมคุณภาพอย่างน้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลอย่างแน่นอน ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัฒนธรรม และมาตรฐานการครองชีพอย่างสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้สำหรับปวงชนในถิ่นนั้นๆ

การกำหนดแนวทางและรูปแบบการใช้ที่ดินในเมืองมาจากนโยบายการใช้ที่ดิน โดยรูปแบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสมในอนาคตต้องคำนึงถึง

1. รูปแบบการใช้ที่ดินของเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน ที่ตั้งกิจกรรม ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องของกิจกรรมเหล่านั้น (Linkage) ปัจจัยเหล่านี้จะบอกให้ทราบถึงแนวโน้มของทิศทางการขยายตัวและรูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคต

2. แนวโน้มในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของประชากรเมืองในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการคาดประมาณการใช้ที่ดินของเมืองในอนาคต

3. ลักษณะรูปแบบการใช้ที่ดินสำหรับเมืองในอนาคต ขึ้นอยู่กับ

- 3.1 วัตถุประสงค์ของการวางแผน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับชาติ ระดับภาคและแผนพัฒนาพื้นที่ชนบทที่อยู่โดยรอบ

- 3.2 ข้อจำกัด (Constraints) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาขยายตัวของเมือง และมีผลต่อรูปแบบและโครงสร้างของเมืองในอนาคต

- 3.3 ระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ ซึ่งนักผังเมืองจะเป็นผู้กำหนดโดยพิจารณาความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ทางด้านงบประมาณการพัฒนาเองของท้องถิ่น

การใช้ที่ดินจะต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน (Land Characteristics) และกิจกรรม (Activities) บนที่ดินบริเวณที่วางผังข้อมูลเหล่านี้จะใช้ในรูปแบบการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ที่ดินที่ผ่านมาในอดีต และใช้เป็นกรอบในการกำหนดรูปแบบผังการใช้ที่ดินในระยะยาว

ผังการใช้ที่ดินจะต้องประกอบด้วย ลักษณะ (Character) คุณภาพ (Quality) และรูปแบบ ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(Pattern) ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพสำหรับกิจกรรมของประชาชนและองค์การต่างๆ ภายในพื้นที่วางผัง โดยการวางผังที่ดินขึ้นอยู่กับการคาดประมาณประชากรที่เชื่อถือได้ การคาดประมาณเศรษฐกิจที่มีเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเมือง

ลักษณะการใช้ที่ดิน

การกระจายการใช้ที่ดินในเขตเมือง สามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วนตามหน้าที่หลักได้แก่

1. ศูนย์กลางเมือง คือพื้นที่ที่ใช้เป็นย่านการค้า การบริการ และการบริการทางสังคมบางประการซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะรวมอยู่อย่างหนาแน่น และมีการก่อรูปที่ซับซ้อนเป็นศูนย์กลางการบริการต่างๆ เท่าที่เมืองจะตอยสนองได้ ศูนย์กลางเมืองควรประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ ร้านค้า สำนักงาน ธนาคาร ที่ทำการหน่วยงานบริหาร สถานที่ราชการ และอาคารที่สำคัญทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

2. ย่านอุตสาหกรรม คือบริเวณที่เป็นที่ตั้งประกอบกิจกรรมของอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่พร้อมทั้งเป็นที่ตั้งของโกดังเก็บสินค้า และสถานีจ่ายไฟฟ้าหรือแก๊ส

3. ย่านพักอาศัย คือบริเวณสำหรับให้ประชากรอยู่อาศัย ซึ่งจะประกอบด้วย อาคารพักอาศัยแบบต่างๆ รวมทั้งการใช้ที่ดินอื่นๆ เช่น ย่านการค้าประจำท้องถิ่น โรงเรียน ที่ว่าง และอุตสาหกรรมบริการขนาดเล็ก

4. ที่ว่าง เป็นส่วนที่แทรกอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น รวมทั้งบริเวณที่สามารถนำมาใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สวนสาธารณะและสนามเด็กเล่น รวมถึงพื้นที่บริเวณชานเมือง ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่ สวนผลไม้ สนามกอล์ฟ และพื้นที่เกษตรกรรม

การใช้ที่ดินในเมืองต่างๆ จะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ดังที่ Doxiadis ที่กล่าวไว้ว่า "คนต้องการใช้ที่ดินต่างประเภทและขนาด โดยขึ้นอยู่กับกาลเวลาภายใต้สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป"

การกำหนดที่ตั้งการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ

แนวคิดหรือหลักการในการพิจารณาเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการใช้ที่ดินแต่ละประเภท มีหลักการที่ควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้

1. ความสะดวกสบาย
2. ความสัมพันธ์กับบริเวณอื่นๆ
3. มีพื้นที่ที่เพียงพอ
4. มีความสะดวกในการติดต่อเดินทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 5. ประหยัดการลงทุนและพัฒนา
- 6. สามารถพัฒนาได้ตามความหนาแน่นของประชากรตามที่ต้องการ

2.4.2 โครงข่ายการสัญจร

เส้นทางสัญจร ภายในเมืองมีหลายประเภท ได้แก่ ถนน ทางเดินเท้า ทางจักรยาน ที่จอดรถ อื่นๆ ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาระบบการสัญจรดังนี้

1. ระบบถนน ถนนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง ทำหน้าที่ในการเชื่อมต่อของกิจกรรมต่างๆ ของเมืองเข้าด้วยกันและยังเป็นส่วนใช้เชื่อมตงเข้ากับระบบสัญจรอื่นๆ ได้ด้วย ประเภทต่างๆของถนน แบ่งได้ทั้งหมด 5 ระดับได้แก่

1.1 ทางด่วน (Express way) เป็นถนนที่มีการควบคุมการเข้าออกโดยสมบูรณ์ ซึ่งสามารถใช้สัญจรเพื่อเชื่อมต่อทั้งภายในเมืองหรือออกไปสู่ออกนอกได้

1.2 ถนนสายประธาน (High way) เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด หรือเชื่อมต่อในระดับภูมิภาค เป็นถนนที่มีขนาดความกว้างมาก ควรจะมีการควบคุมการเข้าออกเนื่องจากปริมาณของรถ ความเร็วและชนิดของรถจะมีปริมาณค่อนข้างมากและใช้ความเร็วสูง

1.3 ถนนสายหลัก (Arterial Street) เป็นถนนที่เชื่อมต่อ จากถนนสายประธานเขามายังเขตเมืองและเป็นถนนสายหลักภายในเมือง รถที่ใช้จะมีปริมาณ ปานกลาง-สูง เนื่องจากเป็นถนนสายที่รวมของถนนสายรองที่เชื่อมต่อกัน ถนนสายหลักนี้ใช้เชื่อมต่อกันระหว่างย่านต่อย่านภายในเมือง

1.4 ถนนสายรอง (Collector Street) เป็นถนนที่แยกออกจากถนนสายหลัก มีการสัญจรปานกลาง ใช้สัญจรเพื่อเชื่อมต่อกันระหว่างย่าน

1.5 ถนนสายย่อย (Local Street) เป็นถนนที่แยกมาจากถนนสายรอง เพื่อเข้าสู่สถานที่ต่างๆ มีปริมาณการสัญจรที่เบาบางกว่าถนนประเภทอื่นๆ

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

1. ลำดับความสำคัญของถนน เนื่องจากระบบของถนนจะทำหน้าที่ ในการถ่านเทพริมาณการให้ยานพาหนะ จากถนนสายหนึ่งมายังถนนอีกสายหนึ่ง ดังนั้นการลำดับคักยของถนนจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาการปรับปรุงก่อน

2. ขนาดของถนนที่เหมาะสม กับปริมาณการจราจร ขนาดของถนนนอกจากจะกำหนดเป็นมาตรฐานโดยคิดจากปริมาณการจราจรที่ถนนสายนั้น จะสามารถรองรับได้แล้ว ยังอาจกำหนดได้จากการกำหนดปริมาณการใช้จากกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้น

- 3. ความสะดวกและความปลอดภัย เช่น ความสะดวกในระยะเลี้ยว มีระบบป้ายบอกทางที่ชัดเจนสังเกตได้จากระยะไกล ความไม่สับสนในเรื่องทางแยกและทิศทาง จุดตัดของถนนที่มีมุมลาดเลี้ยวที่ปลอดภัย

4. ความสวยงาม ความสวยงามของถนนสามารถพิจารณาได้จากสภาพของถนน รวมทั้งอุปกรณ์และองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ผิวถนน แล้วความสวยงามของถนน จะดูได้จากการมองเห็นภาพอื่นๆ จากถนน เช่น อาคารและสิ่งประกอบที่ดูกลมกลืนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2. ทางเดินเท้า (Pedestrian Way) แบ่งประเภทดังนี้

2.1 ทางเท้าขนานไปกับแนวถนน เป็นทางเท้าที่ขนานไปกับแนวของถนนต่างๆ ในเมือง

2.2 ทางเท้าชนิดที่เป็นทางลัด เป็นทางเท้าที่มักจะรู้จักกันเฉพาะกลุ่มลัดไปตามชอยหรือด้านหลังของอาคาร ทางลัดเหล่านี้ ล้วนอาจได้รับการส่งเสริมให้เข้าอยู่ในระบบทางเท้าของเมือง โดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อเพิ่มความคล่องตัวให้กับระบบการสัญจรของเมืองได้

2.3 ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์ หรือย่านทางเดินเท้า เป็นทางที่คนสามารถเดินทางติดต่อกันได้ทั้งบริเวณ โดยไม่มีการสัญจรทางรถเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งบริเวณดังกล่าวอาจมีกิจกรรมที่ดึงดูดทั้งในเชิงพาณิชย์หรือนันทนาการก็ได้

2.4 ทางเท้าชั่วคราว ได้แก่การปิดถนนบางสายในวันพิเศษ เพื่อใช้เป็นทางเดินเท้าหรือเพื่อกิจกรรมนันทนาการ

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

1. ความต่อเนื่องของทางเดินเท้า โดยพิจารณาจากจุดหมายของผู้คน ดังนั้นการเดินเท้าจากบริเวณต่างๆ ไปยังพื้นที่จุดหมาย จึงเป็นสิ่งสำคัญรวมทั้งการสัญจรไปเชื่อมต่อการสัญจรรูปแบบอื่นๆ

2. ความปลอดภัย เป็นการคำนึงถึงการสัญจรทางเท้ากับทางสัญจรระบบอื่นซึ่งอาจแยกจากกันอย่างชัดเจนในบางจุด เช่น จุดตัดของถนนควรมีระบบ การป้องกันและควบคุมที่ดีพอ

3. ขนาดของทางเท้าที่เพียงพอ โดยคิดจากปริมาณของผู้ใช้ รวมไปถึงการเพื่อพื้นที่ไว้สำหรับกิจกรรมต่างๆ บนทางเท้า นั้น เช่น การพักผ่อน จุดคอยรถประจำทาง บริเวณขายเครื่องดื่ม เป็นต้น

4. การเพิ่มทางเดินเท้าในเมือง สามารถทำได้หลายกรณี เช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4.1 ยกเลิกช่องจอดรถในแนวถนนนั้นๆ โดยจัดหาที่จอดในบริเวณอื่นแทน
- 4.2 กรณีมีความหนาแน่นของทางเท้า ด้านเดียวอาจพิจารณาเพิ่มความกว้างทางเท้าขึ้นอีกด้าน
- 4.3 กรณีถนนมีเกาะกลาง อาจพิจารณาลดขนาดเกาะกลางถนนลง ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อการสัญจร โดยเพิ่มขนาดของทางเท้าขึ้น
- 4.4 การพัฒนาทางเดิน ระหว่างหลังอาคารซึ่งต้องอาศัยการวางแผน/ความร่วมมือที่ดีของประชาชน
- 4.5 การเพิ่มทางเดินลาด เพื่อลดภาระของทางเดินเท้าหลัก เช่น การเพิ่มทางเดินเลียบบำเนินน้ำ
- 4.6 การจัดระเบียบทางเดินเท้า รวมถึงการจัดระเบียบของสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ด้วย

นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญ เช่น ผิวพื้นของทางเดินเท้า ซึ่งต้องเน้นถึงความต่อเนื่องและความปลอดภัย การซ่อมแซมสาธารณูปโภค ความสะดวกในการใช้ของคนพิการ รวมถึงการเข้าถึงได้ของรถบริการบางประเภท ซึ่งมีขีดจำกัดในการให้บริการและสุดท้ายคือ ความสวยงามของทางเดินเท้า ดังนั้นทางเดินเท้าที่สวยงามไม่ใช่เพียงแต่มีความสะอาดทุกอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามอาจหมายถึง ความมีชีวิตชีวาของทางเดินเท้า การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับทางเท้า การควบคุมรูปแบบ การจัดระเบียบ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลต่อความน่าใช้ของทางเดินเท้าได้เป็นอย่างดี

3. ที่จอดรถ แบ่งตามประเภทได้ดังนี้

- 3.1 ที่จอดรถชั่วคราว ได้แก่ ที่จอดรถส่งคน ส่งของ ที่จอดรถประจำทาง รถรับจ้าง
- 3.2 ที่จอดรถริมถนน ควรคำนึงถึงปริมาณของรถ อุปสรรคในการเข้าออก รวมถึงโอกาสเกิดอุบัติเหตุทั้งจากยานพาหนะและคนเดินเท้า
- 3.3 ที่จอดรถนอกแนวถนน คือที่จอดรถที่เตรียมไว้โดยเฉพาะสามารถเชื่อมต่อกับถนนได้
- 3.4 อาคารจอดรถ ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสำหรับจอดรถเป็นชั้นๆ ข้อควรคำนึงที่สำคัญคือ สถานที่ตั้ง จำนวนและปริมาณการเข้าออกซึ่งอาจส่งผลต่อความล่าช้าในการสัญจรของเส้นทางถนนอื่นด้วย

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

1. การจัดตำแหน่งที่จอดรถ ควรให้สัมพันธ์กับจุดหมายปลายทาง โดยปกติจะอยู่ในระยะเวลาประมาณ 2 นาที ในระยะทาง 200 เมตร
2. การจัดหาบริเวณจอดรถ ประเภทที่จอดรถนอกแนวถนน ความคำนึงถึงสภาพของที่จอดรถ เช่น อาจใช้ด้านหลังของอาคารพาณิชย์ , พื้นที่รกร้างว่างเปล่า , พื้นที่ใต้ทางด่วน เป็นต้น
3. มุมมอง ปัญหาที่พบบ่อยคือ การจอดรถด้านหน้าอาคาร ทำให้มุมมองของที่จอดรถไปบดบังทัศนียภาพของอาคาร โดยเฉพาะรถขนาดใหญ่และมีการจอดเป็นจำนวนมาก
4. การเตรียมพื้นที่รองรับ จากสถานที่จอดรถรู้ จุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะกลุ่มคนเป็นจำนวนมากเพื่อรวมตัวกันเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง
5. ความปลอดภัย ในเรื่องระยะเลี้ยวและระยะมองเห็นโดยเฉพาะการเข้าออกจากที่จอดรถสู่ถนนภายนอก
6. ความสวยงามด้านภูมิทัศน์ เพื่อลดความแห้งแล้งของที่จอดรถอาจใช้ต้นไม้เข้าช่วยหรือใช้การเล่นระดับของที่จอดรถ กับอาคารด้านหลังเพื่อลดการบดบังและช่วยส่งเสริมทัศนียภาพให้น่าดูมากขึ้น

2.4.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ กลุ่มคนที่อาศัยในชุมชนประกอบกับการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เป็นส่วนประกอบที่ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา มีการเคลื่อนไหว บางกิจกรรมทำให้ผู้คนมาเยี่ยมเยียนเมืองนั้น เกิดความสนใจที่จะเข้าไปสัมผัสและเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ด้วย กิจกรรมนี้มีได้หมายถึง เฉพาะงานเทศกาลพิเศษ แต่หมายถึงกิจกรรมประจำวันของคนภายในชุมชนด้วย เช่น กิจกรรมทางการค้า กิจกรรมพักผ่อน การพบปะ การพูดคุย เป็นต้น (กรองวางแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2531 : 2-1)

2.4.4 จินตภาพของเมือง (The Image of City)

Kevin Lynch (1960) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญไว้ 5 ประการที่เป็นสิ่งที่คนใช้คิดถึงภาพพจน์ของเมืองดังนี้คือ

1. เส้นทาง (Paths) ประกอบด้วยถนนสายสำคัญ เป็นถนนประธานและถนนสายรองในระดับเมืองจะมีชายของถนนใหญ่ แต่ในระดับหมู่บ้านจะมีชายของถนนเล็ก สำหรับอาคารหลังหนึ่งจะมีชายถนนใหญ่อยู่หลายสาย ที่ประชาชนใช้ไปมาอยู่ที่นั่น และชายของถนนหลัก (Highway) เป็นชายทาง (Pathway) สำหรับเมืองทั้งเมืองหรือแม้กระทั่งทางเท้าของบริเวณมหาวิทยาลัยก็เป็นทาง Pathway ของมหาวิทยาลัยด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2. เส้นขอบเขต (Edges) เมืองจะประกอบไปด้วยอำเภอและส่วนสุดท้ายหรือส่วนปลายสุดของอำเภอจะเป็นริม (Edge) ของเมืองนั้นๆ แต่บางอำเภอจะไม่มีขอบเขตที่แน่ชัดซึ่งจะค่อยๆ กลืนหายไปเป็นอำเภออื่น สำหรับเมือง อำเภอสองอำเภอจะพบกันที่ริม (Edge) จะมีลักษณะเป็นตะเข็บ (Seam)

3. ศูนย์รวม (Nodes) จะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม แม้ว่าที่ศูนย์กลางที่เห็นนั้นเป็นจุดที่เด่นของเมือง (Landmark) เช่นกัน แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกันที่จุดประสงค์ของการใช้กิจกรรม ที่หมายตา (Landmark) เป็นวัตถุที่มองเห็นแต่ศูนย์รวม (Node) เป็นศูนย์กลางของกิจกรรม (Hub of Activity) ตัวอย่างเช่น บริเวณอนุสาวรีย์คุณหญิงโมเป็นทั้ง Landmark และเป็นทั้ง Node

4. ย่าน (Districts) สำหรับเมืองหนึ่งๆจะประกอบไปด้วยหมู่บ้าน และอำเภอ , ศูนย์กลางของเมือง , เมืองส่วนบน , ใจกลางเมือง , ส่วนพักอาศัยภายในเมือง , บริเวณวิทยาลัย ส่วนเหล่านี้นับได้ว่าเป็นย่าน (Districts) ซึ่งบางครั้งได้มีการกำหนดขอบเขตของบริเวณอย่างชัดเจน เช่น บริเวณมหาวิทยาลัย บริเวณปะปนกันเช่นในเมือง

5. จุดหมายตา (Landmark) สำหรับสิ่งที่เด่นของเมืองจะเป็นจุดหมายตา ซึ่งจุดหมายตา (Landmark) บางอันใหญ่โตและสามารถมองเห็นได้ในระยะไกล เช่น ตึก Empire State Building , เสาวิทยา แต่สำหรับจุดหมายตา(Landmark) บางอย่างจะเล็กมากและเห็นได้เมื่ออยู่ใกล้ เช่น หอนาฬิกา บ้านหรือแม้กระทั่งรูปปั้นเล็กๆ ที่อยู่ในสวน จุดหมายตา (Landmark) ที่ดีจะเห็นชัดและเข้ากันได้กับองค์ประกอบอื่นๆ ในบริเวณนั้นด้วย

2.4.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

งานสถาปัตยกรรม หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่เป็นอาคาร การตกแต่งภายในอาคาร การวางผังชุมชนเมือง ซึ่งเป็นงานศิลปะประยุกต์ มีทั้งงานศิลปะและวิทยาศาสตร์รวมอยู่ด้วยกัน เป็นงานออกแบบที่ต้องคำนึงถึงความงามและประโยชน์ใช้สอยต่างๆ งานสถาปัตยกรรมอาจรวมไปถึงการออกแบบวิธีการก่อสร้างด้วย ดังนั้นงานสถาปัตยกรรมแต่ละชิ้นจึงมีความงามทางศิลปะและประโยชน์ใช้สอยไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของงานสถาปัตยกรรมนั้นด้วย เช่น งานสถาปัตยกรรมประเภทอาคารอยู่อาศัย เป็นอาคารที่มีศิลปะถูกต้องกับรสนิยมเฉพาะตนมากที่สุดวิ่งผิดกับอาคารสาธารณะบางประเภท เช่น อาคารสำนักงาน ร้านค้า หรือโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งต้องสนองประโยชน์ใช้สอยมากกว่าศิลปะกรรม แต่อาคารสาธารณะบางประเภท เช่น อาคารทางศาสนายังคงมีลักษณะศิลปกรรม รสนิยมและคติความเชื่อของประชาชนแต่ละชุมชน

นอกจากนี้ลักษณะของงานสถาปัตยกรรมยังขึ้นอยู่กับ ลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับคนไข้ งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านอาคารค่า
อากาศ วัสดุก่อสร้าง และเทคนิคการก่อสร้าง ระบบเศรษฐกิจและสังคม การบริหารการปกครอง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การคมนาคมขนส่ง ประเพณีและวัฒนธรรม วิถีชีวิตและรสนิยมของประชาชนแต่ละท้องถิ่น (ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ : 2528) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาถึงลักษณะงานสถาปัตยกรรม ชุมชนเก่าบางแห่งในด้าน

1. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม (Architectural Style Ricness & Colour) ที่สะท้อนถึงการออกแบบของยุคสมัยของช่างในชุมชนนั้น รวมถึงการใช้งาน

2. ช่วงอายุอาคาร (Age Range of Building) ช่วงอายุอาคารที่มีความใกล้เคียงกัน หรือแตกต่างกัน และช่วงอายุอาคารที่ใช้งานได้กับใช้งานไม่ได้แล้ว

3. วัสดุและพื้นผิวของอาคาร (Building Materials & Textures) วัสดุและพื้นผิวที่ใช้กับอาคารได้จากท้องถิ่น หรือในยุคสมัยนั้น มีความชัดเจนรูปแบบเฉพาะ เจาะจงกับอาคารในพื้นที่ของชุมชนนั้น

4. เงื่อนไข ข้อกำหนดของอาคาร (Building Condition) มีอาคารอยู่ในช่วงอายุหรือสภาพทรุดโทรมหรือเป็นอาคารที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

5. กลุ่มอาคาร (Group of Buildings) ได้แก่กลุ่มของอาคารเดี่ยวหรืออาคารที่ต่อเชื่อมกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม หรือลักษณะทางภูมิประเทศ ซึ่งมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์หรือ ศิลปะ

2.5 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. กฎกระทรวงฉบับที่ 414 (พ.ศ. 2542) หรือผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่1) ประกาศใช้ต่อจากกฎกระทรวงฉบับที่ 116 (พ.ศ.2535) ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2542

2. กฎกระทรวงฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความใน พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

3. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

4. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

5. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 / ฉบับที่2 พ.ศ. 2535

6. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในท้องที่แขวงนครไชยศรี แขวงวชิรพยาบาล แขวงดุสิต แขวงสวนจิตรลดา แขวงสี่แยกมหานาค เขตดุสิต แขวงทุ่งพญาไท แขวงสามเสนใน เขตพญาไท แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และแขวงวัดสามพระยา แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2526

เอกสารอ้างอิงที่นำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่เอกสารที่กล่าวถึงชุมชนเก่าบางแห่ง ซึ่งไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ซึ่งออกโดยสำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมโอกาสในการแก้ปัญหาของชุมชน และการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
2. นโยบายของกรุงเทพมหานคร มีนโยบายบางส่วนที่ใกล้เคียงกับการอนุรักษ์ชุมชน กล่าวไว้ในแผนการพัฒนากทมฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545 – 2549)
3. นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งได้มีแนวคิดที่จะปรับปรุงอาคารและกายภาพอื่นๆ โดยเฉพาะตลาดนางเลิ้ง (พื้นที่ที่จะศึกษา) แต่อยู่ในระหว่างการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ และบทบาทอีกประการหนึ่งคือ ในปี พ.ศ. 2543 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้จัดตั้งกองโครงการอนุรักษ์อาคารขึ้น และมีการตั้งกองทุนเพื่อใช้เป็นกองทุนในการบำรุงรักษา ซ่อมแซม และอนุรักษ์อาคารของทางสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

กลยุทธ์และมาตรการส่งเสริม

งานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย องค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่สามารถดำเนินการให้ลุล่วงไปได้ จึงจำเป็นต้องมีการตั้งมาตรการในการดำเนินการอนุรักษ์และความเข้าใจในคุณค่าของงานสถาปัตยกรรมชุมชนต่อไป

นอกจากจะเสนอแนะมาตรการทางด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นลักษณะของการบังคับ (Enforcement) หรือ Negative Control ในพื้นที่ที่ทำการอนุรักษ์ ควรเสริมมาตรการด้านการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ (Incentive) หรือ Positive Control ดังนี้

1. โบนัส เป็นผลตอบแทนที่ภาครัฐให้กับเอกชน กรณีการลงทุนหรือปรับปรุงโดยภาคเอกชนเน้นการบริการให้กับสาธารณะ
2. Financial Aid เป็นมาตรการสร้างแรงจูงใจโดยภาคเอกชน ได้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่มาตรการทางด้านภาษี เช่น การลดหย่อน ภาษีให้กับเจ้าของอาคารที่มีการดูแลรักษาอาคารที่มีคุณค่า โดยสมบรูณ์หรือการลดหย่อนภาษีให้กับเจ้าของอาคารที่เปิดพื้นที่ในกรรมสิทธิ์ที่ดินของตนเองให้กับบริการสาธารณะ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ (2543 : บทคัดย่อ) “การศึกษาเพื่อจัดทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านสามแพร่ง”

ย่านสามแพร่ง ได้แก่ บริเวณแพร่งนรา, แพร่งภูธร และแพร่งสรรพศาสตร์เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการเป็นที่ตั้งของกรมพระนครานุรักษ์ ประพันธ์พงศ์ วิศวกรรมหินภูเรศธำรงศักดิ์และกรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจซึ่งชื่อของวังทั้งสามแห่งนี้ได้ปรากฏเป็นคำเรียกว่า ย่านสามแพร่ง ในความหมายของการเป็นทางบกเพียงทางเดียวที่ผ่านพระนครชั้นในออกสู่พระนครชั้นนอก นอกจากนี้ ความสำคัญของย่านสามแพร่งยังเกิดจากชื่อเสียงในการเป็นย่านการค้าชั้นนำ และการเป็นแหล่งค้าขายสินค้าเฉพาะเพื่อบริการแก่หน่วยงานราชการที่ตั้งอยู่โดยรอบพื้นที่

เมื่อหน่วยงานราชการทยอยย้ายออกไปจากพื้นที่ ได้ส่งผลให้ย่านสามแพร่งลดบทบาทสำคัญลง ประเด็นการฟื้นฟูย่านสามแพร่งจึงเป็นประเด็นที่หลายฝ่ายให้ความสนใจ โดยหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นได้จัดทำแผนการอนุรักษ์ และฟื้นฟูย่านสามแพร่งขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในแผนอนุรักษ์กรุงเทพมหานคร และในปี พ.ศ.2541ประชาชนผู้อาศัยในย่านสามแพร่งได้จัดตั้งประชาคมคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง เพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูย่านของพวกเขาให้กลับคืนความสำคัญ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ที่เริ่มต้นจากชุมชนเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาให้เห็นความสำคัญกับการอนุรักษ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้คนในย่านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูถิ่นอาศัย โดยอาศัยการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีสังเกตการณ์ สัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักวิชา “ปรากฏการณ์ศาสตร์” เพื่อให้เข้าใจความหมายของย่านจากการอยู่อาศัยของผู้คน ในนัยยะที่เป็นถิ่นอาศัย ถิ่นปฏิสังขาร ถิ่นต้อนรับขับสู้ ถิ่นความเชื่อศรัทธาและถิ่นแห่งการดรุภาพในชุมชน และการวิจัยได้อาศัยการประเมินคุณค่าตลอดจนความแท้ของย่านทั้งด้านกายภาพและกิจกรรม ด้วยวิธีการของการอนุรักษ์ย่านประวัติศาสตร์ และชุมชน ต่อมาจึงทำการเปรียบเทียบความต้องการของคนในย่านกับโครงการในแผนของหน่วยงานภาครัฐ จนได้ผลสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้เป็น โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านสามแพร่ง

โครงการอนุรักษ์ที่ได้จากการวิจัยประกอบด้วย โครงการองค์รวมและโครงการประสานยั่งยืน ได้แก่ โครงการชวนชิมอาหารลานภูเรศ โครงการแพร่งนราถนนแห่งชีวิต โครงการตะลະภัฏโรงเรียน-โรงเรียน โครงการแพร่งสรรพศาสตร์ตลาดชุมชนและโครงการตลาดผลไม้ เครื่องแบบเครื่องหมายหลังกระทรวง ในการนำโครงการอนุรักษ์ไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ เสริมสร้างฐานรากคือ การส่งเสริมให้คนในย่านเห็นความสำคัญและร่วมมือในการอนุรักษ์ เครื่องมือประสานคือ การเลือกรูปแบบองค์กรชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

ประชาสัมพันธโครงการ คือการเผยแพร่ โครงการอนุรักษ์สู่สาธารณชน และรัฐบาลสนับสนุน คือ การประสานการดำเนินงานอนุรักษ์ด้วยความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน

ฐิติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี (2543 : บทคัดย่อ) “การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางอนุรักษ์ชุมชนเก่าหัวหิน : กรณีศึกษาพื้นที่บริเวณถนนนเรศดำริห์”

ชุมชนหัวหินเป็นย่านพักอาศัย และการพาณิชย์ที่รองรับกิจกรรมการพักตากอากาศ ตั้งแต่มีการเปิดสถานีรถไฟหัวหิน ในปี พ.ศ. 2454 โดยเฉพาะชุมชนแห่งแรกของหัวหิน บริเวณถนนนเรศดำริห์ ซึ่งปัจจุบันความเจริญด้านการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นปัญหาอย่างมาก

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เสนอแนวทางการอนุรักษ์ชุมชนหัวหิน โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณ ถนนนเรศดำริห์ เป็นกรณีศึกษา โดยทำการรวบรวมข้อมูลทางกายภาพโดยการสำรวจสังเกตร่วมกับการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ทำการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากนโยบายต่างๆ และอ้างอิงทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาอื่น เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ที่เหมาะสม

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่บริเวณ ถนนนเรศดำริห์ มีการใช้ที่ดินสำคัญออกเป็น 4 ส่วน คือ บริเวณที่1 ตั้งแต่จุดตัดระหว่างถนนนเรศดำริห์กับถนนดำเนินเกษมจนถึงสุดโรงแรมเมเลีย เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพมากที่สุด มีการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อในด้านภูมิทัศน์ของชุมชนหัวหิน บริเวณที่2 ตั้งแต่โรงแรมเมเลียจนถึงจุดตัดระหว่างถนนนเรศดำริห์กับถนนเดชานูชิต เป็นพื้นที่ที่มีการต่อเติมและดัดแปลงอาคารเก่าเพื่อประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบต่อด้านรูปแบบของอาคารและความเป็นระเบียบของชุมชน บริเวณที่ 3 ตั้งแต่ถนนเดชานูชิตจนถึงบริเวณพื้นที่เปิดโล่งของร้านอาหาร เป็นพื้นที่ที่ยังมีอาคารพักอาศัยเก่าเหลืออยู่มากและยังคงลักษณะและบรรยากาศของชุมชนเก่าอยู่บ้าง แต่มีการสร้างร้านอาหารยื่นลงไปบนทะเลที่ส่งผลกระทบต่อด้านสภาพแวดล้อม บริเวณที่4 ตั้งแต่บริเวณพื้นที่เปิดโล่งของร้านอาหารถึงสะพานประตักกับถนนชมสินธุ์ เป็นพื้นที่โล่งที่ใช้เป็นที่จอดรถและมีร้านอาหารสร้างสร้างรुकล้ำพื้นที่ชายหาด ทำให้ไม่สามารถ ใช้พื้นที่บริเวณชายหาดได้และส่งผลกระทบต่อด้านสภาพแวดล้อม

ทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีส่วนที่ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ไปในทางอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น การวางแผนการพัฒนาและกลยุทธ์การท่องเที่ยวที่สนับสนุนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การอนุรักษ์และฟื้นฟูด้านประวัติศาสตร์และการพัฒนาที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับคนในพื้นที่ที่เริ่มให้ความสำคัญในการอนุรักษ์เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่บริเวณย่านชุมชนเก่าหัวหินมีศักยภาพในการอนุรักษ์

ดังนั้นจึงสรุป ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์พื้นที่บริเวณ ถนนนครดำริห์ ได้ดังนี้คือ จักความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ได้แก่ การใช้พื้นที่ ระบบสัญจร ที่เว้นว่าง และภูมิทัศน์โดยรวมของชุมชนหัวหิน ให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีมีความเป็นธรรมชาติและคงเอกลักษณ์ของย่านชุมชนเก่าให้คงอยู่และเหมาะสมกับการพัฒนาที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงและต่อเติมอาคารเก่าและก่อสร้างอาคารใหม่ในชุมชนหัวหิน ต้องให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่

ธิป ศรีสกุลไชยรัก. (2543 : บทคัดย่อ) "การอนุรักษ์ย่านบางรักเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม."

การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการอนุรักษ์ที่เน้นทางด้านกายภาพและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจกิจกรรมหนึ่งที่มีผลต่อกายภาพและวัฒนธรรมของบริเวณนั้นๆ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้โครงการอนุรักษ์สำเร็จได้

ย่านบางรักเป็นย่านประวัติศาสตร์ย่านหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าพื้นที่มีคุณค่าเพียงพอต่อการอนุรักษ์และพัฒนา จึงทำการศึกษาย่านบางรักโดยกำหนดพื้นที่ศึกษา 0.175 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นบริเวณที่มีอาคารเก่าและยังคงรูปแบบการพักอาศัยแบบชุมชนเก่าปรากฏอยู่ หลังจากการศึกษาความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์พบว่า ในอดีตย่านบางรักมีลักษณะเด่นทางด้านค้าขาย ละเป็นที่พักอาศัยของชุมชนต่างชาติ 3 กลุ่ม มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเองที่สืบเนื่องมาจากศาสนา และจากการศึกษา สำรวจและวิเคราะห์สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา พบว่ามีความสำคัญในด้านต่างๆ ในอดีตของพื้นที่ศึกษายังคงอยู่ทั้งทางด้านกายภาพและวัฒนธรรม และมีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์จึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่เนื่องจากการท่องเที่ยว นั้นได้ส่งผลกระทบต่อกายภาพชุมชนและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ จึงได้ทำการศึกษาความพร้อมของพื้นที่ศึกษาด้านการท่องเที่ยว และประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายหลังจากการศึกษาพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่ศึกษา คือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีพื้นฐานความคิดมาจาก แนวคิดในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน , การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สยาณี วิโรจน์รัตน์. (2543 : บทคัดย่อ) "การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุงที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 7."

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาข้อสรุปของแนวทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุง ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 โดยเลือกตั้งอย่างตึกแถวริม

ถนนเจริญกรุงช่วงตั้งแต่สะพานมอญจนถึงสะพานเฉลิมพันธ์ 53 จำนวน 8 ชุด หรือ 100 คูหา
เอกสารนี้เป็นเอกสารของงานวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่สามารถนำ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยประมาณซึ่งแบ่งศึกษาตึกแถวที่สร้างในแต่ละรัชกาล คือ ตึกแถวที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7

การศึกษานี้ ได้เน้นศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารอ้างอิงที่มีอยู่แล้ว ประกอบกับการสำรวจเก็บข้อมูลจากตัวอย่างตึกแถวริมถนนเจริญกรุงจำนวน 8 ชุด เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมรวมทั้งปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณีศึกษา จนได้ข้อสรุปของปัญหาทางด้านภูมิทัศน์ของเมืองและย่าน กับปัญหาทางด้านสถาปัตยกรรมในเบื้องต้น นอกจากนี้ยังพิจารณาคุณค่าของสถาปัตยกรรมประเภทนี้จากกรณีศึกษาตึกแถวเจริญกรุง ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ริมถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็นอาคารที่สร้างขึ้นจากความพิถีพิถันของช่างไทย และช่างชาวต่างประเทศในสมัยก่อน ดังจะเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพของตึกแถวที่มีความคำนึงถึงสุนทรียภาพทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ควบคู่ไปกับเทคนิคและวิธีการก่อสร้างและวัสดุในอดีต พบว่าสถาปัตยกรรมประเภทนี้มีคุณค่าในหลายด้าน คือ คุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งควรแก่การเสนอให้มีการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ประเภทที่โบราณสถานที่ยังมีการใช้สอยอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และปัญหาตึกแถวริมถนนเจริญกรุง ทั้ง 8 ชุด ประกอบกับการประเมินคุณค่าด้านสถาปัตยกรรมแล้วนี้ ยังได้ศึกษาหลักการแนวความคิด และทฤษฎีในการอนุรักษ์อาคารที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทยจากเอกสารอ้างอิงที่มีอยู่ แล้วนำมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลดิบจากการสำรวจ เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ทางด้านสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุง ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ได้อย่างชัดเจน โดยจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ในย่านอื่นๆ ด้วย

บทที่ 3

การดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาลำรวจเอกสาร สังเกต สอบถาม / สัมภาษณ์และบันทึกภาพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิจัยและเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง จากการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

3.2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่

1. ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรในชุมชนศุภมิตร 1 และ ประชากรในชุมชนศุภมิตร 2 รวม 478 หลังคาเรือน หรือ 478 คน

2. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 83 คน โดย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางตามแบบ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$

2. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนจำนวน 4 ท่าน

การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเจาะจงเลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 83 คน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งจำนวน 4 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ ประกอบด้วย

3.2.1.1 แบบสำรวจ เป็นการสำรวจข้อมูลในด้านทางกายภาพของชุมชนนางเลิ้ง โดยมีประเด็นในการสำรวจดังนี้

(1) ลักษณะทางกายภาพของชุมชนนางเลิ้ง โดยศึกษาในรายละเอียด ดังนี้

- 1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน
- 1.2 โครงข่ายการสัญจร
- 1.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
- 1.4 จินตภาพของพื้นที่ ได้แก่ ย่าน , เส้นทาง , ขอบเขต , ที่รวมกิจกรรม และที่หมายตา
- 1.5 รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม เช่น สถาปนอาคาร , วัสดุ , สี , ความสูง

3.2.1.2 แบบสอบถาม เป็นการสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้ง โดยมีประเด็นในการสอบถามดังนี้

- (1) ลักษณะของประชากรในชุมชนนางเลิ้ง
- (2) กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
- (3) การใช้อาคาร
- (4) อายุอาคาร
- (5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ในความคิดเห็นของคนในชุมชน

3.2.1.3 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

- (1) แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

3.2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

3.2.2.1 เครื่องมือเมื่อสร้างเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้ให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ร่วมมือตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้ง

3.2.2.2 เมื่อดำเนินการแก้ไขแบบสอบถาม / แบบสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่านดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) เขมทัต วิศวโยธิน หัวหน้ากองโครงการอนุรักษ์ สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

(2) นางสาว วรณดี สนชัย เจ้าหน้าที่บริหารงานพัฒนาชุมชน 7 หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

(3) ผศ. สุรศักดิ์ กังขาว อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

(4) ผศ.ดร. เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3.2.2.3 จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสอบถามตามผลการตรวจสอบแล้ว

นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารโดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แผนที่ แผนผังการใช้ที่ดิน ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายในอดีต แผนงานและนโยบายจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแยกเป็น

- (1) ข้อมูลที่เป็นหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์
- (2) ข้อมูลเกี่ยวกับ ประชากรและระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ (สำนักงานเขตป้อมปราบฯ)
- (3) ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน และกรรมสิทธิ์ที่ดิน (สำนักงานเขตป้อมปราบฯ)
- (4) พระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
- (5) ภาพถ่ายและภาพถ่ายทางอากาศ
- (6) แผนและนโยบาย (สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) และ (สำนักงานเขตป้อมปราบฯ)

3.3.2 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4- การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่รวบรวมมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจ การสังเกตและ แบบสัมภาษณ์จะดำเนินการโดยการให้การสังเคราะห์ข้อมูล

(2) ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปเป็นผลและนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง ซึ่งประกอบด้วย

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.1.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน นำเสนอในลักษณะการบรรยาย และภาพประกอบ

4.1.3 เส้นทางสัญจรและที่จอดรถ นำเสนอในลักษณะการบรรยาย และภาพประกอบ

4.1.4 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน นำเสนอในลักษณะการบรรยายและภาพประกอบ

4.1.5 จินตภาพของพื้นที่ นำเสนอในลักษณะการบรรยายและภาพประกอบ

4.1.6 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่ นำเสนอในลักษณะการบรรยายและภาพประกอบ

4.2 แนวทางและความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

4.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งตามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง โดยการสอบถาม

4.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งตามความคิดเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง โดยสัมภาษณ์

ดังมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1- ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงการจำแนกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง
ผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
(1) อายุ		
อายุต่ำกว่า 30 ปี	20	24.10
อายุ 30-39 ปี	18	21.69
อายุ 40-49 ปี	21	25.30
อายุ 50 ปีขึ้นไป	24	28.91
รวม	83	100
(2) การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	59	71.08
การศึกษاپริญญาตรี	24	28.91
รวม	83	100
(3) อาชีพ		
รับราชการ	5	6.02
รัฐวิสาหกิจ	3	3.61
ค้าขาย	42	50.60
รับจ้าง	29	34.93
ธุรกิจส่วนตัว	4	4.81
รวม	83	100
(4) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้ง		
ต่ำกว่า 1 ปี	-	-
1 – 5 ปี	2	2.40
5 – 10 ปี	2	2.40
มากกว่า 10 ปี	79	95.18
รวม	83	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
(5) การถือครองที่อยู่อาศัย		
เป็นเจ้าของ	2	2.40
เช่าต่อจากวัดโสมนัส	-	-
เช่าต่อจากวัดแคนางเลิ้ง	-	-
เช่าต่อจากสำนักงานทรัพย์สินฯ	81	97.60
รวม	83	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนใหญ่ ประมาณอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.91 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71.08 อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 50.60 ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง มากกว่า 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 95.18 การถือครองที่ดินโดยการเช่าต่อจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คิดเป็นร้อยละ 97.60

4.1.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

บริเวณย่านนางเลิ้ง ในอดีตจัดว่าเป็นแหล่งการค้าและ แหล่งบันเทิงเก่าแก่มาตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาเมื่อ เมืองกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและย่านนางเลิ้งก็ได้ คลายความสำคัญลง จนปัจจุบันพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมมีแนวโน้มที่จะ เปลี่ยนเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักอาศัยเพียงอย่างเดียวทำให้บทบาทของพื้นที่เพื่อการ พาณิชยกรรมลดน้อยลง

ในการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นมีความสัมพันธ์กันกับรูปแบบสถาปัตยกรรมด้วยซึ่งมีปัจจัย ต่างๆ ในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมนั้นเช่น ประโยชน์การใช้สอยอาคาร รูปแบบการค้าขาย และอิทธิพลทางด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมจากต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายในประเทศไทย และ ช่างฝีมือในสมัยนั้น เป็นต้น ดังนั้นย่านนางเลิ้งจากที่เคยเป็นแหล่งการค้าและบันเทิงเก่าแก่ใน สมัย รัชกาลที่ 5 รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในย่านนางเลิ้งส่วนมากจึงเป็น รูปแบบอาคาร พาณิชยที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ซึ่งมีเหตุผลมาจากประวัติศาสตร์ เพราะใน สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีการติดต่อกับค้าขายกับชาติตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสมัย นั้นมีการจ้างชาวตะวันตกมาเข้ารับราชการ ซึ่งส่วนมากจะเป็น สถาปนิกและวิศวกรชาวตะวันตก

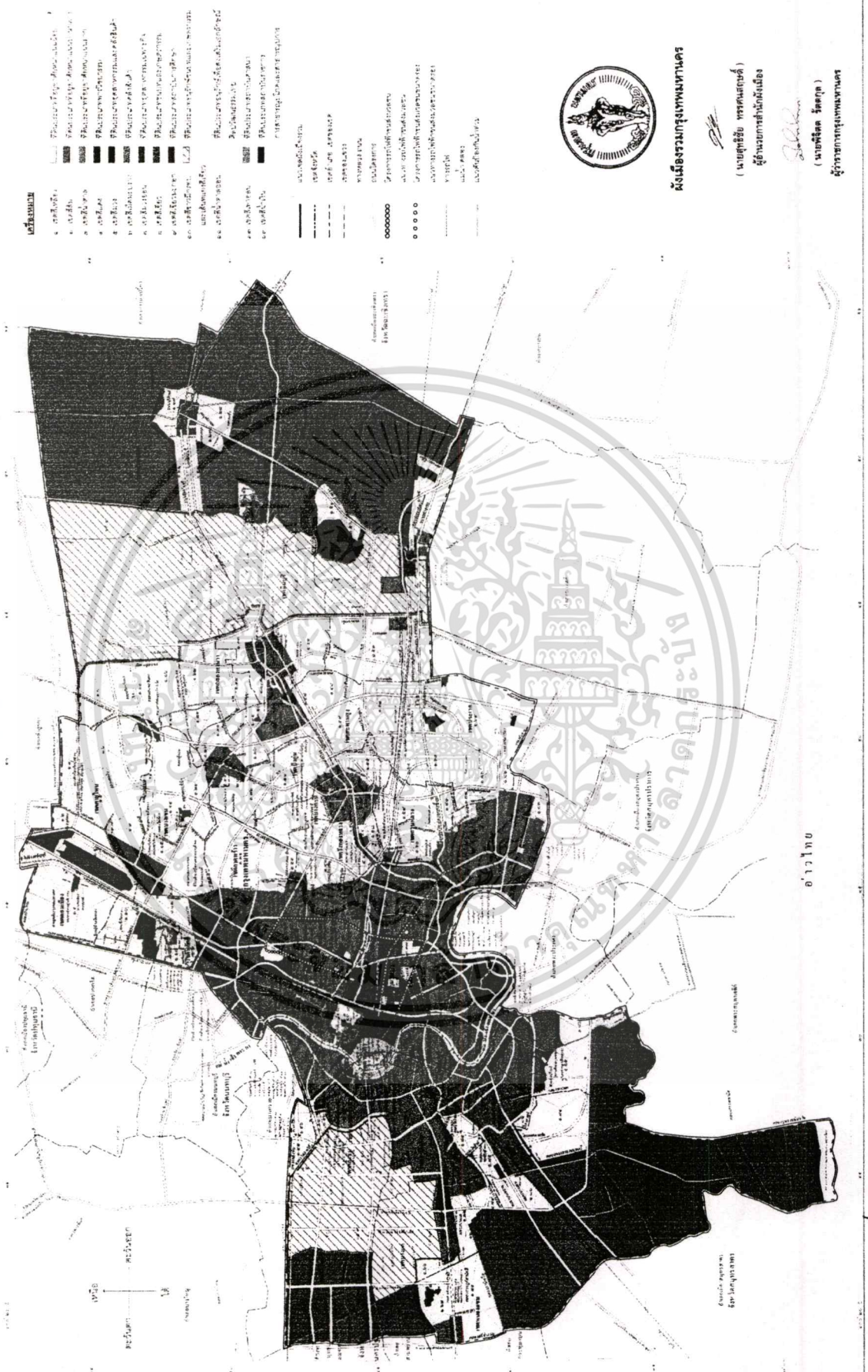
อาคารในย่านนางเลิ้งนั้นมีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป ซึ่งมีคุณค่าทางรูปแบบงาน

สถาปัตยกรรม วัสดุ และวิธีการก่อสร้าง รวมถึงรายละเอียดต่างๆ ในงานสถาปัตยกรรม จึงถือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ต่อไป

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้รับแบบประกาศใช้กฎกระทรวง ฉบับที่ ๘๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
 ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๐๘

ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร
 (นายสุชัย พรหมคุณคดี)
 ผู้อำนวยการผังเมือง
 (นายพิเชต รัตตกุล)
 ผู้ทรงกรมกรุงเทพมหานคร

รูปที่ 4.1 ผังแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.3 เส้นทางสัญจร และ ที่จอดรถ

ทางสัญจรในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นทางเดินเท้าทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดแคบ ถนนสำหรับรถยนต์ นอกจากถนนที่ล้อมรอบพื้นที่แล้ว ยังมีถนนที่ผ่านชุมชนอีกเส้นหนึ่งโดยเชื่อมระหว่างถนนศุภมิตรกับถนนนครสวรรค์ คือถนนในซอยนางเลิ้ง 2 แต่ถนนเส้นนี้แคบจึงใช้เฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น นอกจากถนนเส้นนี้แล้วยังมีถนนอีกเส้นหนึ่งที่ใช้สำหรับบริการส่งของในตลาดนางเลิ้งคือถนนซอยนางเลิ้ง 1 ซึ่งถนนดังที่กล่าวมาเป็นถนนที่ใช้เฉพาะในชุมชนเท่านั้น ส่วนถนนที่ใช้เชื่อมโยงไปยังชุมชนนางเลิ้งและชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นถนนที่ล้อมพื้นที่ชุมชนนางเลิ้ง มีถนนสายต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ถนนนครสวรรค์ เป็นถนนสายหลัก มีรถสัญจรไปมามาก ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับถนนสายหลักอื่นๆ เช่น เชื่อมต่อกับถนนราชดำเนินนอก และเชื่อมต่อกับถนนพิษณุโลก และยังเป็นเส้นทางหลักที่มีทั้งรถยนต์และรถประจำทางผ่าน ช่องทางเดินรถ กว้างช่องทางละ 3.00 เมตร 4 ช่องทางมีทางเท้ากว้างข้างละ 2.00 เมตร
2. ถนนกรุงเกษม เป็นถนนสายหลักอีกสายหนึ่ง ซึ่งเป็นถนนเลียบบคลองผดุงกรุงเกษมซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ตัดกับถนนนครสวรรค์และเชื่อมต่อกับถนนราชดำเนินนอก เป็นเส้นทางที่มีรถประจำทางผ่าน เป็นถนนกว้าง 4 ช่องทาง ทางเท้าด้านข้างกว้าง 2.00 เมตร
3. ถนนหลานหลวง เป็นถนนสายหลักอีกสายหนึ่ง ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่อยู่ทิศตะวันออกของพื้นที่ เข้าถึงพื้นที่ได้โดยเชื่อมต่อกับถนนสายรองคือถนนพะเนียง
4. ถนนพะเนียง เป็นถนนสายรอง ซึ่งเป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนนครสวรรค์กับถนนหลานหลวงเป็นถนนที่ตัดผ่านหน้าวัดแคนางเลิ้งซึ่งอยู่ด้านทิศใต้ของชุมชนนางเลิ้ง เป็นถนน 2 ช่องทางกว้าง 12.00 เมตร ทางเท้ากว้างประมาณ 1.00 – 2.00 เมตร
5. ถนนศุภมิตร เป็นถนนสายรอง ตัดผ่านหน้าสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชนนางเลิ้ง ซึ่งเป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนกรุงเกษมกับถนนพะเนียง เป็นถนน 2 ช่องทางกว้าง 10.00 เมตร ทางเท้ากว้างประมาณ 1.00 – 2.00 เมตร

ส่วนที่จอดรถในพื้นที่ชุมชน ปัจจุบันใช้พื้นที่ริมถนนซึ่งสามารถจอดรถได้ในเวลาผ่อนผัน และที่จอดรถของวัดแคนางเลิ้ง และบางส่วนต้องเช่าพื้นที่จอดรถจากพื้นที่เอกชนใกล้เคียงซึ่งต้องเสียค่าเช่าพื้นที่จอดรถเป็นรายเดือน (ข้อมูลจากการสอบถามผู้นำชุมชน)

4.1.4 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

4.1.4.1 ลักษณะทางสังคม

องค์กรชุมชน

ชุมชนนางเลิ้ง ในอดีตเป็นชุมชนในเมืองที่มีผู้อาศัยค่อนข้างหนาแน่น มีอายุประมาณ 70 – 80 ปี ซึ่งในปัจจุบันชุมชนนางเลิ้งแบ่งออกเป็น 2 ชุมชน โดยประกอบด้วย ชุมชนศุภมิตร 1 และชุมชนศุภมิตร 2 ซึ่งเป็นชุมชนในเขตปกครองของสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นชุมชน เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2536 ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร ในแต่ละชุมชนจะมีประธานชุมชน และกรรมการชุมชนตามสัดส่วนของขนาดชุมชน มีวาระการทำงานชุดละ 2 ปี ซึ่งกรรมการชุมชนจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการและหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย สาธารณสุข องค์กรพัฒนาชุมชน(NGO) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งชุมชนจะได้รับเงินสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน จากสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ในวงเงินไม่เกินเดือนละ 2000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงมีการขอความช่วยเหลือเงินบางส่วนจากกองทุนพัฒนาชุมชน สำนักงานทรัพย์สินฯ พรรคการเมือง และเสียใจจากคนในชุมชนด้วย

ลักษณะประชากร

จำนวนประชากรในชุมชนนางเลิ้ง จากข้อมูลของสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ในปี พ.ศ. 2546 ระบุว่าประชากรในชุมชนศุภมิตร 1 และศุภมิตร 2 มีประชากรรวม 478 หลังคาเรือนหรือ 1658 คน ประชากรส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ที่ชุมชนมาตั้งแต่เกิด มีบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ภายหลังเนื่องจากเข้ามาหางานทำ ซึ่งประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในตลาด หาบเร่ รถเข็นเป็นต้น การศึกษา ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา รองลงมาคือจบระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษาและปริญญาตรี ตามลำดับ การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและอาชีพรับจ้าง ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม

ประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา เนื่องจากบริเวณพื้นที่ที่ศึกษาเป็นที่ตั้งของวัดถึง 2 แห่ง ได้แก่ วัดโสมมณีสถิตวิหาร และวัดสุนทรธรรม(วัดแค) ทุกๆเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร มีร้านขายอาหารใส่บาตรตอนเช้า โดยพระสงฆ์จะมาเดินบิณฑบาตรจะมีมาจากวัดสุนทรธรรม(วัดแค)ทุกวัน ส่วนวัดโสมมณีสถิตวิหารจะมาเป็นบางวัน

การประกอบกิจกรรมทางศาสนา คนในชุมชนนางเลิ้งมักจะทำที่วัดสุนทรธรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานาชาติไปเพื่อประโยชน์ด้านการค้า (วัดแค) มากกว่าเพราะวัดสุนทรธรรมเป็นวัดราษฎร์ซึ่งจะมีข้อกำหนดและระเบียบน้อยกว่าวัดไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลวงอย่างวัดโสมนัสวิหาร จากลักษณะนี้จึงทำให้คนในชุมชนนางเลิ้งนิยมทำกิจกรรมต่างๆ ที่วันสุนทรธรรม (วัดแค) มากกว่า

นอกจากกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีกิจกรรมที่สำคัญต่อชาวชุมชนนางเลิ้งอีกอย่างหนึ่ง คือ งานประจำปีศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เนื่องจากบริเวณชุมชนนางเลิ้งนี้ยังคงเป็นที่ตั้งของวังของสมเด็จพระกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ซึ่งชาวนางเลิ้งให้ความเคารพศรัทธาอย่างมาก จึงมีการตั้งศาลสมเด็จพระกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ในตลาดนางเลิ้งด้วย ต่อมามีการอัญเชิญเจ้าที่ชาวจีนนับถือมาประทับ ณ ศาลแห่งนี้ด้วยและเกิดการจักงานประจำปีขึ้นทุกปีจากการสอบถามผู้นำชุมชน พบว่างบประมาณที่ใช้ในการจัดงานประจำปีได้มาจาก ฝ่ายกรรมการศาลเจ้า

ตารางที่ 4.2 แสดงกิจกรรมประจำปีที่ชาวชุมชนนางเลิ้งปฏิบัติเรียงตามเวลาในช่วงปี สามารถสรุปได้ดังนี้

ชื่อกิจกรรม	ลักษณะและการดำเนินการ	แม่งาน	ช่วงเวลา	สถานที่
งานวันเด็ก	กรรมการชุมชนร่วมกับนักการเมืองท้องถิ่นจัดงานและมอบของขวัญให้เด็กในชุมชน	ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน	เสาร์ที่ 2 ของเดือนมกราคม	ช.นางเลิ้ง 1 และหน้าโรงเรียนนางเลิ้ง
งานทอดผ้าป่าสามัคคี	จัดทอดผ้าป่าให้ชาวบ้านทำบุญกันตามศรัทธา	ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน	ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม	วัดสุนทรธรรม
งานพระพุทธรูปบาทจำลอง	วัดสุนทรธรรมนำพระพุทธรูปบาทจำลองออกมาประดิษฐานที่ศาลาการเปรียญให้ชาวชุมชนได้นมัสการ	วัดสุนทรธรรม	ระหว่างเดือนมีนาคม	วัดสุนทรธรรม
งานสงกรานต์	สรงน้ำพระและประพรมน้ำพระพุทธมนต์	วัดสุนทรธรรม ผู้นำชุมชน	13-15 เมษายน	วัดสุนทรธรรม
งานก่อพระเจดีย์ทราย	ก่อพระเจดีย์ทรายและมีการจำลองพิธีถวายพระ	วัดสุนทรธรรม	ระหว่างเดือนพฤษภาคม	วัดสุนทรธรรม

เอกสารนี้ใช้แค่เฉพาะที่สงวนไว้เพื่อเพลิงพระพุทธรูปเจ้าที่การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ชื่อกิจกรรม	ลักษณะและการดำเนินการ	แม่งาน	ช่วงเวลา	สถานที่
งานทำบุญ หลวงปู่ (อดีตเจ้า อาวาสวัด สุนทรธรรม)	ทำบุญอุทิศส่วนกุศลและ จัดสวดมนต์ถวายหลวงปู่ รูป	วัดสุนทรธรรม	ช่วงเข้าพรรษา กรกฎาคมถึง ตุลาคม	วัดสุนทรธรรม
งานหล่อเทียน เข้าพรรษา	ทำบุญหล่อเทียนพรรษา ตามกำลังศรัทธา	วัดสุนทรธรรม	ระหว่างเดือน กรกฎาคม	วัดสุนทรธรรม
งานทอดกฐิน	วัดสุนทรธรรมจัดกฐินและ บอกบุญชาวบ้าน มีการ แสดงมหรสพต่างๆ	วัดสุนทรธรรม	ระหว่างเดือน ตุลาคม	วัดสุนทรธรรม
งานเทศน์ มหาชาติชาดก	ทางวัดสุนทรธรรมจัดงาน เทศน์มหาชาติ	วัดสุนทรธรรม	ระหว่างเดือน ธันวาคม	วัดสุนทรธรรม
งานประจำปี ศาลเจ้า นางเลิ้ง	กรรมการศาลเจ้าจัด มหรสพ มีการแสดงงิ้ว ลิเก และการเสี่ยงทาย เลือกกรรมการศาลเจ้า ประมวลของเพื่อนำรายได้ เข้าศาลเจ้า	กรรมการ ศาลเจ้า	ระหว่างเดือน ธันวาคม	ศาลเจ้าใน ตลาดนางเลิ้ง
กิจกรรมการ ให้บริการ ชุมชนในด้าน ต่างๆ	การจัดบริการชุมชน เช่น ตัดผมฟรี การให้ความรู้ ด้านอาหารและยา ฯลฯ	NGO และ ผู้นำชุมชน และกรรมการ ชุมชน	ไม่มีเวลาที่ แน่นอน	

ที่มาจาก : ผู้นำและกรรมการชุมชนศุภมิตร 1 และ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรรมสิทธิ์ที่ดิน

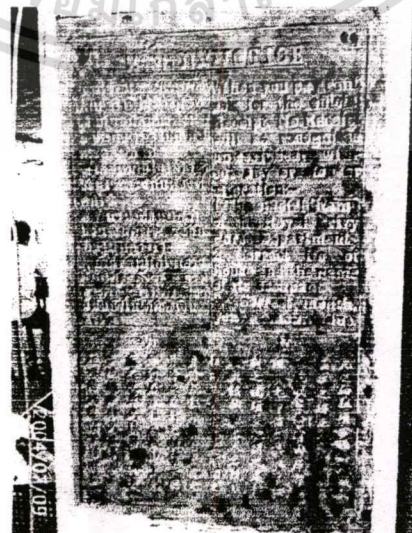
การถือครองที่ดินในชุมชนนางเลิ้ง(ชุมชนศุภมิตร 1 และชุมชนศุภมิตร 2) ชุมชนศุภมิตร 1 มีเนื้อที่ 6 ไร่เศษ ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินของสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่วนชุมชนศุภมิตร 2 มีเนื้อที่ 9 ไร่ 42 ตารางวา เป็นที่ดินของสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และกรมศาสนา สรุปแล้วการถือครองที่ดินในชุมชนนางเลิ้ง ประกอบด้วยเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน 3 ราย คือ

1. วัดโสมนัสวรวิหาร เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่ในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านที่ติดกับถนน นครสวรรค์และถนนกรุงเกษม
2. วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแคนางเลิ้ง) เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงที่อยู่ติดกับวัดแค (ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของกรมศาสนา)

3. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงที่อยู่หัวมุมถนนนครสวรรค์ติดกับถนนพะเนียง และริมถนนศุภมิตร

จากการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชนนางเลิ้ง ในปัจจุบันทางสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้เช่าที่ดินต่อจาก วัดโสมนัสวิหาร และวัดสุนทรธรรม นำมาสร้างตึกแถวและบ้านให้ประชาชนเช่าต่ออีกทอดหนึ่ง ดังนั้นพื้นที่ในชุมชนนางเลิ้งในปัจจุบันจึงเป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานทรัพย์สินฯ

ส่วนราคาเช่าอาคารไม่มีการกำหนดเกณฑ์ที่ตายตัว ซึ่งจากการสอบถาม หัวหน้าชุมชนศุภมิตร ราคาเช่าอาคารมีหลายราคา ตั้งแต่ 300 - 1500 บาท ซึ่งราคาเช่าจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนนางเลิ้งว่าเป็นคนเก่าแก่หรือผู้เช่าใหม่ จากการสอบถามปัจจุบันทางเจ้าของกรรมสิทธิ์อาคารและที่ดินคือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กำลังจะมีการปรับค่าเช่า ซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาและตกลงกับทางผู้เช่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารรูปที่ 4.4 แสดงการจารึกบนผนังอาคารเป็นการประกาศแจ้งความของพระคลังข้างที่ราคาไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.4.2 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

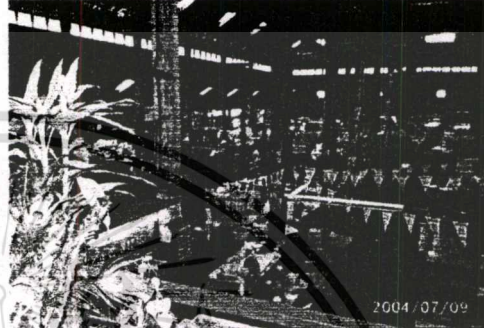
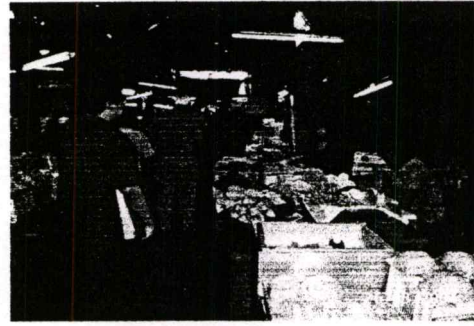
การประกอบอาชีพ

จากการสอบถามผู้นำชุมชนนางเลิ่ง ประชากรที่อาศัยในชุมชนนางเลิ่งหากไม่นับคนที่ใช้ชุมชนนางเลิ่งเป็นที่พักอาศัยและออกไปเรียนหรือทำงานนอกพื้นที่แล้ว พบว่าประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนนางเลิ่งประกอบอาชีพเกี่ยวกับค้าขาย ในบริเวณตลาดและพื้นที่รอบตลาด จากการสอบถามพบว่ากลุ่มอาชีพที่มีมากที่สุดคือ อาชีพค้าขายอาหารสำเร็จรูป ในตลาดนางเลิ่ง ส่วนกลุ่มอาชีพที่รองลงมาคือ อาชีพขายของชำและบริการต่างๆ เช่น ตัดผม ร้านตัดเสื้อ เป็นต้น สำหรับกลุ่มขายอาหารสำเร็จรูป ส่วนใหญ่จะพบว่าเป็นร้านเก่าแก่ที่ขายมาหลายสิบปีซึ่งบางร้านเป็นการรับช่วงต่อมาจากพ่อแม่ ซึ่งมีชื่อเสียงมายาวนาน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งการที่มีร้านค้าเก่าแก่หลงเหลืออยู่นี้ทำให้สินค้าประเภทอาหารเป็นสินค้าที่สำคัญและสร้างชื่อเสียงให้แก่ย่านนางเลิ่งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันมีร้านอาหารเก่าแก่ที่สำคัญและมีคนขึ้นชอบบอยู่หลายร้าน เช่น

1. บะหมี่เกี๊ยว “ รุ่งเรือง ”	13. ร้านส้มตำเบญจรส
2. ก๋วยเตี๋ยวเปิด “ส.รุ่งโรจน์”	14. นันทาขนมไทย
3. สาคูไส้หมู “แม่ละอิ่ง”	15. สาคู คุณหน้อย
4. ไส้กรอกปลาเนม (ในตลาด)	16. ร้านศุภมิตร ขนมจีนไหหลำ
5. สาคูไส้หมู “ร้านหน้อย”	17. ก๋วยเตี๋ยวเคระตลาดนางเลิ่ง
6. เปิดย่างร้าน “จ๊อบก็”	18. ข้าวแกงรัตนานางเลิ่ง
7. ร้านกาแฟโบราณ (ข้างตลาด)	19. ก๋วยเตี๋ยวเปิดพะไล้+เต้าหู้เจี๊ยะ
8. ก๋วยเตี๋ยวเรือ (ในตลาด)	20. ร้าน Salon de cafe
9. “เอี้ยง” ชาวชาหมุนางเลิ่ง	21. ร้านสตูลิ้นวัว แกงกะหรี่นางเลิ่ง
10. ก๋วยเตี๋ยวลอด “เจี๊วิน”	22. ก๋วยเตี๋ยวไก่ นางเลิ่ง
11. ก๋วยเตี๋ยวเปิด “ส.สำราญ”	23. เต้าหู้ทอด-เผือกทอด ตลาดนางเลิ่ง
12. ขนมหวาน “ป่ากวา”	

นอกจากกลุ่มร้านเก่าแก่เหล่านี้แล้วยังมีการขายอาหารแบบรถเข็น โดยขายอาหารประเภทหมูย่าง ส้มตำ ขนม ผลไม้ ฯลฯ นอกจากนี้จากข้อมูลของมูลนิธิสำนักวิจัยและพัฒนาชุมชนเมือง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่าแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพค้าขายหายเร็ว รถเข็น มาจากการเล่นแชร์เพื่อเป็นเงินหมุนเวียนและมีเงินกู้ยืมออกระบบซึ่งกู้ในระยะสั้นที่มีดอกเบี้ยสูงมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.6 แสดงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนนางเลิ้ง

4.1.5 จินตภาพของพื้นที่

เป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อความประทับใจของผู้ที่ได้รับรู้ ทำให้ทราบถึงจุดเด่นหรือองค์ประกอบของเมืองที่มีอยู่หรือขาดหายไป เพื่อหามาทดแทนหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยวิเคราะห์ตามหลักของ Lynch ได้ดังนี้

(1) ที่รวมกิจกรรม (Node) ที่รวมกิจกรรมในพื้นที่ มีการระจุกตัวของกิจกรรมที่มีความพลุกพล่าน ได้แก่ ตลาดนางเลิ้ง ซึ่งเป็นตลาดขายอาหารสดและอาหารสำเร็จรูปที่ขายตลอดทั้งวัน และมีป้ายรถประจำทางตั้งอยู่ประกอบกับการเข้าถึงพื้นที่ค่อนข้างง่าย ส่วนที่รวมกิจกรรมที่มีความพลุกพล่านรองลงมาได้แก่ วัดสุนทรธรรม (วัดแค) ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของชุมชนนางเลิ้ง เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของคนในชุมชน และบริเวณลานหน้าโรงหนังนางเลิ้งซึ่งเป็นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น งานวันเด็ก ฯลฯ

ตลาดนางเลิ้ง

วัดสุนทรธรรม(วัดแค)

ลานหน้าโรงหนัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดและรูปที่ 4.7 แสดงรูป ที่รวมกิจกรรมเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

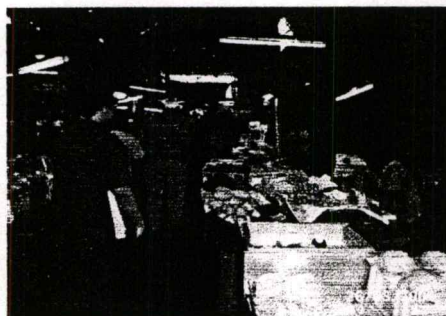
(2) **ที่หมายตา (Landmark)** ที่หมายตาในพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้ในระยะไกล ได้แก่

1. ตัวตลาดนางเลิ้งเป็นอาคารโถงใช้โครงสร้างไม้ หลังคามุงด้วยกระเบื้องว่าว เนื่องจากตัวอาคารสูงกว่าอาคารโดยรอบพื้นที่จึงสามารถมองเห็นจากระยะไกล
2. อาคารสองชั้นห้วมถนนศุภมิตรติดกับถนนกรุงเกษม เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารที่สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 6 มีอายุประมาณ 80 ปี เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งที่มีผู้มองเห็นจากการสัญจรผ่านไปมา

รูปที่ 4.8 แสดงรูปที่หมายตา

(3) **ย่าน (District)** ในชุมชนนางเลิ้ง มีลักษณะความเป็นย่านอย่างชัดเจน คือ ย่านค้าขายและพักอาศัย นางเลิ้งในอดีตเป็นย่านพาณิชย์กรรม เคยคลาคล่ำไปด้วยผู้คน ชุมชน ร้านค้า ตลาดสด โรงหนังและโรงบ่อนถึงแม้ปัจจุบันจะเจียบเหงา และสภาพทรุดโทรมลงไป แต่ก็ยังดำเนินกิจกรรมพาณิชย์กรรมต่อไป ในปัจจุบันความเป็นย่านค้าขายเริ่มลดบทบาทลงเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและความเสื่อมโทรมทางกายภาพของชุมชน ทำให้กิจกรรมทางพาณิชย์กรรมเริ่มน้อยลง บทบาทของการเป็นย่านพักอาศัยเริ่มมากขึ้น

ย่านพาณิชย์กรรม

ย่านพักอาศัย

รูปที่ 4.9 แสดงรูปย่าน

(4) ทางสัญจร (Path) ลักษณะทางสัญจรภายในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนใหญ่เป็นเป็นทางเดินเท้าทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนทางสัญจรด้วยรถยนต์ที่ใช้เชื่อมต่อกับสถานที่อื่น ๆ คือถนนที่ล้อมรอบชุมชนได้แก่

1. ถนนนครสวรรค์ อยู่ทางทิศตะวันตกของชุมชนเป็นถนนที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยปลายรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันเป็นถนนสายหลักที่ที่ใช้เข้าถึงชุมชนนางเลิ้งและเชื่อมต่อกับชุมชนอื่น ๆ

2. ถนนกรุงเกษม อยู่ทางทิศเหนือของชุมชน เป็นถนนที่เก่าแก่อีกสายหนึ่งที่สร้างขึ้นพร้อมกับการขุดคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งถือว่าเป็นถนนทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันถือว่าเป็นถนนสายหลักอีกสายหนึ่งที่สามารถเข้าถึงชุมชนนางเลิ้งได้อีกทางหนึ่ง และยังใช้เชื่อมต่อกับชุมชนอื่น ๆ

3. ถนนหลานหลวง อยู่ทางทิศตะวันออกของพื้นที่ เป็นถนนสายหลัก การเข้าถึงชุมชนนางเลิ้งโดยการเชื่อมต่อกับถนนพะเนียง

4. ถนนสุขุมิตร อยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชน เป็นถนนสายรองที่เชื่อมต่อกับถนนกรุงเกษม ที่คนในชุมชนและนอกชุมชนใช้สัญจร เพื่อเข้าถึงชุมชนนางเลิ้ง(หลังตลาด) และสำนักงานเขตป้อมปราบฯ

5. ถนนพะเนียง อยู่ทางทิศใต้ของชุมชน เป็นถนนสายรองที่เชื่อมกับถนน

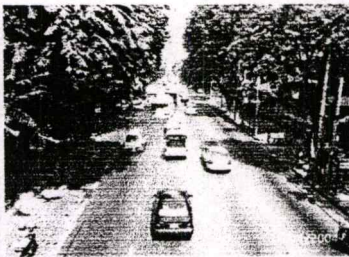
เอกสารนี้ นครสวรรค์และถนนพะเนียง การ คนในชุมชนและนอกชุมชนใช้เข้าถึงชุมชนนางเลิ้งและวัดสุนทร คำ
ไม่ว่าการ ธรรมทาน(วัดแค่นางเลิ้ง) ให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถนนนครสวรรค์

ถนนกรุงเกษม

ถนนหลานหลวง

ถนนพะเนียง

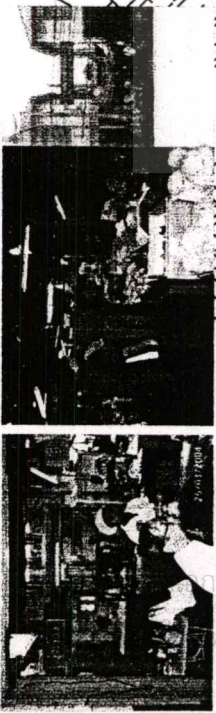
ถนนสุขุมมิตร

รูปที่ 4.10 แสดงทางสัญจร

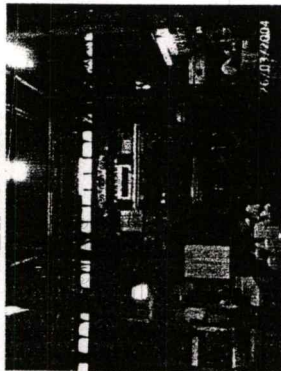
(5) ขอบเขต (Edge) สิ่งที่แสดงขอบเขตของชุมชนนางเลิ้งได้อย่างชัดเจนที่สุด ได้แก่ ถนนเพราะชุมชนนางเลิ้งมีถนนล้อมรอบทั้งสี่ด้านด้วยกัน ได้แก่

1. ถนนนครสวรรค์ เป็นถนนที่แบ่งขอบเขตระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับชุมชนวัดโสมนัสซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของชุมชนนางเลิ้ง
2. ถนนกรุงเกษม เป็นถนนเลียบริมคลองผดุงกรุงเกษมที่แบ่งขอบเขตระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับชุมชนอีกฝั่งของคลองผดุงกรุงเกษม
3. ถนนสุขุมมิตร เป็นถนนที่แบ่งขอบเขตระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายซึ่งตั้งอยู่ทิศตะวันออกของชุมชนนางเลิ้ง
4. ถนนพะเนียง เป็นถนนที่แบ่งขอบเขตระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับชุมชนวัดสุนทรธรรมทานซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของชุมชน

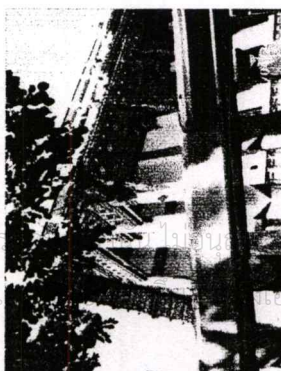
ย่านพาณิชย์ยกรรม

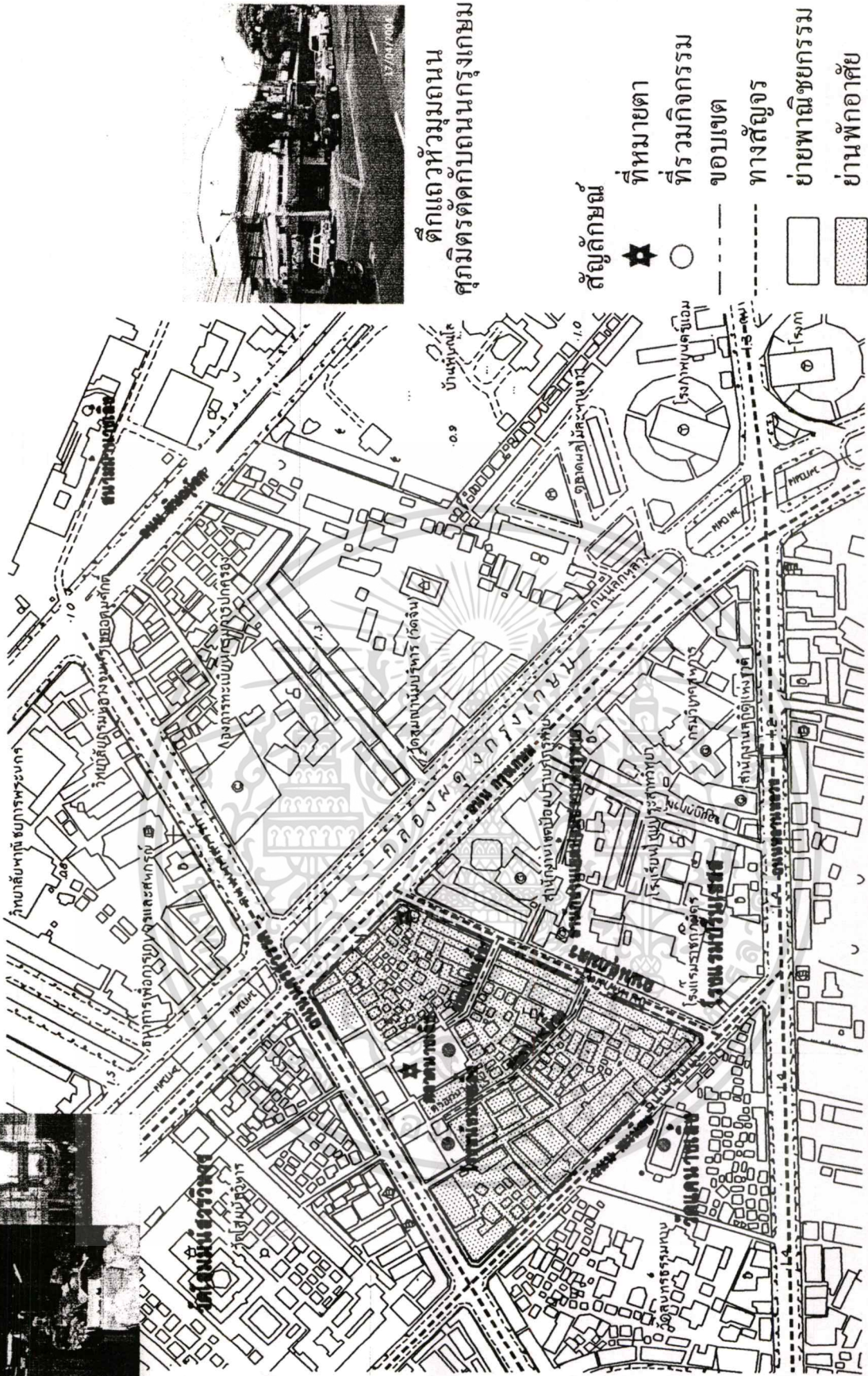
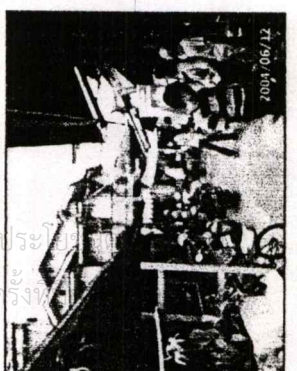
ตลาดนางเลิ้ง

วัดแคนางเลิ้ง

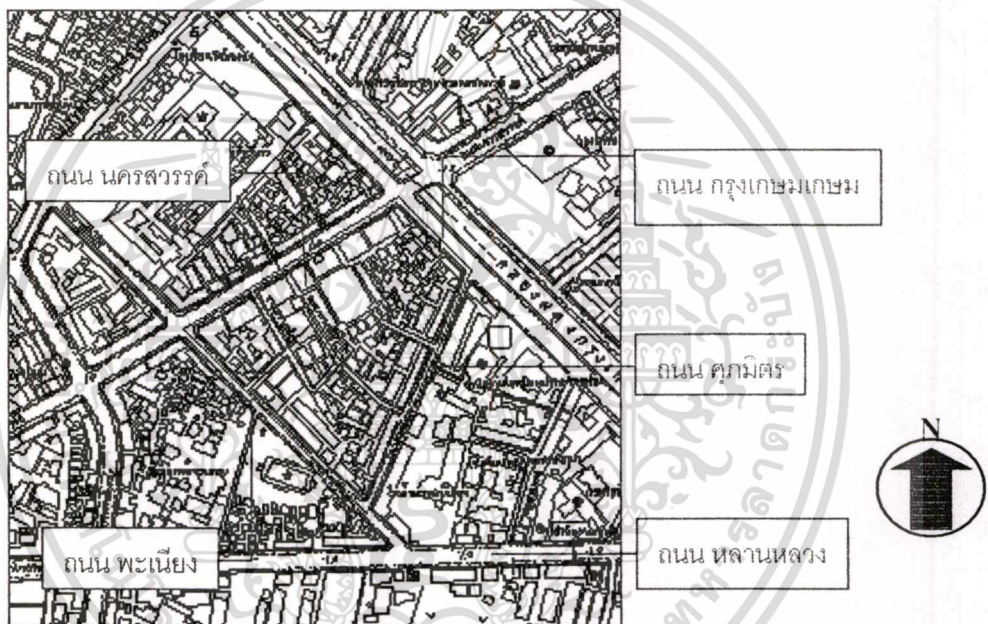
ย่านพักอาศัย

4.1.6 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

4.1.6.1 ตำแหน่งและอาณาเขต ปัจจุบันความเป็นพื้นที่ชุมชนนางเลิ้งถูกกำหนดขอบเขตจากการแบ่งเขตการปกครองของเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย แต่จากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นพื้นที่ชุมชนนางเลิ้งที่แท้จริง ยังมีความสัมพันธ์ในด้านความหมาย กิจกรรมและลักษณะทางกายภาพกับพื้นที่โดยรอบ ดังนั้นจึงทำการศึกษาข้อมูลโดยรวมของพื้นที่นางเลิ้ง โดยเน้นพื้นที่ที่รับรู้ได้ในปัจจุบัน โดยมีขนาดพื้นที่ที่ศึกษาโดยรวมประมาณ 15 ไร่ 52 ตารางวา มีอาณาเขตโดยรอบดังนี้

ทิศเหนือติดถนนกรุงเกษม , ทิศใต้ติดถนนพะเนียง , ทิศตะวันออกติดถนนศุภมิตรและ ทิศตะวันตกติดถนนนครสวรรค์

รูปที่ 4.12 แสดงตำแหน่งและอาณาเขตชุมชนนางเลิ้ง

4.1.6.2 อาคารและสิ่งก่อสร้าง

พื้นที่บริเวณชุมชนนางเลิ้งในปัจจุบันถูกกำหนดให้เป็นเขตพาณิชย์กรรมในผังเมืองรวม กรุงเทพมหานคร บริเวณชุมชนนางเลิ้งมีถนนล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ริมถนนในแต่ละด้านเป็นตึกแถวสร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยต่อมาเป็นระยะๆ ซึ่งแยกออกเป็น ตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษมสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ตึกแถวริมถนน ศุภมิตร สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 และตึกแถวริมถนนพะเนียงสร้างขึ้นในรัชกาลปัจจุบัน

ด้านหลังตึกแถวริมถนนนครสวรรค์เป็นตลาดสด สร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารโถงขนาดใหญ่ มีตึกแถวชั้นครึ่งล้อมรอบตัวอาคารตลาด บริเวณใกล้เคียงตลาดมีโรงหนัง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นางเล็ง(ศาลาเฉลิมธานี) และบริเวณด้านหลังตึกแถวริมถนน มีการเช่าที่ดินปลูกสร้างที่พักอาศัย ซึ่งปัจจุบันส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรมและมีความหนาแน่นค่อนข้างมาก

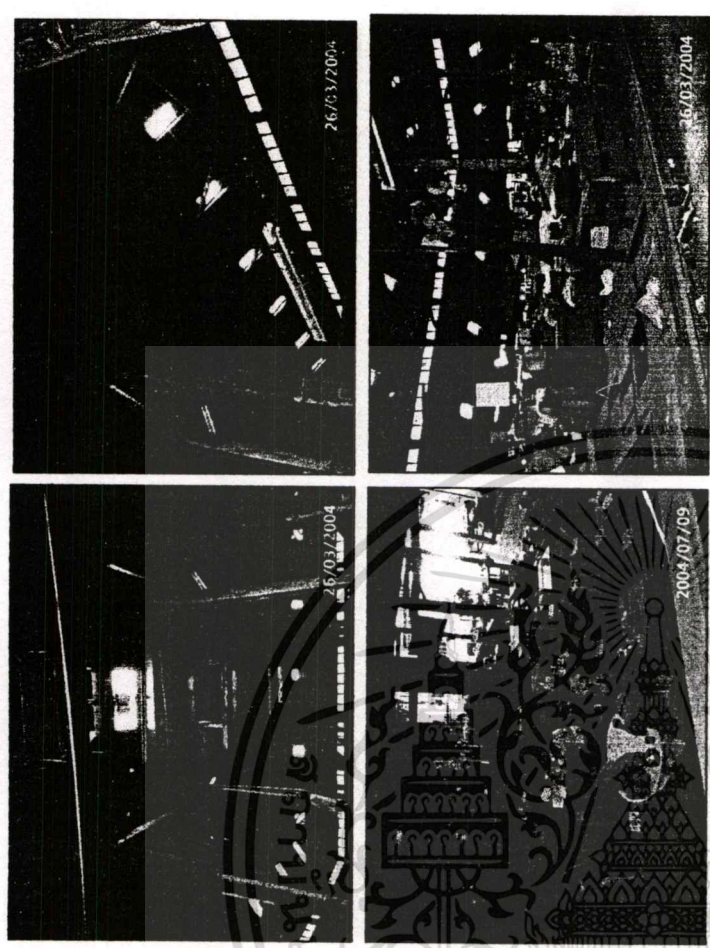
ในอดีตชุมชนนางเล็งเคยเกิดเพลิงไหม้ขึ้นหลายครั้ง โดยเฉพาะด้านที่ติดถนน พระเนียง ซึ่งปัจจุบันริมถนนพระเนียงยังมีอาคารเก่าเหลืออยู่เพียงห้องแถวไม้อายุประมาณ 80 ปี เท่านั้นซึ่งบริเวณที่เกิดเพลิงไหม้มีการสร้างตึกแถว3ชั้น และแฟลตสมัยใหม่ขึ้นแทนที่

ซึ่งจากการสำรวจ พื้นที่ในชุมชนนางเล็ง พบว่ามีรูปแบบและลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญ การนำเสนอข้อมูลจากการสำรวจจึงจะไม่ระบุว่า มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบใด แต่จะใช้รูปแบบที่กำหนดการมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับอาคารที่มีคุณค่าในพื้นที่ต่อเนื่องกับพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งจากการสำรวจจึงจำแนกประเภทของอาคารได้ดังนี้

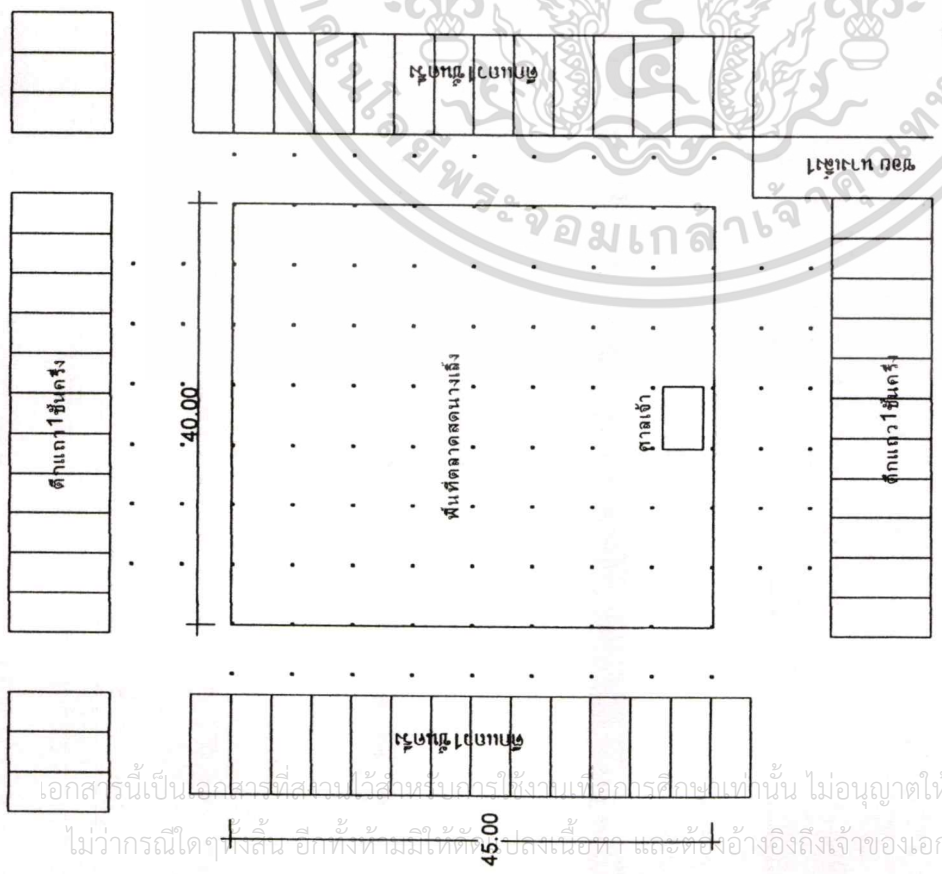
1. ตลาดนางเล็ง สร้างขึ้นในสมัยรัชการที่ 5 เป็นอาคารโรงโพงยกหลังคาสูง เป็นอาคารขนาด 9 ห้อง ประกอบด้วยโพงทางเดิน 4 ด้าน อายุกว่า100ปี ปัจจุบันเหลืออยู่ไม่กี่แห่งในประเทศไทย

- ทำเลที่ตั้ง อยู่ภายในชุมชนนางเล็ง
- การวางผัง เป็นอาคารโรงยกยกหลังคาสูง ล้อมรอบด้วยอาคารตึกแถวทั้ง4 ด้าน เว้นทางเข้าด้านถนนนครสวรรค์
- จำนวนชั้น อาคารชั้นเดียว
- หลังคา ทรงทรงมนิลา มีความชันประมาณ 30 – 45 องศา มุงกระเบื้องดินเผาไม่เคลือบ
- โครงสร้าง โครงสร้างหลักเป็นแบบเสาไม้รับหลังคาโครงสร้างไม้
- พื้น เป็นพื้นซีเมนต์ บนดินอัด
- การใช้สอยอาคาร เป็นตลาดค้าขายอาหารสดและสำเร็จรูป

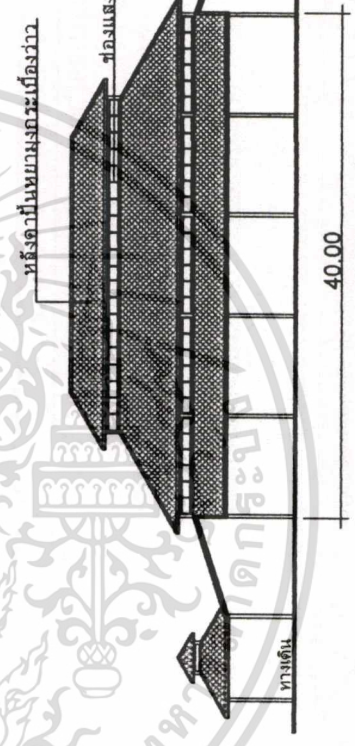
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแสดงสภาพปัจจุบันตลาดนางเลิ้ง

ผังพื้นที่ตลาดนางเลิ้ง

รูปด้านตลาดนางเลิ้ง

รูปแสดงแบบสถาปัตยกรรมตลาดนางเลิ้ง

รูปที่ 4.13 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตลาดนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรณีใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตีพิมพ์ลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี เป็นอาคารไม้ 2 ชั้นขนาดใหญ่ โครงสร้างทังหลังหลังคามุงสังกะสี สร้างขึ้นในสมัยปลายรัชกาลที่ 6 อายุมากกว่า 80 ปี ซึ่งถือว่าเป็นโรงหนังในยุคแรกแรกของประเทศไทยปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน

- ทำเลที่ตั้ง ตั้งอยู่ด้านหลังตึกแถวริมถนนนครสวรรค์
 - การวางผัง เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น อยู่ในชุมชนนางเลิ้งล้อมรอบด้วยตึกแถว
- เว้นที่ว่างด้านหน้าอาคารเพื่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ ก่อนฉายหนัง

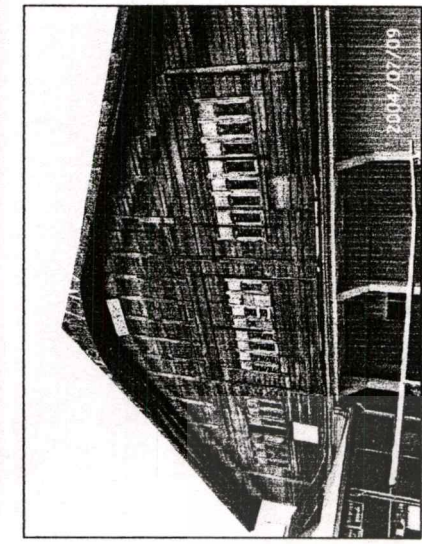
ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

- จำนวนชั้น 2 ชั้น
- หลังคา หลังคาจั่ว มีความชันประมาณ 30-45 องศา มุงด้วยสังกะสี มีการประดับเชิงชายด้วยไม้ฉลุลาย
- ผนัง เป็นไม้แผ่นโครงคร่าวไม้เนื้อแข็ง
- ประตู เป็นชนิดบานลูกฟักไม้กระดานสองหน้า ลักษณะบานเปิดมีทั้งชนิดบานเปิด คู่และบานเปิดเดี่ยว
- หน้าต่าง เป็นบานลูกฟักไม้กระดานสองหน้า ชนิดผสมระหว่างบานเกล็ดไม้และลูกฟัก ลักษณะการเปิดมีทั้งชนิดบานคู่ และบานเดี่ยว
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินอัดแน่น ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงและคานไม้
- ส่วนประดับ มีการประดับไม้ฉลุลาย บริเวณ หน้าจั่วหลังคาและผนังด้านหน้าของอาคาร
- การใช้สอยอาคาร ปัจจุบันใช้เป็นโกดังเก็บของ

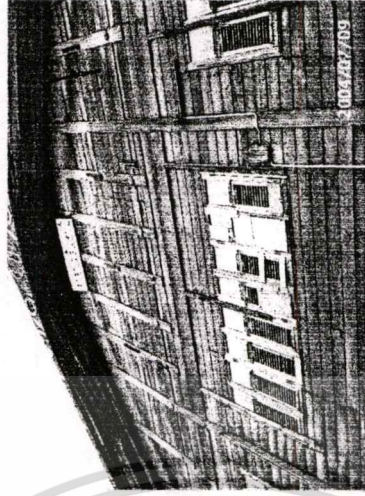
โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก เป็นแบบเสาไม้และคานไม้รับน้ำหนัก
- หลังคาและวัสดุมุง เป็นโครงสร้างไม้เนื้อแข็ง มุงสังกะสี
- ผนัง เป็นผนังไม้แผ่นโครงคร่าวไม้เนื้อแข็ง
- พื้น ภายในชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินอัด ส่วนชั้นบนเป็นพื้นไม้กระดานขนาดประมาณ 6 นิ้ว x 6 นิ้ว ตีชิดหรือเข้าลิ้น

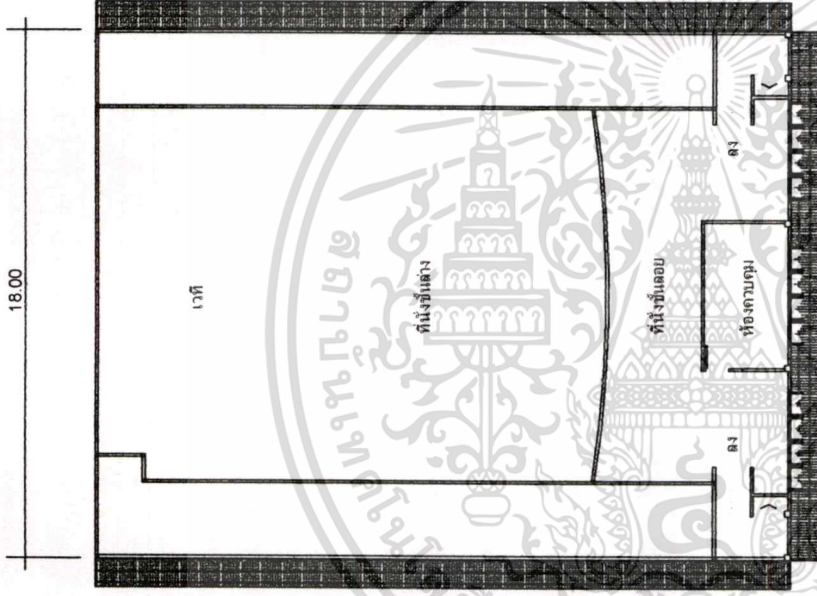
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

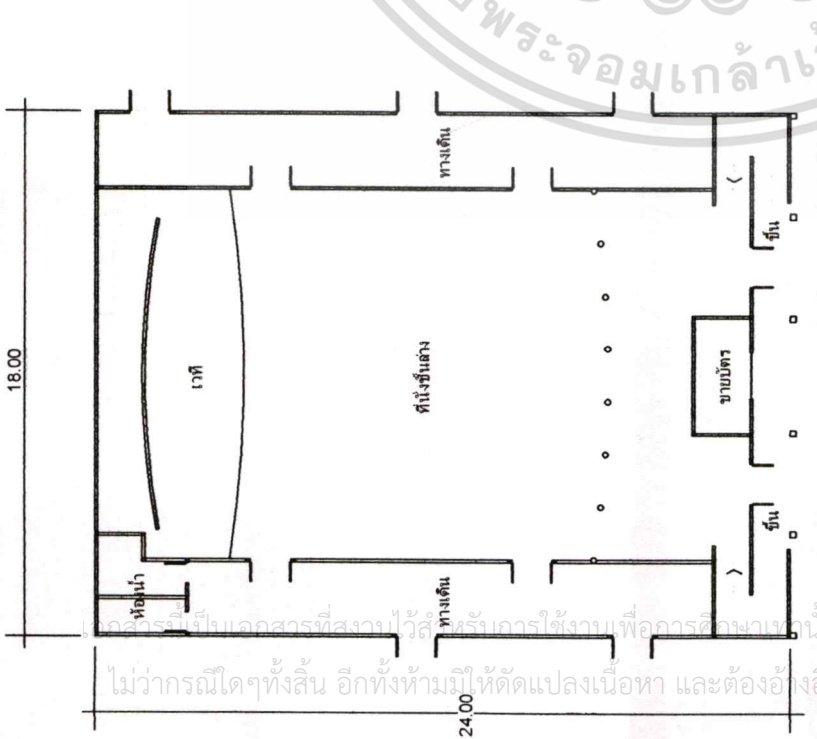
รูปด้านหน้าโรงพยาบาลนงเล็ง(ปัจจุบัน)

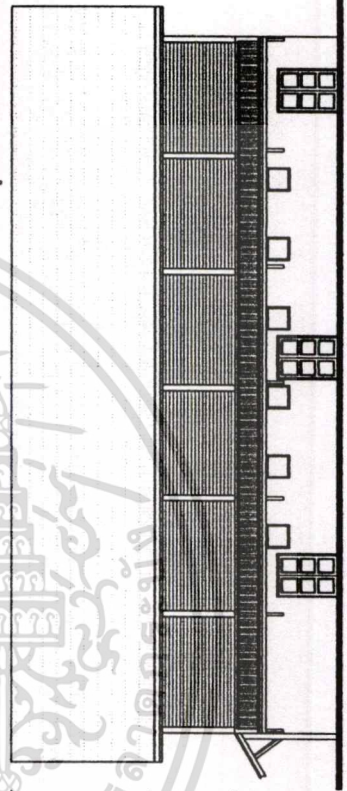
รูปแสดงองค์ประกอบด้านหน้าอาคาร

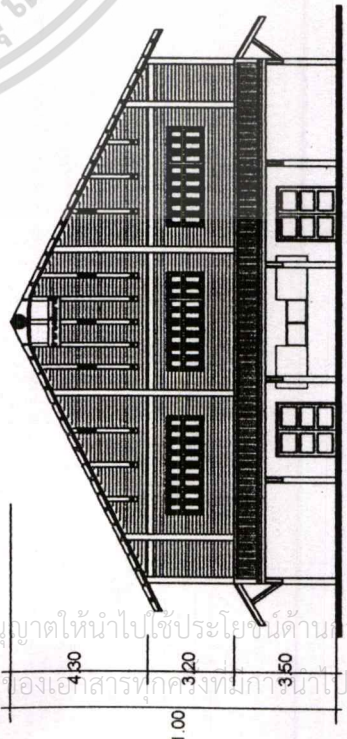
ผังพื้นที่ชั้นกลาง

ผังพื้นที่ชั้นล่าง

รูปด้านข้าง

รูปด้านหน้า

แบบสถาปัตยกรรมโรงพยาบาลเฉลิมธานี

รูปที่ 4.14 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมโรงพยาบาลนงเล็ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรณีใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. **ตึกแถว ในชุมชนนางเลิ้ง** จากการสำรวจตึกแถวในชุมชนนางเลิ้ง พบว่าตึกแถวเหล่านี้สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เรื่อยๆ จนปัจจุบัน ลักษณะตึกแถวที่มีในชุมชนนางเลิ้งนี้ยังปรากฏอีกหลายแห่งในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และยังมีความต่อเนื่องกับอาคารในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามการประมาณอายุของอาคาร ได้ดังนี้

3.1 **ตึกแถวกลุ่มแรก** ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างประมาณ พ.ศ. 2443 – 2473 อาคารที่อยู่ในยุคนี้ได้แก่

3.1.1 **ตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม** เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกแบบโคโลเนียล ผสมผสานกับลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนแบบจีน โดยอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้น หน้ากว้างห้องละประมาณ 3.50 เมตร ลึก 12.00 เมตร สูงแต่ละชั้นประมาณ 3.15 – 3.50 เมตร และมีลายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำเลที่ตั้ง ริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม
- การวางผัง มีลักษณะยาวขนานถนน

ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

- จำนวนชั้น 2 ชั้น
- หลังคาทรงปั้นหยา มีความชันประมาณ 30 – 45 องศา มุงกระเบื้องซีเมนต์ (กระเบื้องว่าว)
- ผนังด้านหน้าตึกแถว ผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสี ประดับลวดลายปูนปั้นมีการนำองค์ประกอบซึ่งได้รับอิทธิพลตะวันตกมาใช้ เช่น การใช้ลวดลายบัวตกแต่งตามแนวดานและรอบหน้าต่าง
- ประตู ด้านหน้าเป็นบานเฟี้ยมไม้ วงกบไม้ ลูกพักไม้กระดานดุนสามตอน มีความสูง 2.00 เมตร ส่วนประตูภายในเป็นประตูบานเปิดคู่ และบานเปิดเดี่ยว
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ลูกพักไม้กระดานดุน มีลูกกรงเหล็กภายใน สูงจากพื้น 0.80 เมตร
- ช่องลมและช่องแสง ช่องลมเหนือประตูด้านหน้าเป็นช่องโค้ง มีการเว้นเป็นช่องซีเมนต์ตามตั้งเพื่อระบายอากาศ ส่วนช่องแสงอยู่เหนือหน้าต่างชั้นบน มีลักษณะเป็นช่องสี่เหลี่ยมวงกรอบไม้ กรูกระจก
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้
- บันได บันไดไม่มีชานพัก 1 ตอน ลูกกรงบันไดเป็นไม้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่... ส่วนประดับ การประดับลวดลายปูนปั้นเป็นแบบตะวันตก บริเวณผนังด้านหน้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

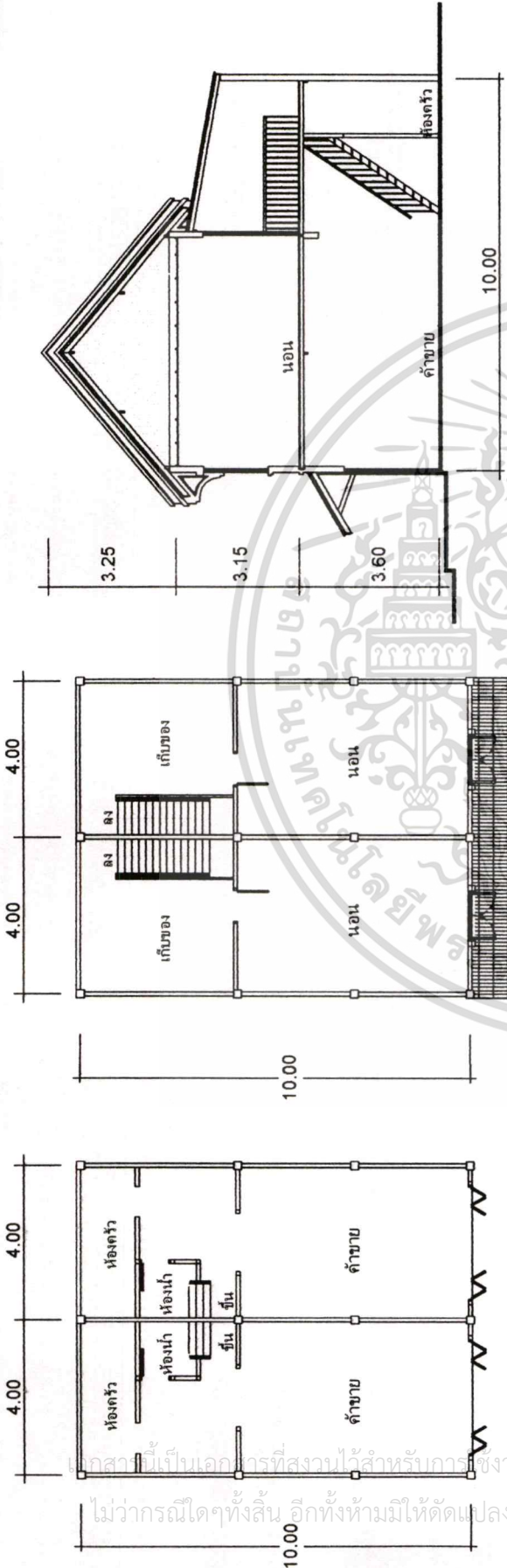
- การใช้ตี๊กแถว ค้ำขายและพักอาศัย

โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผนังก่ออิฐฉาบปูน
- ฝ้าเพดาน ชั้นล่างเป็นโครงสร้างของพื้นชั้นบน ซึ่งเป็นพื้นไม้เข้าลิ้นหรือตีชนวางบนตงไม้ ส่วนฝ้าเพดานชั้นบนเป็นฝ้าเพดานไม้ตีชน
 - ผนัง ผนังภายนอกเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูนทาสี ส่วนผนังภายในเป็นผนังโครงเคร่าไม้เนื้อแข็ง ทาสี ซึ่งมีทั้งฝาตีตามตั้งและตามนอน
 - พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้ ทาสี

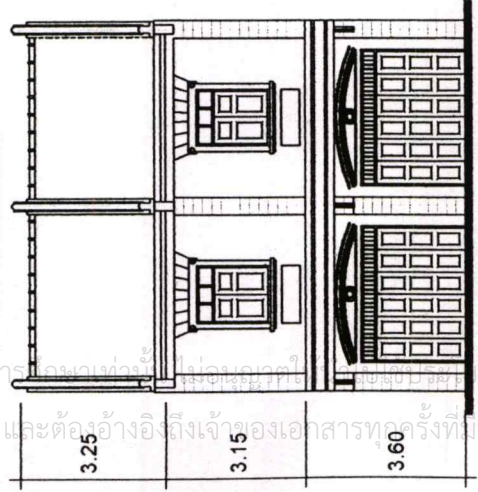
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

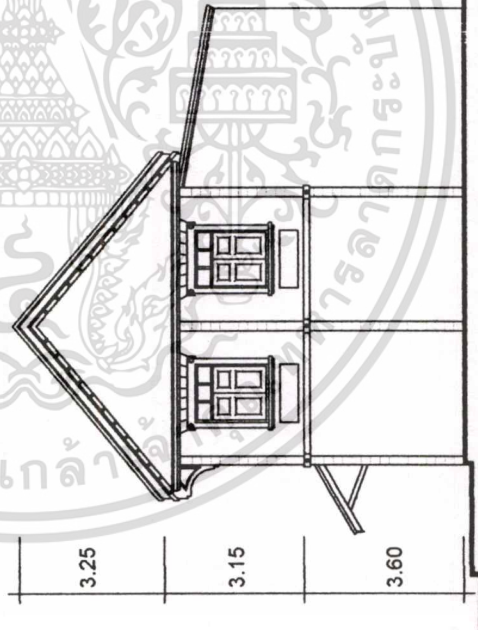
ผังพื้นที่ล่าง

ผังพื้นที่บน

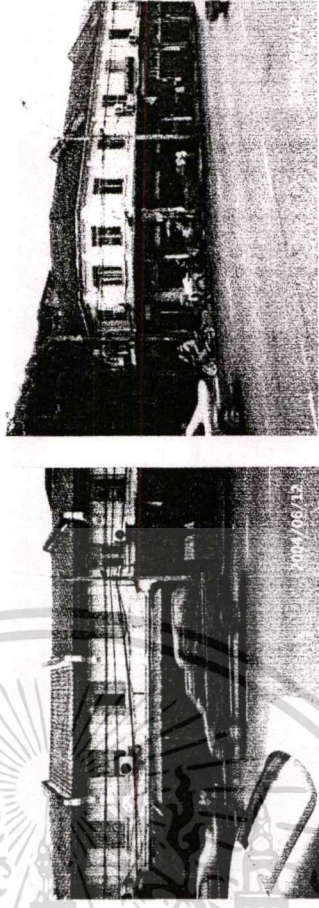
รูปตัดตามขวาง

รูปด้านหน้า

รูปด้านข้าง

สภาพปัจจุบัน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นอาคารตึกแถว 2 ชั้น ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมผสานลักษณะ
 ตึกแถวแบบจีน หน้ากว้าง 3.50 - 4.00 เมตร
 สร้างขึ้นบนถนนเยาวราชที่ 5 ฝั่งด้านหน้าอาคารมีการตกแต่งแถว
 ของชุมชนนางเลิ้ง ผนังด้านหน้าอาคารมีการตกแต่งลวด
 ลายแบบตะวันตก

แบบสถาปัตยกรรม ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม

รูปที่ 4.15 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น ออกทั้งหมดให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.2 ตึกแถวริมถนนตึกแถวชั้นครึ่งรอบตลาด เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ผสมผสานกับลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนแบบจีน โดยอาคารเป็นอาคาร 1 ชั้นครึ่ง หน้ากว้างห้องละประมาณ 3.00 เมตร ลึก 12.00 เมตร สูงแต่ละชั้นประมาณ 3.15 – 3.50 เมตรและมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำเลที่ตั้ง บริเวณรอบตลาดนางเลิ้ง
- การวางผัง สร้างล้อมรอบตลาดเพื่อการค้า

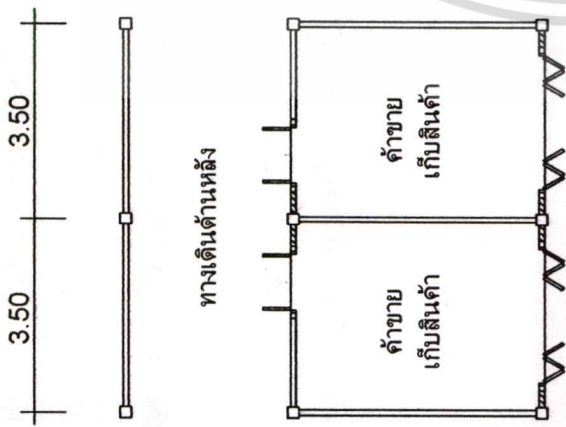
ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

- จำนวนชั้น 1 ชั้นครึ่ง
- หลังคาทรงปั้นหยา มีความชันประมาณ 30 – 45 องศา มุงกระเบื้องซีเมนต์ (กระเบื้องว่าว)
- ผนังด้านหน้าตึกแถว ผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสี ประดับลวดลายปูนปั้นมีการนำองค์ประกอบซึ่งได้รับอิทธิพลตะวันตกมาใช้ เช่น การใช้ลวดลายบัวตกแต่งตามแนวคาน
- ประตู ด้านหน้าเป็นบานเฟี้ยมไม้ วงกบไม้ ลูกฟักไม้กระดานดุนสามตอน มีความสูง 2.00 เมตร ส่วนประตูภายในเป็นประตูบานเปิดคู่ และบานเปิดเดี่ยว
- ช่องลมและช่องแสง ช่องลมเหนือประตูด้านหน้าเป็นช่องโค้ง มีการเว้นเป็นช่องที่ไม่ตีตามตั้งเพื่อระบายอากาศ
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้
- บันได บันไดไม่มีชานพัก 1 ตอน ลูกกรงบันไดเป็นไม้
- ส่วนประดับ การประดับลวดลายปูนปั้นเป็นแบบตะวันตก บริเวณผนังด้านหน้า
- การใช้ตึกแถว ค้ำขายและพักอาศัย

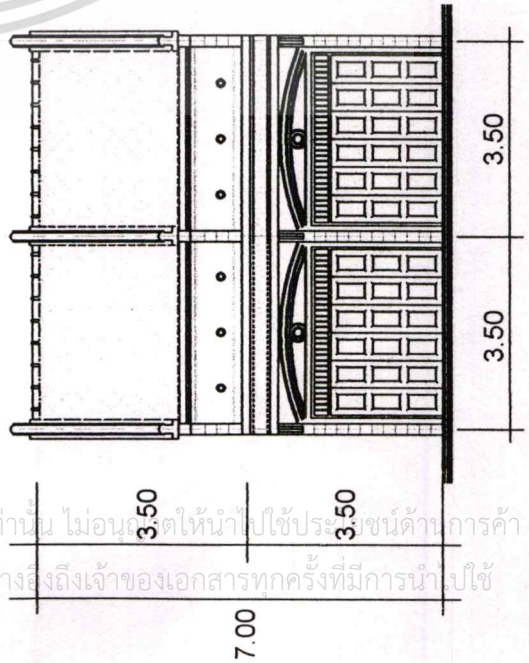
โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผนังก่ออิฐฉาบปูนมีกำแพงกันไฟทุก 3 ห้อง
- หลังคา โครงสร้างไม้ มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว)
- ฝ้าเพดาน ชั้นล่างเป็นโครงสร้างของพื้นชั้นบน ซึ่งเป็นพื้นไม้เข้าลิ้นหรือตีชนวางบนตงไม้ ส่วนฝ้าเพดานชั้นบนเป็นฝ้าเพดานไม้ตีชน
- ผนัง ผนังภายนอกเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูนทาสี ส่วนผนังภายในเป็นผนังโครงคร่าไม้เนื้อแข็ง ทาสี ซึ่งมีทั้งฝ้าตีตามตั้งและตามนอน
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้ ทาสี

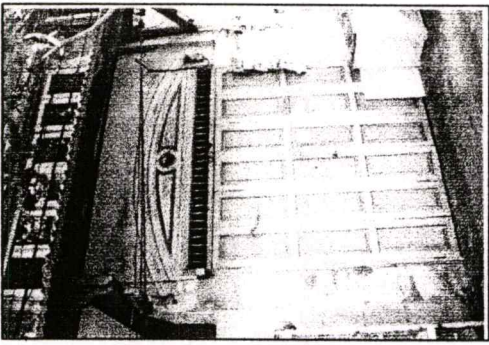
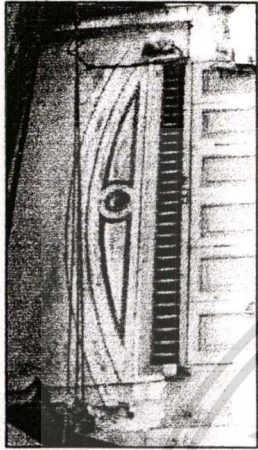
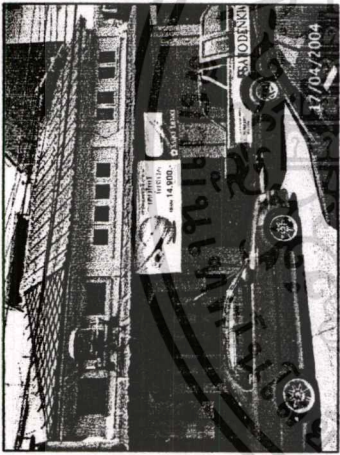
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับวารใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฝั่งพื้นชั้นล่าง

รูปด้านหน้า

รูปแสดงสภาพปัจจุบัน

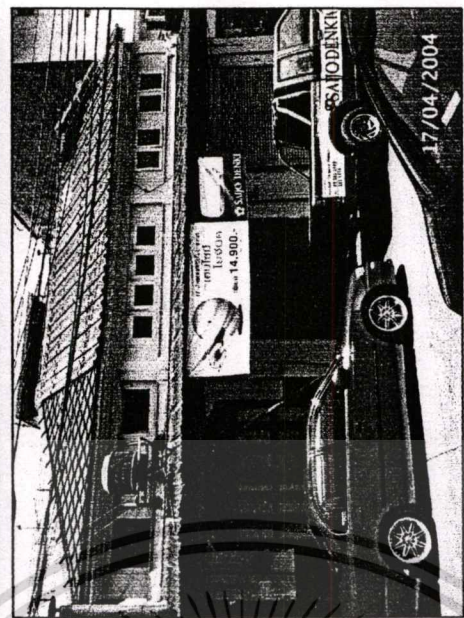
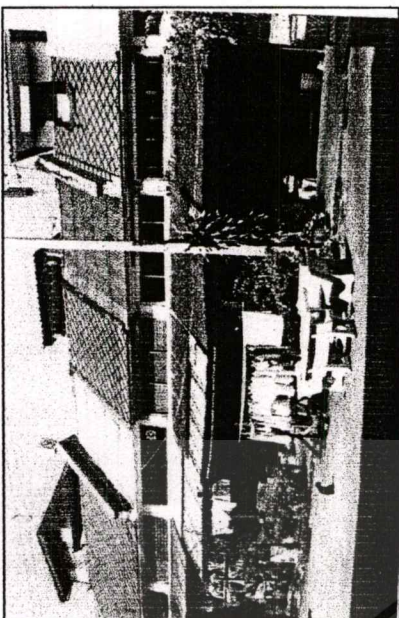
ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นอาคารตึกแถวที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกและจีน เป็นอาคารสูง 1 ชั้นครึ่ง หน้ากว้าง 3.50 เมตร การใช้อาคาร เป็นที่เก็บสินค้า สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารยุคแรกของชุมชนนางเลิ้ง

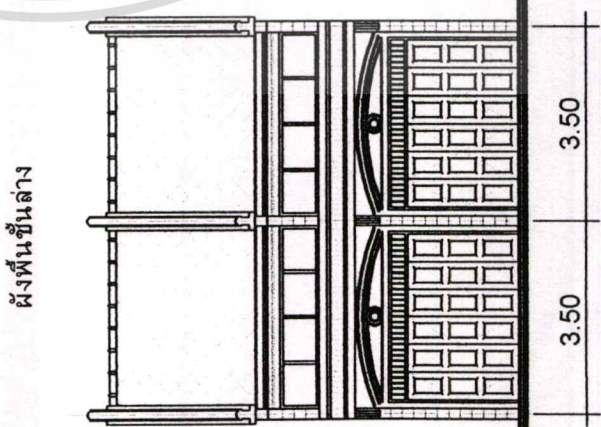
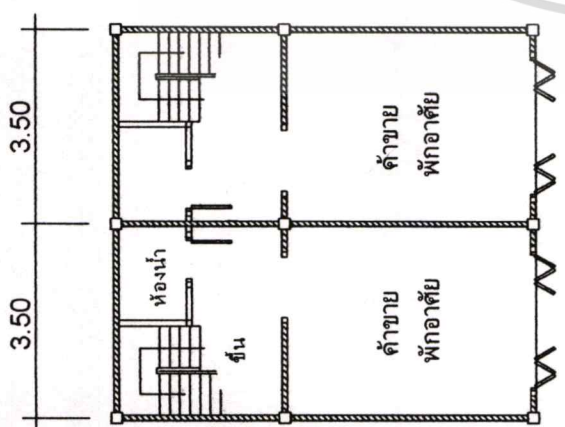
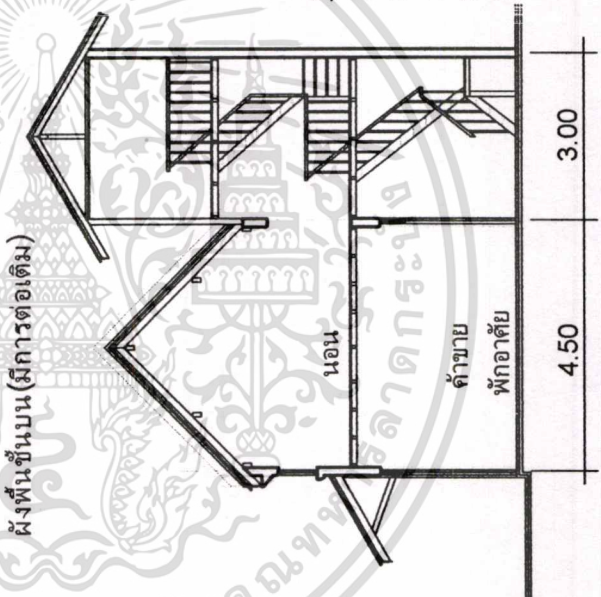
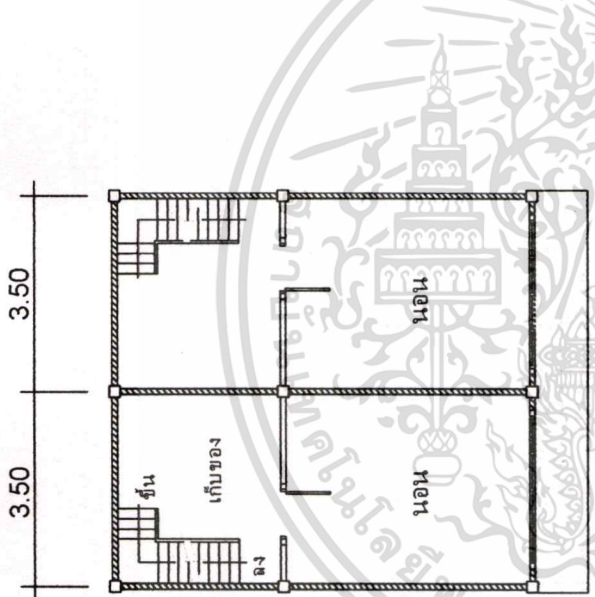
แบบสถาปัตยกรรม ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง (รูปแบบเดิม)

รูปตัดตามขวาง

รูปที่ 4.16 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง (รูปแบบเดิม)

รูปแสดงสภาพปัจจุบัน
ลักษณะทางสถาปัตยกรรม (ปัจจุบัน)
เป็นอาคารตึกแถวที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกและเงิน
เป็นอาคารสูง 1 ชั้นครึ่ง หน้ากว้าง 3.50 เมตร
การใช้อาคารพักอาศัยและค้าขาย
สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารยุคแรกของชุมชนนางเลิ้ง
ปัจจุบันมีการต่อเติมอาคารเนื่องจากความต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่ม

รูปตัดแสดงการต่อเติมอาคาร
แบบสถาปัตยกรรม ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง (มีการเปลี่ยนรูปแบบจากเดิม)
รูปด้านหน้า

รูปที่ 4.17 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง (มีการต่อเติมจากรูปแบบเดิม)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.3 ตึกแถวริมถนนสุขุมมิตรด้านในและหัวมุมถนนพะเนียง เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ผสมผสานกับลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนแบบจีน โดยอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้น หน้ากว้างห้องละประมาณ 3.50 เมตร ลึก 12.00 เมตร สูงแต่ละชั้นประมาณ 3.15 – 3.50 เมตร และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำเลที่ตั้ง ริมถนนสุขุมมิตรด้านใน และหัวมุมถนนพะเนียง
- การวางผัง มีลักษณะยาวขนานถนน

ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

- จำนวนชั้น 2 ชั้น
- หลังคาทรงปั้นหยา มีความชันประมาณ 35 องศา มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว)
- ผนังด้านหน้าตึกแถว ผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสี ประดับลวดลายปูนปั้นมีการนำองค์ประกอบซึ่งได้รับอิทธิพลตะวันตกมาใช้ เช่น การใช้ลวดลายบัวตกแต่งตามแนวคานและรอบขอบหน้าต่าง
- ประตู ด้านหน้าเป็นบานเฟี้ยมไม้ วงกบไม้ ลูกพับไม้กระดานดุนสามตอน มีความสูง 2.00 เมตร ส่วนประตูภายในเป็นประตูบานเปิดคู่ และบานเปิดเดี่ยว
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ลูกพับไม้กระดานดุน มีลูกกรงเหล็กภายในสูงจากพื้น 0.80 เมตร
- ช่องลมและช่องแสง ช่องลมเหนือประตูด้านหน้าเป็นช่องโค้ง มีการเว้นเป็นช่องซี่ไม้ตีตามตั้งเพื่อระบายอากาศ ส่วนช่องแสงอยู่เหนือหน้าต่างชั้นบน มีลักษณะเป็นช่องสี่เหลี่ยมวงกรอบไม้ กรูกระฉาก
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้
- บันได บันไดไม่มีชานพัก1ตอน ลูกกรงบันไดเป็นไม้
- ส่วนประดับ การประดับลวดลายปูนปั้นเป็นแบบตะวันตก บริเวณผนังด้านหน้า
- การใช้ตึกแถว ค้ำขายและพักอาศัย

โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก โครงสร้าง ค.ส.ล. ระบบเสา คาน
- หลังคา โครงสร้างไม้ มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว)
- ฝ้าเพดาน ชั้นล่างเป็นโครงสร้างของพื้นชั้นบน ซึ่งเป็นพื้นไม้เข้าลิ้นหรือตีชนวางบนตงไม้ ส่วนฝ้าเพดานชั้นบนเป็นฝ้าเพดานไม้ตีชน

- ผนัง ผนังภายนอกเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูนทาสี ส่วนผนังภายในเป็นผนัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 โครงสร้างไม้เนื้อแข็ง ทาสี ซึ่งมีทั้งฝ้าตีตามตั้งและตามนอน
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นที่เมนตึบบนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30×0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้ ทาสี

3.1.4 ห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง เป็นอาคารแบบไทยจีน ลักษณะอาคารเดิมเป็นอาคารห้องแถวชั้นเดียว หน้ากว้างห้องละประมาณ 3.00 เมตร ลึก 10.00 เมตร สูงประมาณ 3.15 – 3.50 เมตรและมีลายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำเลที่ตั้ง ริมถนนพะเนียง
- การวางผัง มีลักษณะยาวขนานถนนพะเนียง

ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

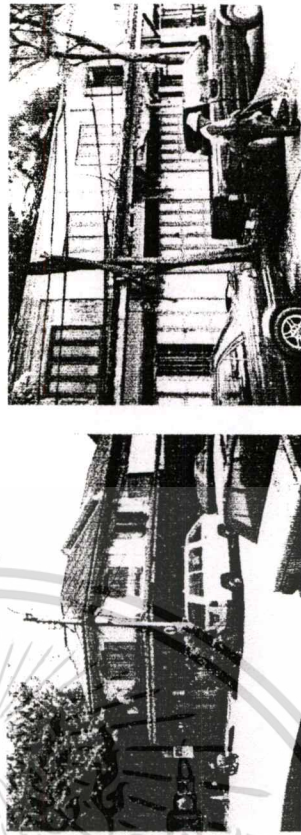
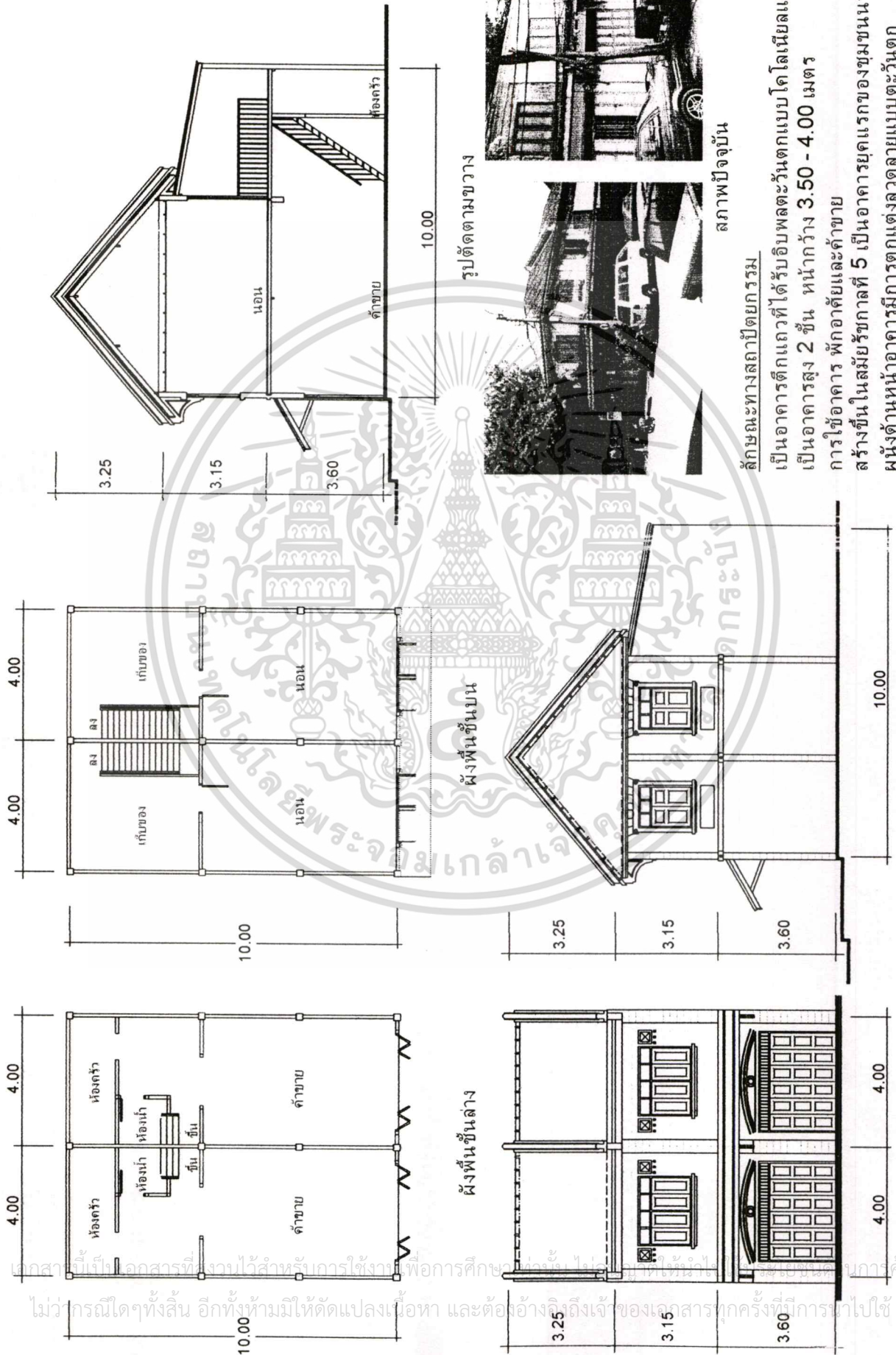
- จำนวนชั้น 1 ชั้น
- หลังคาจั่ว มีความชันประมาณ 30 – 45 องศา มุงกระเบื้องซีเมนต์ลอนเล็ก
- ประตู ด้านหน้าเป็นบานเหล็ก มีความสูง 2.00 เมตร ส่วนประตูภายในเป็นบานเปิดเดี่ยว
- หน้าต่าง
- ช่องลมและช่องแสง ช่องลมเหนือประตูด้านหน้า มีการเว้นเป็นช่องซีเมนต์เป็นตารางเฉียงเพื่อระบายอากาศ
- พื้น เป็นพื้นที่เมนตึบบนดินถมอัดแน่น
- การใช้ตึกแถว พักอาศัยและเก็บของ

โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหลัง
- หลังคา โครงสร้างไม้ มุงกระเบื้องซีเมนต์ลอนเล็ก
- ฝ้าเพดาน เป็นฝ้าเพดานไม้ตีชน
- ผนัง เป็นผนังโครงคร่าวไม้เนื้อแข็ง ทาสี ซึ่งมีทั้งฝาตีตามตั้งและตามนอน
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นที่เมนตึบบนดินถมอัดแน่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิใช้รูปที่ 4.18 แสดงตึกแถวไม้ริมถนนพะเนียงเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรมปัจจุบัน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นอาคารตึกแถวที่ 2 ชั้น ผนังทึบแบบโคโลเนียลและจีน

เป็นอาคารสูง 2 ชั้น หน้ากว้าง 3.50 - 4.00 เมตร

การใช้อาคารพักอาศัยและค้าขาย

สร้างชั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารยุคแรกของชุมชนนางเลิ้ง

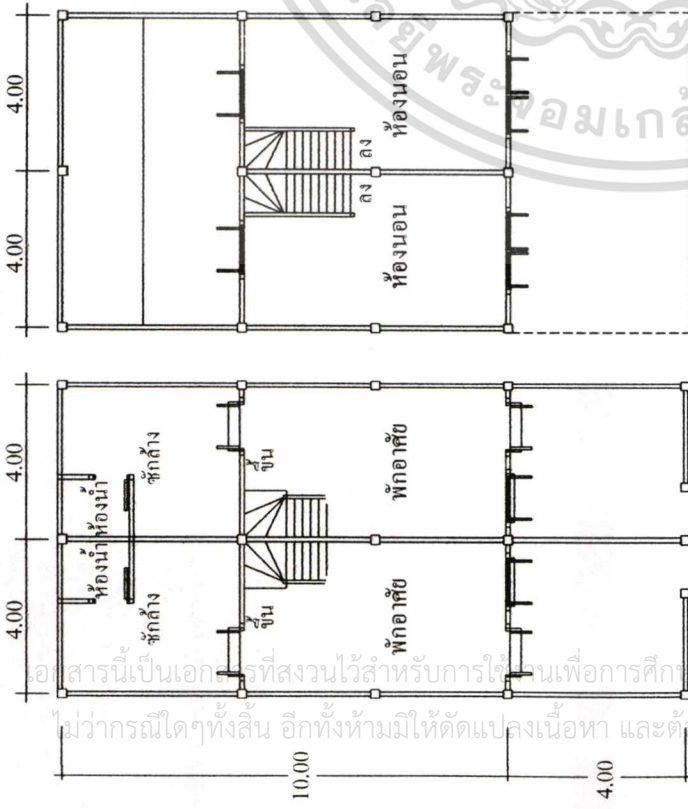
ผนังด้านหน้าอาคารมีการตกแต่งลวดลายแบบตะวันตก

แบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้น ห้างมณีนพพะเนียง

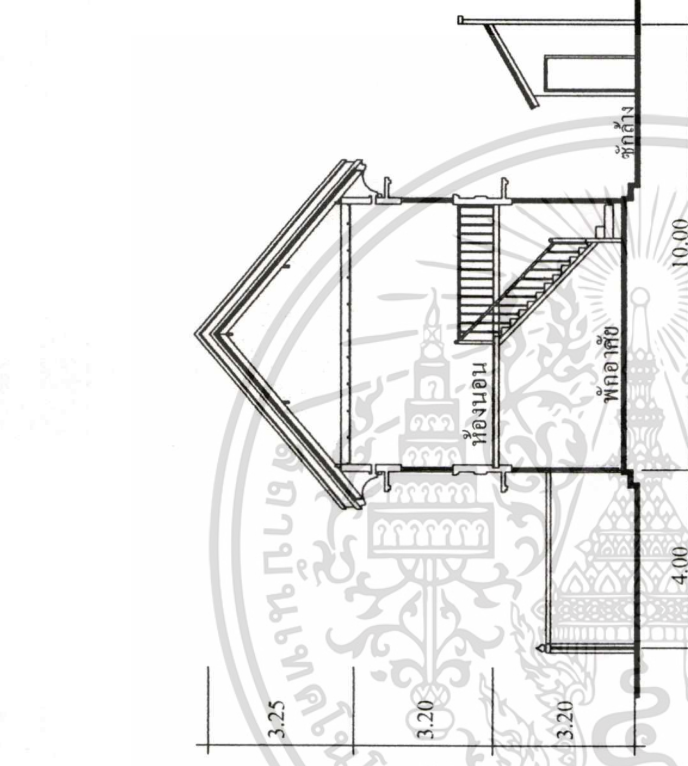
รูปด้านข้าง

รูปด้านหน้า

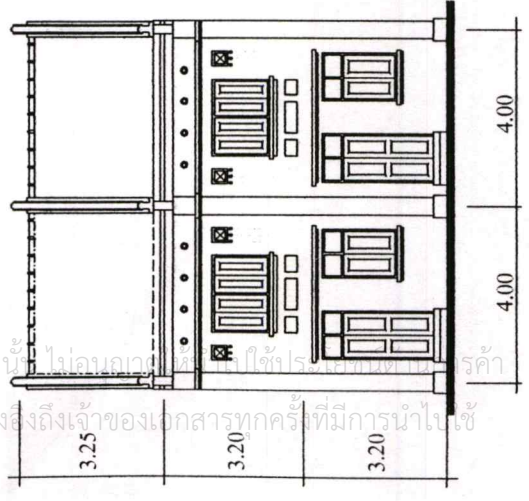
รูปที่ 4.19 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้น ห้างมณีนพพะเนียง ตัดกับถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน

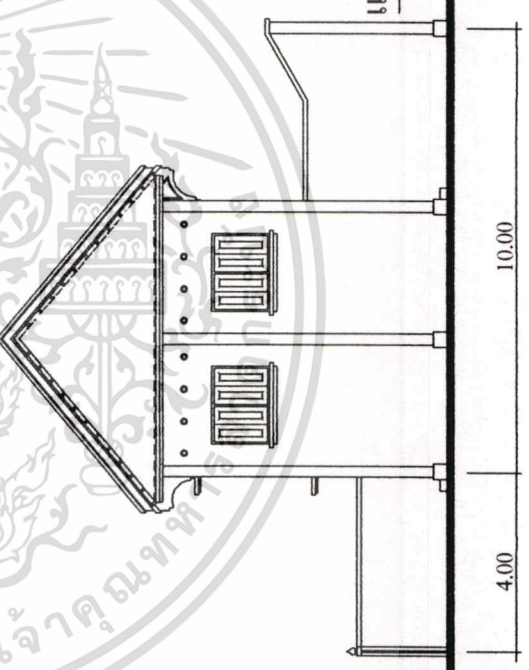
ผังพื้นที่ล่าง

ผังพื้นที่บน

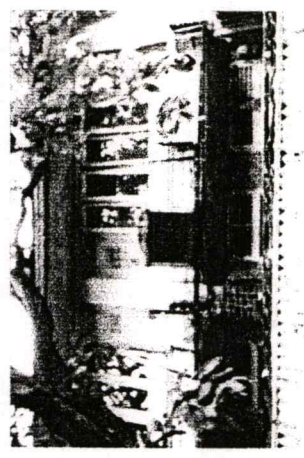
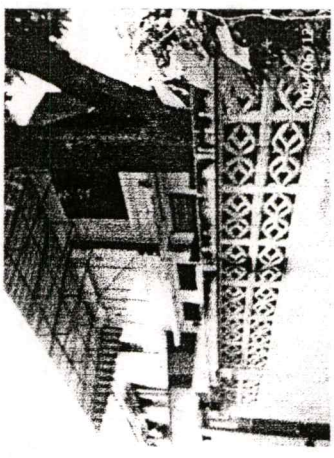

รูปด้านหน้า

รูปด้านข้าง

รูปตัดตามขวาง

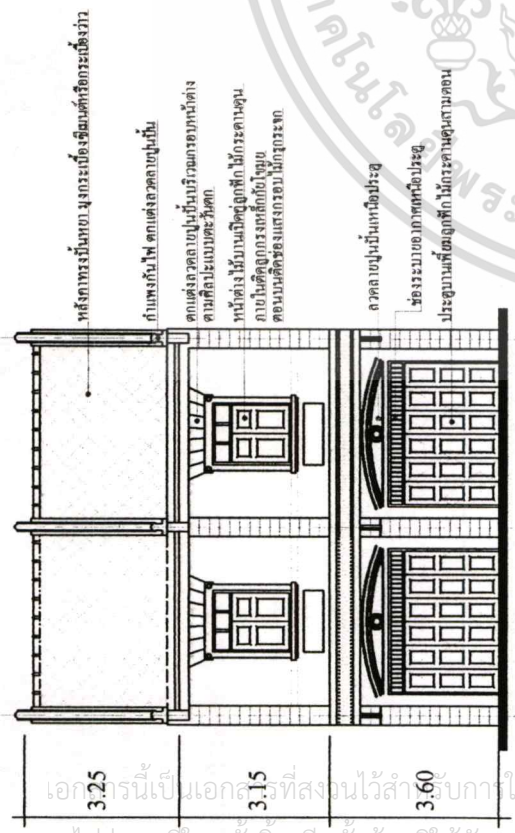
รูปแสดงสภาพปัจจุบัน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

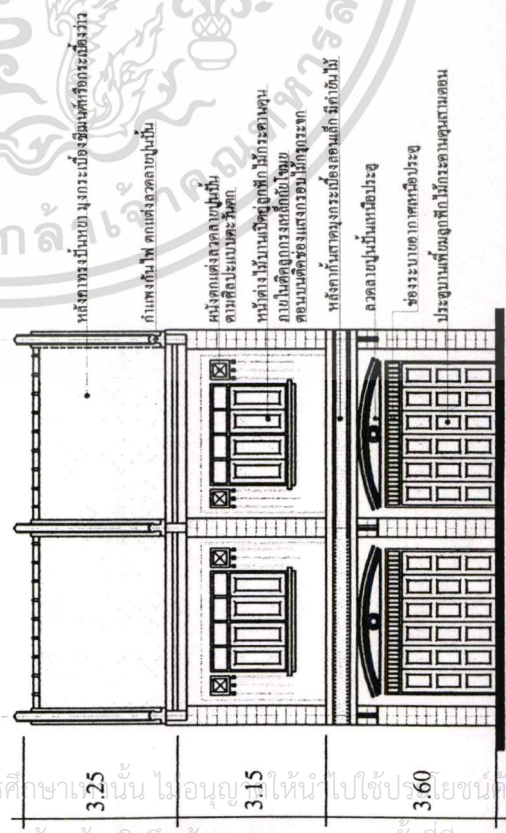
เป็นอาคารตึกแถวที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก เป็นอาคารสูง 2 ชั้น หน้ากว้าง 3.50 - 4.00 เมตร การใช้อาคาร ใช้พักอาศัย สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5

แบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นถนนศุภมิตรด้านใน

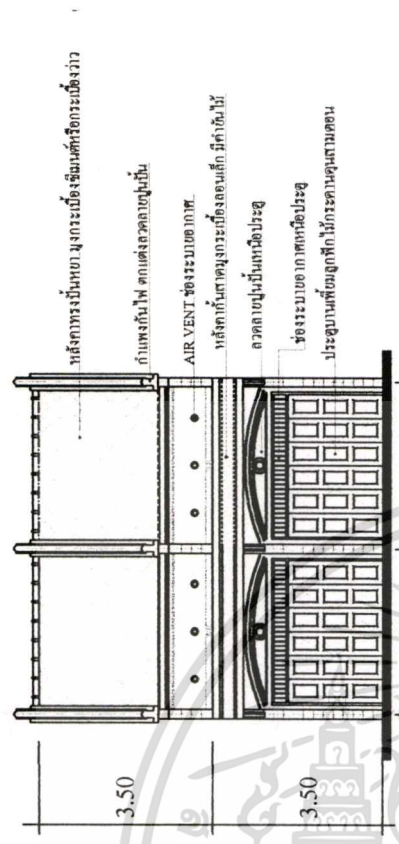
รูปที่ 4.20 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นถนนศุภมิตร (ด้านใน)

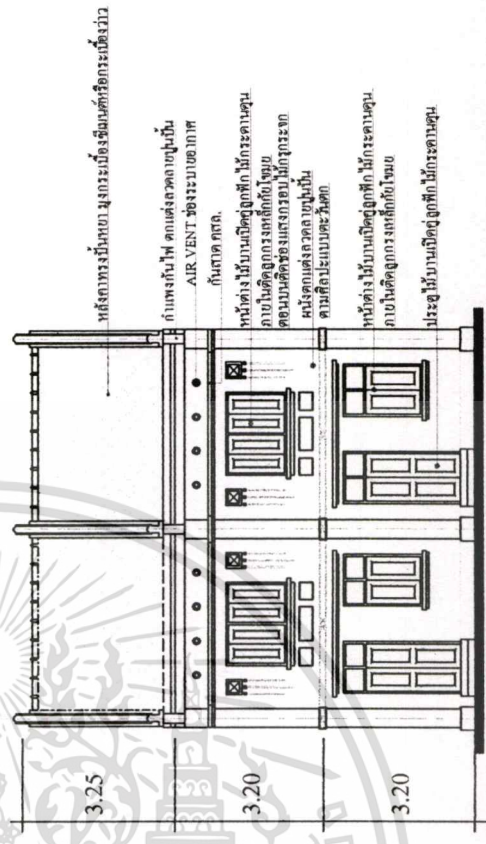
รูปแสดงรายละเอียดด้านหน้าอาคาร(Facade) ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม

รูปแสดงรายละเอียดด้านหน้าอาคาร(Facade) ตึกแถว 2 ชั้นหัวมุมถนนพระเนียงตัดกับถนนนศกมิตร์

รูปแสดงรายละเอียดด้านหน้าอาคาร(Facade) ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง

รูปแสดงรายละเอียดด้านหน้าอาคาร(Facade) ตึกแถว 2 ชั้นถนนนศกมิตร์ด้านใน

รูปแสดงรายละเอียดด้านหน้าอาคาร(Facade) ตึกแถวที่ควรรักษาอาคารอนุรักษ์

รูปที่ 4.21 แสดงรูปรายละเอียดด้านหน้าอาคาร(Facade) ตึกแถวที่ควรรักษาอาคารอนุรักษ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ทางวิชาการเท่านั้น ไม่นอญให้ไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นใด

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 **ตึกแถวกลุ่มที่สอง** ที่สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2474-2513 เป็นอาคารที่สร้างทับลงบนคลองระบายน้ำสาธารณะเดิม อาคารที่อยู่ในยุคนี้ได้แก่

3.2.1 **ตึกแถวสองชั้นริมถนนสุขุมิตร** ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมลักษณะแบบจีน ไม่เน้นลวดลายประดับตกแต่งอาคาร เท่าในยุคที่สร้างสมัยราชการที่ 5 โดยเป็นอาคาร 2 ชั้น หน้ากว้างประมาณ 3.00 – 3.50 เมตร ลึกประมาณ 12.00 เมตรขึ้นไป ความสูงแต่ละชั้นประมาณ 3.15 x 3.50 เมตร และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำเลที่ตั้ง ริมถนนสุขุมิตร
- การวางผัง มีลักษณะยาวขนานถนน

ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

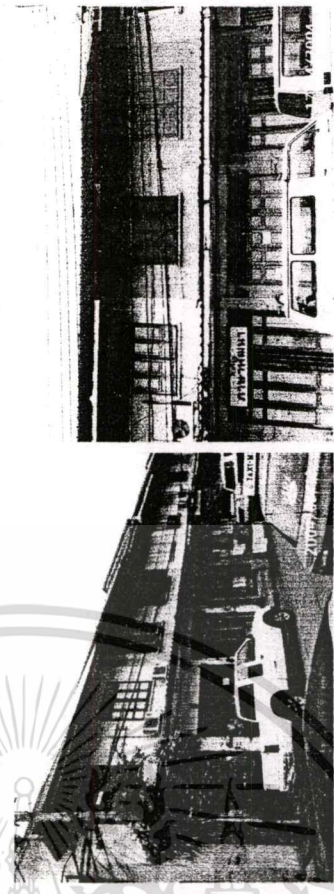
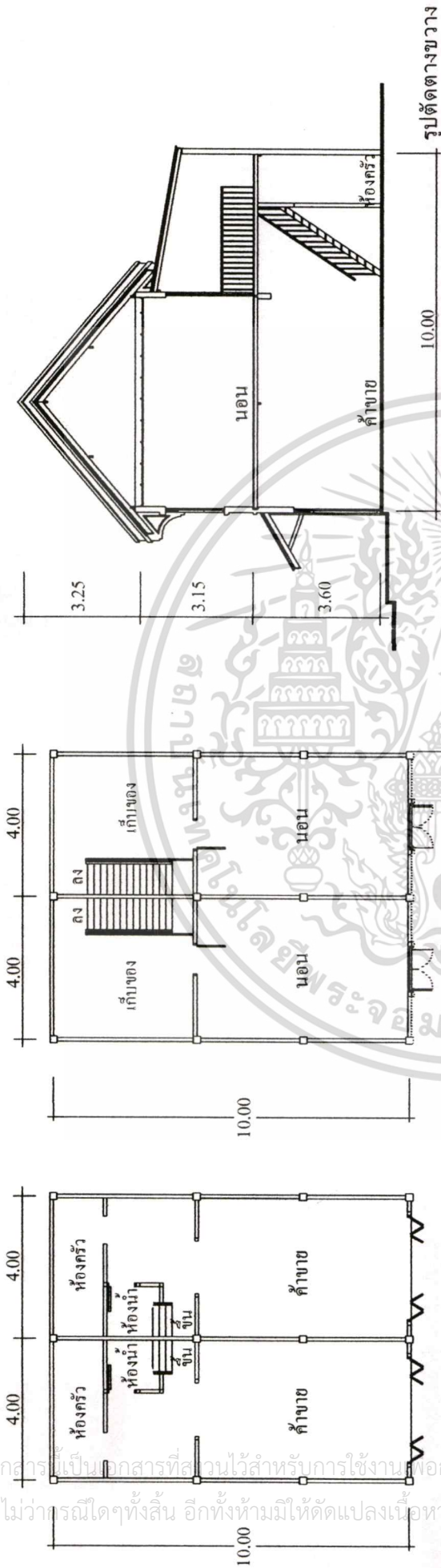
- จำนวนชั้น 2 ชั้น
- หลังคาทรงปั้นหยา มีความชันประมาณ 30 – 45 องศา มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว)
- ผนังด้านหน้าตึกแถว ผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสี
- ประตู ด้านหน้าเป็นบานเฟี้ยมไม้ วงกบไม้ ลูกพับไม้กระดานดุนสามตอน มีความสูง 2.00 เมตร ส่วนประตูภายในเป็นประตูบานเปิดคู่ และบานเปิดเดี่ยว
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ลูกพับไม้กระดานดุน มีลูกกรงเหล็กภายใน สูงจากพื้น 0.80 เมตร
- ช่องลมและช่องแสง ช่องลมเหนือประตูด้านหน้าเป็นช่องโค้ง มีการเว้นเป็นช่องที่ไม่ตีตามตั้งเพื่อระบายอากาศ ส่วนช่องแสงอยู่เหนือหน้าต่างชั้นบน มีลักษณะเป็นช่องสี่เหลี่ยมวงกรอบไม้ กรูกระจุก
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้
- บันได บันไดไม่มีชานพัก 1 ตอน ลูกกรงบันไดเป็นไม้
- ส่วนประดับ การประดับลวดลายปูนปั้นเป็นแบบตะวันตก บริเวณผนังด้านหน้าแต่รายละเอียดไม่มากนัก
- การใช้ตึกแถว ค้ำขายและพักอาศัย

โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผนังก่ออิฐฉาบปูน
- ผนัง ผนังภายนอกเป็นผนังรับน้ำหนักก่ออิฐฉาบปูนทาสี ส่วนผนังภายในเป็นผนังโครงคร่าวไม้เนื้อแข็ง ทาสี ซึ่งมีทั้งฝาตีตามตั้งและตามนอน

- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์บนดินถมอัดแน่น ปูด้วยกระเบื้องหินขัด ขนาดประมาณ 0.30 x 0.30 ม. ชั้นบนเป็นไม้กระดานวางบนตงไม้ ทาสี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับวารใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

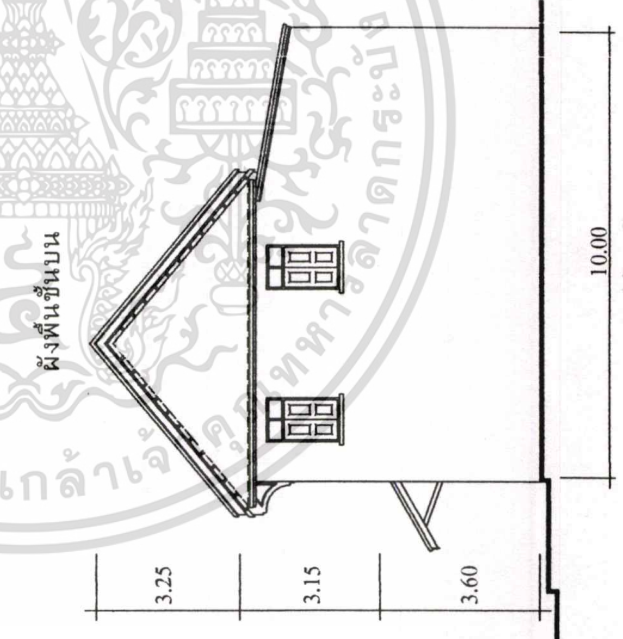
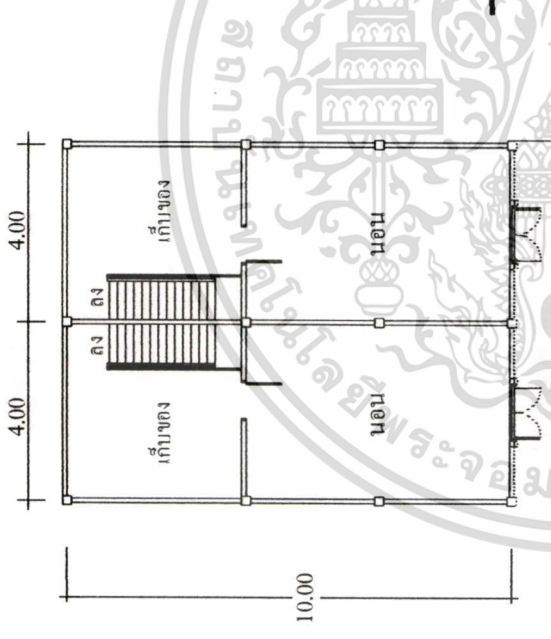

รูปแสดงสภาพปัจจุบัน

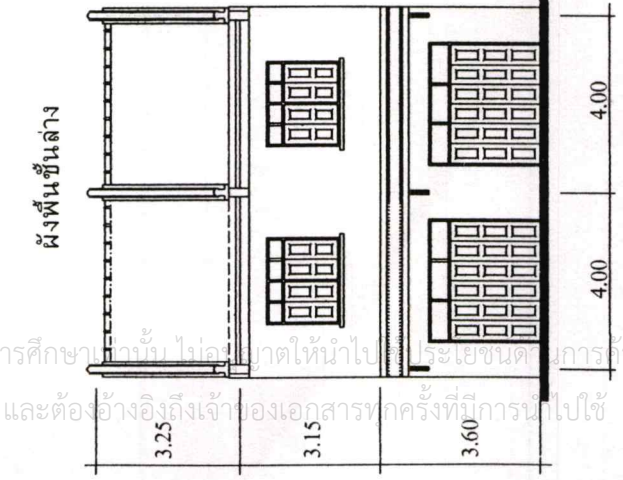
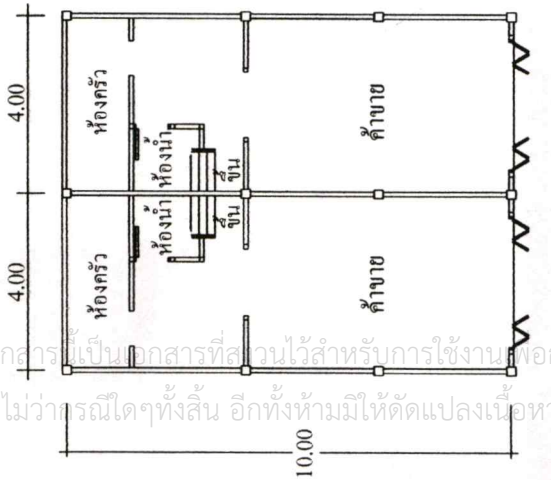
ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เป็นอาคารตึกแถวที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกและจีน เป็นอาคารสูง 2 ชั้น หน้ากว้าง 3.50 - 4.00 เมตร การใช้อาคาร ใช้พักอาศัยและค้าขาย สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7

แบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นริมถนนตะกมมิตร

รูปด้านข้าง

รูปด้านหน้า

รูปที่ 4.22 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถว 2 ชั้นริมถนนตะกมมิตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำออกให้ผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 ตึกแถวกลุ่มที่สาม ที่สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2514-ปัจจุบัน เป็นอาคารที่สร้างขึ้นหลังจากเกิดเพลิงไหม้ เป็นอาคารสมัยใหม่รูปแบบอาคารไม่มีคานาในเชิงอนุรักษ์

3.3.1 ตึกแถว 2,3 ชั้นริมถนนพะเนียงและบริเวณด้านในชุมชน เป็นตึกแถวสมัยใหม่ ไม่มีลักษณะเฉพาะ โดยเป็นอาคารคอนกรีต 3 ชั้น หน้ากว้างประมาณ 4.00 เมตร ลึกประมาณ 10.00 เมตรขึ้นไป ความสูงประมาณ 11 เมตร และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำเลที่ตั้ง ริมถนนพะเนียงและบริเวณด้านในชุมชน
- การวางผัง มีลักษณะยาวขนานถนน

ลักษณะและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม

- จำนวนชั้น 3 ชั้น
- หลังคาคอนกรีต
- ผนังด้านหน้าตึกแถว ผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสี
- ประตู เป็นบานเหล็ก สูง 2.50 เมตร
- หน้าต่าง เป็นหน้าต่างไม้ ลูกฟักกระจก สูงจากพื้น 0.80 เมตร
- พื้น ชั้นล่างเป็นพื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก
- บันได บันไดคอนกรีตเสริมเหล็ก
- การใช้ตึกแถว ค้ำขายเก็บของและพักอาศัย

โครงสร้างและวัสดุ

- โครงสร้างหลัก โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
- ฝ้าเพดาน ชั้นล่างและชั้นบนเป็นโครงสร้างของพื้น
- ผนัง ผนังภายนอกและภายในเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนทาสี
- พื้น ชั้นล่างและชั้นบนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

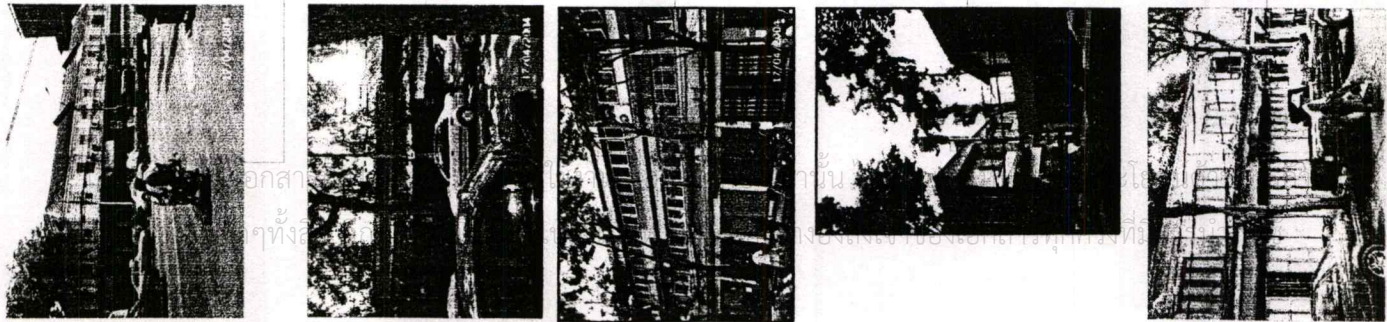
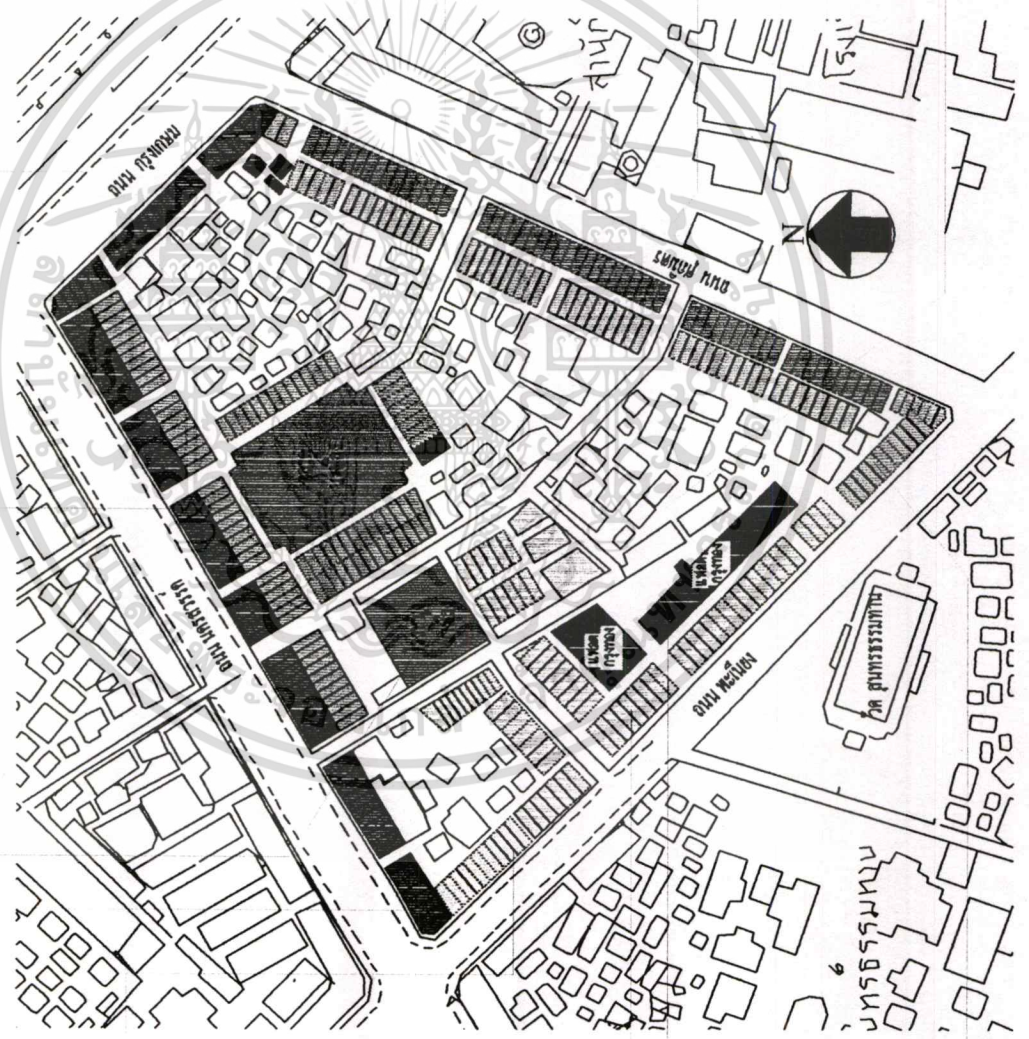
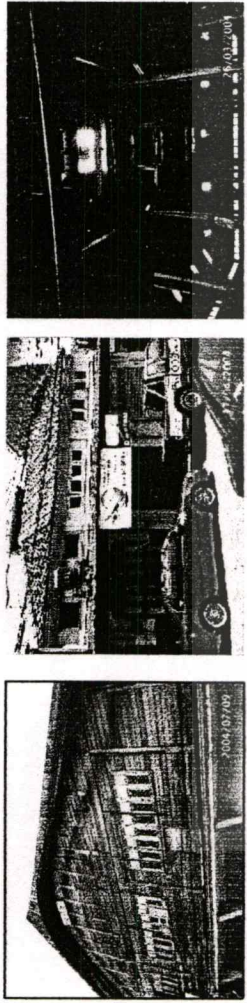
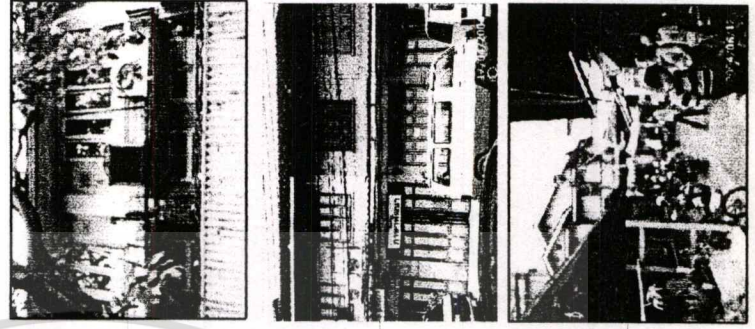

รูปที่ 4.23 แสดงตึกแถวสมัยใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

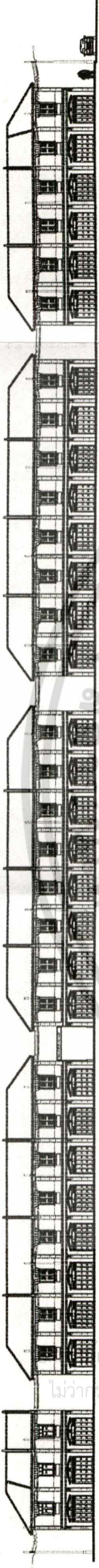
สัญลักษณ์

- ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม
- ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง
- ห้องแถวไม้
- ตึกแถว 2 ชั้นถนนตฤมิตรด้านใน
- ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนตฤมิตร
- ตลาดนางเลิ้ง
- โรงหนังนางเลิ้ง
- ตึกแถวสมัยใหม่
- แฟลต, แมนชั่น
- บ้านพักอาศัยในชุมชน

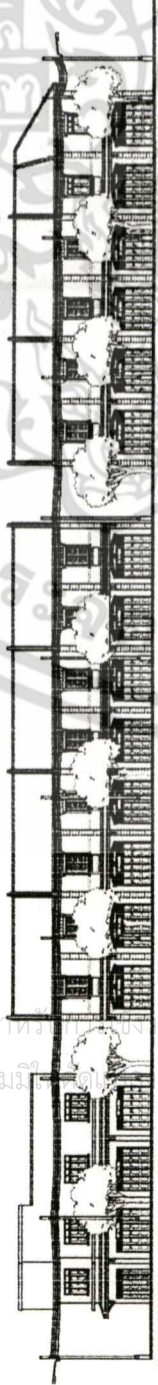

ผังแสดงการจำแนกกลุ่มสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้งตามประเภทอาคาร

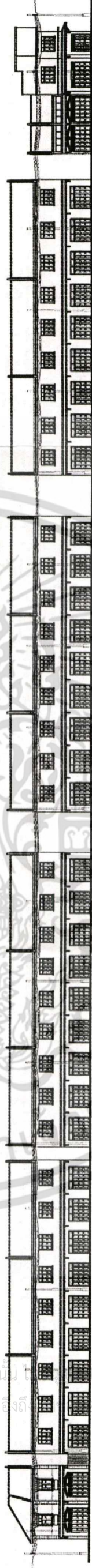
รูปที่ 4.24 แสดงผังแสดงการจำแนกกลุ่มสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้งตามประเภทอาคาร

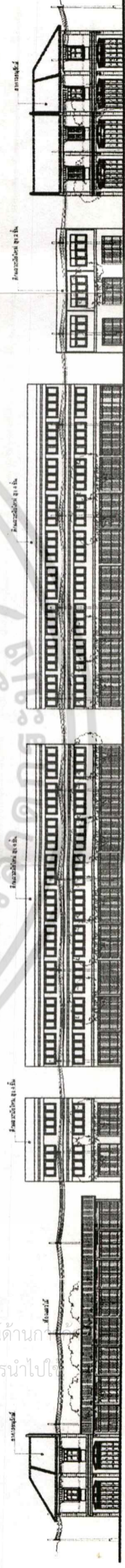
รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวริมถนนนครสวรรค์ (ปัจจุบัน)

รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวริมถนนกรุงเกษม (ปัจจุบัน)

รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวริมถนนศุภมิตร (ปัจจุบัน)

รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวริมถนนพะเนียง (ปัจจุบัน)

รูปที่ 4.25 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวริมถนนนางเลิ้ง (ปัจจุบัน)

4.1.6.3 วัสดุและการใช้สี

วัสดุของอาคาร จากการสำรวจพบว่าโรงหนังนางเลิ้งเป็นโครงสร้างไม้ทั้งหลัง หลังคามุงด้วยสังกะสี ส่วนตลาดนางเลิ้งเป็นโครงสร้างไม้ทั้งหลัง หลังคามุงกระเบื้องว่าว และกลุ่มบ้านที่อยู่ในชุมชน สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบ้านบางหลังเท่านั้นที่สร้างแบบครึ่งไม้ครึ่งตึก ส่วนตึกแถวเก่าทั้งหมด ใช้โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นโครงสร้างหลักทั้งสิ้น ผนังก่ออิฐถือปูน หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องว่าว

การใช้สี สีของอาคารตึกแถวเป็นการใช้สีโทนอ่อน ในขณะที่องค์ประกอบอื่นๆ โดยรวมใช้สีโทนเย็น ส่วนอาคารที่สร้างด้วยไม้สีที่ใช้มาจากสีธรรมชาติของวัสดุ

รูปที่ 4.26 แสดงวัสดุและการใช้สีของอาคารในชุมชนนางเลิ้ง

4.1.6.4 อายุอาคาร

อาคารในย่านนางเลิ้งโดยรวมเป็นอาคารที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาและยังคงสภาพมาจนถึงปัจจุบัน มีทั้งตึกแถวริมถนน ตลาดสด และโรงหนังนางเลิ้งและบ้านไม้ในชุมชนอีกหลายหลังที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป แต่จากการสำรวจพื้นที่ในปัจจุบันสามารถแยกอายุอาคารออกเป็น 3 ช่วงอายุหลักๆ ได้แก่

(1) อาคารที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป เป็นช่วงตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ 5 ถึงปลายสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งเป็นเวลาที่สิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมต่างๆ ยังเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด

(2) อาคารที่มีอายุระหว่าง 35-80 ปี เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากระบบอุตสาหกรรม อาคารในช่วงเวลานี้ มีทั้งเป็นสิ่งก่อสร้างที่ยังมีคุณค่าและไม่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

(3) อาคารที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี เป็นอาคารสมัยใหม่ที่สร้างขึ้นทดแทนส่วนอาคารที่เกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงอายุอาคาร

อายุอาคาร	จำนวน(ห้อง)	ร้อยละ
อาคารที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป	330	76.39
อาคารที่มีอายุระหว่าง 35-80 ปี	59	13.66
อาคารที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี	43	9.95
รวม	432	100

จากการสำรวจพบว่า อาคารที่พบในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไปคือ ร้อยละ 76.39% ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนนางเลิ้งยังคงมีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า เป็นจำนวนมาก โดยจะเป็นอาคารประเภทตึกแถวเป็นส่วนใหญ่

4.1.6.5 สภาพอาคาร

ในการสำรวจ และจัดระดับของสภาพอาคารตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน สามารถแบ่งสภาพอาคารออกเป็น 3 ระดับคือ

(1) อาคารสภาพดี หมายถึง อาคารที่มีการบำรุงรักษาอย่างดี อาคารมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านรูปภายนอก และโครงสร้าง

(2) อาคารสภาพปานกลาง หมายถึง อาคารที่มีรูปแบบภายนอกไม่สมบูรณ์นัก แต่ยังมีโครงสร้างดี ไม่ผุพัง หรือขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

(3) อาคารสภาพทรุดโทรม หมายถึง อาคารที่ทั้งรูปแบบภายนอกและโครงสร้างทรุดโทรม ไม่สมบูรณ์ และขาดการดูแลรักษา

ซึ่งจากการสำรวจสภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้งมีสภาพดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงสภาพอาคาร

สภาพอาคาร	จำนวน(ห้อง)	ร้อยละ
สภาพดี	129	29.86
สภาพปานกลาง	205	47.46
สภาพทรุดโทรม	98	22.68
รวม	432	100

ซึ่งจากการสำรวจพบว่า อาคารส่วนใหญ่มีสภาพปานกลาง ซึ่งมีทั้งหมด 205 คูหา (ร้อยละ 47.46%) รองลงมาเป็นอาคารสภาพดี 129 คูหา (ร้อยละ 29.86%) ที่เหลือเป็นอาคารที่สภาพทรุดโทรม แสดงให้เห็นว่าอาคารห้องแถวและตึกแถวในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้งยังคงมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่วางไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

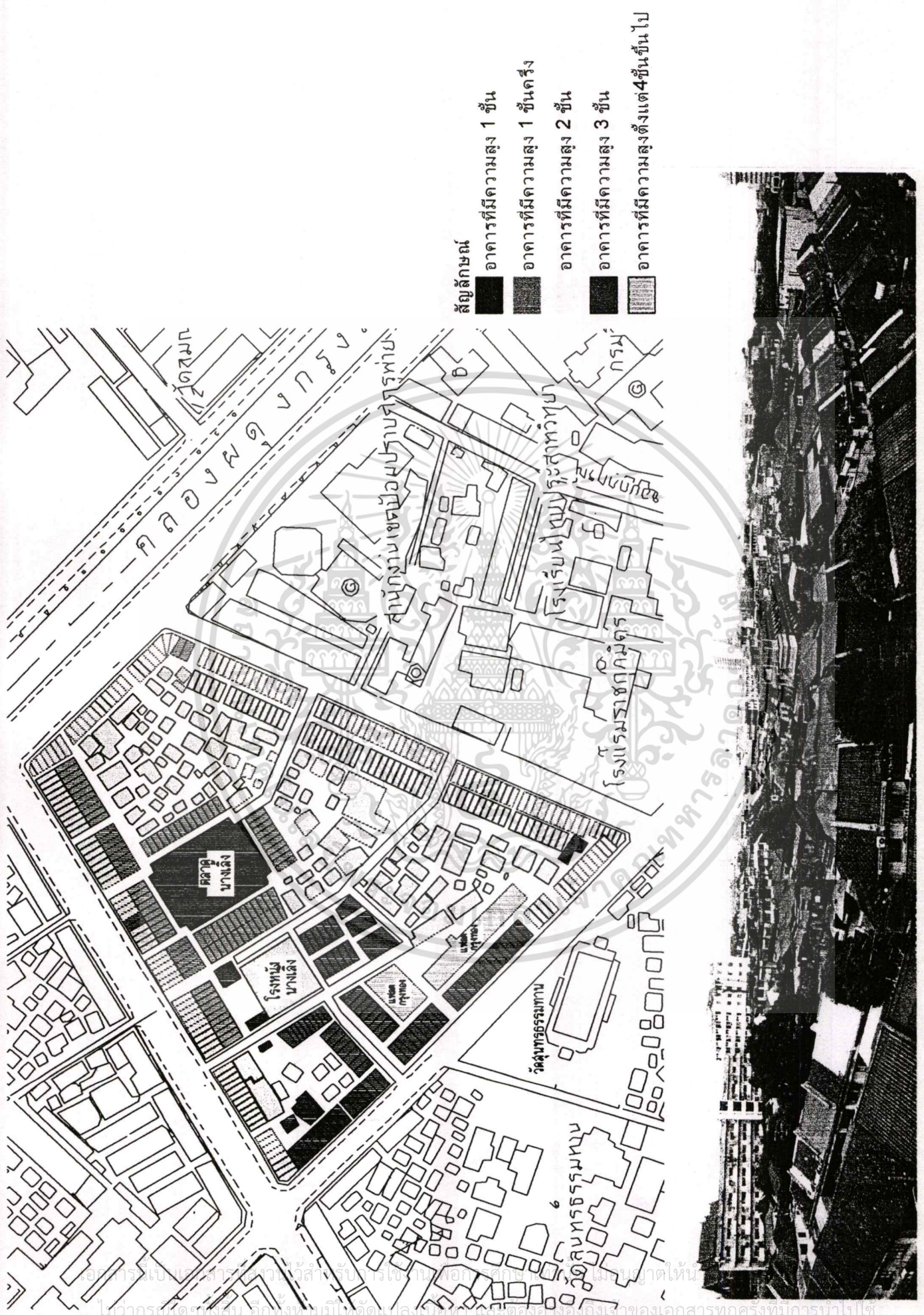
4.1.6.6 ความสูง

จากลักษณะอาคารในชุมชนนางเลิ้งมีอาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถว ประกอบกับการมีกฎหมายควบคุมความสูงของอาคาร ทำให้อาคารในชุมชนนางเลิ้งมีความสูงไม่มากนัก ในการสำรวจความสูงของอาคาร ในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้ง ใช้การนับจำนวนชั้นของอาคาร โดยสามารถแยกจำนวนชั้นของอาคารในชุมชนนางเลิ้งได้ดังนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงความสูงอาคาร

ความสูงของอาคาร	จำนวน(ห้อง)	ร้อยละ
1 ชั้น	18	4.2
1 ชั้นครึ่ง	100	23.3
2 ชั้น	269	62.6
3 ชั้น	32	7.4
4 – 5 ชั้น	11	2.5
รวม	432	100

จากการสำรวจ พบว่า อาคารส่วนใหญ่ในชุมชนนางเลิ้ง เป็นอาคารตึกแถว ซึ่งมีความสูง 2 ชั้นเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 62.6% สูง 1 ชั้นครึ่ง ร้อยละ 23.3% สูง 1 ชั้น ร้อยละ 4.2% เป็นห้องแถวไม้ และอาคารสูง 3 ชั้นร้อยละ 7.4% อาคารสูง 4-5 ชั้นร้อยละ 2.5%

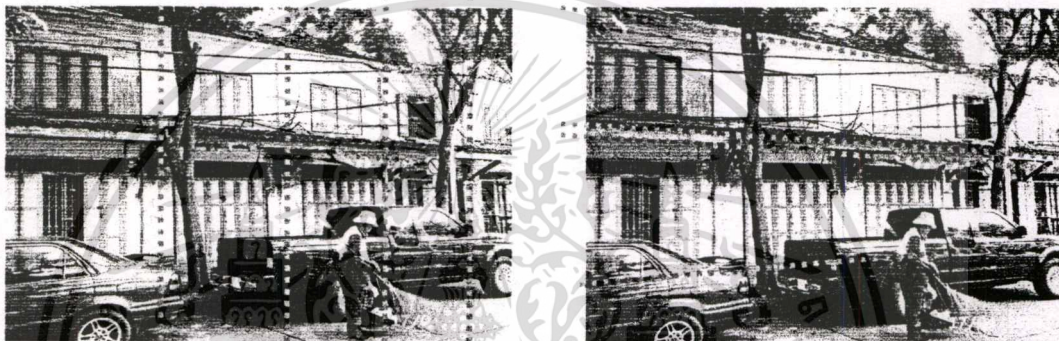
รูปที่ 4.29 แสดงผังการจำแนกความสูงอาคารในชุมชนนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารของสำนักพิมพ์ที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับใช้ภายในเท่านั้น ไม่สามารถเผยแพร่ในที่สาธารณะได้โดยไม่ได้รับอนุญาต

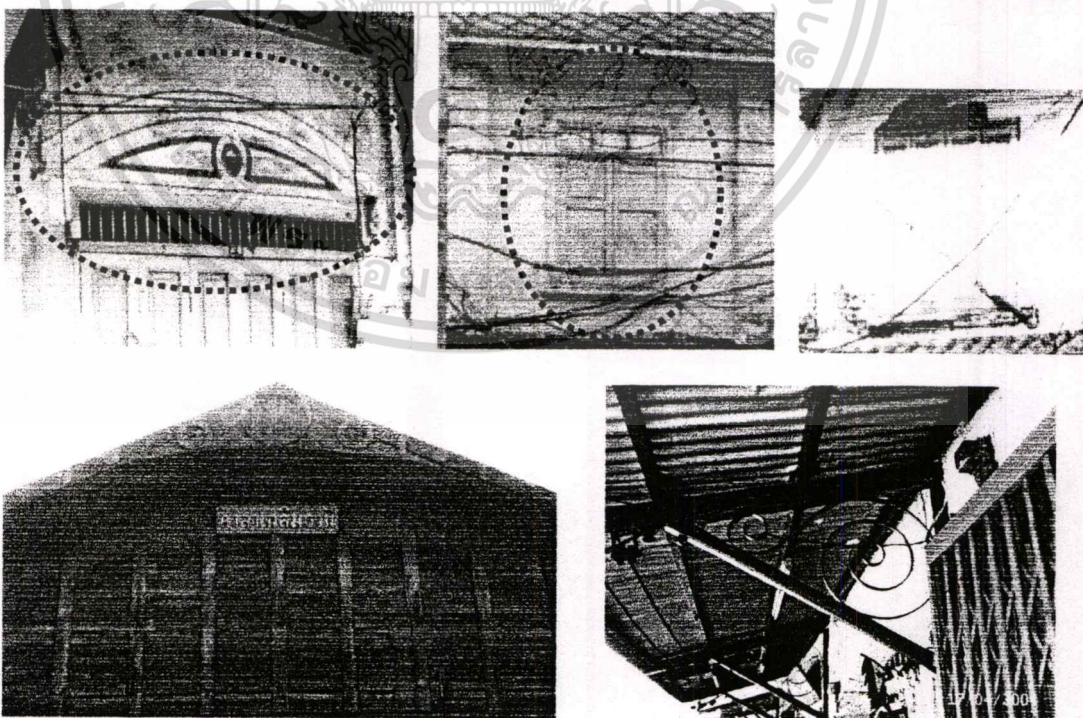
4.1.6.7 องค์ประกอบหลัก , องค์ประกอบรอง

องค์ประกอบหลัก อาคารตึกแถวเป็นอาคารที่มีการใช้สัดส่วนที่สม่ำเสมอ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน มีความสูง 2 ชั้น หลังคาส่วนใหญ่เป็นหลังคาปั้นหยามุงกระเบื้องว่าว มีสัดส่วนของช่องเปิดด้านหน้า ที่เท่ากันและมีระนาบเดียวกัน

องค์ประกอบรอง รายละเอียดของอาคาร หน้าต่างบานเปิดคู่ วัสดุทำจากไม้ทาสีผนังตกแต่งด้วยบัวปูนปั้นประดับ รูปทรงต่างๆ บางส่วนของอาคารทำผิวปูนสลัด ทาสี วงกบและบานประตูเป็นประตูบานเฟี้ยม ทำด้วยไม้เนื้อแข็งทาสี ตอนบนเป็นช่องลมระบายอากาศ ชั้นล่างมีกันสาดบริเวณทางเดินด้านหน้า

สัดส่วนอาคาร แนวตั้งและแนวนอน

องค์ประกอบรอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
รูปที่ 4.30 แสดงการใช้สัดส่วนและรายละเอียดของอาคารในชุมชนนางเลิ้ง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น ขอสงวนสิทธิ์ในเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงชื่อเอกสารที่ตรงที่นำไปใช้

4.1.6.8 การใช้อาคารและกิจกรรมในอาคาร

การใช้อาคาร

จากการสำรวจการใช้อาคารในพื้นที่ ชุมชนนางเลิ้ง พบว่าการใช้อาคารโดยรวมของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการใช้อาคารประเภทตึกแถว ซึ่งตั้งอยู่โดยรอบพื้นที่และบริเวณโดยรอบตลาดนางเลิ้ง ส่วนรองลงมาเป็นการใช้อาคารประเภทบ้านพักอาศัย ซึ่งตั้งอยู่ด้านบริเวณด้านหลังตึกแถว

กิจกรรมในอาคาร

จากการสำรวจกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้งโดยการแยกลักษณะกิจกรรมพบว่า กิจกรรมของพื้นที่โดยรวม ได้แก่ กิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัยโดยมีกิจกรรมการค้าในระดับที่รองรับความต้องการขั้นพื้นฐานทั่วไป เช่น ร้านอาหาร ร้ายขายของชำ เป็นต้น กิจกรรมการค้าส่วนใหญ่จะอยู่ในอาคารประเภทตึกแถว โดยนับรวมได้ทั้งหมด 432 ห้อง แยกเป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว 244 ห้อง หรือ 56.48% กิจกรรมค้าขาย / เก็บของ 74 ห้องหรือ 17.13% กิจกรรมขายอาหาร 38ห้องหรือ 8.80% กิจกรรมบริการ 41ห้องหรือ 9.49% สำนักงาน 19 ห้องหรือ 4.40% ส่วนห้องที่ไม่มีการใช้งาน 16 ห้องหรือ 3.70%

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและประเภทกิจกรรมในอาคารในชั้นล่าง นับตามจำนวนห้อง

กิจกรรม	จำนวนห้อง	ร้อยละ
พักอาศัย	244	56.48
ค้าขาย / เก็บของ	74	17.13
ขายอาหาร	38	8.80
บริการ	41	9.49
สำนักงาน	19	4.40
ไม่มีการใช้งาน	16	3.70
รวม	432	100

4.1.6.9 ระบบสาธารณูปโภคและสิ่งบริการสาธารณะ

ชุมชนนางเลิ้ง ใช้ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการของทางราชการ ทั้งไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ ซึ่งจากข้อมูลจากสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและจากการสอบถามผู้นำชุมชน พบว่าชุมชนนางเลิ้งได้รับความสะดวกและไม่พบปัญหาในการบริการ ซึ่งอาจเนื่องมาจากอยู่ใกล้เคียงสถานที่สำคัญ เช่น พระตำหนักจักรลดาธารโอรุณ ทำเนียบรัฐบาล จึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ไฟฟ้า ในการดูแลของการไฟฟ้านครหลวง ในเขตรับผิดชอบของการไฟฟ้าวัดเลียบ

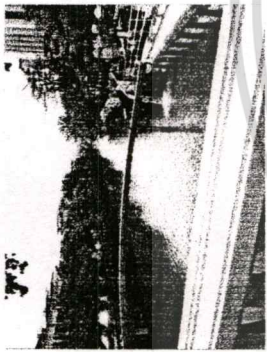
2. ประปา ในการดูแลของการประปานครหลวง

3. โทรศัพท์ ในการดูแลขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ในเขตรับผิดชอบของฝ่ายโทรศัพท์นครหลวงที่ 1

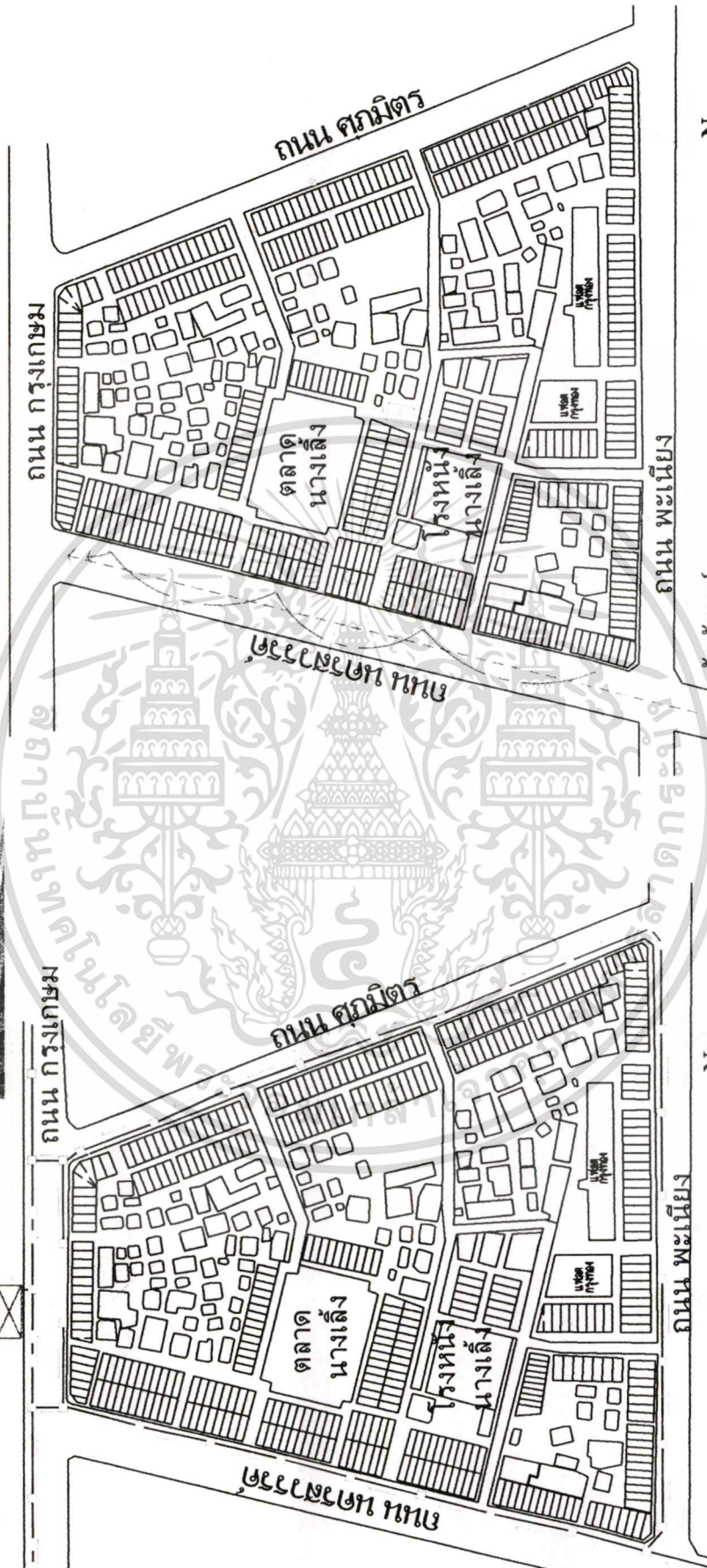
4. การจัดเก็บขยะ โดยการจัดเก็บขยะของกรุงเทพมหานคร และบางบ้านนำมาทิ้งที่ถังขยะรวม เนื่องจากชุมชนอยู่ติดกับตลาดนางเลิ้ง จึงสามารถนำขยะมาทิ้งที่ถังขยะของตลาด ซึ่งการบริการจัดเก็บขยะของกรุงเทพฯ จะให้บริการทุกวัน โดยพนักงานเก็บขยะจะมาเก็บถึงบริเวณหน้าอาคาร และบริเวณที่ทิ้งขยะรวมของตลาดนางเลิ้งโดยรถเข็นแล้วนำขยะไปใส่รถขนขยะในกรณีที่ไม่สามารถนำรถเข้าไปในพื้นที่ได้ เนื่องจากถนนแคบโดยคิดค่าบริการรายเดือนประมาณ 40 บาทต่อเดือน โดยทางกรุงเทพมหานครจะนำขยะไปกำจัดที่โรงกำจัดขยะมูลฝอยอ่อนนุช

5. ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบระบายน้ำเสีย ของชุมชนนางเลิ้ง เนื่องจากชุมชนนางเลิ้งเป็นชุมชนเก่า จึงมีปัญหาเรื่องระบบระบายน้ำบ้างบางส่วนเนื่องจากสร้างมานาน จึงมีปัญหาเรื่องท่อแตก อุดตัน เล็กและแคบและยังไม่สามารถระบายน้ำได้ทั่วถึงทั้งชุมชน แต่ปัจจุบันทางสำนักงานเขตป้อมปราบฯ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้สามารถระบายน้ำเสียได้อย่างสะดวก ซึ่งน้ำเสียในแต่ละบ้านจะระบายลงท่อระบายน้ำสาธารณะรวมและไหลลงไปยังบ่อบำบัดน้ำเสีย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมถนนเกษมทำการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงคลองผดุงกรุงเกษมต่อไป

6. การบรรเทาสาธารณภัย มีหน่วยบรรเทาสาธารณภัยซึ่งประจำอยู่บริเวณชุมชนนางเลิ้ง จำนวน 2 แห่ง คือ ที่วัดสุนทรธรรมทานและวิมคคลองผดุงกรุงเกษม นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ประจำอยู่ที่ศูนย์รับแจ้งเหตุที่สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย มีหน้าที่รับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ช่วยเหลือพนักงานดับเพลิงเปิดทางจราจรในกรณีฉุกเฉิน นอกจากนี้ชุมชนนางเลิ้งยังมีระบบป้องกันอัคคีภัย โดยมีถังเคมีดับเพลิงอยู่ตามจุดต่างๆ และยังมีท่อประปาดับเพลิงสาธารณะอยู่ตามจุดต่างๆ ในชุมชนอีกด้วย

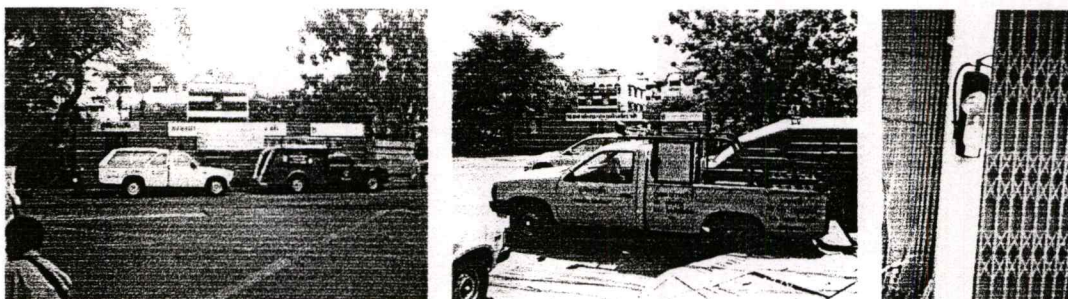
คลองผดุงกรุงเกษม
ระบายน้ำสู่คลองผดุงกรุงเกษม

- สัญลักษณ์
- ☒ บอบ่าบ้นนำเลียวรวม
 - บอพัก คสล.
 - ทอระบายน้ำสาธารณะ
 - ← ทิศทางน้ำไหล
- สัญลักษณ์
- ☒ ตำแหน่งที่ตั้งขมยระรวมของตลาดนางเลิ้ง
 - ☒ ตำแหน่งที่ตั้งขมย
 - ☒ เส้นทางการเข้ารถเก็บขมยของ กทม.
 - ☒ เส้นทางการเก็บขมยของ กทม. (เก็บเฉพาะถนนใหญ่)
- ☒ ผังแสดงทิศทางการระบายน้ำและเส้นทางจัดเก็บขมยในชุมชนนางเลิ้ง

รูปที่ 4.31 แสดงรูปผังแสดงทิศทางการระบายน้ำเสียและเส้นทางจัดเก็บขมยในชุมชนนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.32 แสดงรูปหน่วยบรรเทาสาธารณภัยนางเลิ้ง

4.1.6.10 ภาพปัญหา

จากการสำรวจและสอบถามผู้คนที่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนพบว่ามีปัญหาด้านต่างๆ โดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

1. **ด้านสภาพทางกายภาพ** ชุมชนนางเลิ้งเป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 80 ปี มีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แต่ปัจจุบัน อาคารและสภาพแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนทรุดโทรมลงไปเนื่องจากกาลเวลา และขาดการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม อีกทั้งในปัจจุบันได้มีการก่อสร้างและต่อเติมอาคาร ตามความต้องการประโยชน์ใช้สอยโดยไม่คำนึงถึงความกลมกลืนกับอาคารทางประวัติศาสตร์ อาจเนื่องมาจากขาดความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ชุมชนนางเลิ้งในอดีตขาดมาตรการการวางแผนในการพัฒนาสิ่งก่อสร้าง ทำให้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นโดยไม่คำนึงถึงพื้นที่ส่วนกลางเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนและพื้นที่สีเขียว ซึ่งทำให้ปฏิสัมพันธ์ชุมชนลดลงขาดการร่วมกลุ่มรวมทำกิจกรรม และสิ่งที่เป็นปัญหาอีกข้อหนึ่งคือการขาดแคลนที่จอดรถในชุมชนทำให้คนในชุมชนต้องใช้บริการที่จอดรถนอกชุมชนโดยเช่าที่จอดรถจากสถานที่ต่างๆ รวมถึงการจอดรถบริเวณริมถนนโดยรอบชุมชน

2. **ด้านสังคมและเศรษฐกิจ** ปัญหาที่ชาวชุมชนนางเลิ้งให้ความสำคัญมากที่สุดคือปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย เนื่องจากสัญญาเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นสัญญาเช่าระยะสั้นเพียง 1ปีและ 3ปีเท่านั้นทางสำนักงานทรัพย์สินฯมีสิทธิ์จะไม่ต่อสัญญาให้เมื่อใดก็ได้ทำให้ชาวชุมชนวิตกกังวลและขาดความเชื่อมั่นในที่อยู่อาศัย จึงทำให้คนเก่าแก่ในชุมชนตื่นตัวในการหาที่อยู่อาศัยใหม่ทำให้ขาดการกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชนและการประกอบอาชีพในชุมชนซึ่งในปัจจุบันอาชีพและอาหารดั้งเดิมหรือร้านค้าที่เก่าแก่ของชุมชนเริ่มลดน้อยลงซึ่งจากสภาพเศรษฐกิจที่ทรุดตัวอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 แนวทางและความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

ในการศึกษา ความคิดเห็นครั้งนี้ ได้สอบถามทัศนคติในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง เช่น แนวทางที่จะอนุรักษ์และพัฒนาอาคารในชุมชนนางเลิ้ง และด้านภาพลักษณ์ของชุมชนนางเลิ้ง เพื่อนำผลที่ได้รับมาใช้ในการปรับปรุงและเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ต่อไป

4.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งตามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง

เป็นการศึกษาถึงแนวทางและความคิดเห็น จากการสอบถามประชาชนในชุมชนนางเลิ้งที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในชุมชนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ โดยศึกษาตามประเด็นต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง

หัวข้อความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง		
เห็นด้วย	83	100
ไม่เห็นด้วย	-	-
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาคารห้องแถวและตึกแถวเก่าในชุมชนนางเลิ้งบูรณะและซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมหรือสร้างใหม่		
บูรณะและซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม	78	93.97
หรือสร้างใหม่	5	6.03
3. ความคิดเห็นหากมีการสร้างอาคารใหม่ในชุมชนนางเลิ้ง		
รูปแบบเดิม	68	81.93
รูปแบบสมัยใหม่	-	-
รูปแบบใดก็ได้ที่กลมกลืนกับอาคารเก่า	15	18.07
4. ความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ของย่านนางเลิ้ง		
แหล่งขนมหวาน อาหารอร่อย	51	61.45
ตลาดและโรงหนังเก่าแก่	13	15.66
ความเก่าของอาคารและชุมชน	10	12.05
ศาลกรมหลวงชุมพรฯ	9	10.84

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสำรวจในเรื่องความคิดเห็นในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะมีการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง โดยคิดเป็นร้อยละ 100% เหตุผลประกอบคือ อาคารในชุมชนเป็นอาคารเก่าแก่ มีความสวยงามและยังมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและมีคุณค่าในด้านจิตใจของคนในชุมชนนางเลิ้ง จึงควรที่จะอนุรักษ์ไว้สืบไป

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับอาคารห้องแถวและตึกแถวเก่าในชุมชนนางเลิ้ง ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าอาคารห้องแถวและตึกแถวในชุมชนนางเลิ้งมีความสวยงาม ควรบูรณะและซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมไว้ คิดเป็นร้อยละ 93.97% ส่วนความคิดเห็นให้รื้อและสร้างอาคารใหม่มีเพียงส่วนน้อยเพียงร้อยละ 6.03% ซึ่งถือว่าน้อยมาก

ในด้านความคิดเห็น ของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง หากมีการสร้างอาคารใหม่ในชุมชนนางเลิ้ง ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดให้สร้างในรูปแบบเดิม ร้อยละ 81.93% รองลงมาคือสร้างในรูปแบบใดก็ได้ให้กลมกลืนกับอาคารเก่า คิดเป็นร้อยละ 18.07%

ส่วนในความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ของชุมชนนางเลิ้ง ประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนมากคิดว่าชุมชนนางเลิ้งเป็นแหล่ง ค้าขายอาหารและขนมหวานอร่อย คิดเป็นร้อยละ 61.45% รองลงมาเป็นแหล่งที่มีตลาดและโรงหนังที่เก่าแก่ คิดเป็นร้อยละ 15.66% รองลงมาเป็นแหล่งที่มีอาคารและชุมชนที่เก่าแก่ คิดเป็นร้อยละ 12.05% และศาลเก่าแก่ศาลกรมหลวงชุมพรฯ ร้อยละ 10.84%

4.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความคิดเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน

เป็นการศึกษาถึงแนวทางและความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง จำนวน 5 ท่าน ซึ่งปัจจุบันรับราชการ ในสังกัดกองโครงการอนุรักษ์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยศึกษาตามประเด็น ต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนักวิชาการทั้ง 5 ท่าน แสดงความคิดเห็นว่า ควรอนุรักษ์และมีการรักษาอาคารให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด ในส่วนของอาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรมีการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปด้วย

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์อาคารเก่าในชุมชนนางเลิ้ง นักวิชาการทั้ง 5 ท่าน แสดงความคิดเห็นว่า ควรจะอนุรักษ์ไว้ เพราะชุมชนนางเลิ้งมีอาคารเก่าแก่อยู่มาก เช่น ตัวตึกลานางเลิ้งเอง , โรงหนังเฉลิมธานีและอาคารตึกแถวโดยรอบ ซึ่งเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งควรอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป แต่การอนุรักษ์นั้นควรอนุรักษ์ในส่วนของ

เอกสารอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ส่วนที่มีสภาพทรุดโทรมก็ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยิ่งขึ้น โดยให้กลมกลืนกับอาคารเก่า เช่น การรักษารูปด้านหน้าหรือรูปแบบของอาคารให้เหมือนเดิม แต่สามารถปรับ เปลี่ยนการใช้สอยภายในได้เป็นต้น

3. ความคิดเห็นของนักวิชาการ เกี่ยวกับองค์กร บุคลากรและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง นักวิชาการทั้ง 5 ท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ องค์กร บุคลากรและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมนางเลิ้ง ดังนี้

1. เจ้าของที่ดิน (สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์)
2. ประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง
3. กรุงเทพมหานคร
4. สำนักผังเมือง
5. หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระ เช่น มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาชุมชนเมือง ,บางกอกฟอรัม ฯลฯ

พัฒนาชุมชนเมือง ,บางกอกฟอรัม ฯลฯ

เพราะงานอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายซึ่งเป็นงานส่วนรวม โดยเฉพาะแกนนำและคนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนจึงจะประสบความสำเร็จ

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์และมาตรการส่งเสริมเพื่อให้โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนได้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ นักวิชาการบางส่วน ได้แสดงความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสม เพราะเพื่อให้โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนได้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะต้องมีการส่งเสริมสร้างแรงจูงใจในการร่วมมือและนอกจากการที่มีมาตรการส่งเสริมแล้วนั้น จะต้องมีส่วนที่ควบคุมด้วยเพื่อให้เกิดความสมดุลย์

นักวิชาการอีกบางส่วน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในการเสนอแนะมาตรการทางด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นลักษณะการบังคับ เป็นวิธีที่ไม่ค่อยเหมาะสมในทางปฏิบัติ แต่ถ้าจะออกเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ควรที่จะศึกษาให้ดีเสียก่อนว่า กระแสการควบคุมที่จะเกิดขึ้นใหม่นั้น จะเป็นแรงดันให้การพัฒนาให้ช้าลงหรือไม่ ส่วนการส่งเสริมมาตรการด้านการสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือนั้นเหมาะสมกว่า

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เรื่องการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งต่อไป โดยมีขั้นตอนสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน
2. เพื่อศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.2.1 ประชากร

1. ประชากรที่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง จำนวน 478 หลังคาเรือนหรือ 478 คน
2. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนจำนวน 4 ท่าน

5.1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 83 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามแบบ Yamane จากจำนวนประชากร 478 คน ใช้ตารางความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$
2. นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน นางเลิ้งจำนวน 5 คน

การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเจาะจงเลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 83 คน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง จำนวน 5 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1.3.1 แบบสำรวจ เป็นการสำรวจลักษณะทางกายภาพของชุมชนนางเลิ้ง โดยมีประเด็นในการสำรวจดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของชุมชนนางเลิ้ง โดยศึกษาในรายละเอียด ดังนี้
 - 1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - 1.2 โครงข่ายการสัญจร
 - 1.3 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
 - 1.4 จินตภาพของพื้นที่ ได้แก่ ย่าน , เส้นทาง , ขอบเขต , ที่รวมกิจกรรม และที่หมายตา
 - 1.5 รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม เช่น สถาปนาคาร ,วัสดุ , สี , ความสูง ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสำรวจ คือ การถ่ายภาพ การSketchและการบันทึก

5.1.3.2 แบบสอบถาม เป็นการสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้งโดยมีประเด็นในการสอบถามดังนี้

1. ลักษณะของประชากรในชุมชนนางเลิ้ง
2. กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
3. การใช้อาคาร
4. อายุอาคาร
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ในความคิดเห็นของคนในชุมชน

5.1.3.3 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

1. แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1.4.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารโดยการศึกษา ค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แผนที่ แผนผังการใช้ที่ดิน ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายในอดีต แผนงานและนโยบายจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำหนังสือข้อความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแยกเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ข้อมูลที่เป็นหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์
2. ข้อมูลเกี่ยวกับ ประชากรและระบบสาธารณสุขูปโภคสาธารณสุขการ (สำนักงานเขตป้อมปราบฯ)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน และกรรมสิทธิ์ที่ดิน (สำนักงานเขตป้อมปราบฯ)
4. พระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
5. ภาพถ่ายและภาพถ่ายทางอากาศ (กรมแผนที่ทหาร)
6. แผนและนโยบาย (สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์)

5.1.4.2 เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสอบถาม การสำรวจ การสัมภาษณ์ จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จากชุมชนนางเลิ้ง ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 1.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - 1.3 โครงข่ายถนน
 - 1.4 กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ
 - 1.5 จินตภาพของพื้นที่
 - 1.6 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
2. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
3. แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง
 - 3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งตามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง
 - 3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งตามความคิดเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งดังมีรายละเอียดของผลวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.1 ข้อมูลจากลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง แบ่งออกเป็นประเด็นดังนี้

5.1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้งมากกว่า 10 ปีขึ้นไป การถือครองที่ดินโดยการเช่าต่อจากสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

5.1.1.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

บริเวณย่านนางเลิ้ง ในอดีตจัดว่าเป็นแหล่งการค้าและแหล่งบันเทิงเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาเมื่อ เมืองกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและย่านนางเลิ้งก็ได้คลายความสำคัญลง จนปัจจุบันพบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักอาศัยเพียงอย่างเดียวทำให้บทบาทของพื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรมลดน้อยลง

5.1.1.3 โครงข่ายถนน

เส้นทางสัญจรในชุมชน และเส้นทางเชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่นๆนอกจากทางเดินเท้าแล้วมีถนนสายต่างๆ ดังนี้

1. ถนนสายหลัก คือ ถนนที่ใช้เข้าถึงเชื่อมต่อชุมชนนางเลิ้งกับสถานที่อื่นๆ เป็นถนนที่มีรถประจำทางผ่าน ได้แก่ ถนนนครสวรรค์ซึ่งมีรถโดยสารประจำทางจำนวน 2 สายประกอบด้วย สาย 96 และสาย 10 , ถนนกรุงเกษมและถนนหลานหลวงมีรถโดยสารประจำทางจำนวน 2 สายประกอบด้วย สาย 79, 39, 8, ปอ.12 และปอ. 11
2. ถนนสายรอง คือ ถนนที่ใช้เชื่อมต่อกับถนนสายหลัก ที่ใช้สัญจรในชุมชน ได้แก่ ถนนพะเนียงที่สามารถเชื่อมต่อกับถนนสายหลัก ถนนหลานหลวงและถนนนครสวรรค์ ถนนสายรองอีกสายหนึ่งคือ ถนนศุภมิตร ที่ใช้เชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับถนนกรุงเกษม
3. ถนนสายย่อย คือ ถนนที่ใช้เฉพาะคนในชุมชนเพื่อการสัญจรในชุมชน ได้แก่ ถนนชอยนางเลิ้ง 1 เป็นถนนที่รถยนต์สามารถเข้ามาขนส่งของในตลาดนางเลิ้งได้ และใช้เฉพาะคนในชุมชน ส่วนถนนสายย่อยอีกสายหนึ่งคือถนนชอยนางเลิ้ง 2 เป็นถนนที่ใช้เชื่อมระหว่างถนนนครสวรรค์กับถนนศุภมิตรแต่ถนนเส้นนี้เป็นถนนแคบๆ ใช้สำหรับคนในชุมชนเท่านั้น

5.1.1.4 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนนางเลิ้ง

ชุมชนนางเลิ้งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่หาได้ยากในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนศุภมิตร 1 และศุภมิตร 2 ซึ่งอยู่ในเขตปกครองของสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

เอกสารนี้จำนวนประชากรรวม 478 หลังคาเรือนหรือ 1658 คน ประชากรส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนนางเลิ้งมาตั้งแต่เกิดมีบางส่วน ซึ่งเป็นส่วนน้อยที่เข้ามาพักอาศัยในชุมชนภายหลังเนื่องจากเขา

มาหางานทำ เป็นลูกจ้างในตลาดและหาบเร่ เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีบางส่วนนับถือศาสนาอิสลาม

ด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชนนางเลิ้ง ในปัจจุบันเป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งได้เช่าที่ดินจาก วัดโสมนัสวิหารและวัดสุนทรธรรมทาน(วัดแค) และนำมาสร้างตึกแถวและบ้าน ให้คนในชุมชนเช่าต่ออีกทอดหนึ่ง

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ของคนในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา ซึ่งการประกอบกิจกรรมทางศาสนามักทำที่วัดสุนทรธรรมทาน หรือวัดแคนางเลิ้ง นอกจากกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีกิจกรรมที่สำคัญต่อชาวชุมชนนางเลิ้ง คืองานประจำปีศาลพ่อกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ซึ่งมีการจัดขึ้นทุกปี บริเวณตลาดนางเลิ้ง

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนนางเลิ้งประกอบอาชีพค้าขาย ของที่ขายมีอยู่หลากหลาย ทั้งของกินและของใช้ แต่จะมีมากที่สุดเป็นพวกอาหารสำเร็จรูปและขนม ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นคนทำงานที่อยู่บริเวณใกล้เคียง เช่น จากสำนักงานเขตป้อมปราบฯ จาก ธ.ก.ส. จากกระทรวงศึกษาฯ กระทรวงคมนาคม เป็นต้น จากการสอบถามพบว่าร้านขายอาหารสำเร็จรูปส่วนใหญ่จะเป็นร้านเก่าแก่ที่ขายมานานนับสิบปี และมีชื่อเสียงมายาวนานจึงทำให้สินค้าประเภทอาหารและขนมกลายเป็นสินค้าที่สำคัญและสร้างชื่อเสียงให้ชุมชนนางเลิ้ง

5.1.1.5 จินตภาพของพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

1. ที่รวมกิจกรรม (Node) ชุมชนนางเลิ้ง มีจุดซึ่งเป็นที่รวมกิจกรรมอยู่ 2 แห่ง ได้แก่
 - 1.1 ตลาดนางเลิ้ง
 - 1.2 วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค)
 - 1.3 ลานด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง
2. ที่หมายตา (Land mark) ในชุมชนนางเลิ้ง มีจุดที่ซึ่งที่หมายตาอยู่ 2 แห่ง ได้แก่
 - 2.1 ตลาดนางเลิ้ง
 - 2.2 ตึกแถวหัวมุมถนนกรุงเกษมติดกับถนนสุขุมมิตร
3. ย่าน (District) ในชุมชนนางเลิ้งมีลักษณะความเป็นย่านอย่างชัดเจน ได้แก่
 - 3.1 ย่านพาณิชย์กรรมและพักอาศัย

4. ทางสัญจร (Path) เส้นทางที่ใช้สัญจรที่ใช้เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของ

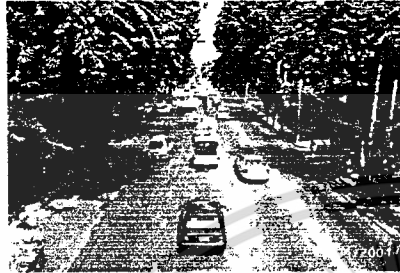
ชุมชนเข้าด้วยกัน นอกจากทางเท้าในชุมชน ได้แก่ ถนนนครสวรรค์ , ถนนกรุงเกษม , ถนนหลานหลวง, ถนนพะเนียงและถนนสุขุมมิตร

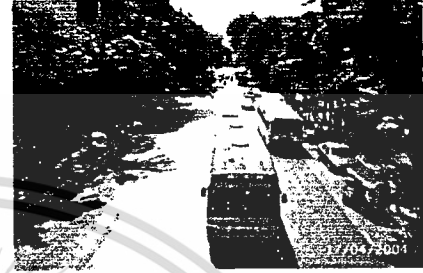
ถนนนครสวรรค์

ถนนกรุงเกษม

ถนน หลานหลวง

ถนนพะเนียง

ถนนศุภมิตร

รูปที่ 5.1 แสดงทางสัญจร

5. ขอบเขต (Edge) ชุมชนนางเลิ้งมีถนนล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งเป็นตัวกำหนดขอบเขตได้อย่างชัดเจน ซึ่งถนนที่ล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ถนนนครสวรรค์อยู่ทางทิศตะวันตก ของชุมชน
2. ถนนกรุงเกษมอยู่ทางทิศเหนือ ของชุมชน
3. ถนนพะเนียงอยู่ทางทิศใต้ ของชุมชน
4. ถนนศุภมิตรอยู่ทางทิศตะวันออก ของชุมชน

5.1.1.6 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพของชุมชนนางเลิ้งจากการสำรวจพื้นที่และจากการสอบถามพูดคุยกับหัวหน้าชุมชนและเจ้าของอาคารในชุมชนนางเลิ้ง จึงได้สรุปเป็นข้อมูลลักษณะทางกายภาพของชุมชนนางเลิ้งดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) ตำแหน่งและอาณาเขต

ชุมชนนางเลิ้งตั้งอยู่ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ 52 ตารางวา มีถนนล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทิศเหนือติดถนนกรุงเกษมริมคลองผดุงกรุงเกษม ทิศใต้ติดถนนพะเนียงและวัดสุนทรธรรมทาน ทิศตะวันออกติดถนนสุขุมิตร และสำนักงานเขตป้อมปราบฯ ทิศตะวันตกติดถนนนครสวรรค์และวัดโสมนัสวรวิหาร ซึ่งถนนทั้ง 4 ด้านเป็นตัวกำหนดอาณาเขตของชุมชนอย่างชัดเจน

(2) อาคารและสิ่งก่อสร้างในชุมชนนางเลิ้ง

ชุมชนนางเลิ้งเดิมเป็นแหล่งค้าขาย และเป็นแหล่งบันเทิงที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ สถาปัตยกรรม และสิ่งก่อสร้างในบริเวณชุมชน จึงเป็นอาคารเพื่อการพาณิชย์กรรม ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยรัชการที่ 5 และสมัยต่อมาเป็นระยะๆ ได้แก่

1 ตลาดนางเลิ้ง สร้างขึ้นในสมัยรัชการที่ 5 เป็นอาคารโถงโล่ง ยกหลังคาสูงอายุกว่า 100 ปีตั้งอยู่ภายในชุมชนนางเลิ้ง เป็น อาคารชั้นเดียว หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผาไม่เคลือบ โครงสร้างหลักเป็นแบบเสาไม้รับหลังคาโครงสร้างไม้ พื้นเป็นพื้นซีเมนต์ บนดินอัด การใช้สอยอาคาร เป็นตลาดค้าขายอาหารสดและสำเร็จรูป

2 โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี เป็นอาคารไม้ 2 ชั้นโครงสร้างทังหลังหลังคามุงสักกะสี สร้างขึ้นในสมัยปลายรัชกาลที่ 6 ซึ่งถือว่าเป็นโรงหนังในยุคแรกแรกของประเทศ ตั้งอยู่ด้านหลังตึกแถวริมถนนนครสวรรค์ หลังคาจั่วมุงด้วยสักกะสี มีการประดับเชิงชายด้วยไม้ฉลุลาย ผนัง เป็นไม้แผ่นโครงคร่าไม้เนื้อแข็ง พื้นภายในชั้นล่างเป็นพื้นซีเมนต์ บนดินอัด ส่วนชั้นบนเป็นพื้นไม้กระดานเข้าลิ้น

3 ตึกแถวในชุมชนนางเลิ้ง สร้างขึ้นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน โดยแบ่งกลุ่มตามการประมาณช่วงอายุอาคาร ได้ดังนี้

3.1 ตึกแถวกลุ่มแรก ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างประมาณ พ.ศ. 2443 – 2473 อายุประมาณ 80 ปีขึ้นไป อาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่

1. ตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ผสมผสานกับลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนแบบจีน ตั้งอยู่ริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม เป็นอาคาร 2 ชั้น หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์ (กระเบื้องว่าว) โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผนังก่ออิฐฉาบปูน การใช้งานใช้ทำการค้าชั้นล่างชั้นบนใช้พักอาศัย

2. ตึกแถวริมถนนตึกแถวชั้นครึ่งรอบตลาด เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ผสมผสานกับลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนแบบจีน โดยอาคารเป็น

เอกสารนี้ อาคาร 1 ชั้นครึ่ง หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว)โครงสร้างหลักนี้ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผังก่ออิฐฉาบปูนมีกำแพงกันไฟทุก 3 ห้อง การใช้งานใช้ทำการค้าชั้นล่างชั้นบนใช้พักอาศัย

3. ตึกแถวริมถนนสุขุมมิตรด้านในและหัวมุมถนนพะเนียง เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ผสมผสานกับลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนแบบจีน โดยอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้นตั้งอยู่ริมถนนสุขุมมิตรด้านใน และหัวมุมถนนพะเนียง หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว) โครงสร้าง ค.ส.ล. ระบบเสาคาน การใช้งานใช้ทำการค้าชั้นล่างชั้นบนใช้พักอาศัย

4. ห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง เป็นห้องแถวไม้แบบไทยจีน โดยอาคารเป็นห้องแถวชั้นเดียว หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องซีเมนต์ลอนเล็ก โครงสร้างไม้ทั้งหลัง การใช้งานใช้ทำการค้าและพักอาศัย

3.2 ตึกแถวกลุ่มที่สอง สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2474-2513 เป็นอาคารที่สร้างทับลงบนคลองระบายน้ำสาธารณะเดิม อายุประมาณ 35-80 ปี อาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่

1. ตึกแถวสองชั้นริมถนนสุขุมมิตร ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมลักษณะแบบจีนแต่ไม่เน้นลวดลายประดับตกแต่งอาคาร และไม่เน้นรายละเอียดมากเท่าตึกแถวในยุคที่สร้างสมัยราชการที่5โดยเป็นอาคาร2ชั้น ตั้งอยู่ริมถนนสุขุมมิตร หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว) โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผังก่ออิฐฉาบปูน การใช้งานใช้ทำการค้าชั้นล่างชั้นบนใช้พักอาศัย

3.3 ตึกแถวกลุ่มที่สาม สมัยรัชกาลปัจจุบัน อายุไม่เกิน 35 ปี เป็นอาคารตึกแถวสมัยใหม่ที่สร้าง ขึ้นภายหลังจากเกิดเพลิงไหม้ในชุมชนนางเลิ้ง อาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่

1. อาคารตึกแถว 2 , 3 ชั้นริมถนนพะเนียง และภายในชุมชน เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง3ชั้น ไม่มีลักษณะเฉพาะ รูปแบบและองค์ประกอบที่แน่นอน เป็นอาคารที่มีรูปแบบไม่มีคุณค่าในเชิงอนุรักษ์ การใช้อาคาร ชั้นล่างใช้เป็นที่พักอาศัย ทำการค้า เก็บสินค้า ด้านหลังใช้เป็นสวนครัวและห้องน้ำ ชั้น2-3 ใช้พักอาศัย

(3) วัสดุและการใช้สี

วัสดุ วัสดุของอาคารตลาดนางเลิ้งและโรงหนังนางเลิ้ง สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนตึกแถวเก่า ใช้คอนกรีตเสริมเหล็กเป็นวัสดุหลักทั้งสิ้น

สี สีของอาคารตลาดและโรงหนัง ที่สร้างด้วยไม้ใช้สีจากวัสดุทั้งสิ้น ส่วนตึกแถวเดิมเป็นการใช้สี 2 โทน คือสีอ่อนที่ใช้กับตัวอาคาร สีเข้มใช้ในส่วนประกอบประตูหน้าต่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(4) อายุอาคาร

อายุอาคารในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่จะมีอายุกว่า 80 ปี ขึ้นไป

(5) สภาพอาคาร

สภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพปานกลาง คือมีรูปแบบภายนอกไม่สมบูรณ์นักซึ่งขาดการดูแลรักษา แต่โครงสร้างอาคารยังอยู่ในสภาพดี

(6) ความสูง

อาคารในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทตึกแถว และมีกฎหมายควบคุมเรื่องความสูงอาคาร อาคารในชุมชนจึงมีความสูงไม่มากนัก ซึ่งจากการสำรวจส่วนมากมีความสูง 2 ชั้นเป็นส่วนใหญ่

(7) องค์ประกอบหลัก , องค์ประกอบรอง

องค์ประกอบหลัก อาคารในชุมชนนางเลิ้งเป็นอาคารที่มีการใช้สัดส่วนที่สม่ำเสมอ มีความสูง 2 ชั้น ระดับพื้นไม่มีการเล่นระดับ หลังคาส่วนใหญ่เป็นหลังคาปั้นหย่า

องค์ประกอบรอง รายละเอียดของอาคาร หน้าต่างบานเปิดคู่ วัสดุทำจากไม้ ตกแต่งด้วยบัวปูนปั้น มีคิ้วขอบหน้าต่างและบัวตกแต่งผนัง ผนังภายนอกทำผิวเรียบทาสี ชั้นล่างมีหลังคากันสาดมุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก มีค้ำยัน ประตูชั้นล่าง เป็นประตูบานเพี้ยมไม้ ลูกพักไม้กระดานดุน ตอนบนเป็นช่องลมโค้งมีการเว้นเป็นช่องซี่ตีด้วยไม้ตีตามตั้งเพื่อระบายอากาศ

(8) การใช้อาคารและกิจกรรมในอาคาร

อาคารในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทตึกแถว โดยกิจกรรมการใช้อาคารจะเป็นประเภทพักอาศัยเสียส่วนใหญ่รองลงมาคือ กิจกรรมทางด้านการค้าขาย

(9) ระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ

เนื่องจากชุมชนนางเลิ้งอยู่ใกล้เคียงสถานที่ราชการสำคัญๆ จึงได้รับการดูแลเป็นพิเศษในเรื่องของระบบสาธารณูปโภค จากการสอบถามไม่พบปัญหาในการใช้บริการต่างๆ

(10) สรุปสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 แสดงสภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหา

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
ปัญหาด้านกายภาพ		
ความทรุดโทรมของอาคาร	- ขาดการดูแลที่เหมาะสม	ซ่อมแซมบูรณะอาคารตามแนวทางการอนุรักษ์
การก่อสร้างและต่อเติมอาคารที่ไม่กลมกลืนกับอาคารเก่า	- ขาดความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์อาคารทางประวัติศาสตร์	การให้ความรู้และแนะนำความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ออกกฎหมายควบคุมอาคารทางประวัติศาสตร์
ทางเท้าในชุมชน ค่อนข้างแคบ ไม่สะดวกและขาดแคลนที่จอดรถ	- ขาดการวางแผนในการใช้ระบบสัญจรในชุมชน	ปรับปรุงระบบทางเท้าในชุมชน ปรับปรุงพื้นที่เสื่อมโทรมเป็นที่จอดรถสำหรับชุมชน
ขาดพื้นที่สีเขียวและพื้นที่กิจกรรมในชุมชน	- การพัฒนาการสิ่งปลูกสร้างในชุมชนโดยขาดการวางแผน	ปรับปรุงพื้นที่เสื่อมโทรมให้เป็นพื้นที่เพื่อการนันทนาการ
การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม ในรูปแบบของตึกแถวมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงการใช้สอยจากแบบผสมมาเป็นเพื่ออยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว	- เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจขบเซา	ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่
ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม		
ขาดการรวมกลุ่มทางสังคม	- คนเก่าแก่ในพื้นที่ ย้ายออกไปอาศัยที่อื่น มีคนจากต่างที่เข้ามาแทน - ขาดการร่วมมือของคนในชุมชน	ส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทำงานภายในชุมชน ปรับปรุงสภาพทางกายภาพและสร้างกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ของชุมชน
ระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนลดลงและมีความขบเซา	- สภาพเศรษฐกิจทรุดตัว - ขาดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนและขาดการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	ปรับปรุงกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมกิจกรรมที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของชุมชนเช่นกิจกรรมชวนชิมอาหารที่ขึ้นชื่อของชุมชน
ความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย	- ไม่มีนโยบายในการพัฒนาที่ชัดเจน - การเปลี่ยนแปลงสัญญาเช่าโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน	จัดระบบสัญญาเช่าให้เหมาะสมมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ปรับปรุงสภาพทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.2 กฎหมายและนโยบาย

5.1.2.1 ด้านกฎหมาย

ในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนั้น กฎหมายมีส่วนสำคัญที่สามารถกำหนดเป็นแนวทางและข้อบังคับในการปฏิบัติ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ย่านนางเลิ้งเป็นพื้นที่เขตพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ย่านนางเลิ้งให้เป็นแหล่งพาณิชยกรรม ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของชุมชนสามารถดำเนินต่อไปได้ แต่หากไม่มีมาตรการควบคุมในรายละเอียดของการพัฒนาแล้วจะทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ในลักษณะของการถือทำลายอาคารทางประวัติศาสตร์ได้

2. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ของกรุงเทพมหานครได้กำหนดความสูงอาคารในย่านนางเลิ้งให้มีความสูงได้ไม่เกิน 20 เมตร ซึ่งความสูงในระดับ 20 เมตรนี้อาจมีผลต่อตึกแถวในเก่าในย่านนางเลิ้งในเรื่องความกลมกลืนของอาคารตึกแถวกับอาคารที่ทำการสร้างขึ้นใหม่

3. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2526 เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในท้องที่ แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ฯลฯ

4. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เฉพาะประเด็นการดำเนินงานตามแผนพัฒนา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตามมติคณะรัฐมนตรีภายใต้การดูแลของสำนักงานนโยบาย และแผนสิ่งแวดล้อม

5. พระราชบัญญัติโบราณสถานและโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ระเบียบกรมศิลปกร ว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528

5.1.2.2 ด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนางเลิ้ง ทั้งสำนักผังเมือง และกรุงเทพมหานคร ล้วนแต่มีนโยบายในการสนับสนุนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของย่านต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันได้เกิดมีโครงการอนุรักษ์ขึ้นมากมาย เช่นโครงการอนุรักษ์ชุมชนเก่าในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเก่าแก่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เช่น โครงการปรับปรุงป้อมพระสุเมธ โครงการปรับปรุงซ่อมแซมทาสีอาคารย่านสามแพร่ง ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนทางด้านนโยบายของทางเจ้าของที่ดินคือ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือสิทธิ์ในการครอบครองอาคารในที่ดินของตนและจากเช่าที่ดินต่อจากวัดโสมนัสวรวิหารและวัดสุนทรธรรมทาน โดยได้มีการจัดตั้งกองโครงการอนุรักษ์ ขึ้นเพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์และพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่เมืองเก่าในครอบครองของสำนักทรัพย์สินฯ ซึ่งเห็นได้ว่าทางสำนักงานทรัพย์สินฯ ได้เห็นถึงคุณค่าของอาคารเก่าและชุมชนเก่าที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้สูงที่แผนการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งจะได้รับความร่วมมือจากทางเจ้าของที่ดิน

5.1.3 แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

(1) **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง**

จากการสอบถามประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง คนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า อาคารในชุมชนเก่าแก่ มีความสวยงามและมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและทางด้านจิตใจของคนในชุมชนซึ่งควรจะอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมต่อไป

ส่วนทางด้านทัศนคติเกี่ยวกับตึกแถวเก่าแก่ในชุมชนนางเลิ้ง ประชาชนส่วนใหญ่พอใจกับลักษณะอาคารในชุมชนของตนโดยเห็นว่าสวยงามน่าอนุรักษ์ไว้

ส่วนความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและซ่อมแซมอาคาร ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะรักษาอาคารให้คงสภาพเดิมมากที่สุด

ส่วนความคิดเห็นทางด้านภาพลักษณ์ของชุมชนนางเลิ้ง ประชาชนในชุมชนมีความเห็นว่าภาพลักษณ์ของชุมชนนางเลิ้งคือ แหล่งค้าขายอาหารและขนมหวาน

(2) **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ตามความคิดเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชน**

นักวิชาการมีความเห็นว่าการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนั้น ควรมีการอนุรักษ์ และมีการรักษาให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุดในส่วนของอาคารที่เก่าแก่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และควรมีการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้การอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ ได้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์อาคารเก่าในชุมชนนางเลิ้ง นักวิชาการทั้งหมดแสดงความคิดเห็นว่า ควรจะอนุรักษ์ไว้ เพราะชุมชนนางเลิ้งมีอาคารเก่าแก่มาก เช่น ตัวตลาดนางเลิ้งเอง , โรงหนังเฉลิมธานีและอาคารตึกแถวโดยรอบ ซึ่งเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งควรอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป แต่การอนุรักษ์นั้นควรอนุรักษ์ในส่วนของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่สามารถนำออกจำหน่ายหรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยิ่งขึ้น โดยให้กลมกลืนกับอาคารเก่า เช่น การรักษารูปด้านหน้าหรือรูปแบบของอาคารให้เหมือนเดิม แต่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้สอยภายในได้เป็นต้น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ องค์กร บุคลากรและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง นักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ องค์กร บุคลากรและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมนางเลิ้ง ดังนี้

1. เจ้าของที่ดิน (สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์)
2. ประชาชนในชุมชนนางเลิ้ง
3. กรุงเทพมหานคร
4. สำนักผังเมือง
5. กรมศิลปากร
6. หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระ เช่น มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา

ชุมชนเมืองฯ

เพราะงานอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายซึ่งเป็นงานส่วนรวม โดยเฉพาะแกนนำและคนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนจึงจะประสบความสำเร็จ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์และมาตรการส่งเสริมเพื่อให้โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนได้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ นักวิชาการบางส่วน ได้แสดงความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสม เพราะเพื่อให้โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน ได้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะต้องมีการส่งเสริมสร้างแรงจูงใจในการร่วมมือและนอกจากการที่มีมาตรการส่งเสริมแล้วนั้น จะต้องมีส่วนที่ควบคุมด้วยเพื่อให้เกิดความสมดุล

นักวิชาการอีกบางส่วน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในการเสนอแนะมาตรการทางด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นลักษณะการบังคับ เป็นวิธีที่ไม่ค่อยเหมาะสมในทางการปฏิบัติ แต่ถ้าจะออกเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ควรที่จะศึกษาให้ดีเสียก่อนว่า กระแสการควบคุมที่จะเกิดขึ้นใหม่นั้น จะเป็นแรงดันให้การพัฒนาให้ช้าลงหรือไม่ ส่วนการส่งเสริมมาตรการด้านการสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือก็นั้นเหมาะสมกว่า

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 ลักษณะเฉพาะของชุมชนนางเลิ้ง ได้อภิปรายโดยแบ่งออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

5.2.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ส่วนใหญ่การใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชนนางเลิ้ง จะใช้เพื่อการพักอาศัย รองลงมาเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมซึ่งมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากการขยายตัวของเมืองกรุงเทพ ทำให้นางเลิ้งซึ่งเคยเป็นแหล่งค้าขายและแหล่งบันเทิงในอดีตได้คลายความสำคัญลงเรื่อยๆ จึงทำให้บทบาทของพื้นที่เพื่อพาณิชยกรรมลดน้อยลงตาม

5.2.1.2 โครงข่ายถนน

ถนนที่สามารถเข้าถึงชุมชนนางเลิ้ง มีถนนสายหลักที่สร้างขึ้นยุคแรกสมัยชุดคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมต่อกับสถานีอื่นๆ นอกชุมชน ได้แก่ ถนนนครสวรรค์ , ถนนกรุงเกษม และถนนหลานหลวง เป็นถนนในยุคแรกๆ ของย่านนางเลิ้ง การขยายตัวของถนนในอนาคตทำได้ยากเนื่องจากมีตึกแถวเก่าแก่ตั้งอยู่ทั้งสองข้างของถนน

ถนนที่ใช้เป็นเส้นทางรองหรือถนนสายรอง ได้แก่ ถนนพะเนียงและถนนศุภมิตร เป็นถนนที่ใช้เชื่อมต่อกับถนนสายหลักต่างๆ

ส่วนถนนที่ใช้สัญจรในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่เป็นทางเดินเท้าแคบๆ ทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กใช้สำหรับสัญจรภายในชุมชนเท่านั้น ได้แก่ ถนนซอยนางเลิ้ง 1 , 2

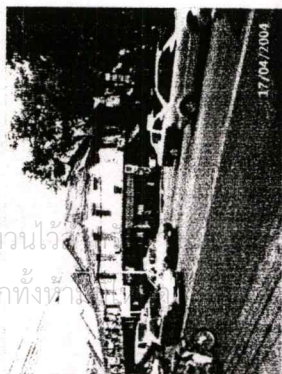
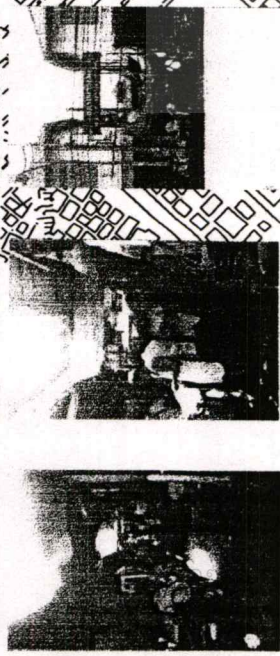
5.2.1.3 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ชุมชนนางเลิ้งยังคงมีลักษณะชุมชนที่เป็นชุมชนเก่าแก่ที่หาได้ยากในปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มของการย้ายออกไปอยู่อาศัยที่อื่น ซึ่งเกิดจากปัจจัยในหลายด้าน เช่น สภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่ทรุดตัวลงจาก จากพื้นที่ศูนย์กลางการค้าและศูนย์กลางความบันเทิงหลายรูปแบบมาเป็นพื้นที่ที่อยู่ในชอกหลืบที่ถูกปิดล้อมด้วยความทันสมัยรูปแบบใหม่ๆ อีกปัจจัยหนึ่งคือ ความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย เนื่องจากที่อยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่เช่าต่อจากสำนักทรัพย์สินฯปัจจุบันเป็นสัญญาเช่าปีต่อปี ทางสำนักทรัพย์สินฯมีสิทธิ์จะไม่ต่อสัญญาเมื่อใดก็ได้ ทำให้ชาวชุมชนนางเลิ้งวิตกกังวลและขาดความเชื่อมั่นในเรื่องที่อยู่อาศัย

แต่ในปัจจุบันชุมชนนางเลิ้งก็ยังคงดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อไป การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายโดยเฉพาะอาหารสำเร็จรูป และขนมหวาน ซึ่งมีร้านเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง ที่ยังคงหลงเหลืออยู่นี้ทำให้สินค้าประเภทอาหาร และขนมหวานเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียง และความโดดเด่นให้กับชุมชนนางเลิ้งมาตั้งแต่อดีตจนถึง

ปัจจุบัน ซึ่งลูกค้าจะเป็นพนักงานและข้าราชการในพื้นที่โดยรอบ ทำให้นางเลิ้งยังคงเป็นชุมชนเก่าที่มีชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าที่หันมาทำขนมหวานและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

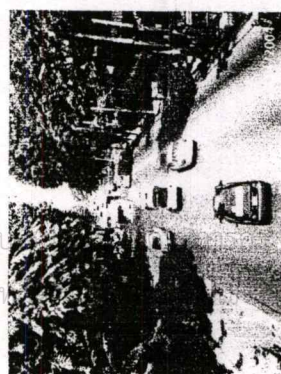
ชอยนการสวรรคต3 ชอยนการสวรรคต4 ชอยนการสวรรคต6

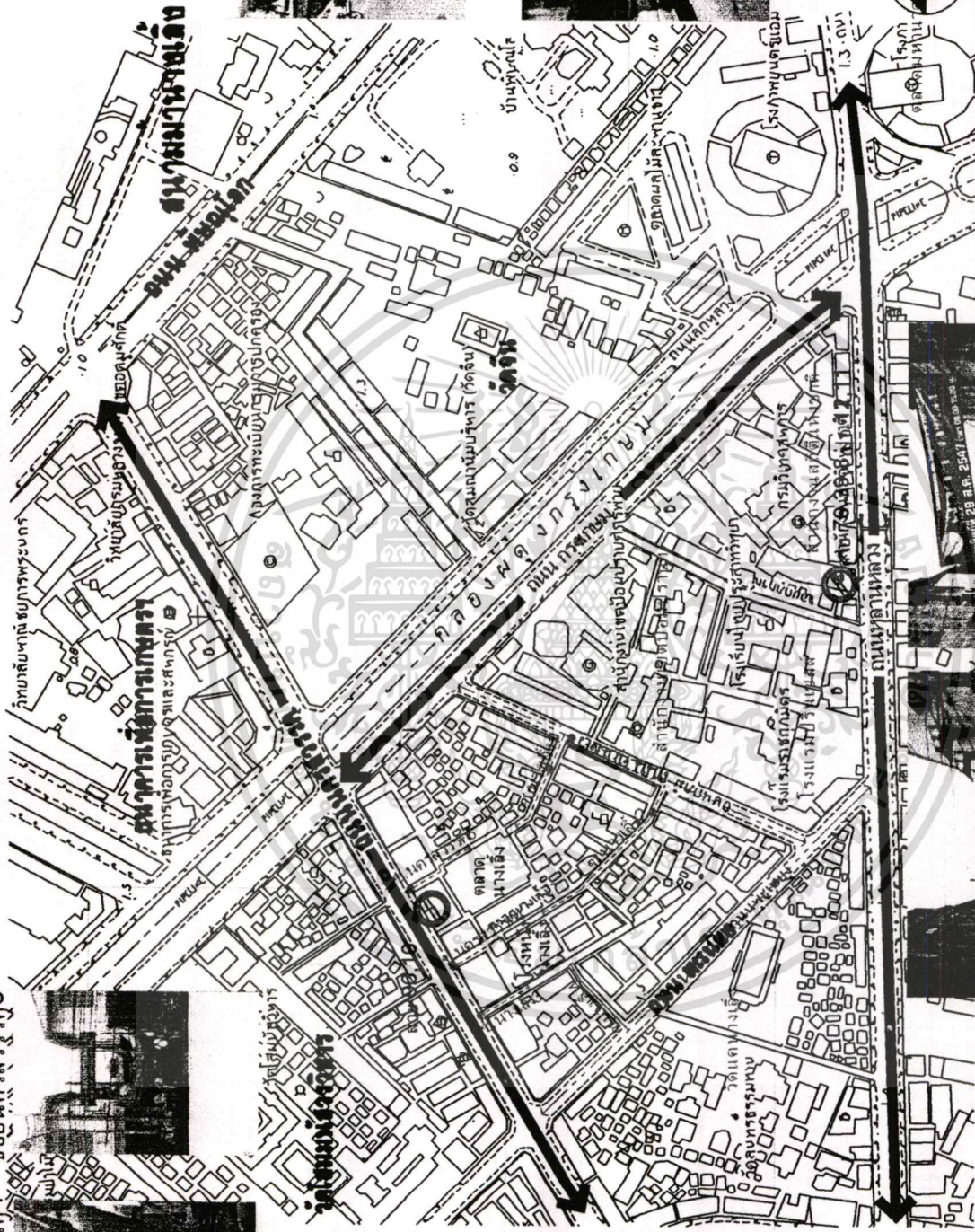
ถนน นครสวรรค์

ถนน พะเนียง

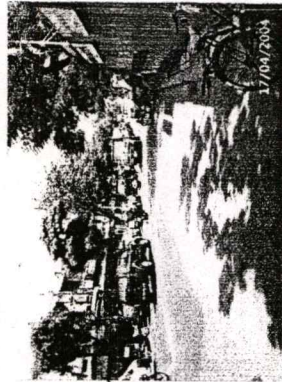
ถนน หลานหลวง

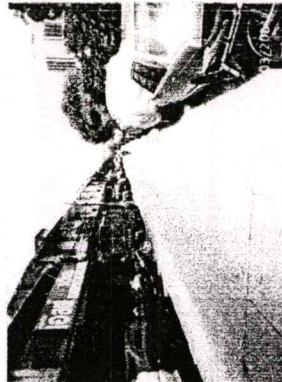
- ← ถนนสายรองที่เชื่อมต่อกับถนนสายหลัก
 - ถนนสายย่อย ใช้สัญลักษณ์ในพื้นที่
 - ⊘ ตำแหน่งหยุดรถรับผู้โดยสารประจำทาง
- ผังแสดงโครงการขายนครสวรรค์

ตรอกนางเลิ้ง2
รูปที่ 5.2 ผังแสดงโครงการขายนครสวรรค์

ถนน กรุงเทพมหานคร

ถนน ตุมมิตร

ตรอกนางเลิ้ง1

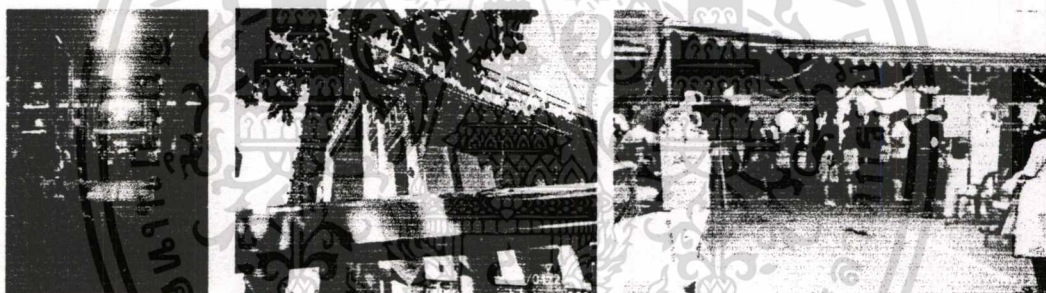
5.2.1.4 จินตภาพของพื้นที่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ที่รวมกิจกรรม (Node) ชุมชนนางเลิ้ง มีจุดซึ่งเป็นที่รวมกิจกรรม อยู่ 2 แห่ง ได้แก่

1.1 ตลาดนางเลิ้ง เป็นศูนย์กลางการประกอบกิจกรรมเนื่องจาก เป็น แหล่งขายอาหารสดและอาหารสำเร็จรูปที่ขายตลอดทั้งวันและยังเป็นที่สถานที่ตั้งของศาล ฟอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนในชุมชนและนอกชุมชนใช้ในการประกอบ กิจกรรมในการสักการะศาลฟอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

1.2 วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค) เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทาง พุทธศาสนาของคนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

1.3 ลานด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง เป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบกิจ กรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีความเสื่อมโทรมและมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนคนที่เข้า ร่วมกิจกรรม

ตลาดนางเลิ้ง

วัดสุนทรธรรมทาน

ลานหน้าโรงหนังนางเลิ้ง

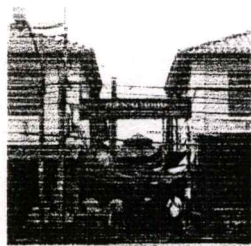
รูปที่ 5.3 แสดงรูปที่รวมกิจกรรม

(2) ที่หมายตา (Land mark) ในชุมชนนางเลิ้ง มีจุดที่ซึ่งที่หมายตา อยู่ 2 แห่ง ได้แก่

2.1 ตลาดนางเลิ้ง เป็นอาคารโถง โครงสร้างไม้หลังคามุงกระเบื้อง ว่าว เนื่องจากตัวอาคารสูงกว่าตึกแถวโดยรอบจึงสามารถมองเห็นได้จากระยะไกล

2.2 ตึกแถวหัวมุมถนนกรุงเกษมตัดกับถนนสุขุมมิตร เป็นตึกแถว อายุประมาณเกือบร้อยปี สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งถือว่าเป็นหน้าตาของย่านนางเลิ้ง เป็น อาคารที่อยู่หัวมุมถนนจึงเป็นจุดเด่นที่มองเห็นได้ง่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตลาดนางเลิ้ง

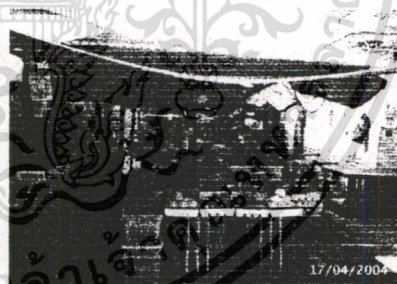

ตึกแถวเก่าหัวมุมถนน

รูปที่ 5.4 แสดงรูปจุดหมายตา

(3) ย่าน (District) ในชุมชนนางเลิ้งมีลักษณะความเป็นย่านอย่างชัดเจน ได้แก่

3.1 ย่านพานิชยกรรมและพักอาศัย ซึ่งชุมชนนางเลิ้งในอดีตเคยเป็นแหล่งบันเทิงที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ ที่คลาไคลไปด้วย ร้านค้า ตลาดสด โรงหนังและโรงบ่อน จนในปัจจุบันชุมชนนางเลิ้งจะลดบทบาทและความสำคัญลงไป แต่ก็ยังคงรักษาความเป็นย่านค้าขายและย่านพักอาศัยอยู่

ย่านค้าขายในชุมชน

ย่านพักอาศัยในชุมชน

รูปที่ 5.5 แสดงรูปย่านพานิชยกรรมและพักอาศัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(4) ทางสัญจร (Path) เส้นทางที่ใช้สัญจรที่ใช้เชื่อมโยงส่วนต่างๆของชุมชนเข้าด้วยกัน นอกจากทางเท้าในชุมชน ได้แก่

- 4.1 ถนนนครสวรรค์ เป็นถนนสายหลัก ที่ใช้เชื่อมโยงกับถนนราชดำเนิน
- 4.2 ถนนกรุงเกษม เป็นถนนสายหลัก เป็นถนนเรียบคลองผดุงกรุงเกษม
- 4.3 ถนนหลานหลวง เป็นถนนสายหลัก ที่สามารถเข้าถึงชุมชนนางเลิ้งได้อีกทางหนึ่ง
- 4.4 ถนนพะเนียง เป็นถนนสายรอง ที่เชื่อมกับถนนนครสวรรค์กับถนนหลานหลวง
- 4.5 ถนนศุภมิตร เป็นถนนสายรอง ที่เชื่อมกับถนนกรุงเกษมกับถนนพะเนียง

ถนนนครสวรรค์(ถนนสายหลัก)

ถนนกรุงเกษม(ถนนสายหลัก)

ถนนพะเนียง(ถนนสายรอง)

ถนนศุภมิตร(ถนนสายรอง)

รูปที่ 5.6 แสดงรูปทางสัญจร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(5) ขอบเขต (Edge) ชุมชนนางเลิ้งมีถนนล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งเป็นตัวกำหนดขอบเขตได้อย่างชัดเจน ซึ่งถนนที่ล้อมรอบทั้ง 4 ด้านได้แก่

5.1 ถนนนครสวรรค์อยู่ทางทิศตะวันตก เป็นถนนที่แบ่งขอบเขตระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับเขตวัดโสมนัสสวรวิหาร

5.2 ถนนกรุงเกษมอยู่ทางทิศเหนือ เป็นถนนที่แบ่งขอบเขต ระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับคลองผดุงกรุงเกษม

5.3 ถนนพะเนียงอยู่ทางทิศใต้ เป็นถนนที่แบ่งขอบเขต ระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับ เขตวัดสุนทรธรรมทาน

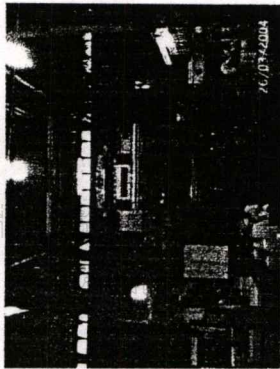
5.4 ถนนสุภุมิตรอยู่ทางทิศตะวันออก เป็นถนนที่แบ่งขอบเขต ระหว่างชุมชนนางเลิ้งกับสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

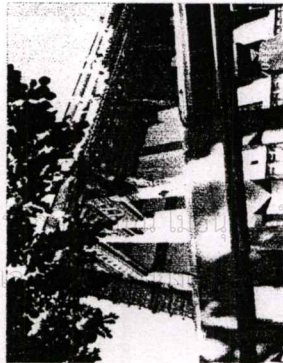
ย่านพาณิชย์กรรม

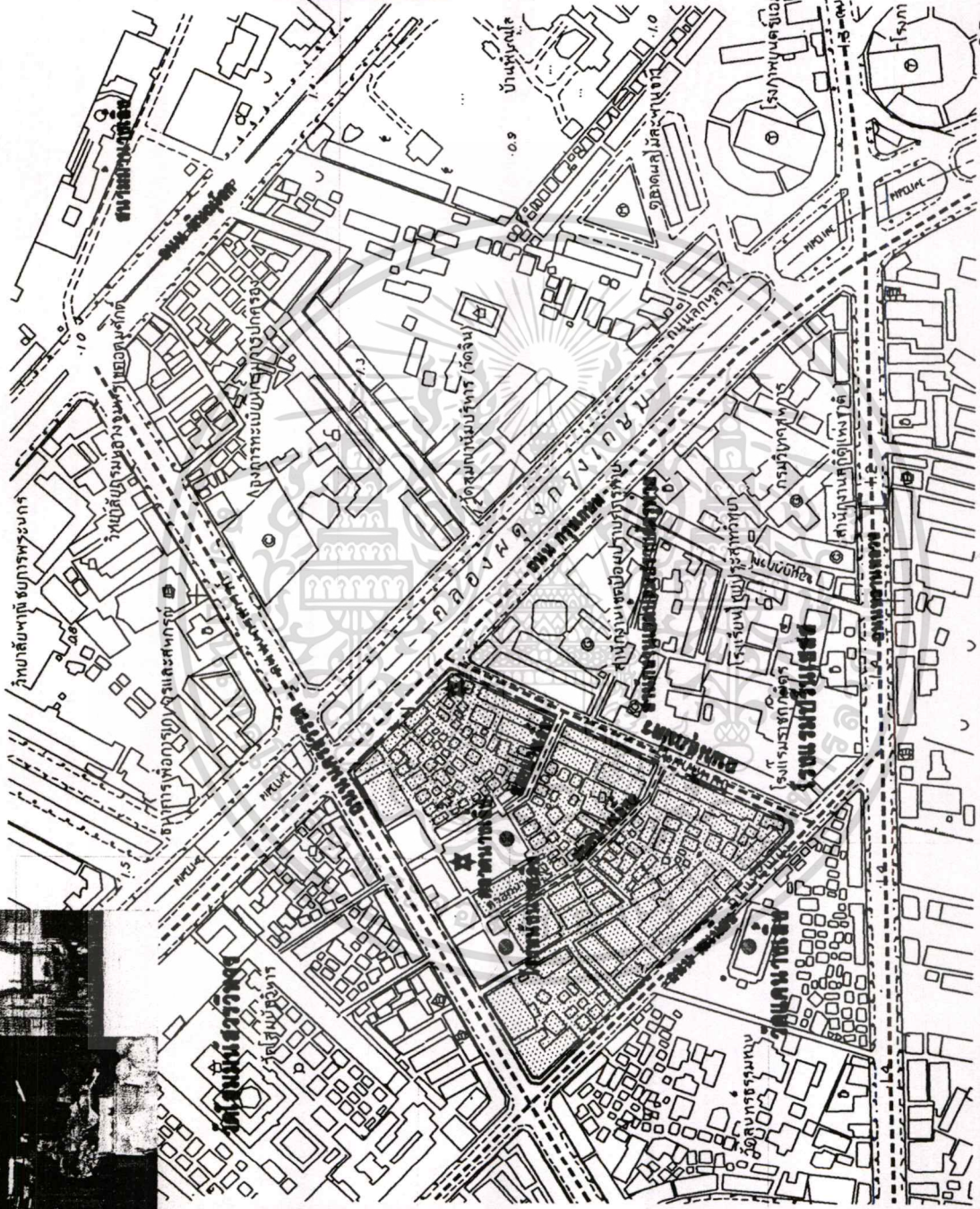
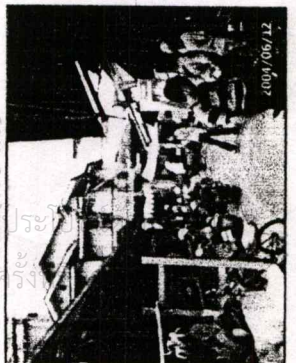
ตลาดนางเลิ้ง

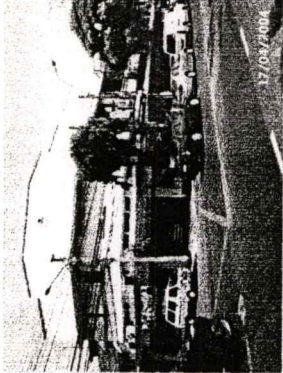
วัดदानนางเลิ้ง

ย่านพักอาศัย

ผังแสดงจินตภาพของพื้นที่

ตึกแถวหัวมุมถนน
สุภมิตรตัดกับถนนกรุงเกษม

สัญลักษณ์

- ★ ที่หมายตา
- ที่รวมกิจกรรม
- ขอบเขต
- ทางสัญจร
- ย่านพาณิชย์กรรม
- ▨ ย่านพักอาศัย

5.2.1.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

(1) อาคารและสิ่งก่อสร้าง

สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลือมาถึงปัจจุบัน ในชุมชนนางเลิ้ง โดยเฉพาะอาคารตึกแถวเก่าแก่ ซึ่งนอกจากจะมีประโยชน์จากการใช้อาคารแล้ว ยังมีความต่อเนื่องกับตึกแถวอนุรักษ์ในบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นจึงควรอนุรักษ์และรักษาอาคารเหล่านี้ไว้สืบไป เพื่อเป็นเอกลักษณ์และเป็นหน้าตาของพื้นที่อีกด้วย ซึ่งสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ได้แก่

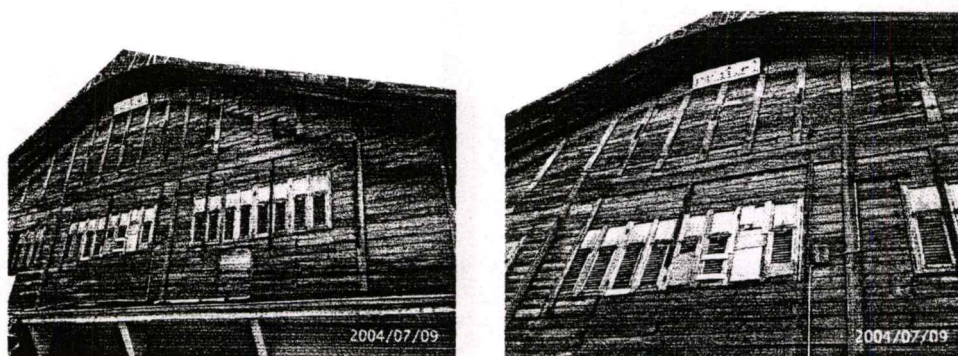
1.1 ตลาดนางเลิ้ง สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารโรงโครงสร้างไม้ หลังคามุงกระเบื้องว่าว การใช้อาคาร ใช้เป็นตลาดสดและเป็นที่ตั้งของศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ถือเป็นอาคารในยุคแรกๆ ของย่านนางเลิ้ง ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมลง และยังมีการประกอบกิจกรรมทางการค้าขายอยู่ แต่เริ่มลดน้อยลง

รูปที่ 5.8 แสดงรูปตลาดนางเลิ้งในปัจจุบัน

1.2 โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี เป็นอาคารที่สร้างสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นอาคารไม้ทั้งหลัง หลังคามุงสังกะสี อดีตนับเป็นโรงหนังชั้น 1 ของกรุงเทพฯ การใช้อาคารในปัจจุบันเป็นโกดังเก็บของ เนื่องจากมีโรงหนังสมัยใหม่เกิดขึ้นมา โรงหนังนางเลิ้งจึงลดบทบาทลงมาเรื่อยๆ จนต้องปิดตัวลง แต่ยังมีคุณค่าทางด้านจิตใจของคนในชุมชนนางเลิ้งอยู่ สภาพอาคารมีสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลารอการปรับปรุง ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนโรงหนังนางเลิ้งเป็นโบราณสถานแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

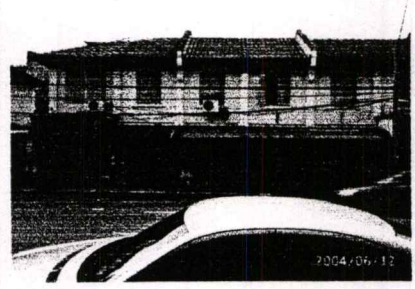
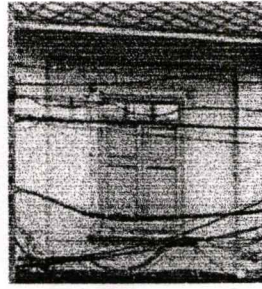
รูปที่ 5.9 แสดงรูปโรงหนังนางเล็ง

1.3 อาคารประเภทตึกแถว ชุมชนนางเล็งเคยเป็นแหล่งค้าขายและแหล่งบันเทิงเก่าแก่ของกรุงเทพฯ อาคารในชุมชนส่วนใหญ่ จึงเป็นอาคารประเภทตึกแถวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาคารประเภทนี้เริ่มมีการก่อสร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เรื่อยมา โดยสามารถแบ่งตามช่วงอายุของอาคารได้ดังนี้

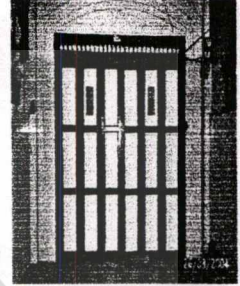
1.3.1 ตึกแถวกลุ่มแรก สร้างในราว พ.ศ.2443-2473 อายุราว 80 ปีขึ้นไป เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก แบบโคโลเนียล ซึ่งพบมากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นอาคาร 2 ชั้นและอาคาร 1 ชั้นครึ่ง หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์ (กระเบื้องว่าว) โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก ผนังก่ออิฐฉาบปูน มีผนังกันไฟที่ 3 ห้องผนังด้านหน้ามีการตกแต่งด้วยลวดลายบัวปูนปั้นตามผนังและขอบหน้าต่าง อาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่

1. ตึกแถว 2 ชั้น ริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม
2. ตึกแถวชั้นครึ่ง รอบตลาดนางเล็ง
3. ตึกแถว 2 ชั้น ริมถนนสุโขมิตร์ด้านในและหัวมุมถนนพะเนียง
4. ห้องแถวไม่ริมถนนพะเนียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และเกษม

ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง รอบตลาดนางเลิ้ง

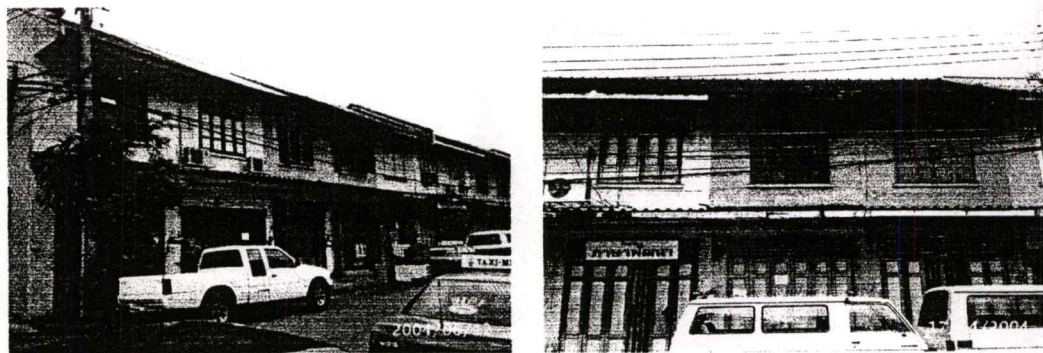

ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนศุภมิตร(ด้านใน)หัวมุมถนนพะเนียง

รูปที่ 5.10 แสดงอาคารประเภทตึกแถวยุคแรก

1.3.2 ตึกแถวกลุ่มที่ 2 สร้างในราว พ.ศ.2474-2513 อายุราว 35-80 ปีขึ้นไป เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกและจีน ลายละเอียดอาคารไม่มากเท่าตึกแถวยุคแรก เป็นอาคาร 2 ชั้น หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์(กระเบื้องว่าว) โครงสร้าง คสล.ใช้ระบบเสาคาน ผนังก่ออิฐฉาบปูน มีผนังกันไฟที่3ห้อง อาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนศุภมิตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5.11 แสดงตึกแถวริมถนนศุภมิตร

1.3.3 ตึกแถวกลุ่มที่3 สร้างในราว พ.ศ.2514-ปัจจุบัน อายุไม่เกิน 35 ปี เป็นอาคารตึกแถวสมัยใหม่ที่สร้าง ขึ้นภายหลังจากเกิดเพลิงไหม้ในชุมชนนางเลิ้ง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้นไม่มีลักษณะเฉพาะ รูปแบบและองค์ประกอบที่แน่นอน เป็นอาคารที่มีรูปแบบไม่มีคุณค่าในเชิงอนุรักษ์ อาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ อาคารตึกแถว 2 และ 3 ชั้นริมถนนพะเนียงและภายในชุมชน

รูปที่ 5.12 แสดงอาคารตึกแถว3ชั้นริมถนนพะเนียง

(2) วัสดุและการใช้สี

วัสดุของอาคารตลาดนางเลิ้ง, โรงหนังนางเลิ้ง และห้องแถวริมถนนพะเนียง สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนตึกแถวเก่า ใช้คอนกรีตเสริมเหล็กเป็นวัสดุหลักทั้งสิ้น

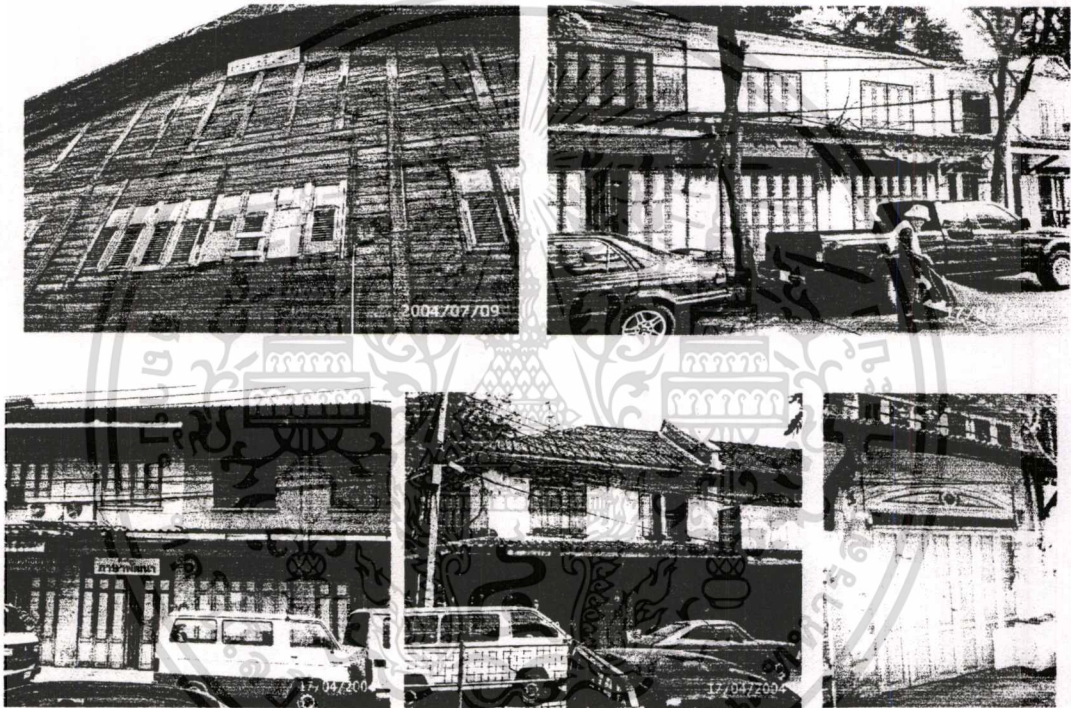
สีของอาคารตลาดและโรงหนัง ที่สร้างด้วยไม้ใช้สีจากวัสดุทั้งสิ้น ส่วนตึกแถวเดิมเป็นการใช้สี 2 โทน คือสีอ่อนที่ใช้กับตัวอาคาร สีเข้มใช้ในส่วนของประตูหน้าต่างแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้สีที่ร้อนแรงขึ้นเนื่องจากขาดมาตรการควบคุมที่ชัดเจนและขาดความรู้ในการอนุรักษ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) อายุอาคาร

อายุอาคารในชุมชนนางเลิ้งโดยรวมเป็นอาคารที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เรื่อยมาซึ่งสามารถแบ่งอายุอาคารออกเป็น 3 ช่วงคือ อาคารเก่ามีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป อาคารอายุปานกลางมีอายุตั้งแต่ 35-80 ปี และ อาคารใหม่มีอายุไม่ถึง 35 ปี

(4) สภาพอาคาร สภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่ได้เสื่อมโทรมลงไปตามกาลเวลา เนื่องจากขาดการบำรุงรักษา แต่จากการสำรวจโครงสร้างอาคารยังอยู่ในสภาพดี ไม่เป็นอันตรายต่อผู้อยู่อาศัย

รูปที่ 5.13 แสดงรูปสภาพอาคารในชุมชนนางเลิ้ง

(5) ความสูง

อาคารในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทตึกแถว และมีกฎหมายควบคุมเรื่องความสูงอาคาร อาคารในชุมชนจึงมีความสูงไม่มากนัก ซึ่งจากการสำรวจส่วนมากมีความสูง 2 ชั้นเป็นส่วนใหญ่

(6) องค์ประกอบอาคาร

องค์ประกอบหลัก อาคารในชุมชนนางเลิ้งเป็นอาคารที่มีการใช้สัดส่วนที่สม่ำเสมอ มีความสูง 2 ชั้น ระดับพื้นไม่มีการเล่นระดับ หลังคาส่วนใหญ่เป็นหลังคาปั้นหย่า เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์ประกอบรอง รายละเอียดของอาคาร หน้าต่างบานเปิดคู่ วัสดุทำจากไม้ ตกแต่งด้วยบัวปูนปั้น มีคิ้วขอบหน้าต่างและบัวตกแต่งผนัง ผนังภายนอกทำผิวเรียบทาสี ชั้นล่างมีหลังคาทึบลาดมุงด้วยกระเบื้องลอนเล็ก มีค้ำยัน ประตูชั้นล่าง เป็นประตูบานเฟี้ยมไม้ ลुकฟักไม้กระดานคูน ตอนบนเป็นช่องลมโค้งมีการเว้นเป็นช่องซี่ตีด้วยไม้ตีตามตั้งเพื่อระบายอากาศ

(7) การใช้อาคารและกิจกรรมในอาคาร

อาคารในชุมชนนางเลิ้งส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทตึกแถว โดยกิจกรรมการใช้อาคารจะเป็นประเภทพักอาศัยเสียส่วนใหญ่รองลงมาคือกิจกรรมทางด้านการค้าขาย

(8) ระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ

ชุมชนนางเลิ้งตั้งอยู่ใกล้สถานที่สำคัญๆทางราชการหลายแห่งของกรุงเทพ จึงมีความพร้อมในด้านระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ ครบถ้วนไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การจัดเก็บขยะ ระบบระบายน้ำเสีย สาธารณะสุขและบรรเทาสาธารณภัย จึงถือว่าชุมชนนางเลิ้งมีความพร้อมในด้านระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะภัย

5.2.2 กฎหมายและนโยบาย

ในด้านกฎหมาย จากกฎหมายควบคุมอาคารประเภทตึกแถว และกฎหมายท้องถิ่น ควบคุมอาคารไม่ให้สูงเกิน 20 เมตร ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของอาคารในพื้นที่ จึงควรให้มีการแก้ไขข้อบัญญัติดังกล่าว โดยคำนึงถึงความกลมกลืนของอาคารที่สร้างใหม่กับโบราณสถาน ให้มากขึ้น ในการอนุรักษ์ควรมีการออกกฎหมายท้องถิ่น หรือประกาศใช้แนวทางการออกแบบอาคาร เพื่อใช้เป็นมาตรการควบคุมการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาจประกาศใช้กฎหมายควบคุมอาคารในลักษณะของเทศบัญญัติกรุงเทพมหานคร

ในด้านนโยบาย แม้จะไม่มีนโยบายที่ชัดเจนจากหน่วยงานใด แต่จากนโยบายในทุกระดับพบว่ามีการให้การสนับสนุนการอนุรักษ์มากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเห็นถึงผลดีทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้จากการอนุรักษ์ ซึ่งลักษณะนี้ย่อมส่งผลดีในการดำเนินการอนุรักษ์ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าของกรรมสิทธิ์อาคาร (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) นอกจากนี้ในการดำเนินการอนุรักษ์ จะประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้โดยจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันโดยอาศัยความต้องการของชุมชนเป็นหลัก

5.2.3 การกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน นางเลิ้ง ได้อภิปรายผลการวิจัย ดังมีรายละเอียดดังนี้

ในการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนจะต้องมีการกำหนดระดับคุณค่าอาคารโดยใช้การประเมินคุณค่าอาคารเพื่อกำหนดวิธีการในการอนุรักษ์และพัฒนาอาคารในแต่ละกลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีระดับวิธีในการอนุรักษ์และพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง จึงต้องมีการดำเนินการดังนี้

5.2.3.1 การประเมินคุณค่าอาคารและการกำหนดวิธีการในการอนุรักษ์ และพัฒนา

ในขั้นตอนการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน การประเมินคุณค่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่จะกำหนดแนวทางและวิธีการในการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงเป็นตัวกำหนดระดับของ การอนุรักษ์ การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงอาคาร ว่าทำได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินคุณค่าทางสถาปัตยกรรมนั้นต้องขึ้นอยู่กับนโยบายในการอนุรักษ์ หรือแนวคิดในแต่ละประเทศด้วย

ในการประเมินคุณค่าอาคารเก่าแก่ ในชุมชนนางเลิ้งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการประเมินคุณค่าเพื่อการขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องพิจารณาคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

1. พิจารณาด้านความเก่าแก่หรือความมีอายุของโบราณสถาน
2. พิจารณาด้านลักษณะสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน
3. พิจารณาคุณค่าทางด้านความงามทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม เทคนิคการก่อสร้างในอดีต
4. พิจารณาด้านการประสานงานของโครงการอื่นๆที่รัฐได้อนุมัติให้อนุรักษ์
5. พิจารณาในเรื่องประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน ว่ามีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญใดในอดีต

นอกจากนี้ยังได้พิจารณาการประเมินคุณค่าของอาคารโบราณสถานหรืออาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ดังนี้

1. คุณค่าด้านสุนทรียภาพ คือ อาคารที่มีความงามทางศิลปกรรม มีความกลมกลืนกับโบราณสถานใกล้เคียง มีความสำคัญต่อคนในท้องถิ่น
2. คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คือ เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน โดนพิจารณาจาก อายุอาคาร รูปแบบอาคารที่มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกับโบราณสถานใกล้เคียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ คือ จะต้องเป็นอาคารที่มีความผูกพันต่อท้องถิ่น และอาคารที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์ จะต้องคำนึงถึงคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจด้วย เนื่องจากการอนุรักษ์จะต้องสร้างให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน

ส่วนการกำหนดระดับวิธีการในการอนุรักษ์และพัฒนาอาคารในแต่ละกลุ่มระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์ โดยอาจควบคุมการเปลี่ยนแปลงอาคารอาคารโดยการขึ้นทะเบียนอาคารประวัติศาสตร์หรือกำหนดเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ ซึ่งจะต้องมีการประเมินลำดับคุณค่าอาคารและการจัดระดับวิธีในการอนุรักษ์ และพัฒนาอาคารที่แตกต่างกันซึ่งอาคารแต่ละกลุ่มจะมีการจัดการที่แตกต่างกันด้วย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักกระบวนการฟื้นฟูเมืองเก่า ซึ่งสามารถแบ่งระดับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งออกเป็น 3 วิธีคือ วิธีการบูรณะวิธีการฟื้นฟูสภาพและวิธีการพัฒนารื้อสร้างใหม่

จากการพิจารณาตามหัวข้อข้างต้นแล้ว จึงสามารถแบ่งกลุ่มอาคารตามระดับคุณค่าและระดับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนา ได้ 3 กลุ่มดังนี้

(1) กลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์สูง

ได้แก่ อาคารตึกแถวในยุคแรกของชุมชนนางเลิ้ง และโรงหนังนางเลิ้งลักษณะทั่วไป เป็นอาคารตึกแถวที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้รับอิทธิพลตะวันตกแบบโคโลเนียล มีอายุเก่าแก่ที่สุดในชุมชนนางเลิ้ง ส่วนโรงหนังนางเลิ้ง เป็นโรงหนังไม้ที่เก่าแก่ที่สุดของเมืองไทยก็ว่าได้ ซึ่งอาคารเหล่านี้มีความสำคัญทางด้านจิตใจต่อชุมชน และมีความต่อเนื่องกับอาคารเก่าแก่ พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

รูปที่ 5.14 แสดงกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์สูง

ระดับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนา

ควรวินิจฉัยวิธีการบูรณะ (Restoration) คือการบำรุงรักษาอาคารให้มีสภาพดีเหมือนที่เคยเป็นในอดีต (การอนุรักษ์ในส่วนที่เป็นของดั้งเดิมให้สมบูรณ์มากที่สุด) และสามารถใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆได้ โดยการปฏิสังขรณ์จะต้องได้มีการค้นคว้าถึงข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอก และในส่วนที่ดัดแปลงหรือต่อเติมใหม่นั้นจะทำได้เพียงแต่บางส่วนตามข้อกำหนดเท่านั้น เช่น

- อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางส่วน คือตกแต่งองค์ประกอบภายใน (ส่วนที่ไม่ใช่โครงสร้าง) เสริมความแข็งแรงให้กับอาคาร ส่วนในแปลงที่ดินหรือพื้นที่ที่เหลือสามารถต่อเติมพื้นที่ใช้สอยในส่วนที่อยู่ด้านหลังได้
- ไม่อนุญาตให้มีการดัดแปลงหรือต่อเติม โครงสร้าง และต่อเติมพื้นที่ใช้สอยในกรณีเปลี่ยนแปลงที่ดินเป็นรูปแบบอื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาคุณค่าด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของอาคารไว้ โดยมีมาตรการในการควบคุมการอนุรักษ์และพัฒนาอาคาร คือห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารสูงเกินของเดิม และมี FAR เท่ากับของเดิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ แนวทางในการบูรณะตึกแถว ในชุมชนนางเลิ้งที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์สูง
วัสดุ

- หลังคา เป็นกระเบื้องว่าว เเชิงชายไม้ ไม่มีการติดตั้งรางน้ำฝน
- หลังคาทันสมัย ให้ใช้กระเบื้องซีเมนต์ลอนเล็ก และต้องมีสีกลมกลืนกับหลังคา

อาคาร

- ประตูหน้าต่างต่าง ให้ใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก

สีอาคาร

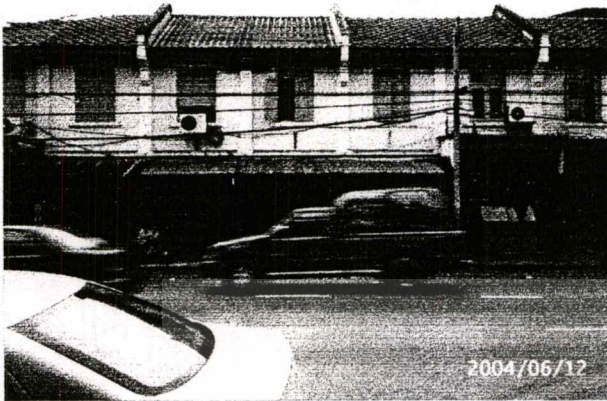
- สีอาคาร ผนังอาคารควรมีสีขาวเป็นสีหลัก หากตรวจสอบของเดิมได้ควรใช้สีเดิม

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

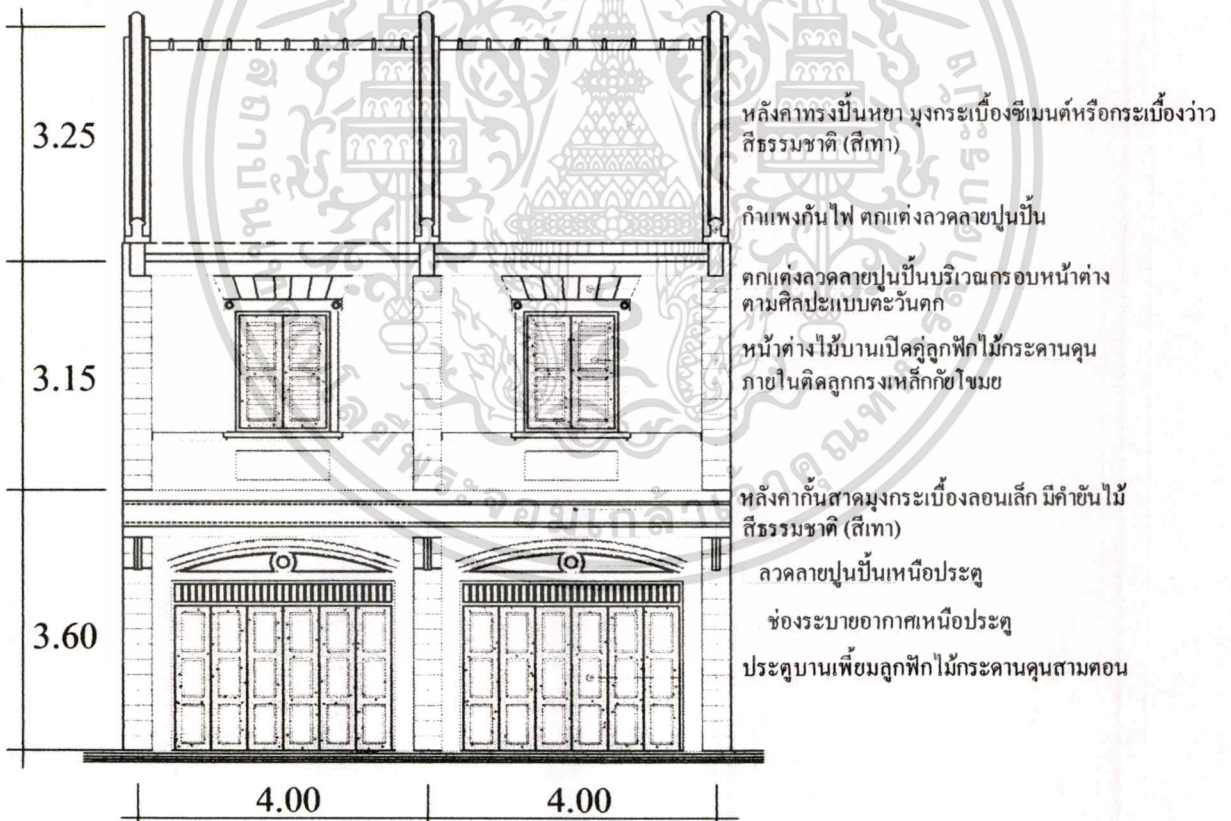
- ลวดลายประดับ ให้คงรูปแบบเดิมไว้
- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม จะต้องคงรูปแบบเดิมไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแสดงด้านหน้าอาคารในปัจจุบัน
ตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม

รูปแสดงด้านหน้าอาคาร (Facade)

(รูปแบบเดิม)

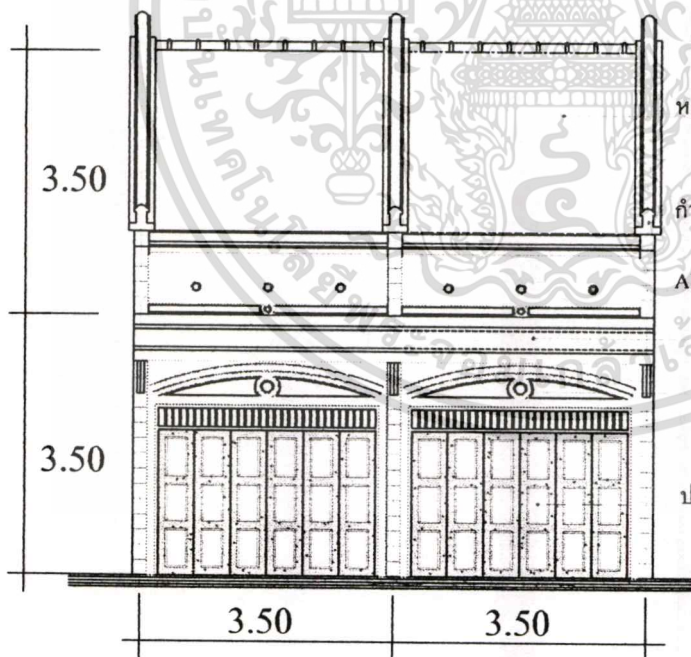
ตึกแถวริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 5.15 รูปแสดงองค์ประกอบด้านหน้าอาคาร(Façade)
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนนครสวรรค์และถนนกรุงเกษม

รูปแสดงด้านหน้าอาคารในปัจจุบัน

ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง

หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องซีเมนต์หรือกระเบื้องว่าว

กำแพงกันไฟ ตกแต่งลวดลายปูนปั้น

AIR VENT ช่องระบายอากาศ

หลังคาชั้นสาดมุงกระเบื้องลอนเล็ก มีค้ำยันไม้

ลวดลายปูนปั้นเหนือประตู

ช่องระบายอากาศเหนือประตู

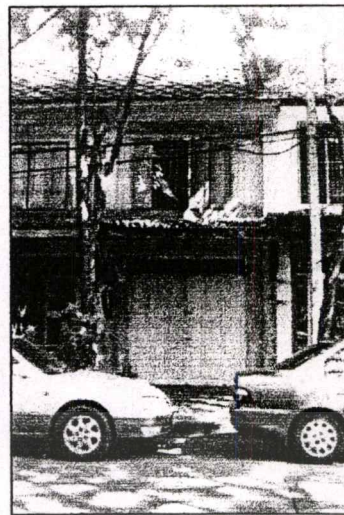
ประตูบานเพ็ชรมุกฟักไม้กระดานคูณสามตอน

รูปแสดงด้านหน้าอาคาร (Facade)

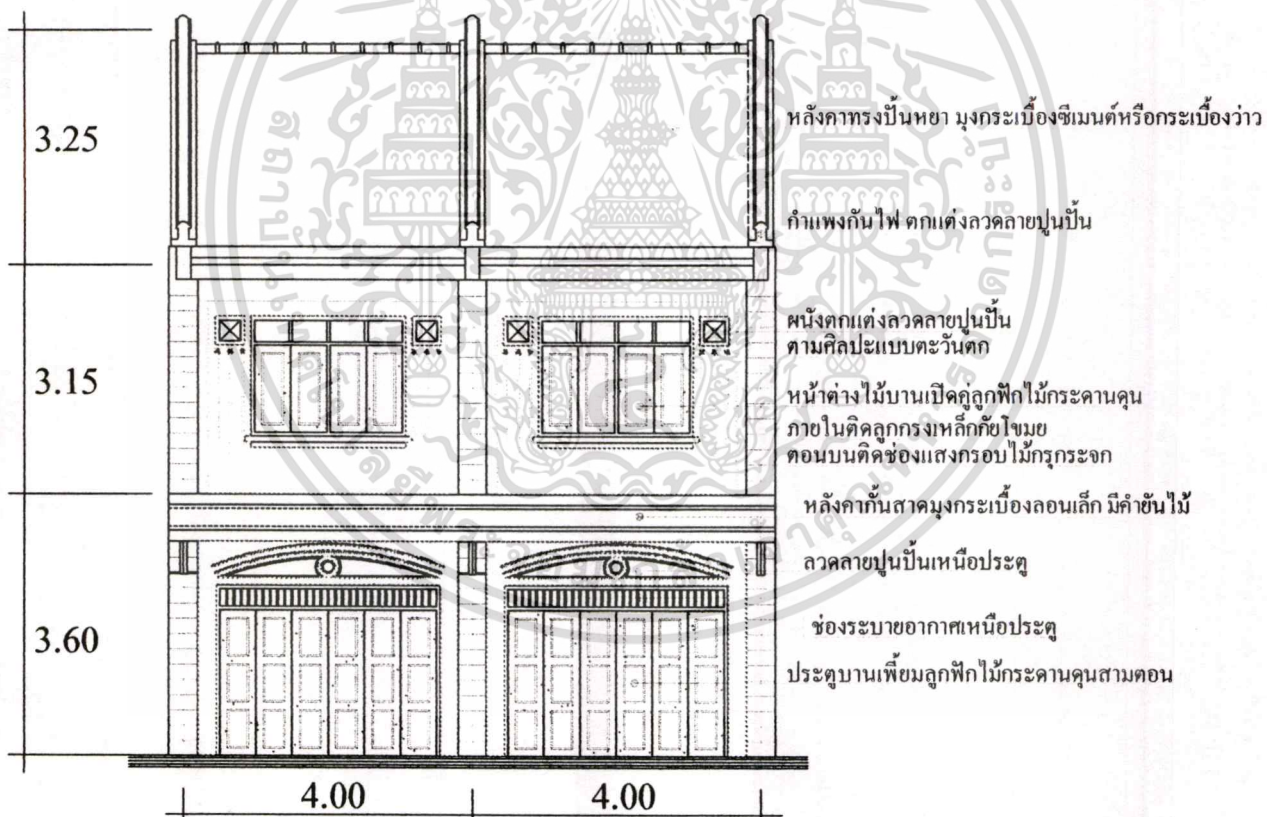
(รูปแบบเดิม)

ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 5.16 รูปแสดงองค์ประกอบด้านหน้าอาคาร(Façade)
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
 ตึกแถว 1 ชั้นครึ่ง

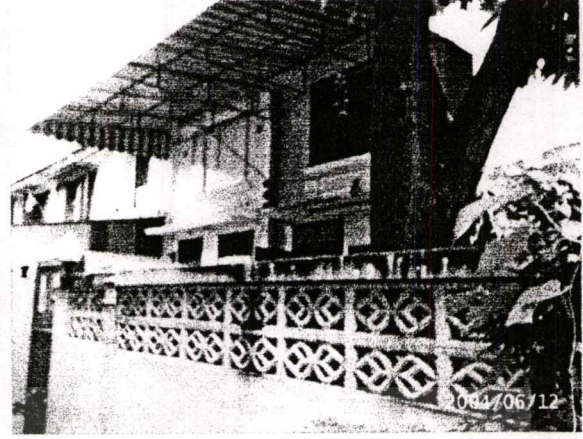
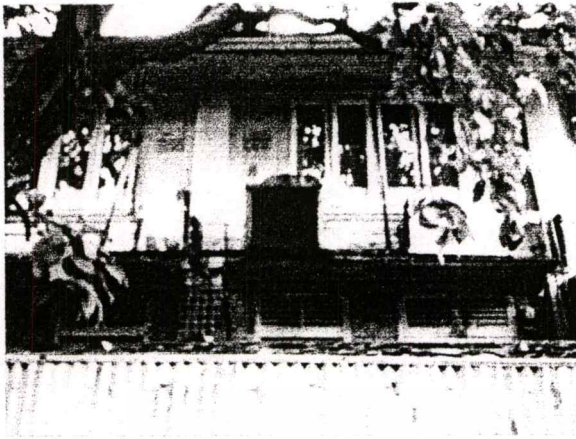

รูปแสดงด้านหน้าอาคารในปัจจุบัน
ตึกแถวห้วมถนนพะเนียงกับถนนศุภมิตร

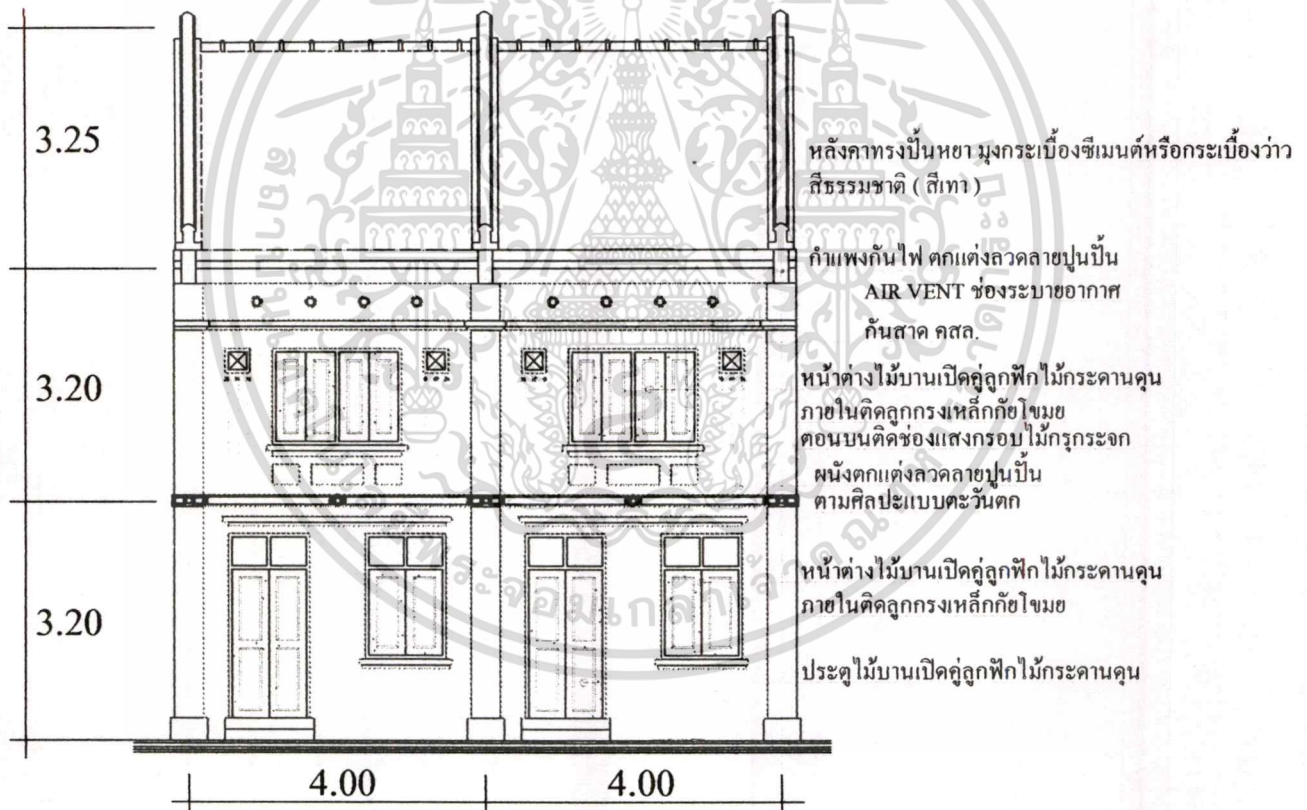

รูปแสดงด้านหน้าอาคาร (Facade)
(รูปแบบเดิม)
ตึกแถวห้วมถนนพะเนียงตัดกับถนนศุภมิตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 5.17 รูปแสดงองค์ประกอบด้านหน้าอาคาร(Façade)
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
 ตึกแถว2ชั้นห้วมถนนพะเนียงตัดกับถนนศุภมิตร

รูปแสดงด้านหน้าอาคารในปัจจุบัน
ตึกแถวถนนศุภมิตรด้านใน

รูปแสดงด้านหน้าอาคาร (Facade)
(รูปแบบเดิม)
ตึกแถวถนนศุภมิตรด้านใน

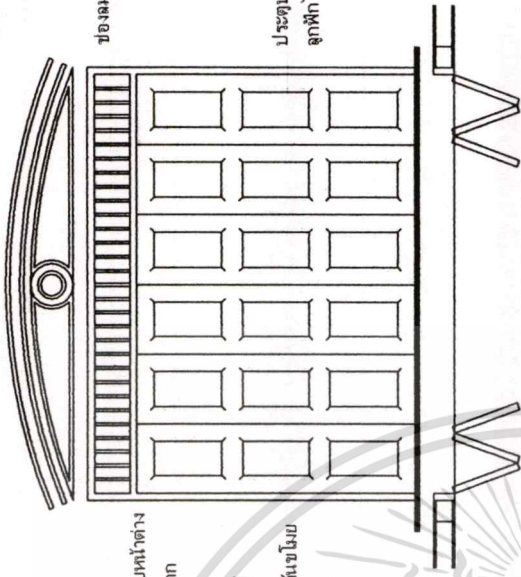
รูปที่ 5.18 รูปแสดงองค์ประกอบด้านหน้าอาคาร(Façade)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์หรือการขโมยโดยไม่ได้รับอนุญาตให้เผยแพร่หรือใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และข้อมูลของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

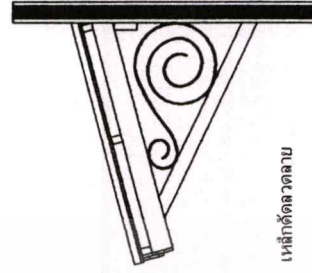
ลวดลายเป็นเหมือนประตู่

ช่องลมลูกกรงเหล็กกลมในระนาบหน้า

ประตูบานเปิดไม้
ลูกฟักไม้กระดานเตนสามตอน

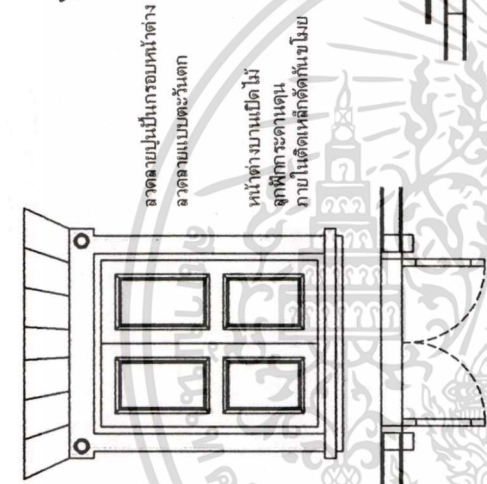

แบบขยายประตูบานเพิ่ม

แบบขยายด้ายัน

เหล็กตัดลวดลาย

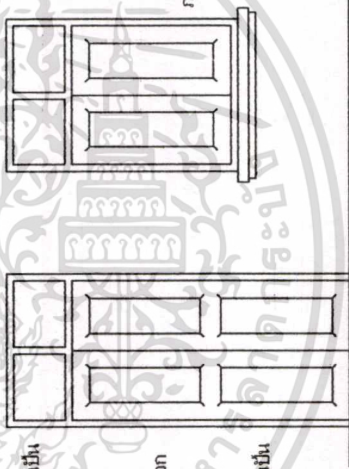

ลวดลายเป็นกรอบหน้าต่าง
ลวดลายแบบตะวันตก

หน้าต่างบานเปิดไม้
ลูกฟักกระดานเตน
ภายในเค็ดลูกกรงกันชนไม้

แบบขยายหน้าต่าง

บัวกันแสงแดดเหนือหน้าต่าง

ช่องแสงกระจกฝ้า

หน้าต่างบานเปิดไม้
ลูกฟักกระดานเตน
ภายในเค็ดลูกกรงกันชนไม้

หน้าต่างบานเปิดไม้
ลูกฟักกระดานเตน

แบบขยายประตูหน้าต่างบานเปิด

Air Vent ของระบบอากาศ

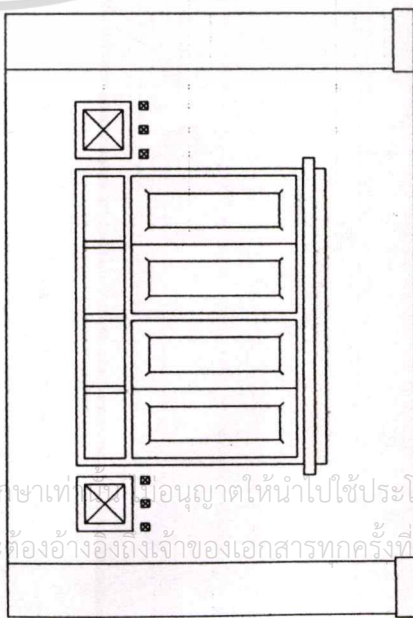
บัวกันแสง

ผนังอาคารตกแต่งด้วยบัวเป็นรูปแบบตะวันตก

หน้าต่างบานเปิดไม้
ลูกฟักกระดานเตน

ผนังอาคารตกแต่งด้วยบัวเป็นรูปแบบตะวันตก

แบบขยายรายละเอียดด้านหน้าอาคาร

ผนังอาคารตกแต่งด้วยบัวเป็นรูปแบบตะวันตก

หน้าต่างบานเปิดไม้
ลูกฟักกระดานเตน
มีช่องแสงด้านบนลูกฟักกระดาน

ผนังอาคารตกแต่งด้วยบัวเป็นรูปแบบตะวันตก

แบบขยายรายละเอียดด้านหน้าอาคาร

รูปที่ 5.19 รูปขยายรายละเอียดของค้ำประกอบด้านบนหน้าอาคารตึกแก้ว

ข้อเสนอแนะ แนวทางในการบูรณะโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมธานี

วัสดุ

- หลังคา เป็นกระเบื้องลอนเล็กหรือสังกะสี เเชิงชายไม้ ไม่มีการติดตั้งรางน้ำฝน
- หลังคากันสาด ให้ใช้กระเบื้องซีเมนต์ลอนเล็ก และต้องมีสีกลมกลืนกับหลังคาอาคาร
- ประตูหน้าต่างต่าง ให้ใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก

สีอาคาร

- สีอาคาร ควรใช้สีเดิม

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

- ลวดลายประดับ ให้คงรูปแบบเดิมไว้
- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม จะต้องคงรูปแบบเดิมไว้

ประโยชน์ใช้สอย

- ปรับปรุงกิจกรรมภายใน พิพิธภัณฑน์หังไทย ที่แสดงงานเกี่ยวกับ ประวัติชุมชน ฉายหนังเก่าหรือหนังและเรื่องราวเกี่ยวกับ มิตร ชัยบัญชา
- ปรับปรุงลานด้านหน้าใช้เป็นลานกิจกรรม
- ปรับปรุงบางส่วนเป็น ที่ทำงานองค์กรชุมชน ห้องสมุดชุมชน หน่วยให้บริการ

สาธารณะสุข

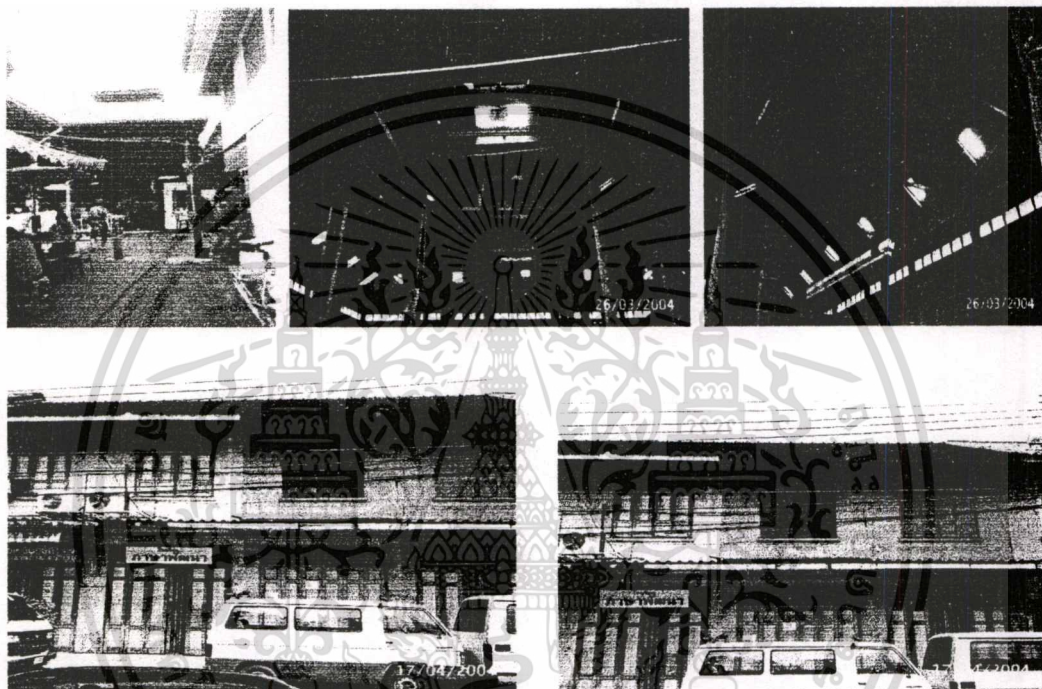
รูปแสดงสภาพปัจจุบันโรงหนังนางเลิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 5.20 แสดงรูปการปรับปรุงโรงหนังนางเลิง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2) กลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ปานกลาง

ได้แก่ ตลาดนางเลิ้ง ห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง และ ตึกแถวริมถนนศุภมิตร

ลักษณะทั่วไป เป็นอาคารที่มีความเก่าแก่และรูปแบบของอาคารน้อยกว่ากลุ่มแรก หรือมีอายุใกล้เคียงกันแต่มีข้อจำกัดอื่นๆ เช่น มีสภาพอาคารที่ทรุดโทรมอย่างมากหรือมีรูปแบบสถาปัตยกรรมไม่มีความสำคัญมากนัก อาคารในกลุ่มนี้ได้แก่ ตลาดนางเลิ้ง ตึกแถวริมถนนศุภมิตร ห้องแถวไม้

รูปที่ 5.21 แสดงกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ปานกลาง

ระดับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนา

ควรใช้วิธีการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) คือการสงวนอาคารให้รอดพ้นจากการเสื่อมสลาย ผุพัง หรือเปลี่ยนรูปไป โดยการทำความสะอาดเสริมความแข็งแรง การเพิ่มเติมส่วนประกอบใหม่ โดยให้มีการเปลี่ยนแปลงอาคาร จากโครงสร้างเดิมน้อยที่สุด โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายใน และในส่วนที่ดัดแปลงและต่อเติมใหม่นั้นจะทำได้เพียงแต่บางส่วนตามข้อกำหนดเท่านั้น เช่น

- อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุโครงสร้างได้
- อนุญาตให้มีการต่อเติมอาคารในส่วนที่อยู่บริเวณด้านหลังได้
- อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางส่วนได้ เช่น ประตู หน้าต่าง

เอกสารคำขออนุญาตเป็นต้นวนแต่ต้องรักษาลักษณะและสัดส่วนเดิมไว้ ไม่เพื่อเป็นการลักษณะสถาปัตยกรรม คำไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ไว้ โดยมีมาตรการในการควบคุมการอนุรักษ์และพัฒนาอาคาร คือ ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารสูงเกินของเดิม และมี FAR เท่ากับของเดิม

ข้อเสนอแนะ ในการฟื้นฟูสภาพอาคาร ในชุมชนนางเลิ้ง

1. ตลาดนางเลิ้ง แนวทางในการฟื้นฟูสภาพอาคาร มีดังนี้

วัสดุ

- หลังคา เป็นกระเบื้องว่าว เเชิงชายไม้ ไม่มีการติดตั้งรางน้ำฝน
- ปรับปรุงโครงสร้างให้อยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้

สีอาคาร

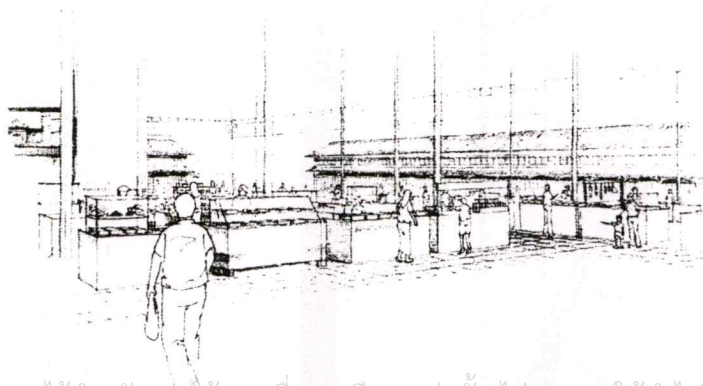
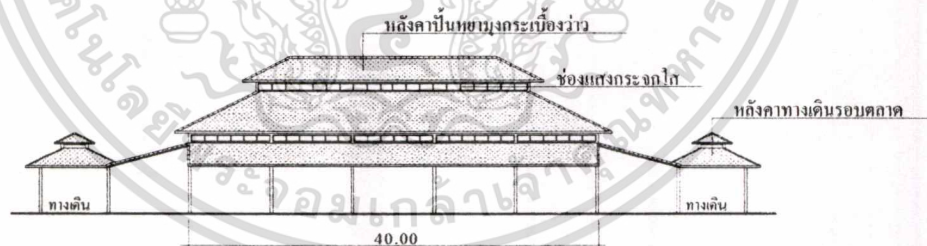
- สีอาคาร ใช้สีเดิม

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม จะต้องคงรูปแบบเดิมไว้

ประโยชน์ใช้สอย

- จัดระเบียบการใช้งานภายในให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
- ปรับปรุงสภาพทางเดินและการระบายน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับงานวิจัยเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 5.22 แสดงแนวทางการปรับปรุงตลาดนางเลิ้ง
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ตึกแถวริมถนนสุขุมมิตร แนวทางในการฟื้นฟูสภาพอาคาร มีดังนี้

วัสดุ

- หลังคา เป็นกระเบื้องว่าว เเชิงชายไม้ ไม่มีการติดตั้งรางน้ำฝน
- หลังคากันสาด ให้ใช้กระเบื้องซีเมนต์ลอนเล็ก และต้องมีสีกลมกลืนกับหลังคา

อาคาร

- ประตูหน้าต่างต่าง ให้ใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก

สีอาคาร

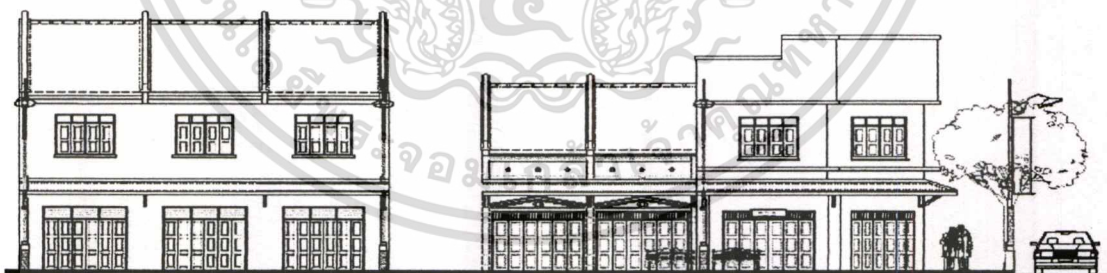
- สีอาคาร ผนังอาคารควรมีสีขาวเป็นสีหลัก หากตรวจสภาพของเดิมได้ควรใช้สีเดิม

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

- ลวดลายประดับ ให้คงรูปแบบเดิมไว้
- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม จะต้องคงรูปแบบเดิมไว้

รูปแสดงสภาพปัจจุบันอาคารริมถนนสุขุมมิตร

ตึกแถว 2 ชั้นริมถนนสุขุมมิตรและหัวมุมถนนกรุงเกษม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น รูปที่ 5.23 แสดงแนวทางฟื้นฟูสภาพอาคารตึกแถวริมถนนสุขุมมิตรที่มีการนำไปใช้

3. ห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง แนวทางในการฟื้นฟูสภาพอาคาร มีดังนี้

วัสดุ

- หลังคา เป็นกระเบื้องลอนเล็ก
- ปรับปรุงโครงสร้างให้อยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้
- ประตู ใช้อั้วสตุและรูปแบบที่กลมกลืนกับตึกแถวโดยรอบ

สีอาคาร

- สีอาคาร ใช้สีที่กลมกลืนกับอาคารตึกแถวข้างเคียง

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม ปรับให้เข้ากับตึกแถว

ประโยชน์ใช้สอย

- จัดระเบียบการใช้งานภายในให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

รูปแสดงสภาพปัจจุบันห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง

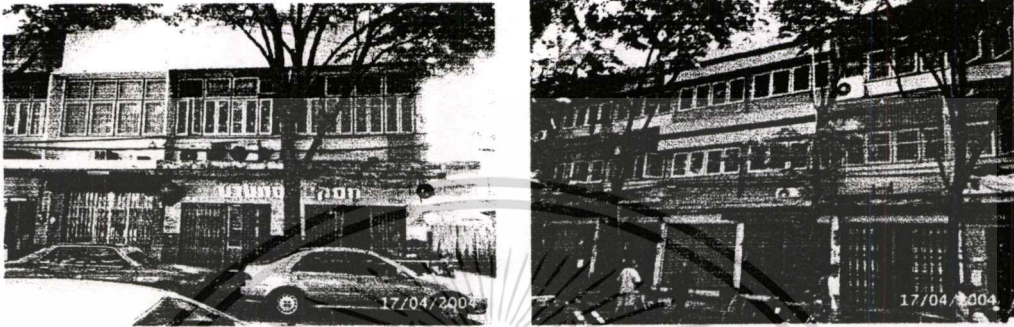

รูปด้านหน้าห้องแถวพะเนียง (หลังปรับปรุง)

รูปที่ 5.24 แสดงแนวทางฟื้นฟูห้องแถวไม้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) กลุ่มอาคารที่ไม่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ คือ ตึกแถวที่สร้างขึ้นใหม่
 ลักษณะทั่วไป เป็นอาคารที่มีรูปแบบและวัสดุสมัยใหม่ซึ่งไม่มีรูปแบบเฉพาะและไม่
 กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมในชุมชน อาคารในกลุ่มนี้ได้แก่ ตึกแถวสมัยใหม่ แฟลต บ้านพัก
 ในชุมชน

รูปที่ 5.25 แสดงอาคารที่ไม่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์

ระดับวิธีการอนุรักษ์และพัฒนา

ใช้วิธีพัฒนาและรื้อสร้างใหม่ (Redevelopment) ได้แก่ ตึกแถวสมัยใหม่ แฟลต
 บ้านพักในชุมชน ที่ไม่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและ ในกรณีที่อาคารเหล่านี้มีสภาพทรุดโทรม
 หรือผู้เป็นเจ้าของอาคารมีความต้องการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ ทดแทนของเดิม อนุญาตให้มีการ
 สร้างอาคารได้ แต่ต้องทำตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา (Design Guideline) คือ บังคับรูป
 แบบและองค์ประกอบของอาคาร รวมถึงพื้นที่ใช้สอยของอาคารด้วย เพื่อให้อาคารที่สร้างขึ้นมา
 ใหม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของพื้นที่ โดยมีมาตรการในการควบคุมการ
 อนุรักษ์และพัฒนาอาคาร คือ ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารสูงเกินของเดิม

ซึ่งจากการสำรวจอาคารตึกแถวหรืออาคารสมัยใหม่ในชุมชนนางเลิ้ง เป็นอาคารรูป
 แบบกลางเก่ากลางใหม่ หรือรูปแบบทันสมัย ไม่มีลักษณะเฉพาะ โดยมีลักษณะบางประการที่ไม่
 สอดคล้องกับอาคารทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ เช่น มีการต่อเติมอาคาร สี รูปแบบด้านหน้า
 อาคาร อันก่อให้เกิดการทำลายภูมิทัศน์แก่พื้นที่โดยรวม แต่เป็นอาคารที่มีอายุการใช้งานไม่มาก
 นักและยังมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพปานกลาง - ดี ซึ่งอาคารเหล่านี้ควรเสนอให้มีการ
 พัฒนาแก้ไขอาคารหรือรื้อส่วนต่อเติมบางส่วน เช่น การใช้สี , ความสูง , รูปด้านหน้า โดยมุ่ง
 หมายที่จะพัฒนารูปแบบเพื่อให้กลมกลืนกับอาคารทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ เนื่องจากการรื้อ
 สร้างใหม่นั้นยังไม่มีคุณภาพเพราะอาคารยังสามารถใช้งานได้ดีและเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย
 โดยไม่จำเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนอาคารที่อยู่ด้านในพื้นที่ ที่เป็นอาคารรูปแบบทันสมัยและบ้านพักในชุมชน หากมีการทบทวนมากสามารถทำการก่อสร้างใหม่ได้ในอนาคต โดนมึรูปแบบในการควบคุมที่ไม่เคร่งข้ดนักเท่าอาคารริมถนนรอบชุมชน เนื่องจากมีผลกระทบต่อกรรับรู้จากมุมมองหลักที่สำคัญ

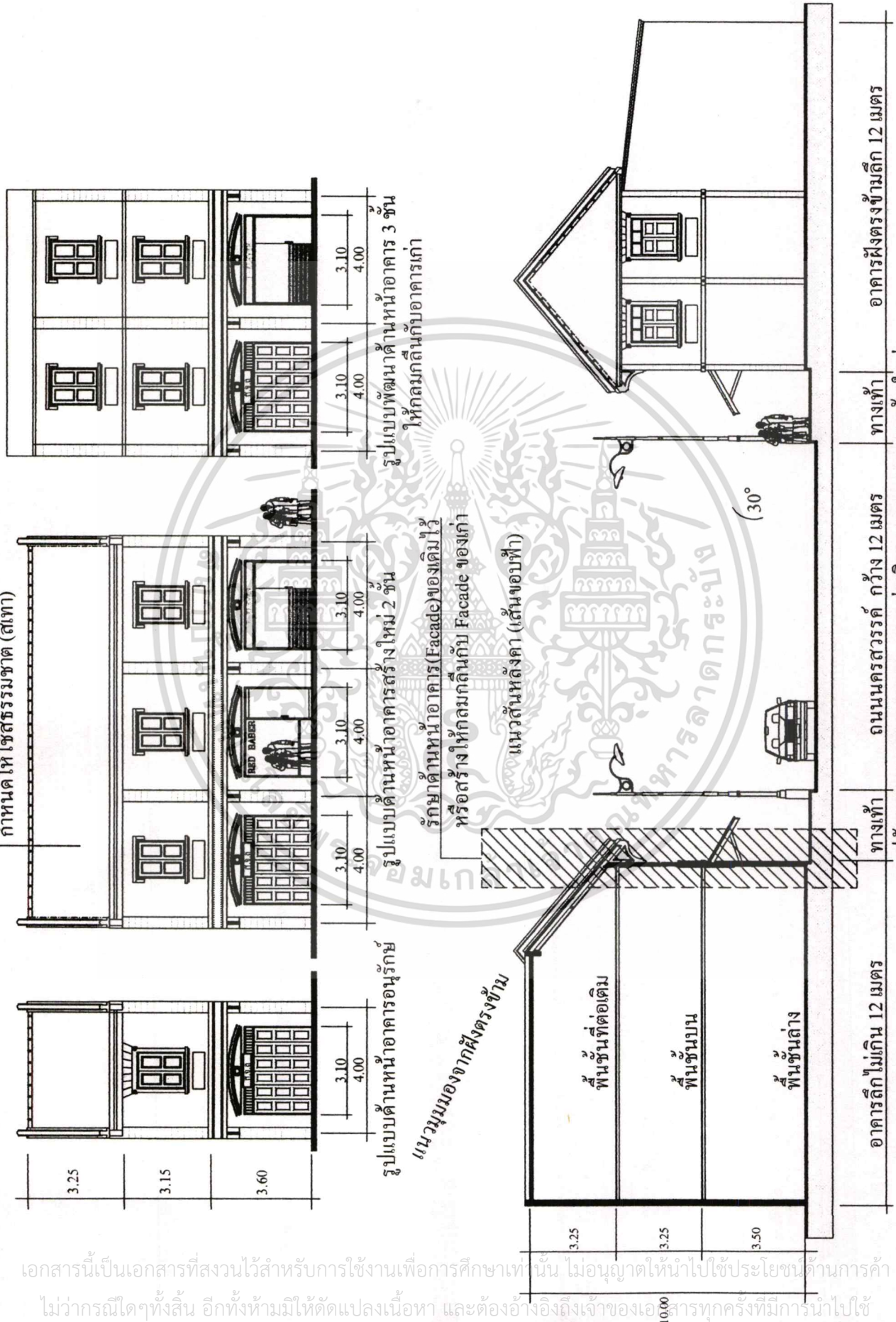
ข้อเสนอแนะ แนวทางในการเสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารในการก่อสร้างอาคารใหม่ ทดแทนของเดิม ควรทำตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา (Design Guideline) คือ ควบคุมเรื่องรูปแบบทางสถาปัตยกรรมรวมถึงการควบคุม องค์ประกอบของอาคาร ควรเน้นการควบคุมอาคารประเภทตึกแถวเป็นหลัก เพื่อให้มีการเกี่ยวข้องต่อเนื่อกับอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ การควบคุมในเรื่องของรูปด้านหน้าของอาคาร (Façade) และองค์ประกอบที่จำเป็น โดยเฉพาะ อาคารที่หันหน้าเข้ากับแนวถนนสายต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างกรรับรู้ทางด้านสายตาอันหลากหลาย เพื่อให้อาคารที่สร้างขึ้นมามีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของพื้นที่

เสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวในชุมชนนางเล็ง

1. สัดส่วนของชั้นอาคาร
 - ความสูงของพื้นชั้นล่างถึงชั้นบน เท่ากับ 3.50 เมตร (ดูอาคารข้างเคียงประกอบ)
 - ความสูงของพื้นชั้นที่ 2 ขึ้นไป ไม่น้อยกว่า 3.00 เมตร
2. ความกว้างของช่วงเสาอาคาร (Span)
 - ยึดระยะจากอาคารเดิม โดยประมาณ 4.00 เมตร (ระยะอ้างอิง) ทั้งนี้กำหนดให้มีสัดส่วน อาคารที่สร้างใหม่ ไม่ควรเกิน 1.5 เท่าของระยะอ้างอิง คืออยู่ระหว่าง 6.00 เมตร
3. ลักษณะของหลังคา
 - เป็นหลังคาตาดฟ้าหรือปั้นหย่า มีความลาดเอียงของหลังคาเหมือนกับอาคารดั้งเดิม คือประมาณ 35 องศา วัสดุใช้กระเบื้องว่าว และวัสดุควรใช้เหมือนกันทั้งผืนหลังคา สีของหลังคาควรเป็นสีซีเมนต์ หรือสีเทา
4. การต่อเติมอาคาร
 - ใช้วัสดุและโครงสร้างที่มีน้ำหนักเบา
5. การใช้สีของอาคาร
 - ไม่ใช้สีสะท้อนแสง หรือสีที่มีลักษณะมันวาว ให้ใช้สีอ่อน เช่น สีขาว ครีม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลังคาทรงระเบียงต้องขึ้นรูปขมเขยิบจนกำหนดให้ใช้สีธรรมชาติ (สีเทา)

รูปแบบพัฒนาด้านหน้าอาคาร 3 ชั้น ให้กลมกลืนกับอาคารเก่า

รูปแบบด้านหน้าอาคารสร้างใหม่ 2 ชั้น

รักษาด้านหน้าอาคาร (Facade) ของเดิมไว้ หรือสร้างให้กลมกลืนกับ Facade ของเก่า

แนวผนังหลังคา (เส้นขอบฟ้า)

แนวผนังของจากฝั่งตรงข้าม

พื้นที่ตัดเอียง

พื้นที่ขนาน

พื้นที่ต่ำ

อาคารลึกไม่เกิน 12 เมตร

ทางเท้า

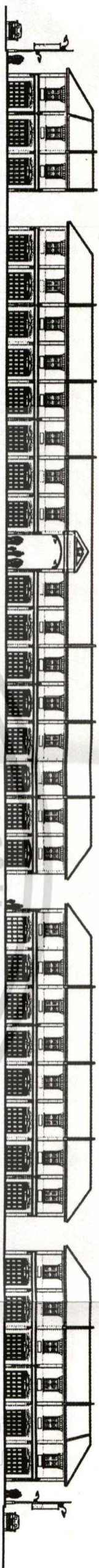
ถนนนครสวรรค์ กว้าง 12 เมตร

อาคารฝั่งตรงข้ามลึก 12 เมตร

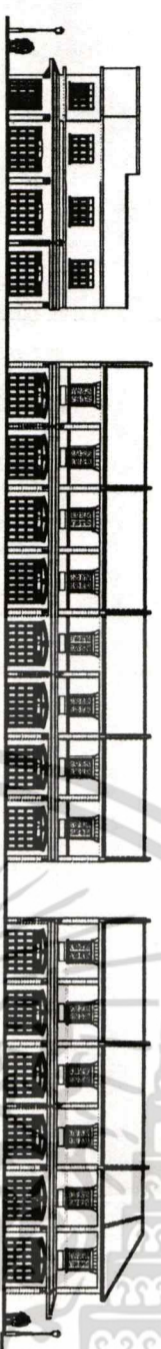
รูปตัดแสดงแนวทางการออกแบบต่อเติมอาคารและอาคารสร้างใหม่

รูปที่ 5.27 รูปแสดงแนวทางการควบคุมการต่อเติมอาคารและอาคารสร้างใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกเจริญถนนนครสวรรค์ (หลังการพัฒนาตามแนวทางการอนุรักษ์)

รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกเจริญถนนกรุงเทพฯ (หลังการพัฒนาตามแนวทางการอนุรักษ์)

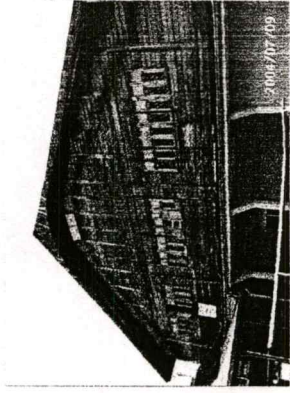
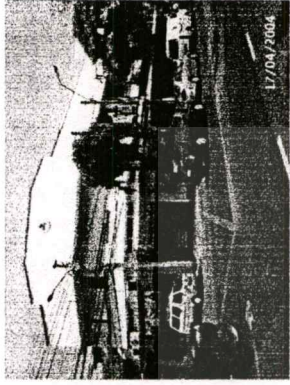
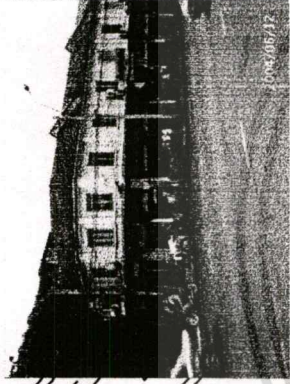
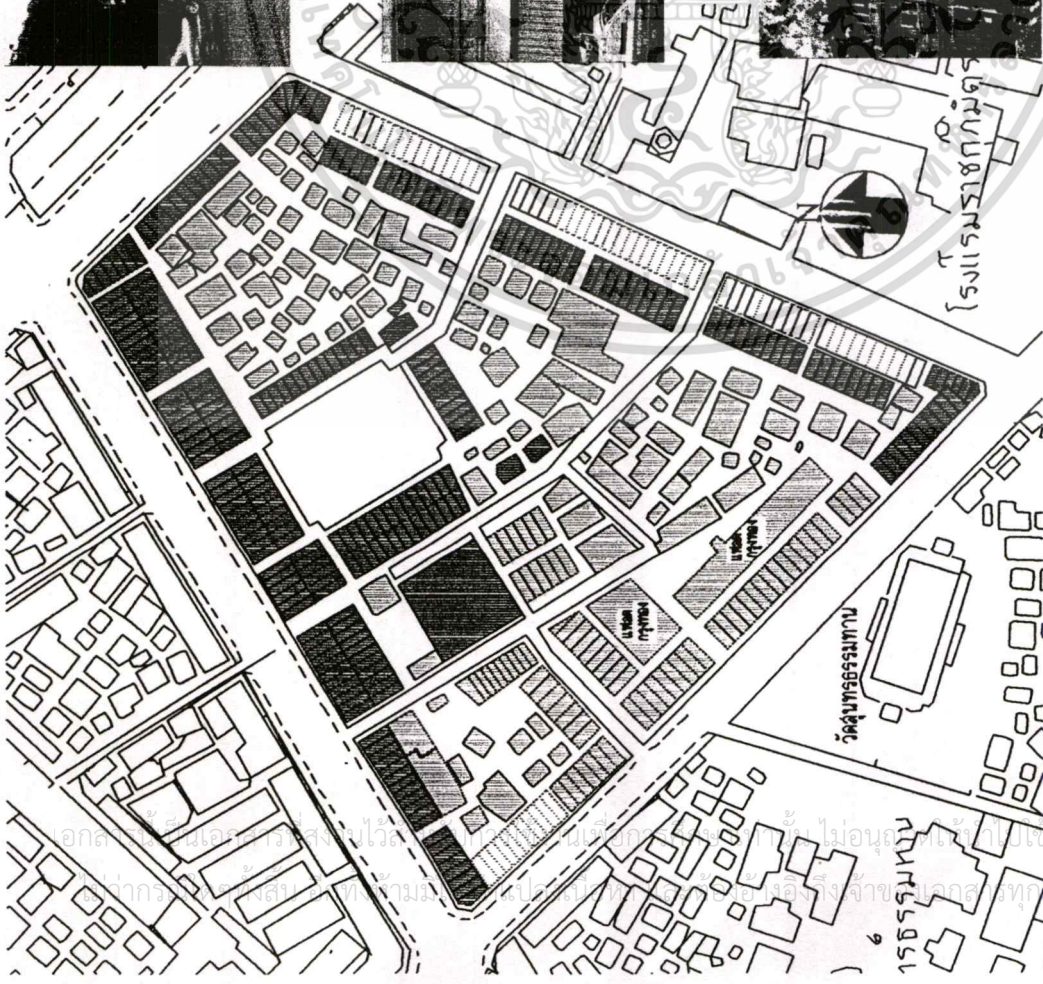
รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกเจริญถนนชลบุรี (หลังการพัฒนาตามแนวทางการอนุรักษ์)

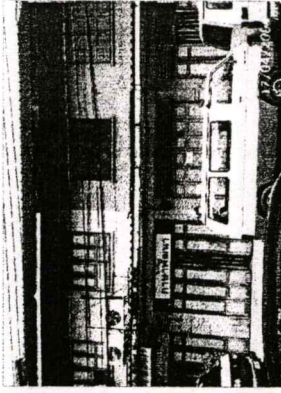
รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกเจริญถนนพะเยา (หลังการพัฒนาตามแนวทางการอนุรักษ์)

รูปที่ 5.228 รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกเจริญถนนรอบชุมชนนางเลิ้ง(หลังการพัฒนาตามแนวทางการอนุรักษ์)

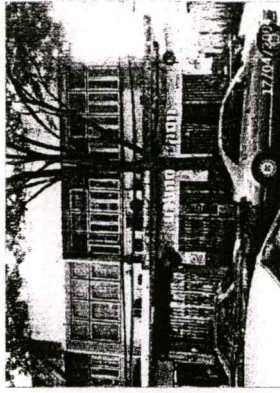
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้เพื่อการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสาร หากมีการนำเอกสารนี้ไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสาร เจ้าของเอกสารขอสงวนสิทธิ์ในคดีอาญาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาคารที่มีระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์สูง

อาคารที่มีระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์ปานกลาง

อาคารที่ไม่มีระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์

สัญลักษณ์

อาคารที่มีระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์สูง

อาคารที่มีระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์ปานกลาง

อาคารที่ไม่มีระดับคุณค่าเชิงอนุรักษ์

ผังแสดงการจำแนกกลุ่มอาคารตามระดับคุณค่าอาคารเชิงอนุรักษ์

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง เป็นการเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน แต่เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนประสบผลสำเร็จในการดำเนินการ ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้เสนอแนวทางข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะในด้านแนวทางการออกแบบอาคาร

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะในการภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

5.3.1.3 ข้อเสนอแนะการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการสร้างแรงจูงใจการ

อนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

ซึ่งเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะในด้านแนวทางออกแบบอาคาร (Design Guideline)

แนวทางการในการออกแบบอาคาร สิ่งก่อสร้างใหม่เพิ่มเติม ในพื้นที่ที่กำหนดให้ใช้วิธีพัฒนาและหรือสร้างใหม่ จะต้องมีการกำหนดกรอบของการควบคุมโดยการจัดทำแนวทางการออกแบบอาคาร (Design Guideline) เพื่อเป็นการรักษาความต่อเนื่องของพื้นที่ โดยเฉพาะการรักษาด้านหน้าของอาคาร (Façade) นอกจากนี้ยังต้องผลักดันให้เป็นมาตรการควบคุม โดยอาจจะอยู่ในรูปแบบของกฎหมาย สำหรับอาคารที่ทำแนวทางการออกแบบอาคารนี้ เสนอให้มาตรการควบคุมอาคารในส่วนอาคารประเภทตึกแถว เนื่องจากเป็นส่วนที่มีความต่อเนื่องกับอาคารเก่าแก่ในกรุงเทพฯ และเป็นประเภทอาคารที่มีจำนวนมากที่สุดในชุมชนนางเลิ้ง โดยอาศัยอาคารประวัติศาสตร์ในพื้นที่เป็นฐานข้อมูล ในการกำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรมดังนี้

1. ความสูงของอาคารที่มีความสัมพันธ์กับอาคารทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ข้างเคียง
2. สัดส่วนต่างๆ ของรูปด้านหน้าอาคาร (สัดส่วนระหว่างความสูงและความกว้างของอาคารรวมไปถึงการจัดวางตำแหน่งของช่องเปิดประตู หน้าต่างด้วย)
3. ช่องว่างระหว่างอาคาร
4. ความสัมพันธ์ของวัสดุต่างๆ เช่น ชนิดและสีของวัสดุ
5. รายละเอียดต่างๆ ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ลายปูนปั้น ลูกกรง

เป็นต้น

6. ทิศทางรูปด้านหน้าของอาคาร (เป็นทิศทางในแนวตั้งหรือแนวนอน)

7. เส้นกรอบของหลังคาและความชัน

8. รูปทรงหลังคาอาคารและส่วนประกอบต่างๆของหลังคา เช่น วัสดุมุง เเชิงชาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

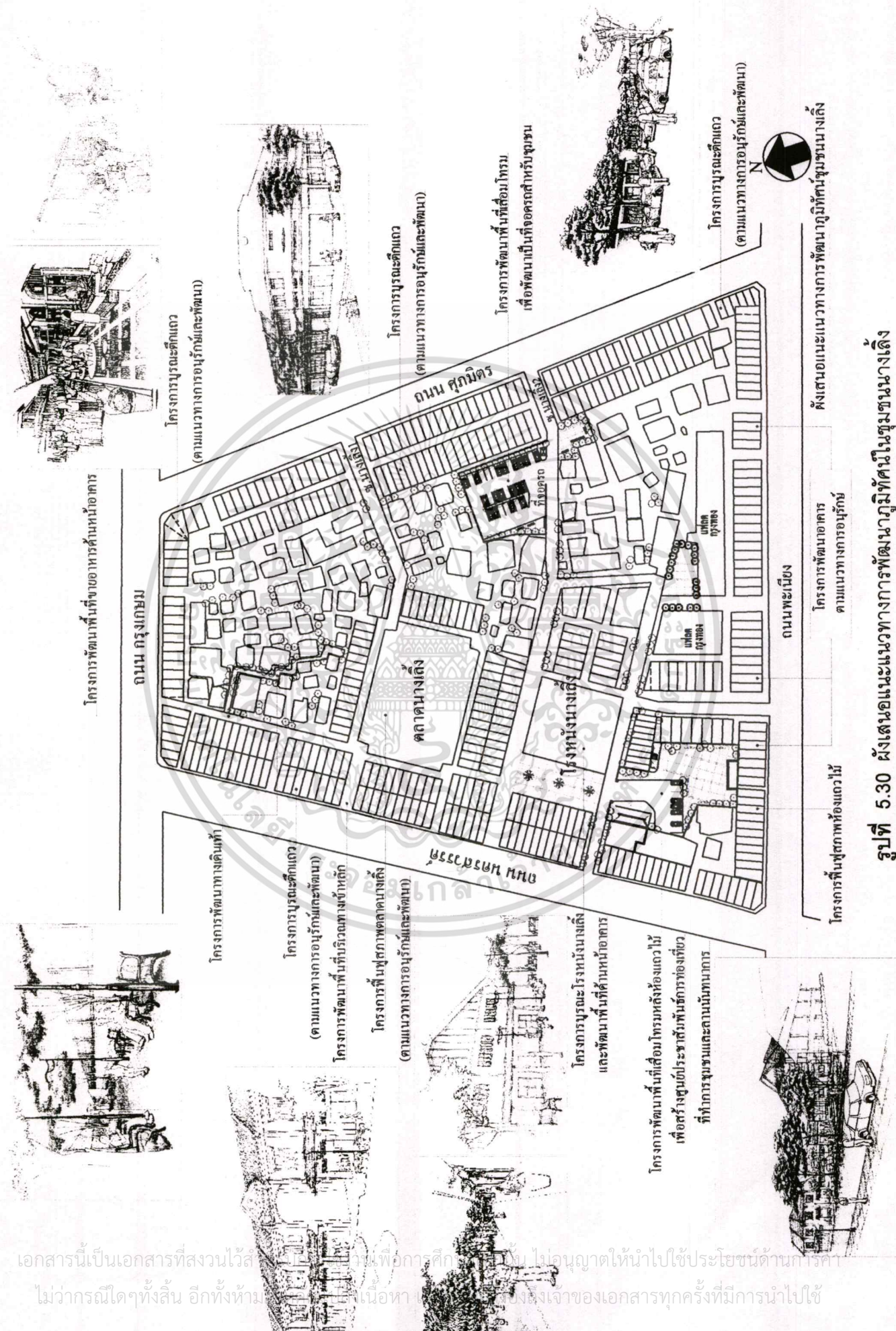
ปัดลอกไป เป็นต้น
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ชุมชนนางเลิ้งเป็นชุมชนที่มีสภาพทางกายภาพและวิถีชีวิตของชุมชนเก่าแก่ มีโรงหนังไม้ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศ เคยเป็นที่อยู่ของพระเอกชื่อดัง มิตร ชัยบัญชา รวมทั้งเป็นแหล่งค้าขายอาหารที่มีชื่อเสียง จึงเป็นที่สนใจของบุคคลภายนอก นอกจากนี้ชุมชนนางเลิ้งยังเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับพื้นที่อนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์และสวนเมืองเก่าอื่นๆ และจากที่ตั้งของชุมชนนางเลิ้งพบว่ามีความเชื่อมโยงของระบบสัญจรกับพื้นที่ทั้งในเขตอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์ และมีถนนผ่านชุมชนโดยรอบพื้นที่ ทำให้การเข้าถึงได้สะดวก จากลักษณะต่างๆ เหล่านี้จึงกล่าวได้ว่าชุมชนนางเลิ้งมีศักยภาพในการท่องเที่ยวพอสมควร

ในการจัดภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนนางเลิ้งโดยการทำการปรับปรุงพื้นที่โดยรวมของชุมชนนางเลิ้ง ให้มีบรรยากาศ รื่นรมย์ สง่างาม ช่วยให้บริเวณเสื่อมโทรมกลับมามีความงดงามขึ้น และช่วยเน้น ส่งเสริมสถานที่หรือบริเวณที่สำคัญ ให้มีความเด่นชัดมากขึ้น โดยสิ่งประกอบภูมิทัศน์ต่างๆ เช่น เสาไฟฟ้า ไฟแสงสว่าง เก้าอี้ ป้ายต่างๆ ดังขยะ เป็นต้น สิ่งประกอบภูมิทัศน์ควรมีรูปแบบเรียบง่าย กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นในการพัฒนาภูมิทัศน์ที่สำคัญได้แก่

- พัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรม ให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น พัฒนาพื้นที่เป็นที่จอดรถสำหรับชุมชน พัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรมเพื่อสร้างศูนย์ประชาสัมพันธ์และที่ทำการชุมชน และพื้นที่เพื่อการนันทนาการ
- พัฒนาและจัดระเบียบทางสัญจร ปรับปรุงเส้นทางเดินเท้าและปรับระบบสายสาธารณูปโภคลงดิน
- พัฒนาอาคาร ปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยอาคาร เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ปรับปรุงทัศนียภาพของพื้นที่เดิมให้ร่มรื่นสวยงาม ให้สอดคล้องกับรูปแบบงานสถาปัตยกรรมเดิม
- ป้ายบอกเรื่องราวของอาคารสำคัญต่างๆ

โครงการพัฒนาพื้นที่ขนาบด้านหน้าอาคาร

โครงการบูรณะตึกแถว
(ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา)

โครงการบูรณะตึกแถว
(ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา)

โครงการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรม
เพื่อพัฒนาเป็นที่จอดรถสำหรับชุมชน

โครงการบูรณะตึกแถว
(ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา)

โครงการพัฒนาทางเดินเท้า

โครงการบูรณะตึกแถว
(ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา)
โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณทางเข้าหลัก

โครงการฟื้นฟูสภาพตึกนางเล็ง
(ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา)

โครงการบูรณะโรงหนังนางเล็ง
และพัฒนาพื้นที่ด้านหน้าอาคาร

โครงการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรมหลังห้องแถวไม่
เพื่อสร้างศูนย์ระชาชนกับพื้นที่บริการท่องเที่ยว
ที่ทำการชุมชนและสถานันทนาการ

โครงการพัฒนาอาคาร
ตามแนวทางการอนุรักษ์

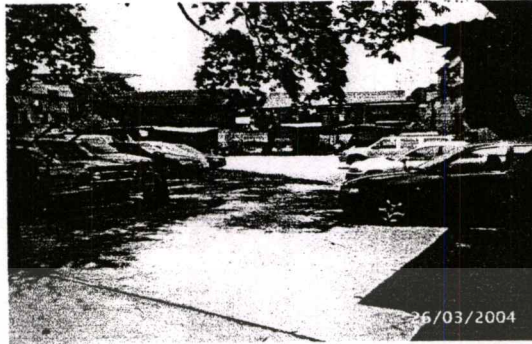
โครงการฟื้นฟูสภาพห้องแถวไม้

ผังเสนอแนะแนวทางการพัฒนามุมทิศใต้ชุมชนนางเล็ง

รูปที่ 5.30 ผังเสนอแนะแนวทางการพัฒนามุมทิศใต้ในชุมชนนางเล็ง

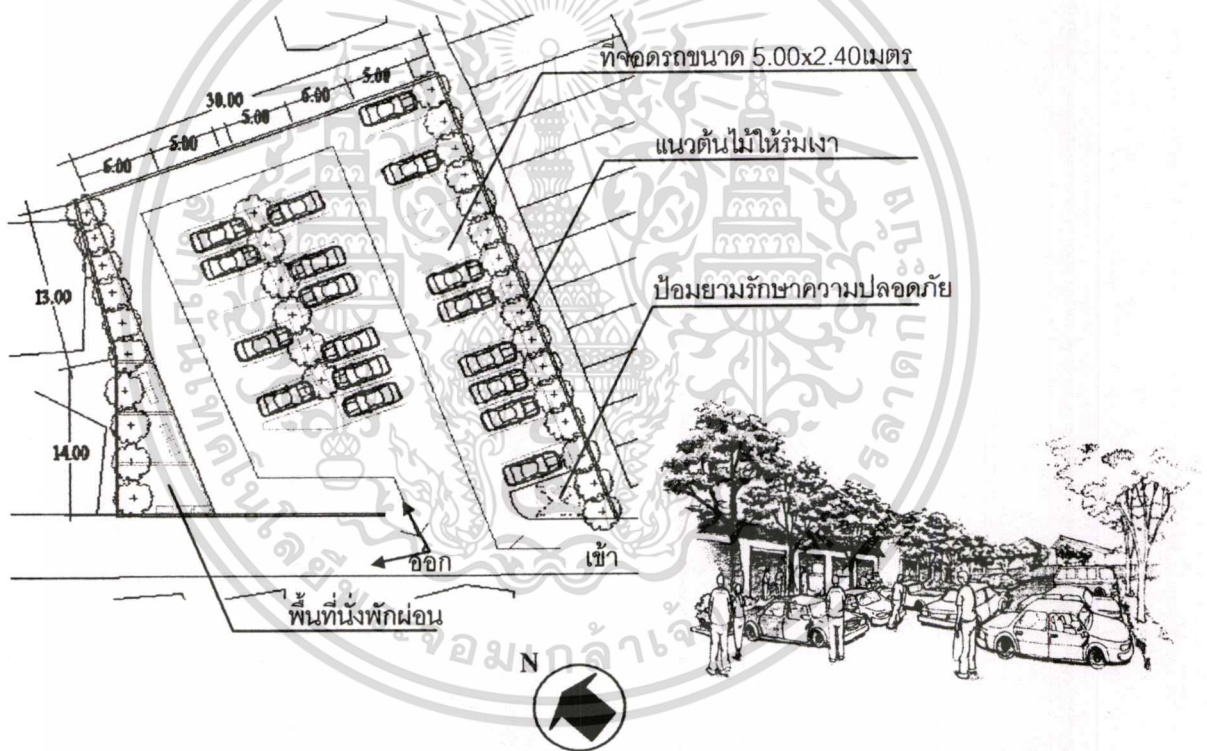
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามเผยแพร่เนื้อหาในเอกสารนี้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. โครงการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรม พื้นที่บริเวณตรอกนางเลิ้ง 2 เพื่อพัฒนาเป็นที่จอดรถสำหรับชุมชน

รูปสภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบัน เป็นอยู่จอดรถแท็กซี่และล้างอัดฉีดรถ เนื้อที่ประมาณ 900 ตารางเมตร

ผังที่จอดรถชุมชน

ทัศนียภาพที่จอดรถ

รูปที่ 5.31 แสดงการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรมบริเวณตรอกนางเลิ้ง 2 เป็นที่จอดรถสำหรับชุมชน

แนวทางการพัฒนา

- ปรับปรุงพื้นเดิมเป็นลานคอนกรีต
- ปลูกต้นไม้ที่มีกิ่งไม้เปราะหักง่ายเพื่อให้ร่มเงาและลดความร้อนจากลานคอนกรีต
- จัดการสัญจรภายในที่จอดรถ

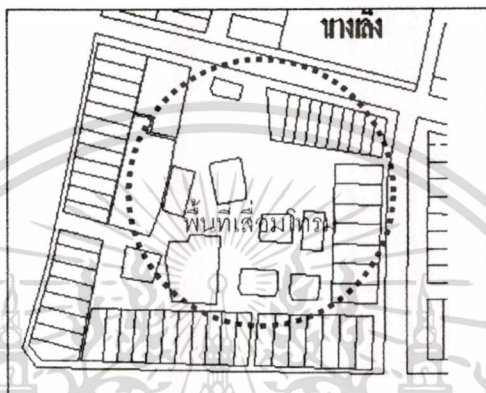
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่เผยแพร่ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น จัดให้มีพนักงานคอยอำนวยความสะดวกในการเข้าออกและจอดรถที่มีการนำไปใช้

- พื้นที่บางส่วนจัดให้เป็นพื้นที่พักผ่อนสำหรับชุมชน

2. โครงการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรมเพื่อสร้างศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ที่ทำการชุมชน และพื้นที่เพื่อการนันทนาการ

สภาพปัจจุบัน

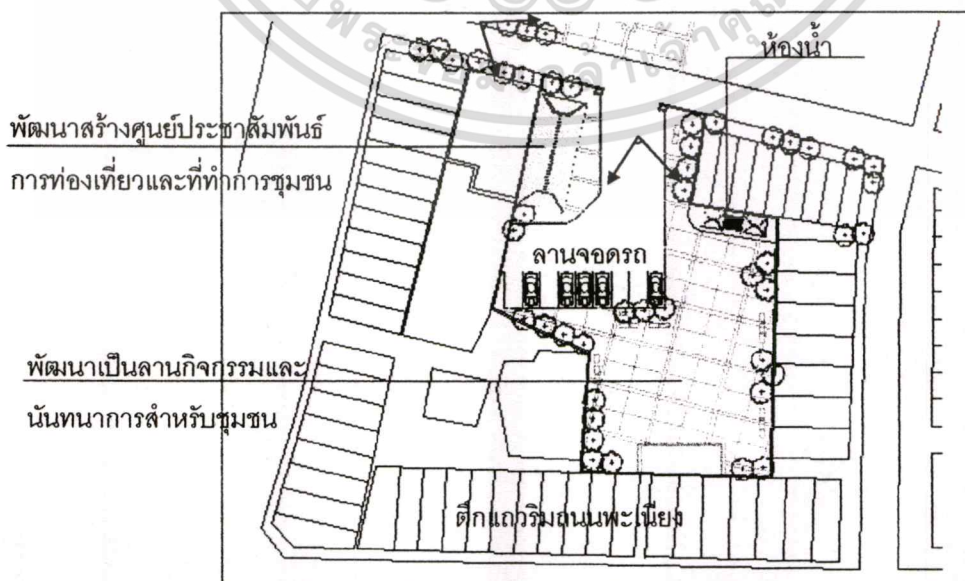
- เป็นพื้นที่ที่เคยเกิดเพลิงไหม้ เป็นพื้นที่บริเวณหลังห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง
ปัจจุบันเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมและมีอาคารชั่วคราวปลูกสร้างอยู่

ผังแสดงสภาพปัจจุบันของพื้นที่หลังห้องแถวไม้

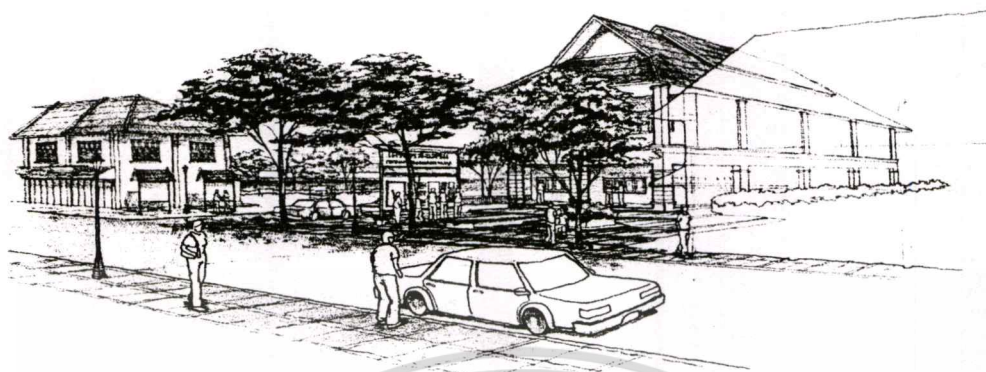
แนวทางในการพัฒนา

- ปรับปรุงพื้นที่เสื่อมโทรมปรับผิวพื้น ปูบล็อกคอนกรีต
- ลดพื้นที่แข็งโดยปลูกหญ้าและต้นไม้เพื่อให้ร่มเงา
- ปรับปรุงบริเวณให้มีที่นั่งพักผ่อนและลานออกกำลังกาย
- ก่อสร้างอาคารเพื่อทำเป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และที่ทำการชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น รูปที่ 5.32 แสดงผังแสดงพัฒนาด้านกิจกรรมนันทนาการและที่ทำการชุมชนนำไปใช้

ทัศนียภาพที่ทำการชุมชน

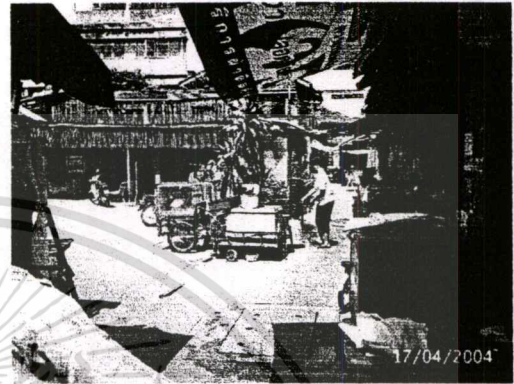
ทัศนียภาพลานกิจกรรมนันทนาการ

รูปที่ 5.33 แสดงทัศนียภาพการพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรม บริเวณหลังห้องแถวไม้เพื่อพัฒนาเป็น ศูนย์ประชาสัมพันธการท่องเที่ยว ที่ทำการชุมชน และพื้นที่เพื่อการนันทนาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. โครงการพัฒนาพื้นบริเวณลานด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง สภาพปัจจุบัน

เป็นพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมของชุมชนในวันสำคัญต่างๆ พื้นเป็นคอนกรีต สภาพโดยรวมทรุดโทรม และมีพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอกับจำนวนคนที่ร่วมกิจกรรม

รูปสภาพปัจจุบัน

แนวทางการพัฒนา

- ปรับปรุงลานคอนกรีตปูบล็อกคอนกรีต
- ลดพื้นที่แข็ง โดยการปลูกหญ้าและต้นไม้ให้ร่มเงา
- ปรับปรุงบริเวณลานให้มีที่นั่งพักผ่อน
- ย้ายกิจกรรมต่างๆ ไปใช้ลานนันทนาการที่จะพัฒนาขึ้นมาบริเวณหลังห้องแถวไม้
- ลานหน้าโรงหนังนางเลิ้งเสนอให้เป็นลานอเนกประสงค์สำหรับทำกิจกรรมที่ใช้พื้นที่น้อย เช่น เป็นพื้นที่จัดแสดงกิจกรรมของนักศึกษา หรือสำหรับจัดนิทรรศการกลางแจ้ง
- ติดตั้งอุปกรณ์ประดับถนน เช่น ป้ายบอกเรื่องราว ม้านั่งพักผ่อน ดั่งชยะและอุปกรณ์ให้แสงสว่าง

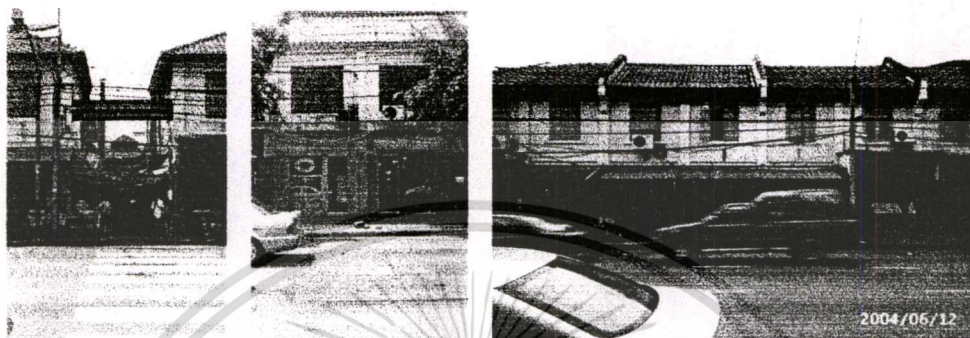

รูปที่ 5.34 แสดงทัศนียภาพลานด้านหน้าโรงหนังนางเลิ้ง(หลังปรับปรุง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณทางเข้าหลักของชุมชนและตลาดนางเลิ้ง สภาพปัจจุบัน

- จากการสำรวจทางเข้าหลักของชุมชนและตลาดนางเลิ้ง ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม และมีภาพลักษณ์ที่ไม่เชื่อเชิญให้มาเยี่ยมชมเยียนของบุคคลทั่วไป

รูปสภาพปัจจุบันของทางเข้าหลักชุมชนและตลาดนางเลิ้ง

แนวทางการพัฒนา

- พัฒนาภูมิทัศน์ด้านหน้าทางเข้าหลักของชุมชนและตลาดนางเลิ้ง ให้แสดงออกได้ถึง ความสำคัญและตำแหน่งที่ตั้ง ทางเข้าตลาดและชุมชน
- จัดระเบียบปรับปรุง องค์ประกอบด้านหน้าอาคารตามแนวทางการอนุรักษ์
- ปรับระบบสายสาธารณูปโภคลงดินหรือจัดรวมให้เป็นระเบียบ
- เพิ่มองค์ประกอบภูมิทัศน์

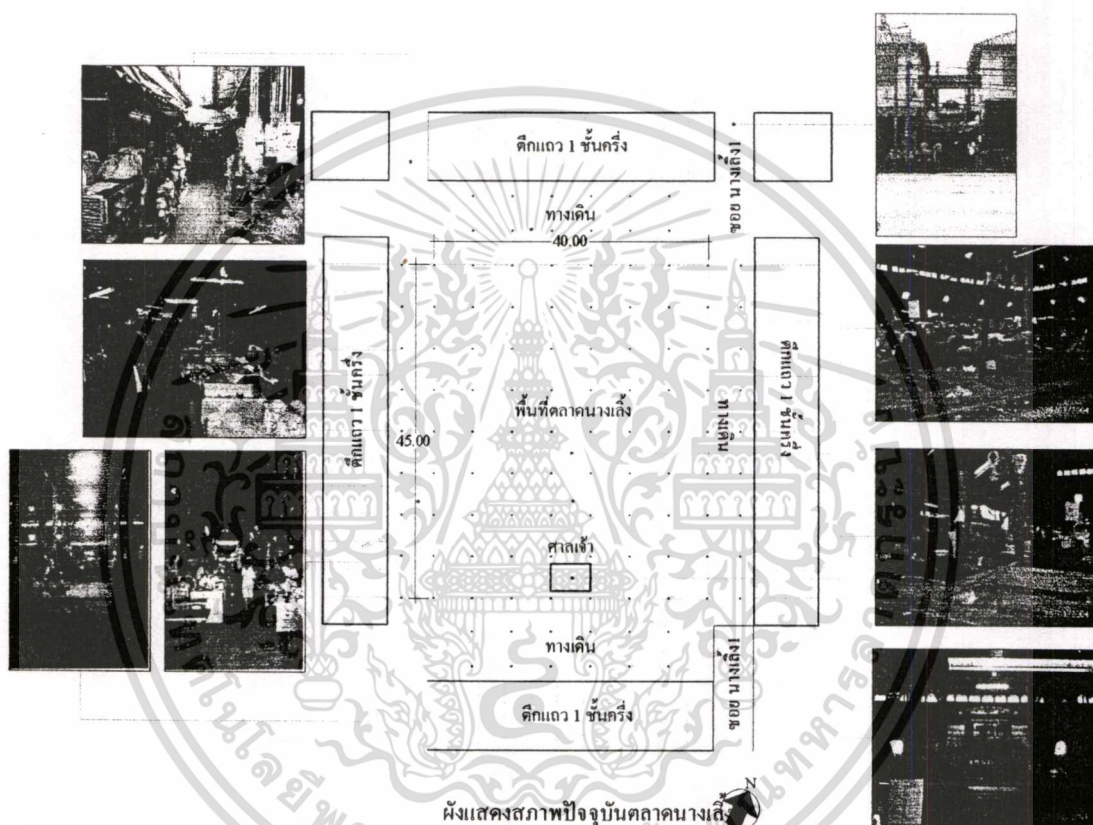

รูปที่ 5.36 แสดงทัศนียภาพแสดงการพัฒนาพื้นที่บริเวณทางเข้าหลักของชุมชนและตลาดนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. โครงการฟื้นฟูสภาพตลาดนางเลิ้ง (ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา) สภาพปัจจุบัน

- เป็นอาคารที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นอาคารในยุคแรกของนางเลิ้ง ซึ่งอายุกว่า 100 ปี เป็นอาคารเอนกหลังคาสูง ปัจจุบันเสื่อมสภาพลงตามกาลเวลา กิจกรรมค้าขายภายในตลาด ในปัจจุบันเริ่มลดน้อยลงเนื่องจาก ประชาชนไปใช้บริการที่ตลาดมหรานาค ปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐานของศาลเจ้านางเลิ้ง ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวชุมชนมานาน

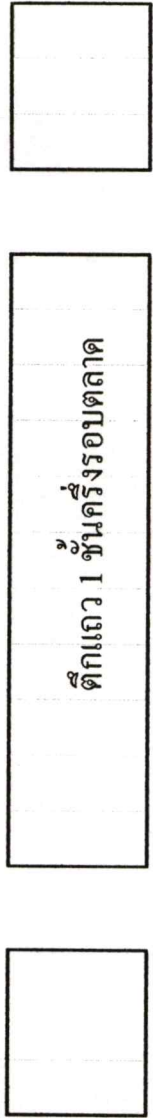

รูปที่ 5.38 แสดงสภาพปัจจุบันภายในตลาดนางเลิ้ง

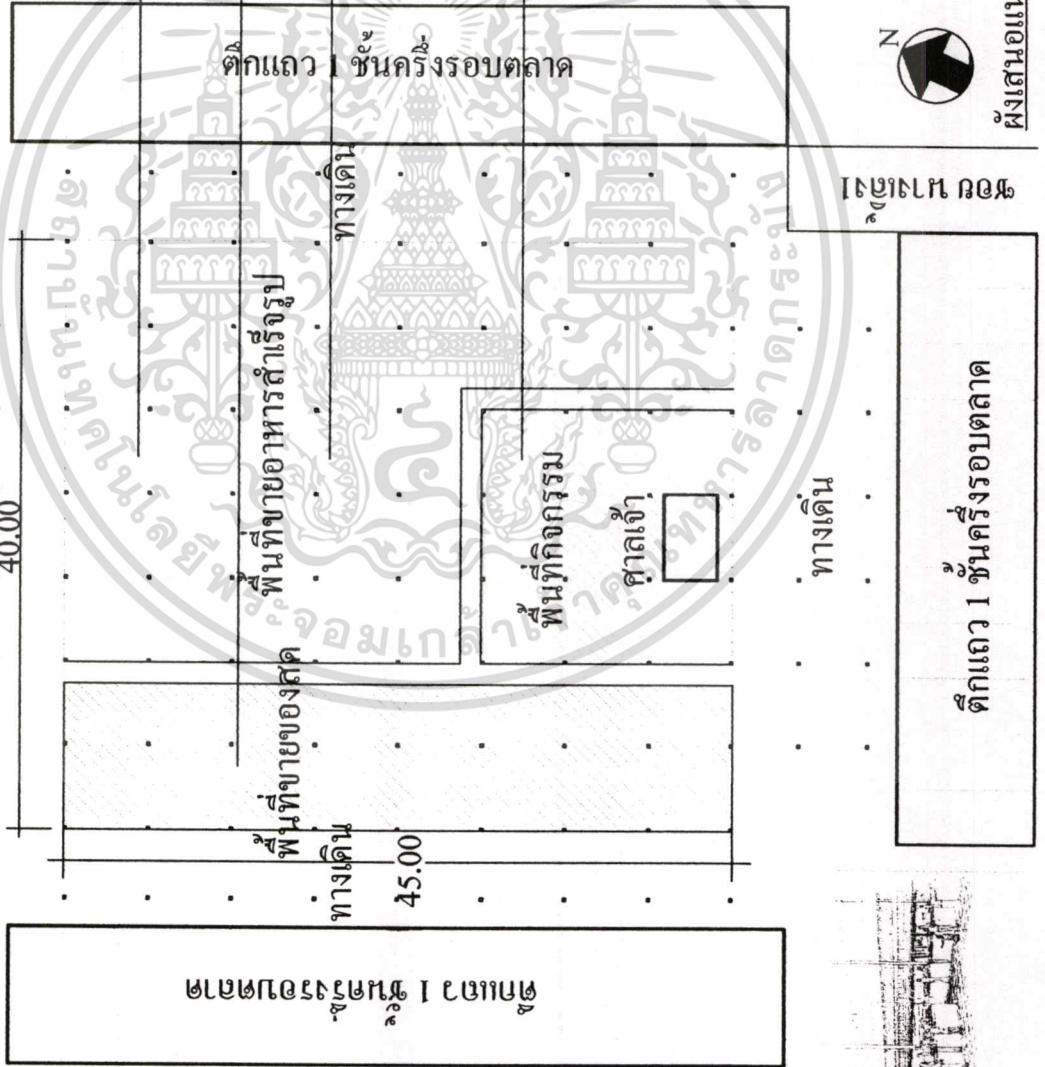
แนวทางการพัฒนา

- ใช้วิธีการฟื้นฟูสภาพอาคารตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
- จัดระเบียบและแบ่งพื้นที่กิจกรรมภายในให้ชัดเจน
- ปรับปรุงเรื่องความสะดวกและระบบระบายน้ำ
- ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น จัดกิจกรรมเชิญชิมอาหารที่มีชื่อเสียงของนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตึกแถว 1 ชั้นครึ่งรอบตลาด

๒๕๒๒๐๕๒๕๓๕ | ๒๕๒๒๒๕

ตึกแถว 1 ชั้นครึ่งรอบตลาด

ทางเดิน

พื้นที่ขายอาหารสำเร็จรูป

พื้นที่ขายของสด

พื้นที่กิจกรรม

ตลาดเจ้า

ทางเดิน

ตึกแถว 1 ชั้นครึ่งรอบตลาด

1.5 ชั้น ๒๕๒๒

ทัศนียภาพพื้นที่ขายอาหารสำเร็จรูปในตลาด(หลังพัฒนา)

ทำการย้ายร้านขายอาหารสำเร็จรูปบริเวณทางเดิน

เข้ามาในพื้นที่ขายในตลาด

ลดพื้นที่ขายของสดลงเนื่องจากปัจจุบัน

มีจำนวนร้านน้อยลง

พื้นที่สภาพตลาด

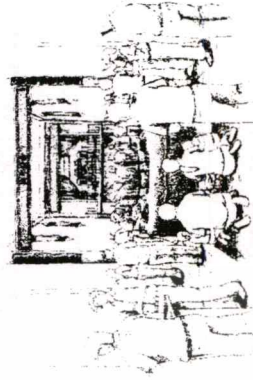
โดยคงรูปแบบตลาดไปโดยกรรมเดิมไว้

พัฒนาพื้นที่ภายในตลาดจัดระเบียบพื้นที่ขายของ

ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

ปรับปรุงพื้นที่หน้าศาลเจ้าบางส่วน

ให้เป็นพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมประจำปีของศาลเจ้า

ทัศนียภาพศาลเจ้าบางส่วน(หลังพัฒนา)

ผังเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภายในตลาดนางเลิ้ง

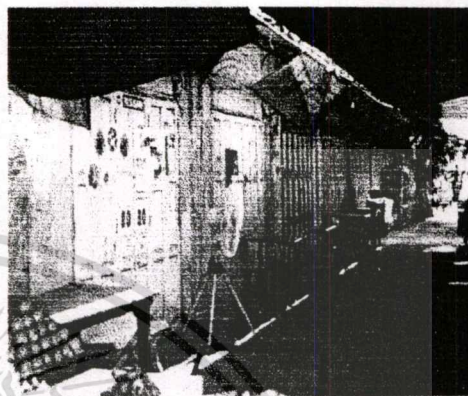
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่น
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทัศนียภาพพื้นที่ขายในตลาด(หลังพัฒนา)

รูปที่ 5.39 รูปแสดงแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภายในตลาดนางเลิ้ง

6. โครงการพัฒนาพื้นที่ขายของด้านหน้าอาคาร สภาพปัจจุบัน

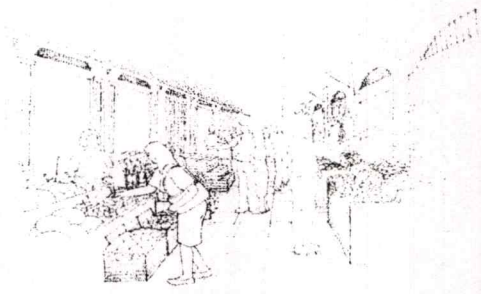
- บริเวณทางเดินหน้าอาคารมีการค้าขายอาหาร ซึ่งเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงของชุมชนนางเลิ้ง แต่ขาดความเป็นระเบียบไม่เรียบร้อยทำให้เสียจินตภาพของพื้นที่

รูปการตั้งแผงขายของริมทางเท้าและหน้าอาคาร

แนวทางการพัฒนา

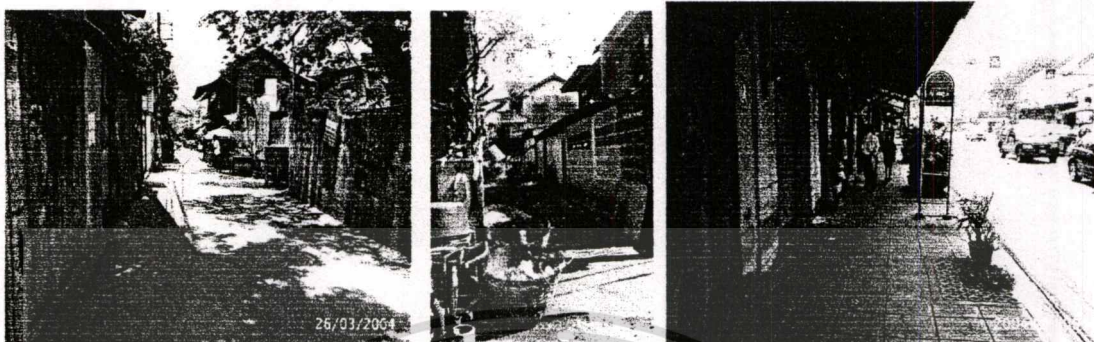
- พัฒนาระบบทางเดินเท้า ปูบล็อกคอนกรีต
- อนุญาตให้มีการจัดพื้นที่จัดวางโต๊ะรับประทานอาหารในส่วนทางเดินหน้าอาคารได้ เนื่องจากมีความจำเป็นในการใช้พื้นที่ภายในอาคารตึกแถวมีพื้นที่จำกัด และการจัดวางพื้นที่ขายอาหารยังช่วยในการสร้างบรรยากาศที่มีชีวิตชีวาแต่จะต้องควบคุมเรื่องความเป็นระเบียบของพื้นที่และมีขอบเขตที่ชัดเจน
- กำหนดกำหนดให้ใช้ผ้าใบสีเดียวกันและการติดตั้งต้องเว้นระยะห่างให้ลมสามารถผ่านได้
- เพิ่มองค์ประกอบด้านภูมิทัศน์ เช่น ถังขยะ ป้ายข้อมูล ป้ายบอกทางให้มีรูปแบบและสีที่กลมกลืนกับสภาพโดยรวมของชุมชน
- บริเวณที่มีการขายอาหารปิดกั้นทางเดินเสนอให้ย้ายกิจกรรมขายอาหารไปไว้ในตลาดหลังมีการพัฒนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 5.40 แสดงทัศนียภาพการพัฒนาพื้นที่ขายของด้านหน้าอาคาร
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น ยกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. โครงการพัฒนาทางเดินเท้าในชุมชน สภาพปัจจุบัน

- สภาพโดยรวมของทางเดินเท้าในพื้นที่ มีสภาพทรุดโทรม ขาดการดูแลรักษา

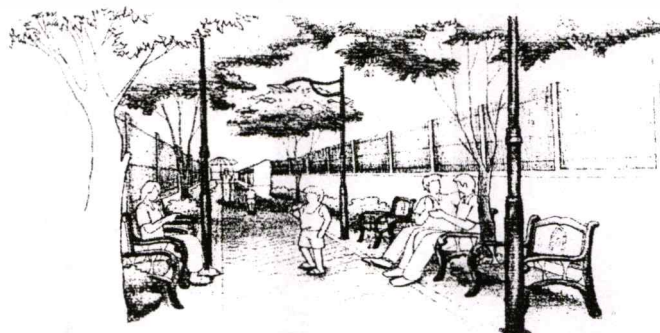
รูปสภาพทางเดินเท้าในชุมชน

แนวทางการพัฒนา

- พัฒนาทางเท้าปูบล็อกคอนกรีตบริเวณทางเดินเท้า
- ปลุกหญ้าลดความแข็งและต้นไม้ให้ร่มเงา
- เพิ่มองค์ประกอบภูมิทัศน์ เช่น ถังขยะ ป้ายบอกทาง และสถานที่เก้าอี้นั่งพักผ่อน

และอุปกรณ์ให้แสงสว่าง

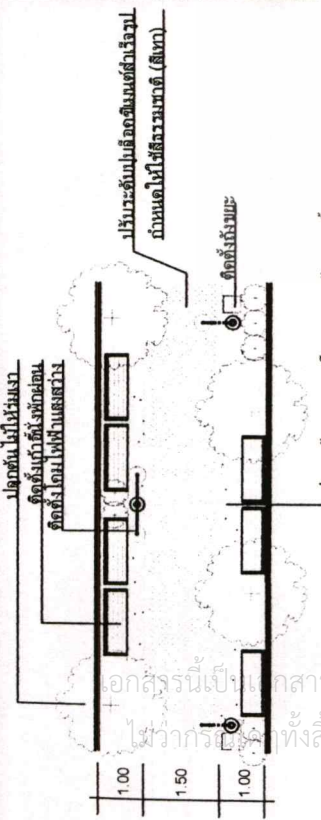
- ปรับปรุงระบบระบายน้ำถนน

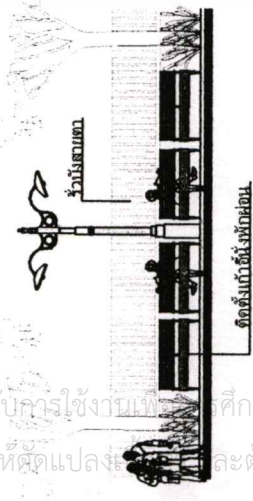
ทัศนียภาพแสดงการพัฒนาทางเดินเท้าในชุมชนนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

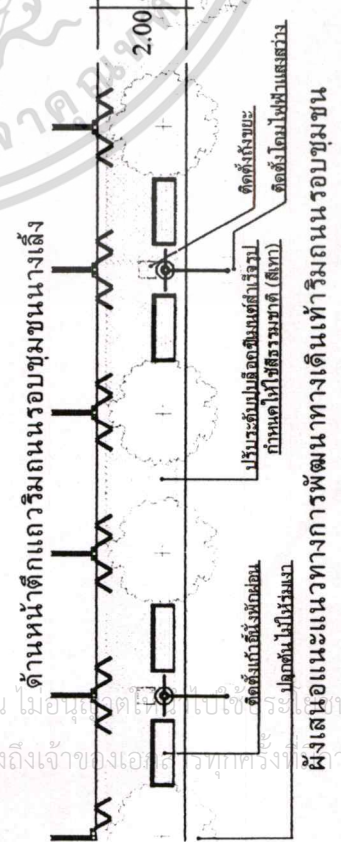
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น รูปที่ 5.41 แสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเดินเท้าเพื่อการพักผ่อนที่มีการนำไปใช้

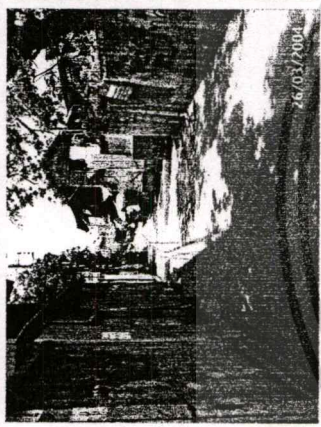
ผังเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทางเดินเท้าในชุมชน

รูปด้านทางเดินเท้า(หลังพัฒนา)

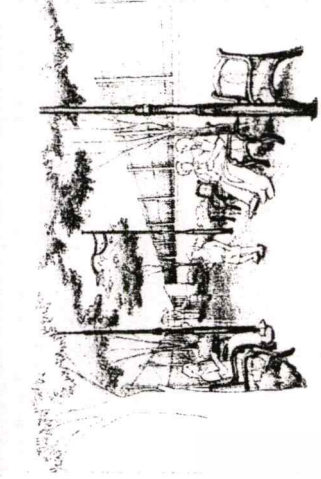
ผังเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทางเดินเท้าบริเวณถนนรอบชุมชน

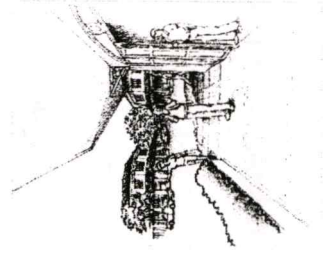
สภาพทางเดินเท้าปัจจุบัน

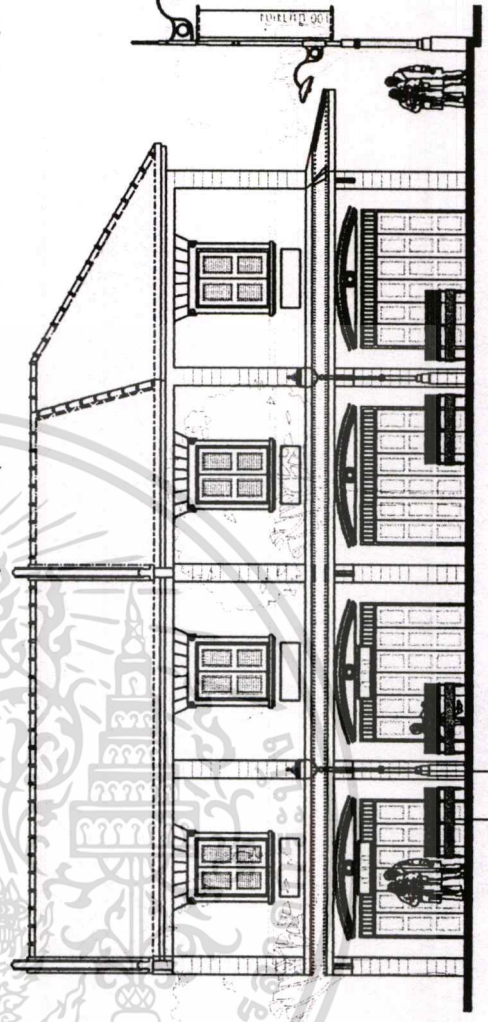
สภาพทางเดินเท้าหน้าตึกแถวริมถนนรอบชุมชนปัจจุบัน

ทัศนียภาพทางเดินเท้า(หลังพัฒนา)

ทัศนียภาพทางเดินเท้า(หลังพัฒนา)

รูปด้านทางเดินเท้าด้านหน้าตึกแถวริมถนนรอบชุมชน(หลังพัฒนา)

รูปที่ 5.42 รูปแสดงแนวทางการพัฒนาทางเดินเท้าด้านหน้าอาคารและทางเท้าในชุมชน

8. รูปแบบของสิ่งประกอบบริเวณในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้ง

8.1 ป้าย

เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการให้ข้อมูลอีกระดับหนึ่งแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ จึงเสนอให้ติดตั้งป้ายแสดงข้อมูลต่างๆของสถานที่สำคัญในแต่ละแห่ง โดยกำหนดให้ป้ายที่ให้ข้อมูลนั้นควรมี หัวข้อและรายละเอียดดังนี้

- ชื่อสถานที่
- ประวัติและความสำคัญของสถานที่
- รูปแบบสถาปัตยกรรม
- แผนที่บริเวณพื้นที่ชุมชนนางเลิ้งและแสดงตำแหน่งที่ให้ข้อมูล

โดยกำหนดให้ใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

8.2 ม้านั่ง

- เสนอให้ใช้วัสดุที่มีความแข็งแรงทนทาน
- จัดให้มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ
- เสนอรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

8.3 ไฟฟ้าแสงสว่าง

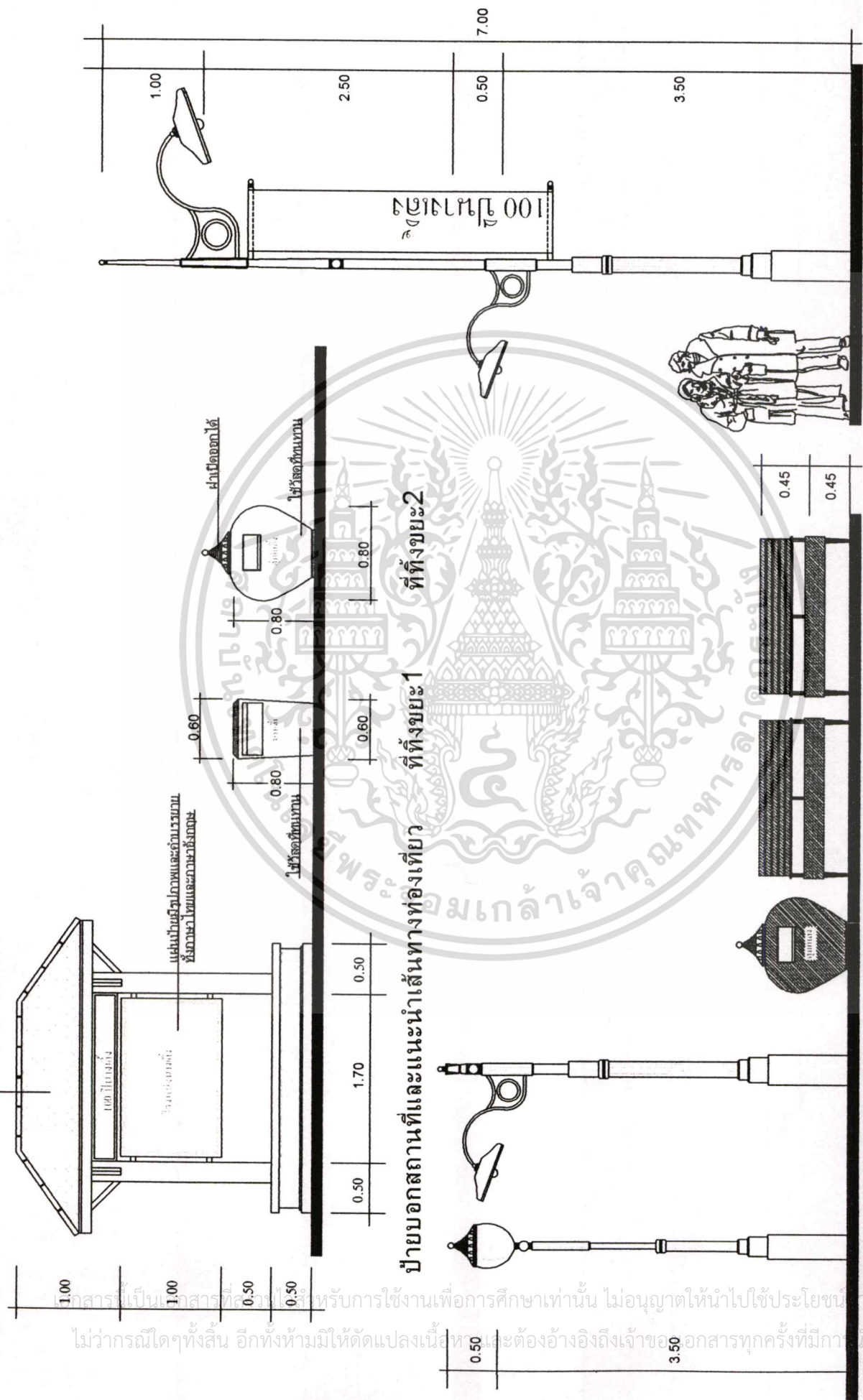
ไฟฟ้านอกจากจะทำหน้าที่ให้แสงสว่างแล้วยังเป็นส่วนประกอบทางภูมิทัศน์ที่ช่วยส่งเสริมความสวยงามของพื้นที่ แต่จะต้องคำนึงถึงรูปลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้วย

8.4 ถังขยะ

ถังขยะเป็นสิ่งหนึ่งในส่วนประกอบทางภูมิทัศน์ของพื้นที่ที่จำเป็นต้องมี โดยคำนึงถึงรูปและลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

หมวกทรงแบบเดียวกับอาคารชัตเตอร์

แผ่นปาดบริเวณขอบและส่วนรวม
ซึ่งทาบเข้าขอบและทาบข้างถึงจุด

ป้ายบอกสถานที่และแนะนำเส้นทางท่องเที่ยว ที่ตั้งขยะ 1 ที่ตั้งขยะ 2

แบบที่ 1

แบบที่ 2

แก๊สตาม : ใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทาน

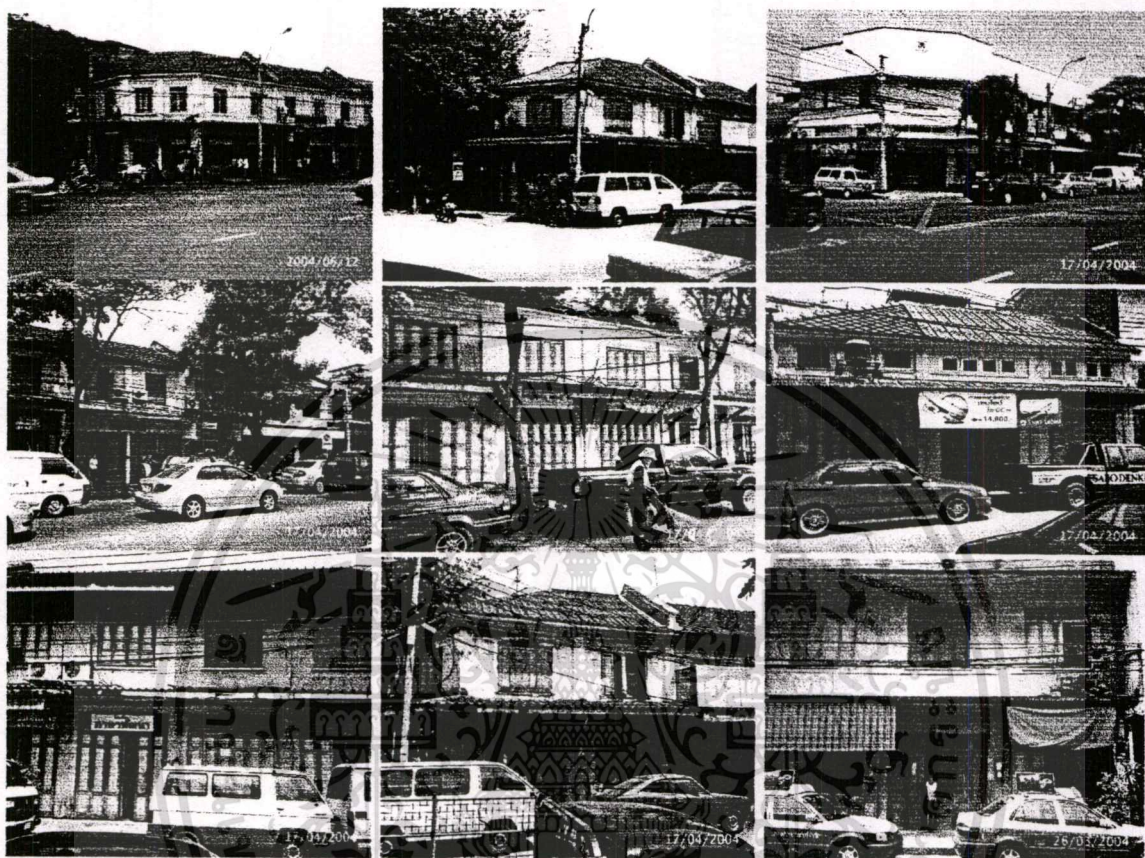
เสาไฟฟ้าให้แสงสว่างถนน

เสาไฟฟ้าให้แสงสว่างทางเดินเท้า

รูปที่ 5.43 เสนอรูปแบบปลิงประกอบบริเวณในชุมชนนางเลิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกา้นำไปใช้

9. โครงการพัฒนาภูมิทัศน์และบูรณะ ตึกแถวในชุมชนนางเลิ้ง (ตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา)

รูปที่ 5.44 แสดงรูปด้านหน้าตึกแถวในชุมชนนางเลิ้ง

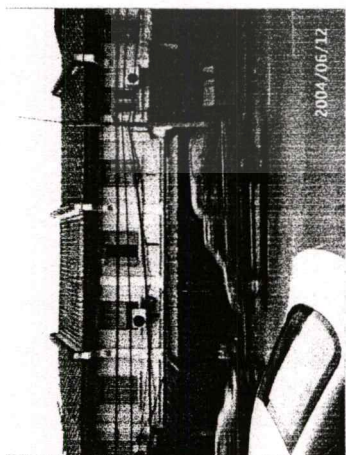
สภาพปัจจุบัน

- อาคารตึกแถวในชุมชนนางเลิ้งเป็นอาคารตึกแถวในรุ่นแรกๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีรูปแบบที่งดงามและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการหรือกฎหมายในการควบคุม-อนุรักษ์อาคารดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาการดัดแปลงการใช้งานและเปลี่ยนรูปแบบอาคาร รวมถึงการทำลายและรื้อถอนอาคารด้วย ทั้งการทรุดโทรมจากกาลเวลารวมถึงการปลูกต้นไม้และสร้างระบบสาธารณูปโภค ที่บดบังภูมิทัศน์ของอาคารทางประวัติศาสตร์

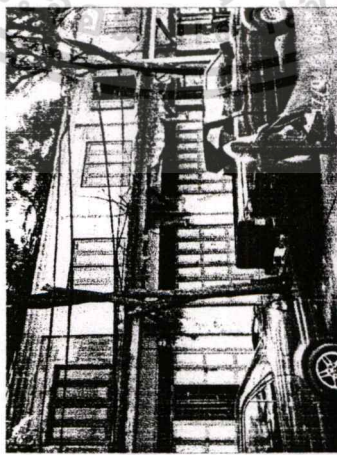
แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์

- ขอนำเสนอให้ทำการคืนรูปโฉมเดิมให้กับอาคารตึกแถวและทำความสะอาด ตกแต่ง-ซ่อมแซม ทาสีใหม่ โดยการใช้โทนสีเดิมของอาคารและควบคุมสีให้กลมกลืนกันทั้งแนวดอน โดยดำเนินการพร้อมกับแนวทางการอนุรักษ์และการควบคุมป้ายอาคารและสายระบบ

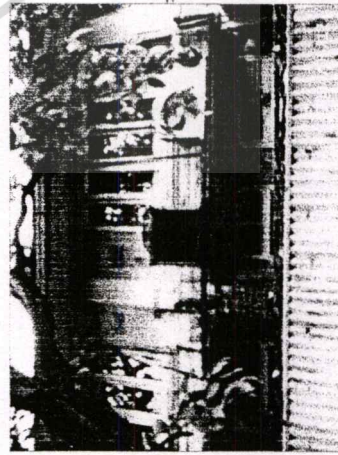
สาธารณูปโภคลงดินเพื่อมิให้บดบังทัศนียภาพของอาคารนั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

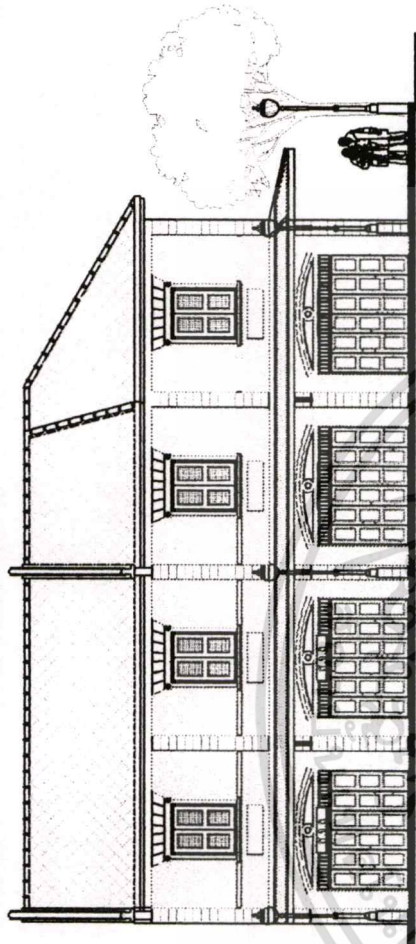
สภาพอาคารตึกแถววิมณนนครสวรรค์(ก่อนปรับปรุง)

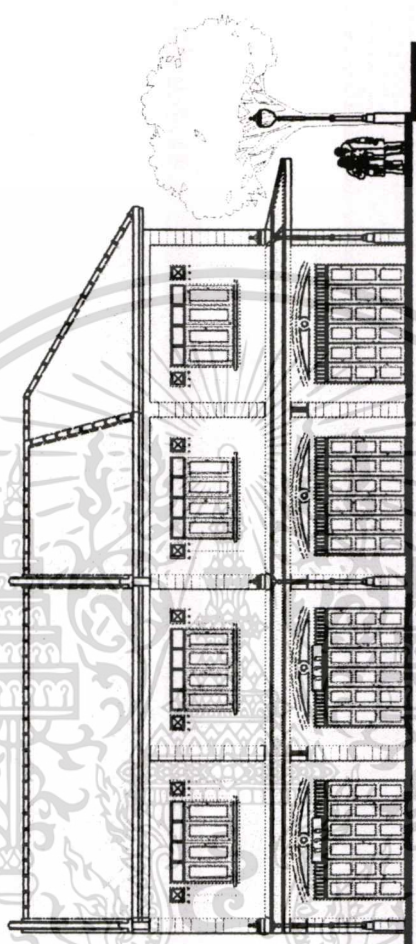
สภาพอาคารตึกแถววิมณนพะเยียง(ก่อนปรับปรุง)

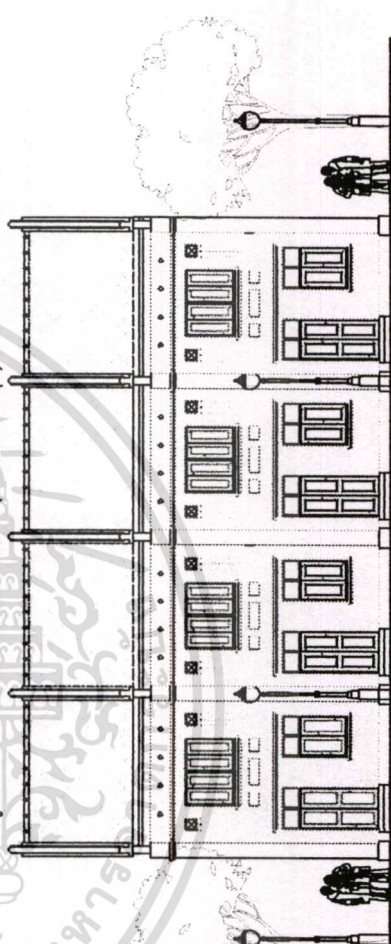
สภาพอาคารตึกแถวณนศกมิตรด่านใน(ก่อนปรับปรุง)

รูปด้านหน้าตึกแถวณนนครสวรรค์(หลังปรับปรุง)

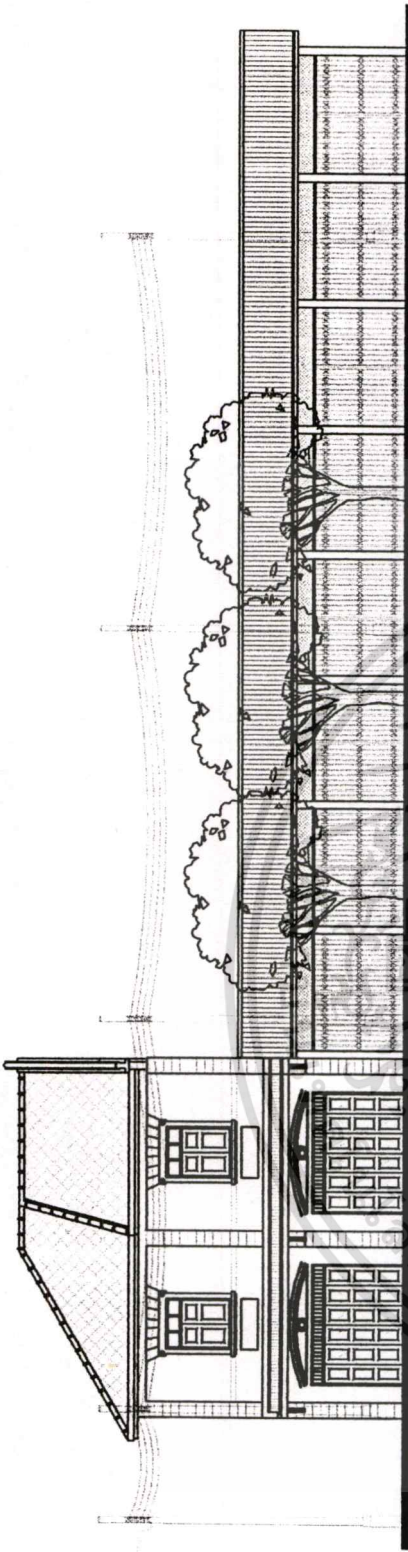
รูปด้านหน้าตึกแถวณนพะเยียง(หลังปรับปรุง)

รูปด้านหน้าตึกแถวณนศกมิตรด่านใน(หลังปรับปรุง)

รูปที่ 5.45 รูปด้านแสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าตึกแถว

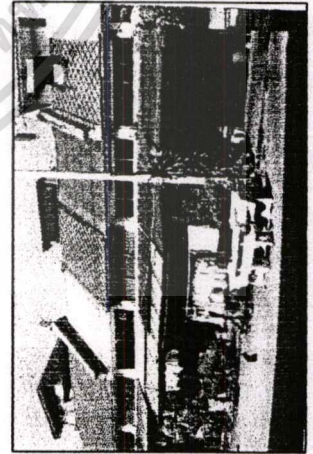
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

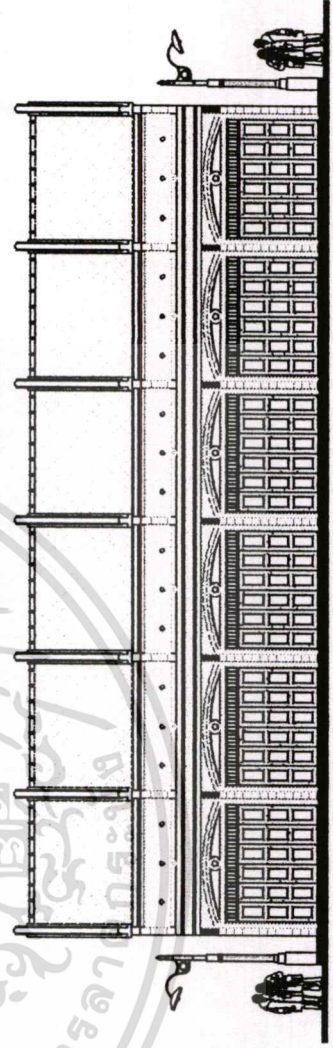
สถาปัตยกรรมห้องแถวไม้ (ก่อนปรับปรุง)

รูปด้านหน้าห้องแถวไม้ (หลังปรับปรุง)

สถาปัตยกรรมตึกแถว1 ชั้นครึ่ง (ก่อนปรับปรุง)

รูปด้านหน้าตึกแถว1 ชั้นครึ่ง (หลังปรับปรุง)

รูปที่ 5.46 รูปด้านแสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้านหน้าตึกแถว

เอกสาร
ไม่

หากมีการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ที่มีตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

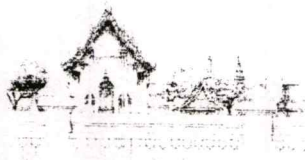
10. นำเสนอเส้นทางเดินเที่ยวในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้ง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนนางเลิ้งแบบเดินเท้า เนื่องจากเป็นการสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและมีความเหมาะสมกับพื้นที่ในชุมชนนางเลิ้ง จึงได้ทำการนำเสนอเส้นทางเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมในพื้นที่ ระยะทางโดยรอบ ประมาณ 1.5 กิโลเมตร ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ต่อ 1 TIP โดยสามารถแบ่งเป็น 2 TIP ต่อ 1 วัน ไว้ดังนี้

1. เริ่มต้นเดินเที่ยวโดยการรับข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
2. เริ่มเดินชมความงามของโรงพยาบาลนางเลิ้งซึ่งเป็นโรงหนังไม้ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย และชมส่วนจัดแสดงภายในโรงพยาบาล เป็นแห่งแรก
3. จากนั้นเดินทางต่อเพื่อชม ความงามของสถาปัตยกรรมตึกแถวเก่าแก่ในชุมชนนางเลิ้งโดยเริ่มตั้งแต่ ตึกแถวชั้นครึ่งที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้านข้างตลาดนางเลิ้ง และवेशิมกาแฟโบราณ ที่ขึ้นชื่อของนางเลิ้ง ประมาณ 15 นาทีจึงเดินทางต่อ
4. เดินชมสถาปัตยกรรม หอแงไม้ชั้นเดียว ที่เคยเป็นที่อาศัยของ พระเอกตลอดกาล มิตร ชัยบัญชา ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้งตั้งแต่เด็ก
5. ชมความงามของวัดสุนทรธรรมทาน ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ในย่านนางเลิ้ง และยังเป็นสถานที่ ที่เก็บอัฐิของ มิตร ชัยบัญชา ด้วย แวะไหว้พระและนั่งพักเพื่อเตรียมเดินชมสถาปัตยกรรมต่อ
6. เดินชมสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถว สมัยรัชกาลที่ 5-7 เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ซึ่งตลอดทางเดินมีของขายทั้งอาหารคาวหวาน ให้แวะชิม
7. เดินชมตลาดนางเลิ้ง ซึ่งเป็นตลาดที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของเมืองไทย แวะพักรับประทานอาหารกลางวัน ชิมอาหารอร่อยจากร้านค้าเก่าแก่และมีชื่อเสียงของนางเลิ้งจับจ่ายสินค้า ทั้งอาหารคาวหวานและของฝาก จากนั้นชมและกราบไหว้ศาลเจ้านางเลิ้งซึ่งเป็นศาลเจ้าที่มีความสำคัญในด้านจิตใจของคนในชุมชน
8. หลังจากจับจ่ายและแวะชมและบูชาศาลเจ้านางเลิ้งเสร็จแล้ว ก็เดินทางเข้าสู่ศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอีกครั้งเพื่อพักผ่อนหรือสอบถามข้อมูลและข้อสงสัยทางด้านต่างๆ อีกครั้ง เป็นอันสิ้นสุดการเดินทางเดินเที่ยวโดยการเดินเท้า ใน 1TIP ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร

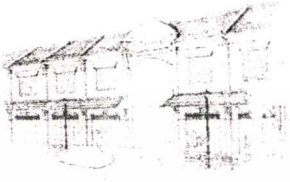
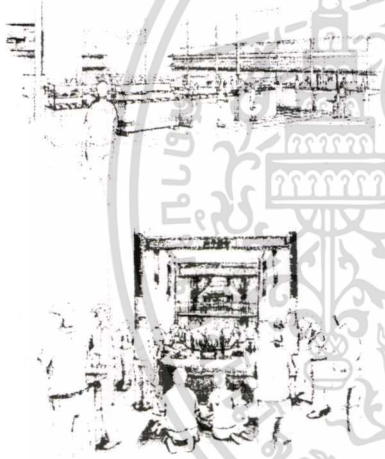

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.3 แสดงกำหนดการในการเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้ง

สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรม	เวลา/รอบ/นาที	
		รอบเช้า	รอบบ่าย
1. ศูนย์ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว 	เริ่มต้นเดินเที่ยวโดยการรับข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	10.00 น.	14.00 น.
2. โรงหนังนางเลิ้ง 	เริ่มเดินชมความงามของโรงภาพยนตร์นางเลิ้งซึ่งเป็นโรงหนังไม้ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย และชมส่วนจัดแสดงภายในโรงภาพยนตร์ เป็นแห่งแรก	10.10 น.	14.10 น.
3. ตึกแถวเก่าชั้นครึ่ง สมัยรัชกาลที่ 5 	จากนั้นเดินทางต่อเพื่อชม ความงามของสถาปัตยกรรมตึกแถวเก่าแก่ในชุมชนนางเลิ้งโดยเริ่มตั้งแต่ ตึกแถวชั้นครึ่งที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้านข้างตลาดนางเลิ้งและวะชิมกาแพโบราณ ที่ขึ้นชื่อของนางเลิ้ง ประมาณ 15 นาทีจึงเดินทางต่อ	10.30 น.	14.30 น.
4. ห้องแถวไม้ริมถนนพะเนียง 	เดินชมสถาปัตยกรรม ห้องแถวไม้ชั้นเดียวที่เคยเป็นที่อาศัยของ พระเอกตลอดกาล มิตรชัยบัญชา ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในชุมชนนางเลิ้งตั้งแต่เด็ก	10.45 น.	14.45 น.
5. วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค) 	ชมความงามของวัดสุนทรธรรมทาน ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ในย่านนางเลิ้ง และยังเป็นสถานที่ ที่เก็บอัฐิของ มิตร ชัยบัญชา ด้วย วะไหว้พระและนั่งพักเพื่อเตรียมเดินชมสถาปัตยกรรมต่อ	11.00 น.	15.00 น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรม	เวลา/รอบ/นาที	
		รอบเช้า	รอบบ่าย
6. ตึกแถวเก่าสมัย รัชกาลที่ 5-7 	เดินชมสถาปัตยกรรมประเภทตึกแถว สมัยรัชกาลที่ 5-7 เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ซึ่งตลอดทางเดินมีของขายทั้งอาหารคาวหวาน ให้แวะชิม	11.20 น.	15.20 น.
7. ตลาดและศาลเจ้านางเลิ้ง 	เดินชมตลาดนางเลิ้ง ซึ่งเป็นตลาดที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของเมืองไทย แวะพักรับประทานอาหารกลางวัน ชิมอาหารอร่อยจากร้านค้าเก่าแก่และมีชื่อเสียงของนางเลิ้งจับจ่ายสินค้าทั้งอาหารคาวหวานและของฝาก จากนั้นชมและกราบไหว้ศาลเจ้านางเลิ้งซึ่งเป็นศาลเจ้าที่มีความสำคัญในด้านจิตใจของคนในชุมชน	11.40 น.	15.40 น.
8. ลานกิจกรรมนันทนาการ 	หลังจากจับจ่ายและแวะชมและบูชาศาลเจ้านางเลิ้งเสร็จแล้ว ก็เดินทางเข้าสู่ศูนย์ประชา สัมพันธกิจการท่องเที่ยวอีกครั้งเพื่อพักผ่อนหรือสอบถามข้อมูลและข้อสงสัยทางด้านต่างๆ อีกครั้ง เป็นอันสิ้นสุดการเดินทางโดยการเดินเท้า ใน 1TIP ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร	12.00 น.	16.00 น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
เวลารวมประมาณ 2 ชั่วโมง
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีความนำไปใช้
120 นาที

5.3.1.3 ข้อเสนอแนะการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การสร้างแรงจูงใจและแหล่งเงินทุน ในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

1. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

สิ่งสำคัญในการนำแผนไปสู่แผนการปฏิบัติ คือ การยอมรับจากคนทุกฝ่าย โดยเฉพาะจากชุมชนเอง เนื่องจากในการดำเนินการจะต้องทำงานร่วมกัน เจ้าของที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับชุมชนในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในการแก้ปัญหา และให้การสนับสนุนบทบาทของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง การส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเป็นหลัก เช่นเปิดโอกาสให้มีการบริหารจัดการกันเอง อย่างไรก็ตามในการดำเนินการอนุรักษ์จะต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยละเอียดเสียก่อน

2. การสร้างแรงจูงใจ

ในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนควรมีพื้นฐานมาจากจิตสำนึกของคนในชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้น เป็นอันดับแรก ในการเปลี่ยนแปลงอาคารควรคำนึงถึงวิธีสร้างแรงจูงใจด้วย ไม่ควรใช้การควบคุมบังคับทางกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างให้เกิดทางเลือกแก่เจ้าของอาคาร เช่น การปรับระบบค่าเช่าอาคาร การลดหย่อนภาษี เป็นต้น

นอกจากนี้ทางเจ้าของอาคาร และที่ดิน (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) ควรมีการให้หลักประกันความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแก่ชุมชน เช่น การแก้ไขระบบสัญญาเช่าอาคารและให้มีหลักเกณฑ์การขึ้นค่าเช่าและการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่แน่นอน เพื่อให้ผู้เช่าหรือคนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตน

3. ทุนในการพัฒนา

ในการอนุรักษ์และพัฒนา พื้นที่ที่ศึกษานั้น มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทุนในการอนุรักษ์และพัฒนาพอสมควร เนื่องจากมีการปรับปรุงอาคารสถานที่หลายแห่ง และยังมี การก่อสร้างอาคารใหม่ รวมถึงทุนในการดำเนินการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์พื้นที่ด้วย

รูปแบบแหล่งเงินทุนที่สามารถเกิดขึ้นได้ มีทั้งหมด 5 ลักษณะได้แก่

3.1 จากเงินทุนของเจ้าของพื้นที่และอาคาร คือ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

3.2 จากภาษีของเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

3.3 จากการระดมทุนจากคนในพื้นที่

3.4 จากงบประมาณสนับสนุน ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- จากงบประมาณแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- จากงบประมาณรายปีของหน่วยงานกรุงเทพมหานคร
- จากงบประมาณกองทุนฟื้นฟูเกาะรัตนโกสินทร์และพื้นที่

ต่อเนื่อง

3.5 จากโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Overseas Cooperation Fund – OECF)

เนื่องจากแหล่งที่มาของเงินทุนดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา พื้นที่ที่ศึกษาให้สำเร็จตามแนวนโยบายและแผนโครงการต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตามในการระดมทุนพัฒนานั้น ควรจะดำเนินการในรูปแบบผสมผสานระหว่างเจ้าของพื้นที่ คนในพื้นที่และหน่วยงานท้องถิ่นเสียก่อน กล่าวคือ ควรจะใช้เงินทุนจากเจ้าของพื้นที่ เงินภาษีจากเขตป้อมปราบฯ และจากการระดมทุนจากคนในพื้นที่ ซึ่งมาจากการเรียรายเสียก่อน ถ้าเกิดปัญหาเงินทุนไม่พอจึงค่อยดำเนินการของจากงบประมาณสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรุงเทพมหานคร ส่วนการขอความช่วยเหลือจากโครงการกู้ยืมเพื่อพัฒนาให้เสนอเป็นมาตรการขั้นสุดท้าย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัย เกี่ยวกับทัศนคติของชุมชนต่อแผนการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนนางเลิ้ง
2. ควรทำวิจัย เพื่อหารูปแบบอาคาร ในการก่อสร้างอาคารใหม่รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของอาคาร ทั้งนี้ควรให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมชุมชน

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. มปป. จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์. คณะกรรมการจัดงาน
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมโภชกรุง
รัตนโกสินทร์ 200 ปี.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. 2527. ประวัติวัดสำคัญทางพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา

ฐิติวุฒิชัย สวัสดิ์อารี. 2543. "การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางอนุรักษ์ชุมชนเก่าหัวหิน."
วิทยานิพนธ์ สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เดชา บุญค้ำ และคณะ. 2531. คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ :
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธูป เขมสิริ. ไม่มีปีที่พิมพ์. ประวัติวัดสุนทรธรรมทานกับพระราชธรรมวิจารณ์ (ธูป เขมสิริ).
กรุงเทพฯ : ห.จ.ก.บางกอกลิ้นจี่.

ธิป ศรีสกุลไชยรักษ์. 2543. "การอนุรักษ์ย่านบางรักเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม."
วิทยานิพนธ์ สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพชู ทับทอง. 2540. "หนังสือภาพถ่ายประวัติศาสตร์ กรุงเทพฯ ย้อนยุค" วัชรินทร์การพิมพ์
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2532. "เอกสารประกอบการสอนเรื่อง การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน
ชั้นพื้นฐาน." ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสงค์ เขียมอนันต์. 2542. "แนวทางการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม." เอกสาร
ประกอบการประชุม เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรมในเขตเมืองในประเทศไทย.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประสงค์ เขียมอนันต์. 2543. "เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง โครงการ
กรุงรัตนโกสินทร์."

ปราณี กล้าส้ม. 2545. ย่านเก่า ในกรุงเทพฯ. ด้านสถาปัตยกรรม.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2542. "เอกสารประกอบการสอนเรื่อง การพัฒนาที่อยู่อาศัย."

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาชุมชนเมือง, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. 2543.

เอกสารประกอบการนำเสนอผลการศึกษา "ชุมชนนางเลิ้ง" โครงการวิจัยและปฏิบัติ
การพัฒนาชุมชนแออัดและองค์กรชุมชนแออัดในเมือง ระยะที่ 2.

ยงนิศร์ พิมลเสถียร. 2542. "เอกสารประกอบการบรรยายวิชาทฤษฎีการอนุรักษ์ เรื่อง
ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์." สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ทหารลาดกระบัง.

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- รณฤทธิ์ ธนโกเศศ. 2542. **ผลงานสิ่งใหม่ในสิ่งเก่า**. สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ. 2543. **"การศึกษาเพื่อจัดทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านสามแพร่ง."** วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2541. **พฤติกรรมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วาณิช จรุงกิจอนันต์. 2541. "นางเลิ้งสบายดีหรือ." มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 930 ปีที่ 18. หน้า 70.
- วีระ โรจน์พจนรัตน์. 2540. **"การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม."** ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. 2540. **ชื่อบ้านนามเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- สมพล ดำรงเสถียร. 2545. **"เอกสารประกอบการสอน วิชาออกแบบชุมชนเมือง."** ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สยาณี วิโรจน์รัตน์. 2543. **"การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทตึกแถวริมถนนเจริญกรุง ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่4ถึงรัชกาลที่7."** วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงอรุณ กนกพงษ์ชัย และชุตินา ชุนหะชา. 2538. **หนังสือชุดจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทยวัดโสมนัสวิหาร**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- โสภาคย์ ผาสุขนิรันต์. 2537. **การออกแบบสภาพแวดล้อมในชุมชน**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- อเนก นาวิกมูล. 2543. **"100 ปี ตลาดนางเลิ้ง."** วารสารศิลปวัฒนธรรม ฉบับที่ 4 ปีที่ 21. หน้า 96-97.
- อภิญา บัวสรวง และคณะ. 2539. **นางเลิ้ง : ชุมชน ตลาด วัด และศาลาเฉลิมธานี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อวยชัย วุฒิโสมสิต. 2544. **การปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอื้อม อนันตสานต์. 2539. **การออกแบบผังบริเวณ**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไร สิงห์ไพบูลย์. 2541. **อารามหลวงที่สำคัญและวัดประจำราชกาล**. กรุงเทพฯ : บริษัทฐานการพิมพ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Anthony J. Catanese and James C. Snyder , "Introduction to Urban planning."
New York : Mcgraw – Hill Book , 1979.
- Burns , Wilfred. 1963. "New Town for Old : The Technique of Urban Renewal."
London : Leonard Hill Books Ltd.
- Catanese , J.A. 1979. "Introduction to Urban Planning." U.S.A. McGraw – Hill.
- Chapin , F. Stuart, Jr. and Kaiser, J. Edward. 1979. "Urban Land Use Planning 3rd ed."
Chicago : University of Illinois Press.
- Cohen , Nahoum. 1998. "Urban Conservation." Cambridge, Matsachuset : MIT Press.
- Dobby , Alan. 1978. "Conservation and planning." Great Britain : Anchor Press Ltd.
- Feilden , Bernard.M. 1994. "Conservation of Historic Buildings." Oxford : Butterworth-
Heinemann.
- Feilden , Bernard.M. and Jokilehto, 1993. "Management Guidelines for World Cultural
Heritage Sites." Rome : ICCROM.
- Lynch , Kevin . "The Image of the City." Massachusetts : M.I.T. Press , 1960.
- Yamane , Toro. 1973. Statistic : An Introductory Analysis 3rd ed. Tokyo : Harpet
International Edition.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ กคอ. 54 /2545

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
173 ถนนราชสีมา คูสิต กรุงเทพฯ 10300

14 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง สนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน คณะศึกษาศาสตร์ศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตามที่ นายสุภชัย เจริญชาติ นักศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ ในสังกัดคณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้แสดงความจำนงขอข้อมูลและ
เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกับหนังสือขอความเห็นชอบในการทำโครงงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษา
เพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูสถาปัตยกรรมชุมชนเก่าย่านนางเลิ้ง” นั้น กองโครงการอนุรักษ์
ฝ่ายส่งเสริมธุรกิจ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้พิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว
เห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งในการจัดทำเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางค่านิยมวิชาการ โดยเฉพาะทางด้านงานวิจัย
ในแนวทางที่สืบเนื่องกับการอนุรักษ์ ก่อปรกัเป็นการขยายแนวคิดตลอดจนผลการศึกษาอันเป็นประโยชน์
ต่อการพัฒนาพื้นที่เก่าอันทรงคุณค่า

อนึ่ง ตามข้อระเบียบของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในส่วนงานการบริการ
การศึกษานั้น กำหนดให้ผู้ทำการศึกษาและผู้ขอข้อมูลใด ๆ อันเป็นลิขสิทธิ์ของทางคั้นสังกัดต้องดำเนินการ
ประสานงานและแจ้งผลการดำเนินงานตลอดระยะเวลาในการทำการศึกษา พร้อมกับมอบผลงานวิจัยดังกล่าว
ให้กับทางสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลและเก็บเข้าเป็น
ฐานข้อมูล จึงเรียนมาเพื่อให้ทางสถานศึกษาและคณะผู้ทำงาน ไปรคปฏิบัติตามข้อระเบียบอย่างเคร่งครัด

ขอแสดงความนับถือ

(นายเชมทัต วิสวโธธิน)

หัวหน้ากองโครงการอนุรักษ์

โทรศัพท์ 02-280-5040 คอ 201-208

โทรสาร 02-282-8557

www.crownproperty.or.th

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทบวงมหาวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์ อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการดังนี้

นายศุภชัย เณรจาทิ รหัสประจำตัว 44064021 ให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง (ARCHITECTURAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT NANG-LEONG COMMUNITY)" โดยมี ผศ.สมพล ดำรงเสถียร เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ และ อาจารย์สุทัศน์ จุฬามานี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย

ประกาศ ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยเอก วีระเชษฐ ชันเงิน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ทม 1504/ 391-1

วันที่ 29 พ.ย. 2545
เวลา 14.30

คณะกรรมการอุดมศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

พฤศจิกายน 2545

วันที่	29/11/2545
เวลา	10.00 น.

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษา
เรียน ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

ด้วย นายสุกชัย เจริญชาติ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มีความประสงค์จะขอข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับจำนวนประชากรย่านนางเลิ้ง และถ่ายภาพแผนที่ทางอากาศย่านนางเลิ้ง เพื่อประกอบการจัดเตรียมหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูสถาปัตยกรรมชุมชนเก่าย่านนางเลิ้ง"

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
เพื่อโปรดทราบ ลงวันที่ 29 พ.ย. 2545
นายสุกชัย เจริญชาติ
นักศึกษาระดับปริญญาโท

ขอแสดงความนับถือ

(นายณรงค์ หิมสาร)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา (นางจุฑาลักษณ์ อินทุลักษณ์)
โทร. 0-2737-3000 ต่อ 3692
โทรสาร. 0-2326-4325

ทราบ-ดำเนินการตามเสนอ

29 พ.ย. 2545

ว่าที่ร้อยตรี

(สุชาติ จันทร์น้อย)
ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
2 S.A. 2545

ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ.2528

เนื่องด้วยกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุม ดูแล รักษา โบราณสถานอันเป็นสมบัติและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ ดังนั้น เพื่อให้การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นไปด้วยความถูกต้องทั้งทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี รวมทั้งเพิ่มความสัมพันธภาพกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 และมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 จึงขอระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

- ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกรมศิลปากร ว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528"
- ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป
- ข้อ 3 ในระเบียบนี้

(1) "การอนุรักษ์" หมายความว่า การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

ก. การสงวนรักษา หมายความว่า การดูแล รักษาไว้ความสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

ข. การปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับคืนสภาพอย่างที่เคยเป็นมา

ค. การบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซม และปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

(2) "โบราณสถาน" หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี และให้หมายรวมถึง ศิลปวัตถุที่ติดตั้งประจำที่ของสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย

(3) "คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณา ควบคุมดูแล การอนุรักษ์โบราณสถาน

ข้อ 4 ก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานใดๆ ต้องปฏิบัติดังนี้

(4.1) ทำการสำรวจศึกษาสภาพเดิม และสภาพปัจจุบันของโบราณสถานทั้งด้านประวัติ การก่อสร้าง และอนุรักษ์ซึ่งรวมถึงรูปทรงสถาปัตยกรรม การใช้วัสดุ และสภาพความเสียหายที่ปรากฏอยู่ โดยการทำเป็นเอกสาร บันทึกภาพ และทำแผนผังเขียนรูปแบบไว้โดยละเอียด เพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับนำมาประกอบการพิจารณาทำโครงการอนุรักษ์ และเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่อไป

(4.2) ทำโครงการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยพิจารณาว่าโบราณสถานนั้นมีคุณค่าและลักษณะความเด่นในด้านใดบ้าง อาทิเช่น ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี จิตรกรรม ประติมากรรมหรือสถาปัตยกรรม ฯลฯ เป็นต้น แล้ววางแผนรักษาคงค่า และความสำคัญที่เด่นที่สุดเป็นหลักไว้ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณค่า และความสำคัญในด้านที่รองลงด้วย

(4.3) พิจารณาก่อนว่าโบราณสถานนั้นๆ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วหรือไม่เพียงใด หากได้ถูกแก้ไขและส่วนแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่นั้นทำให้คุณค่าของเดิมเสียไป ควรพิจารณาหรือสิ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมออก และบูรณะให้เหมือนเดิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 5 การอนุรักษ์โบราณสถานใดๆ ที่สาม จะต้องคำนึงถึงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบโบราณสถานนั้นด้วย สิ่งใดที่จะทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ ให้ค่าเน้นการปรับปรุงให้เหมาะสมควร

ข้อ 6 โบราณสถานที่มีการอนุรักษ์โดยมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาก่อนแล้ว จะต้องพิจารณาศึกษาให้ละเอียดว่าได้บูรณะแก้ไขมาแล้วกี่ครั้ง มีคุณภาพอย่างไร ระยะเวลาผ่านไป การอนุรักษ์ใหม่ที่จะทำไปไม่จำเป็น จะต้องใช้แบบใดแบบหนึ่งเสมอไป แต่ให้พิจารณาเลือกแบบที่เหมาะสมที่สุดเป็นหลักโดยอนุรักษ์ เพื่อให้โบราณสถานนั้นมีคุณค่าและความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้ จะต้องทำเป็นหลักฐานแสดงให้ปรากฏถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขจะควรวีธีการบันทึกเป็นเอกสาร เชื่ตแบบไว้ ทำหุ่นจำลอง หรือโดยวิธีอื่นๆ อนุรักษ์ก็ได้

ข้อ 7 โบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญเยี่ยมยอด ควรทำแต่เพียงเพิ่มความมั่นคงแข็งแรง หรือสงวนรักษาไว้เท่านั้น

ข้อ 8 การนำวิธีการและเทคโนโลยีฉบับใหม่มาใช้งานในการอนุรักษ์ เพื่อความมั่นคงแข็งแรงจะต้องมีการศึกษาและทดลองจนได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว จึงจะนำมาใช้ได้ โดยไม่ทำให้โบราณสถานนั้นเสื่อมคุณค่าไป

ข้อ 9 การต่อเติมเพื่อความมั่นคงแข็งแรงของโบราณสถาน ควรทำเท่าที่จำเป็นให้ดูเรียบร้อย และมีลักษณะกลมกลืนกับของเดิม

ข้อ 10 ในกรณีที่จำเป็นจะต้องทำชิ้นส่วนของโบราณสถาน ที่ขาดหายไปชิ้นใหม่เพื่อรักษาคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และให้การอนุรักษ์โบราณสถานนั้นสามารถดำเนินการได้ต่อไป การทำชิ้นส่วนชิ้นใหม่นั้น อาจทำได้โดยวิธีการออกแบบที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการทำชิ้นใหม่ จะควรวีธีการใช้วัสดุต่าง ๆ กัน การใช้สีต่างกัน หรือการทำพื้นผิวให้ต่างกับของเดิมก็ได้ แต่ต้องเป็นไปในลักษณะที่มีความผสมกลมกลืนกับของเดิม

ข้อ 11 การอนุรักษ์ชิ้นส่วนที่มีคุณค่าเยี่ยมยอดทางจิตรกรรม ประติมากรรม และโบราณวัตถุ ซึ่งติดหรืออยู่ประจำโบราณสถานนั้นๆ ทำได้แต่เพียงการสงวนรักษา หรือเพิ่มความมั่นคงแข็งแรงขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อคุณค่าของเดิมให้ปรากฏเด่นชัดมากที่สุด ยกเว้นปูชนียวัตถุที่มีการเคารพบูชาสืบเนื่องมาโดยตลอด และได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการแล้ว

ข้อ 12 ซากโบราณสถานควรอนุรักษ์โดยการรวบรวมชิ้นส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ประกอบขึ้นไว้ให้เหมือนเดิม หรืออาจจะเป็นเรื่องการรวบรวมชิ้นส่วนต่างๆ มาประกอบขึ้นไว้เป็นบางส่วน สำหรับชิ้นส่วนที่ขาดหายไปซึ่งจำเป็นในการสงวนรักษานั้น ก็อาจทำเพิ่มขึ้นใหม่ได้

ข้อ 13 การอนุรักษ์ซากโบราณสถาน ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีนั้น ทำได้โดยรักษาไว้ตามสภาพเดิมหลังการขุดแต่ง แต่ต้องป้องกันมิให้เสียหายต่อไปด้วยวิธีที่ไม่ทำให้โบราณสถานเสียคุณค่า

ข้อ 14 โบราณสถานที่เป็นปูชนียสถานอันเป็นที่เคารพบูชา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเคยกันดีของประชาชนโดยทั่วไป จะต้องบูรณะไว้โดยไม่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ลักษณะสีและทรวดทรง ซึ่งจะทำให้โบราณสถานนั้นหมดคุณค่า หรือเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ไป

ข้อ 15 เพื่อป้องกันมิให้ชิ้นส่วนของโบราณสถานที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งรวมถึงประติมากรรม จิตรกรรม และศิลปกรรม เกิดการชำรุดเสียหาย หรือถูกโจรกรรม จะต้องนำชิ้นส่วนนั้นมาเก็บรักษาไว้ในสถานที่อันปลอดภัยและถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งทำแบบจำลองให้เหมือนของเดิมไปประกอบไว้ในที่โบราณสถานนั้นแทน ซึ่งวิธีการนี้จะปฏิบัติได้ก็เมื่อไม่สามารถรักษาได้โดยวิธีอื่นแล้ว

ข้อ 16 โบราณสถานใดที่ยังมีประโยชน์ใช้สอยอยู่จะกระทำการอนุรักษ์โดยการเสริมสร้างหรือต่อเติมสิ่งที่จะจำเป็นเช่นใหม่ก็ได้เพื่อความเหมาะสม ทั้งนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้เหมือนของเดิมทีเดียว แต่ถึงที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ก็จะต้องมีลักษณะกลมกลืนและไม่ทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 17 โบราณสถานต่างๆ ทั้งที่ขึ้นทะเบียนแล้ว และยังไม่ขึ้นทะเบียน จะต้องมีการดูแลรักษาในเขต
รักษาไว้ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรง สว่างงามอยู่เสมอ

ข้อ 18 กรณีมีโบราณสถานต่างๆ ทั้งที่ขึ้นทะเบียนแล้ว และยังไม่ขึ้นทะเบียน จะต้องมีการ
การบำรุงรักษาไว้ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรง สว่างงามอยู่เสมอ

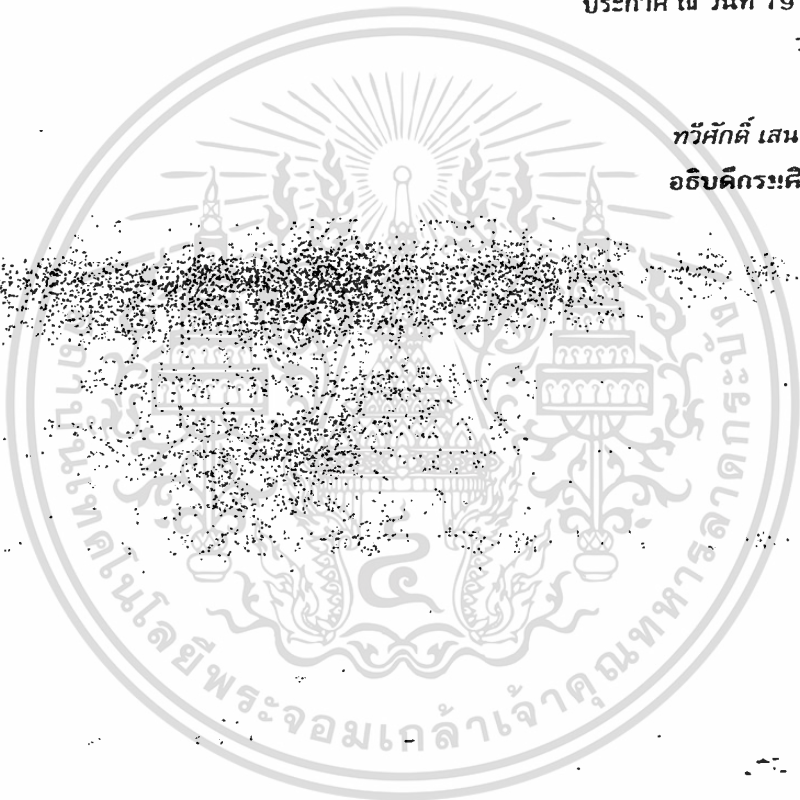
ข้อ 19 ในทางกรณีจะต้องดำเนินการศิลปะลวดลายความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นหรือของ
เอกชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์
สมบัติวัฒนธรรมของชาติ

ข้อ 20 งานทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์หรือการรุดค้น จะต้องทำรายงานในรูปของกา
วิเคราะห์และวิจัย โดยมีภาพประกอบซึ่งเป็นภาพถ่ายและภาพถ่าย และต้องรายงานสิ่งที่ได้ปฏิบัติทุก
ตอนโดยละเอียด เช่น งานแผ้วถาง การจัดบริเวณ งานเสริมความมั่นคงอันส่วนต่างๆ ฯลฯ เป็นต้น และการ
บันทึกรายงานนี้จะต้องเก็บรักษาไว้ ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ข้อ 21 ให้อธิบดีกรมศิลปากร รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2528

ทวีศักดิ์ เสนาณรงค์
อธิบดีกรมศิลปากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามการศึกษาวิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

คำชี้แจง

โครงการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และประกอบกับข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งต่อไป

ผู้ทำวิทยานิพนธ์จึงขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถาม ที่ตรงกับความจริงและครบทุกข้อ ซึ่งคำตอบของท่านรวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของท่าน ผู้ทำวิทยานิพนธ์จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีผลเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด ผู้ทำวิทยานิพนธ์ขอขอบคุณในความกรุณาของท่านผู้ตอบแบบสอบถามเป็นอย่างยิ่ง

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2. ข้อมูลทางด้านกายภาพของชุมชนนางเลิ้ง
- ตอนที่ 3. ความคิดเห็นในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง

กรุณาตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงใน () ตามความต้องการและเติมลงในช่องว่างต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนนางเลิ้ง

1.1 อายุ

- ต่ำกว่า 30 ปี 30 – 39 ปี
 40 – 49 ปี 50 ปีขึ้นไป

1.2 การศึกษา

- ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ โปรดระบุ

1.3 อาชีพ

- รับราชการ รัฐวิสาหกิจ
 ค้าขาย รับจ้าง
 อื่นๆ โปรดระบุ

1.4 ภูมิลำเนาเดิม ระบุจังหวัด.....

1.5 ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง

- ต่ำกว่า 1 ปี 1-5 ปี
 5-10 ปี มากกว่า 10 ปี

1.6 เหตุผลที่อาศัยในชุมชนนางเลิ้ง

- ใกล้ที่ทำงาน มาค้าขาย
 มีที่ดินหรือบ้านอยู่ที่นี่ อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.7 การถือครองที่อยู่อาศัยเป็นแบบ

- เป็นเจ้าของ เช่าต่อจากวัดโสมนัส
 เช่าต่อจากวัดแคนางเลิ้ง เช่าต่อจากสำนักทรัพย์สินฯ
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.8 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่พักอาศัยอยู่ร่วมกัน รวม คน

1.9 นอกจากที่พักอาศัยในชุมชนนางเลิ้งแล้ว ท่านมีที่พักอาศัยอื่นอีกหรือไม่

- มี ไม่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ข้อมูลทางด้านกายภาพของชุมชนนางเลิ้ง

2.1 ลักษณะที่พักอาศัยของท่านเป็นแบบ

☐ เรือนแถวไม้ชั้นเดียว	☐ เรือนแถวไม้ชั้นครึ่งหรือสองชั้น
☐ บ้านเดี่ยวชั้นเดียว	☐ บ้านเดี่ยวชั้นครึ่งหรือสองชั้น
☐ ตึกแถว ชั้นเดียว	☐ ตึกแถวชั้นครึ่งหรือสองชั้น
☐ อาคารพาณิชย์	☐ อื่นๆ.....

2.2 อายุอาคารที่ท่านพักอาศัย

☐ 10 – 19 ปี	☐ 20 – 29 ปี
☐ 30 – 39 ปี	☐ 40 ขึ้นไป

2.3 ปัจจุบันที่อยู่อาศัยของท่านมีการใช้สอยเป็นแบบใด

☐ บ้านพักอาศัยอย่างเดียว	☐ สำนักงาน	☐ ร้านค้า
☐ ห้องแบ่งเช่า	☐ ทำธุรกิจส่วนตัว	

2.4 เมื่อพูดถึงย่านนางเลิ้งท่านจะนึกถึงสิ่งใดเป็นครั้งแรก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ตลาดนางเลิ้ง
☐ อาหาร ขนมอร่อย
☐ โรงหนังนางเลิ้ง
☐ ความเก่าแก่ของอาคารและชุมชน
☐ ศาลกรมหลวงชุมพรฯ
☐ วัดแคนางเลิ้ง
☐ อื่นโปรดระบุ.....

2.5 ท่านมี จุดหมายตาหรือจุดสังเกต อะไรที่นึกถึงและจดจำได้ง่าย ในบริเวณชุมชนนางเลิ้ง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ตลาดนางเลิ้ง
☐ โรงหนังนางเลิ้ง
☐ ศาลกรมหลวงชุมพรฯ
☐ อื่นโปรดระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ข้อมูลความคิดเห็นของประชากรในชุมชนนางเลิ้งเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน

3.1 หากมีการสร้างอาคารใหม่ในชุมชนนางเลิ้งท่านคิดว่าอาคารใหม่นั้นควรเป็นรูปแบบใด

- รูปแบบเดิม รูปแบบสากล
- รูปแบบอิทธิพลตะวันตก รูปแบบใดก็ได้ที่กลมกลืนกับอาคารเก่าโดยรอบ

3.2 ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับอาคารเก่าที่ขาดการดูแลและไม่มีการใช้สอย ในชุมชนนางเลิ้ง

- บูรณะและซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม
- บูรณะและเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับการใช้งานอาคาร
- รัื้อสร้างใหม่
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.3 ถ้าจะมีการอนุรักษ์และพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง ชุมชนนางเลิ้งนี้ ท่านมีความคิดอย่างไร

- ควรอนุรักษ์และพัฒนา เพราะ.....
-
-
-
- ไม่ควรอนุรักษ์และพัฒนา เพราะ.....
-
-
-

3.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรม
ชุมชนนางเลิ้ง

คำชี้แจง

โครงการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และประกอบกับข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้งต่อไป

ผู้ทำวิทยานิพนธ์จึงขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ ที่ตรงกับความจริงและครบทุกข้อ ซึ่งคำตอบของท่านรวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของท่าน ผู้ทำวิทยานิพนธ์จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีผลเสียหายต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แต่อย่างใด ผู้ทำวิทยานิพนธ์ขอขอบคุณในความกรุณาของท่านผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างยิ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....
 ที่อยู่.....

2. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ

หน่วยงาน

3. เมื่อพูดถึงย่านนางเลิ้งท่านจะนึกถึงสิ่งใดเป็นครั้งแรก

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชน

.....

5. ท่านคิดว่าอาคารเก่าในชุมชนนางเลิ้ง ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

6. ถ้าจะมีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในชุมชนนางเลิ้ง ท่านคิดว่าควรทำในรูปแบบใด

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ท่านคิดว่า องค์กรและบุคลากรในหน่วยงานใด ควรให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

8. เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมชุมชนนางเลิ้ง ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ท่านคิดว่าควรมีการใช้กลยุทธ์และมาตรการส่งเสริม ในการเสนอแนะมาตรการทางด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นลักษณะการบังคับ(Negative Control) และการเสริมมาตรการด้านการสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ (Positive Control) ท่านคิดว่า มีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

9. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชนท่าเตียน ท่าช้าง และท่าพระจันทร์

หลักการและเหตุผล

ตึกแถวบริเวณชุมชนท่าเตียน ท่าช้าง และท่าพระจันทร์ เป็นอาคารแก่ทางประวัติศาสตร์ ในด้านการค้า เป็นอาคารที่มีคุณค่าความสวยงามทางสถาปัตยกรรม ซึ่งท่าเตียนเป็นท่าเรือที่มีนักท่องเที่ยวและผู้คนสัญจรเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันตึกแถวในชุมชนมีสภาพทรุดโทรม และมีการใช้ทรัพยากรอาคารอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นับวันจะยิ่งทำให้อาคารทรุดโทรมลงไป จึงควรดำเนินการอนุรักษ์อาคารดังกล่าวเพื่อให้คงคุณค่าต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้ผู้คนทั่วไป ทั้งผู้ที่สัญจรผ่านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ ความสำคัญของอาคาร
2. คืนรูปโฉมเดิมให้อาคารในพื้นที่

ขอบเขตของโครงการ

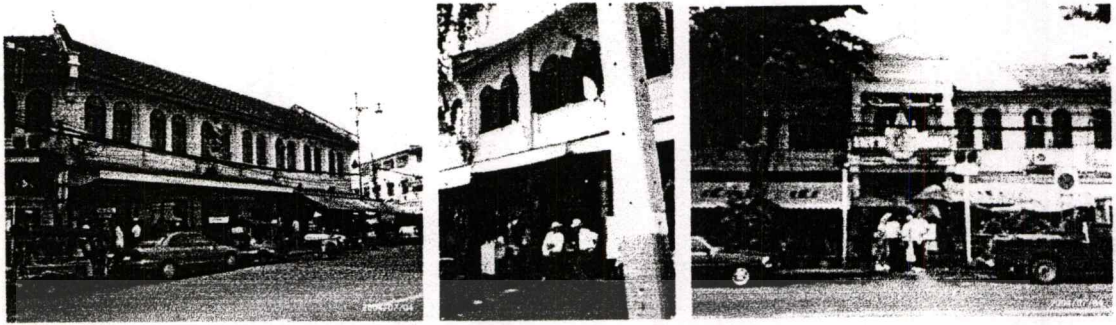
1. ถอดหน้ากากที่เป็นการตกแต่งใหม่ออก
2. ทำการทำความสะอาด ตกแต่งซ่อมแซมอาคารและทาสีใหม่
3. ดำเนินการพร้อมทั้งแนวทางการอนุรักษ์ โดยการขึ้นทะเบียนและการควบคุมป้ายอาคาร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

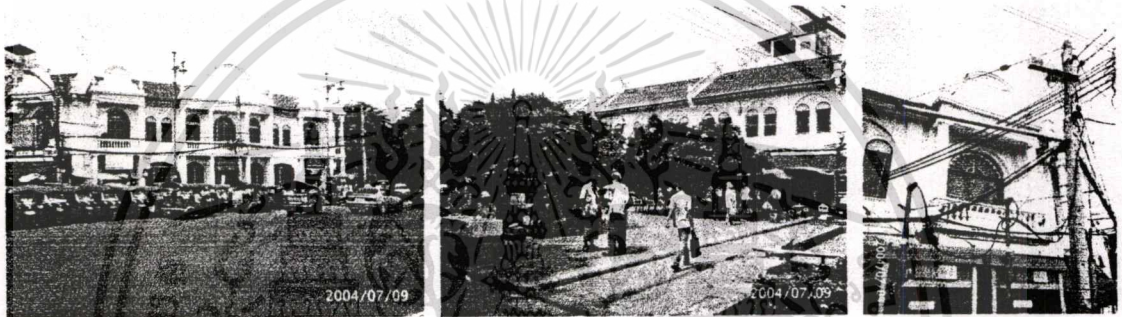
1. กรมศิลปากร
2. กรุงเทพมหานคร
3. สำนักผังเมือง
4. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชนท่าเตียน ท่าช้าง และท่าพระจันทร์

รูปที่ ค.1 แสดงภาพชุมชนท่าเตียน

รูปที่ ค.2 แสดงภาพชุมชนท่าช้าง

รูปที่ ค.3 แสดงภาพชุมชนท่าพระจันทร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านสามแพร่งและอาคารบริเวณเสาชิงช้า

หลักการและเหตุผล

อาคารตึกแถวบริเวณพื้นที่ย่านสามแพร่งละพื้นที่บริเวณเสาชิงช้า เป็นอาคารตึกแถวในรุ่นแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีรูปแบบที่งดงามและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการหรือกฎหมายในการควบคุมและอนุรักษ์อาคารดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาการดัดแปลงการใช้งาน และเปลี่ยนรูปแบบอาคารรวมถึงการทำลาย รื้อถอนอาคารด้วย ดังนั้นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ กรุงเทพมหานคร กรมศิลปากร จึงทำการอนุรักษ์อาคารโดยเสนอให้ทำการคืนรูปแม่เดิมให้กับตึกแถวและทำความสะอาด ตกแต่งซ่อมแซม ทาสีใหม่โดยการใช้ดินสีเดิมของอาคารและควบคุมสีให้กลมกลืนกันทั้งแนวถนน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้ผู้คนทั่วไป ทั้งผู้ที่สัญจรผ่านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ ความสำคัญของอาคาร

2. คืนรูปโฉมเดิมให้อาคารในพื้นที่

ขอบเขตของโครงการ

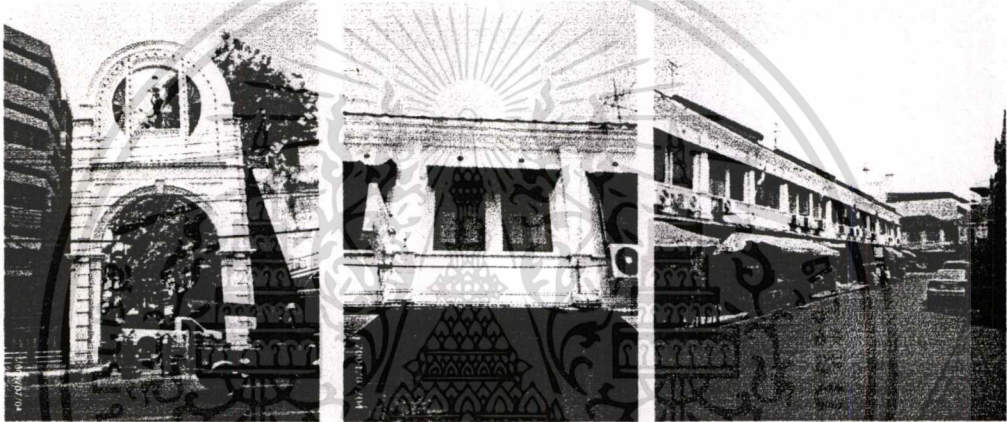
1. ถอดหน้ากากที่เป็นการตกแต่งใหม่ออก
2. ทำการทำความสะอาด ตกแต่งซ่อมแซมอาคารและทาสีใหม่
3. ดำเนินการพร้อมกับแนวทางการอนุรักษ์ โดยการขึ้นทะเบียนและการควบคุมป้าย

อาคาร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมศิลปากร
2. กรุงเทพมหานคร
3. สำนักผังเมือง
4. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านสามแพร่งและอาคารบริเวณเสาชิงช้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้ **รูปที่ ค.4** แสดงภาพชุมชนย่านสามแพร่งและเสาชิงช้า ใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการปรับปรุงพื้นที่ขายของด้านหน้าอาคาร บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

วัตถุประสงค์ของโครงการ

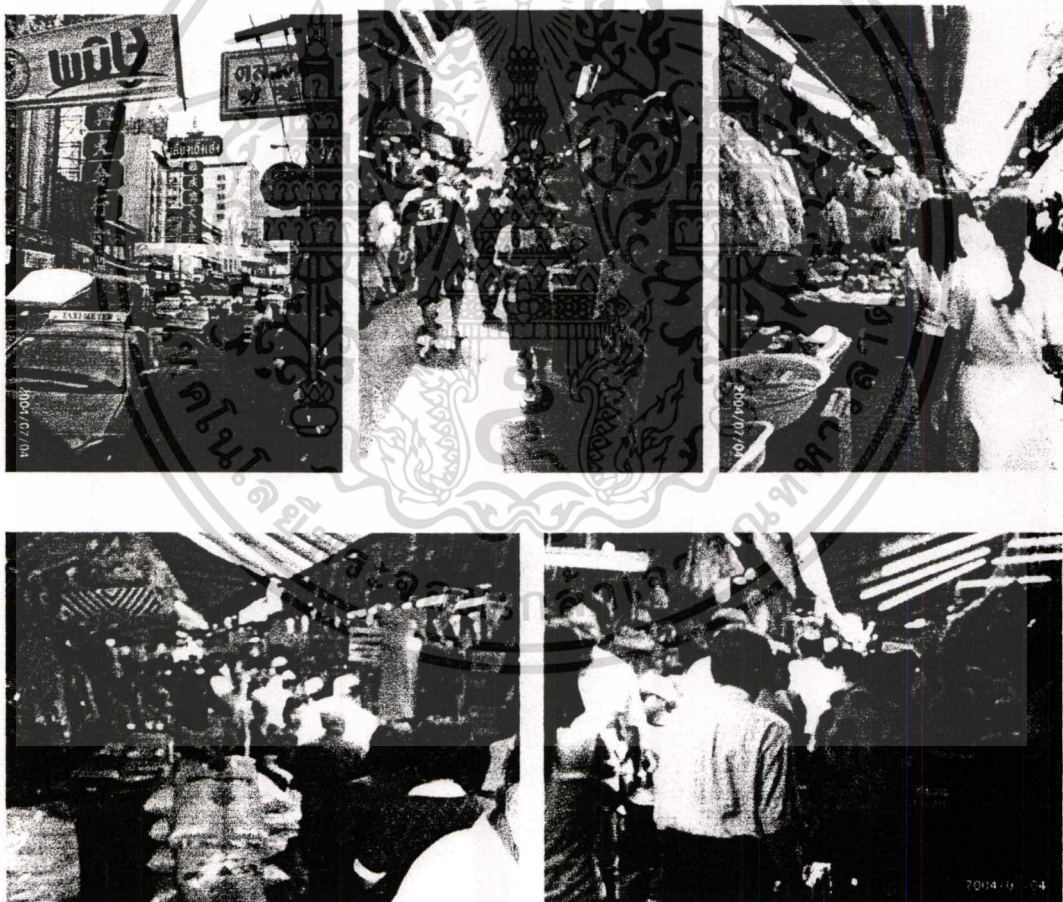
1. เพื่อความเป็นระเบียบและความสะอาดของตลาดเก่าเยาวราช

ขอบเขตของโครงการ

1. ปรับพื้นที่ทางเดินเท้า ปูบล็อกซีเมนต์สำเร็จรูป
2. ควบคุมแผงกันแดด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักผังเมือง
2. กรุงเทพมหานคร

รูปที่ ค.5 แสดงภาพตลาดเก่าเยาวราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนตลาดนางเลิ้ง

ประวัติ

ชุมชนตลาดนางเลิ้งเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่เดิมชุมชนละแวกนางเลิ้ง มีชื่อเรียกกันว่า ทุ่งสนามกระบือ หรือบ้านสนามควาย ที่มาของชื่อ "นางเลิ้ง" มีการสันนิษฐานในหลายทาง แต่จะสอดคล้องในทางที่ว่า "นางเลิ้ง" มาจาก "อีเลิ้ง" เป็นตุ่มชนิดหนึ่ง ของชาวมอญที่อพยพมาจากพม่า ซึ่งชาวมอญกลุ่มนี้มีอาชีพในการทำตุ่ม เรือที่บรรทุกตุ่มอีเลิ้งมาขาย มักจะมาจอดบริเวณคลองผดุงเกษมตอนติดกับคลองเปรมประชากร คนจึงเรียกชุมชนนางเลิ้งตามชื่อตุ่มชนิดนี้ว่า "อีเลิ้ง" ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนชื่อจากอีเลิ้งมาเป็นนางเลิ้ง

ตลาดนางเลิ้ง "เป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งจัดว่าเป็นตลาดเก่าแก่แห่งหนึ่ง ที่เกิดขึ้นตามการพัฒนาารูปแบบการตัดถนนหลายสายในสมัยรัชกาลที่ 5 และการพัฒนาย่านพาณิชย์กรรม การสร้างอาคารพาณิชย์ตึกแถวสำหรับค้าขายและอยู่อาศัย มีโรงพยาบาลนคร ควบคู่ไปกับตัวตลาด โดยตัวตลาดนางเลิ้งยังมีร่องรอยและองค์ประกอบ เช่น กระเบื้องมุงหลังคาที่เก่าแก่และยังใช้การอยู่ ตัวตลาดเป็นอาคารขนาดใหญ่ หลังคาสูงโปร่ง ประกอบด้วยแผงหน้าต่างตั้งสินค้า ซึ่งมีทางเข้า ทั้งจาก ถนนกรุงเกษม ถนนนครสวรรค์ และถนนสุขุมวิท ตัวตลาดรายล้อมไปด้วยอาคารพาณิชย์ชั้นครึ่งที่บ่งบอกถึงความเก่าแก่ ตึกแถวที่อยู่ด้านในตัวตลาดจะหันหน้าเข้าตัวตลาด เพื่อให้ใช้ประโยชน์ทางการค้าขายรวมทั้งอยู่อาศัยและเก็บสินค้า

จากช่วงปลายรัชการที่ 5-พ.ศ.2506 เป็นช่วงที่บริเวณตลาดนางเลิ้งได้พัฒนาเจริญรุ่งเรือง ผู้คนคึกคัก โดยมีตัวตลาดเป็นศูนย์กลาง มีองค์ประกอบการคมนาคมทั้งทางน้ำทางบกที่มีรถราง รถเมล์ และรถลากผ่านย่านนางเลิ้ง ผู้คนที่มาตลาดนางเลิ้งมีทั้งมาซื้ออาหารสด ซึ่งมีชื่อเสียงความอร่อยของขนมและอาหาร เช่น แหนมหวานแม่กวา ห่อหมกปลาเหนมของยายหุ่ญเปิดย่างก๊ีบที่ตรงหัวมุมถนนนครสวรรค์ เป็นต้น รวมทั้งจับจ่ายของใช้ในตลาด ตุ๊กตาหยก สุนัขเล่น การพนัน มาดูหยอกล้อกับแม่ค้าอ้อยควั่น หรือไปหาสาวงามที่ตรอกสะพานยาว

รูปลักษณะของอาคารตึกแถวโดยรอบชุมชนซึ่งแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมโคโลเนียล (Colonial) ซึ่งพบมากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ช่วงรัชกาลที่ 5 ซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก อาคารตลาดนางเลิ้ง มีลักษณะเป็นอาคารโถงสูง โครงสร้างเสาและคานไม้หลังคามุงกระเบื้องว่าวดินเผา อาคารขนาด 9 ห้อง และประกบด้วยโถงทางเดิน 4 ด้าน ซึ่งปัจจุบันมีเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่งในประเทศไทย โรงพยาบาลเฉลิมธานี เป็นอาคารไม้ขนาดใหญ่ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เพื่อเป็น

เอกสารนี้เมรดกทางวัฒนธรรมของคนในชาติต่อไป การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ให้เพิ่มสูงขึ้น เพื่อสนับสนุนการสร้างรายได้ของชุมชนในเขตกรุงรัตนโกสินทร์
2. ก่อให้เกิดการจ้างงานกับประชาชนในท้องถิ่นที่มีการปรับปรุงภูมิทัศน์และทาสีอาคารช่วยเหลือผู้มีรายได้และว่างงาน
3. ช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาชุมชนของตนเอง
4. ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนบนรากฐานของการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อันจะนำไปสู่กระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมและโครงข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

3. เป้าหมาย

1. ซ่อมแซมและทาสีอาคารที่เป็นเอกลักษณ์สมควรปรับปรุงฟื้นฟูภูมิทัศน์ตามโครงการนี้ ซึ่งเป็นอาคารของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และได้รับความร่วมมือและรับการยินยอมจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และเอกชนผู้ครอบครองอาคาร ประกอบด้วย
 - 1.1 กลุ่มอาคารบริเวณชุมชนถนนอัษฎางค์ สูง 2 ชั้น จำนวน 92 ห้อง
 - 1.2 กลุ่มอาคารบริเวณชุมชนท่าเตียน สูง 2 ชั้น จำนวน 63 ห้อง
 - 1.3 กลุ่มอาคารบริเวณชุมชนตลาดนางเลิ้ง สูง 2 ชั้น จำนวน 161 ห้อง
2. จัดการสัมมนาเพื่อให้ความรู้และแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประมาณ 400 คน

4. ลักษณะโครงการ

ลักษณะโครงการเป็นโครงการปรับปรุงซ่อมแซมและทาสีอาคารในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยอาศัยการจ้างงานจากชุมชนในบริเวณดังกล่าว เพื่อกระจายรายได้และช่วยเหลือผู้ว่างงาน และสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน

5. แนวทางดำเนินการ

1. ดำเนินการสำรวจรายละเอียดและเก็บแบบอาคารในบริเวณโครงการ
2. ประกวดราคาจ้างเหมาดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์และทาสีอาคารโดยกรุงเทพมหานครจะเป็นผู้จัดค่าใช้จ่ายเป็นค่าสีและค่าแรงงานทาสี ซึ่งเป็นแรงงานจากชุมชนในบริเวณโครงการนั้น ๆ โดยเอกชนผู้ครอบครองอาคารร่วมมือในการจ่ายค่าซ่อมแซมอาคารของตนเอง
3. จัดการสัมมนาให้ความรู้ความเข้าใจ และขอความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สภาพแวดล้อมเมืองเก่าที่สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาอาชีพใหม่ๆ ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. สร้างเสริมพัฒนาการของการมีส่วนร่วมในชุมชน ศักยภาพในการเรียนรู้ การจัดการตลอดจนการพัฒนาอาชีพภายในชุมชนให้ดีขึ้น

7. ปัญหาและอุปสรรค

ผู้ครอบครองอาคารบางรายอาจไม่เต็มใจร่วมโครงการ เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยตัวเองส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลสมบูรณ์เต็มที่

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

กองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ชื่อโครงการ	ปรับปรุงทาสีอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์บริเวณท่าช้าง-ท่าพระจันทร์ ถนนหน้าพระลาน และบริเวณหน้าป้อมพระสุเมรุ บางลำพู
หน่วยงานรับผิดชอบ	กองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง โทร. 613-7264-5 และสำนักงานเขตพระนคร
ปีงบประมาณ	2544

1. หลักการและเหตุผล

พื้นที่บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เป็นเขตเมืองเก่าที่มีความสำคัญยิ่งของชาติไทยและถูกกำหนดให้ได้รับการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้วอันเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอาคารตึกที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตามอิทธิพลของยุโรปมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และยังคงมีสภาพสวยงามเป็นเอกลักษณ์ยังประโยชน์ใช้สอยตอบสนองผู้คนในพื้นที่ ผู้ที่ผ่านไป-มา และนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี อาคารส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลครอบครองของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งในสภาพปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ทางการค้า และการใช้สอยอาคาร ทำให้มีการต่อเติมส่วนประกอบของอาคารประกอบกับเป็นอาคารเก่าที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมได้ง่าย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นอกจากจะทำให้เกิดความรกรุงรังแล้วยังลดความสวยงามของกลุ่มอาคารเก่าลงไปเป็นจำนวนมาก

ตามโครงการวางผังเฉพาะแห่งในพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์บริเวณชุมชน ท่าพระจันทร์ ซึ่งสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานครได้ใช้วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนมาประกอบการวางผังนั้น เป็นการวางผังทั้งพื้นที่ตั้งแต่ท่าช้างถึงท่าพระจันทร์ ซึ่งจะต้องอาศัยเวลาและกรรมวิธีที่จะให้แผนและผังได้รับการอนุมัตินำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหากต้องใช้เวลาเนิ่นนานเกินไป จะเป็นผลให้ย่านนี้เสื่อมโทรมไปกว่าที่เป็นอยู่ จึงควรดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในลักษณะดำเนินการได้ทันที และเห็นผลรวดเร็ว ด้วยการปรับปรุงทาสีอาคารเก่าที่มีคุณค่า มีเอกลักษณ์ เป็นที่หมายตาปรากฏเห็นชัดเจน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงอาคารที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ด้วยการทาสีที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ
2. เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการวางผังเฉพาะแห่งในพื้นที่สำคัญทาง

ประวัติศาสตร์ที่มีผลในทางปฏิบัติ

3. เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนในพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้ก่อนการตีพิมพ์ฉบับนี้ ไม่สามารถนำไปใช้ไปโดยไม่ขออนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เป้าหมาย

อาคารที่เป็นเอกลักษณ์สมควรปรับปรุงโดยการทาสี ประกอบด้วย

1. กลุ่มอาคารตึกแถว บริเวณท่าช้าง จำนวนประมาณ 30 คูหา
2. กลุ่มอาคารตึกแถว บริเวณถนนหน้าพระลาน จำนวนประมาณ 29 คูหา
3. กลุ่มอาคารตึกแถว บริเวณท่าพระจันทร์ จำนวนประมาณ 64 คูหา
4. กลุ่มอาคารตึกแถว บริเวณหน้าป้อมพระสุเมรุ จำนวนประมาณ 32 คูหา

โดยกลุ่มอาคารบริเวณ 1 และ 2 คาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จไม่เกิน 3 เดือน นับตั้งแต่ได้รับอนุมัติโครงการ สำหรับกลุ่มที่ 3 และ 4 ใช้เวลาไม่เกิน 6 เดือน

4. แนวทางดำเนินการ

1. ขออนุมัติในหลักการจากผู้บริหารกรุงเทพมหานคร
2. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินโครงการ
3. สำนักผังเมืองประสานเพื่อขอความร่วมมือจาก
 - สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (กองโครงการอนุรักษ์ และกองธุรกิจอสังหาริมทรัพย์)
 - สำนักงานเขตพระนคร
 - บริษัทที่เคยให้ความร่วมมือการบริจาคสีในพื้นที่มาแล้ว
 - ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอนุรักษ์และปรับปรุงอาคาร
 - ประชาชนในพื้นที่
4. กรุงเทพมหานคร มอบเกียรติบัตรให้ผู้เกี่ยวข้อง
5. จัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ในฐานะเป็นโครงการนำร่องการวางผังพื้นที่

5. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

ไม่ใช้งบประมาณของกรุงเทพมหานคร เพื่อดำเนินโครงการโดยตรงแต่จะขอความร่วมมือจากหน่วยงานและภาคเอกชน ดังนี้

1. ค่าสี สนับสนุนโดยภาคเอกชน (บริษัทผู้ผลิตสีและจำหน่ายในประเทศไทย)
2. ค่าแรง สนับสนุนโดยเจ้าของอาคารแต่ละหลัง
3. การอำนวยความสะดวกขณะปฏิบัติการและการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนโดยสำนักงานเขตพระนครและสำนักผังเมืองร่วมกัน
4. ค่าจัดทำเกียรติบัตรสนับสนุน โดยสำนักผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าที่ได้ผลเร็วในการปฏิบัติ
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์
3. สร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกรุงเทพมหานคร หน่วยงานอื่นและภาคเอกชน และประชาชน
4. ประชาชนจะมีความมั่นใจและให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามผังปรับปรุงต่อไป
5. เป็นโครงการนำร่อง สำหรับดำเนินการในพื้นที่อื่นที่คล้ายคลึงกัน

ลงชื่อ..... *AM*ผู้เสนอโครงการ

(นายนิคม ไวยรัชพานิช)

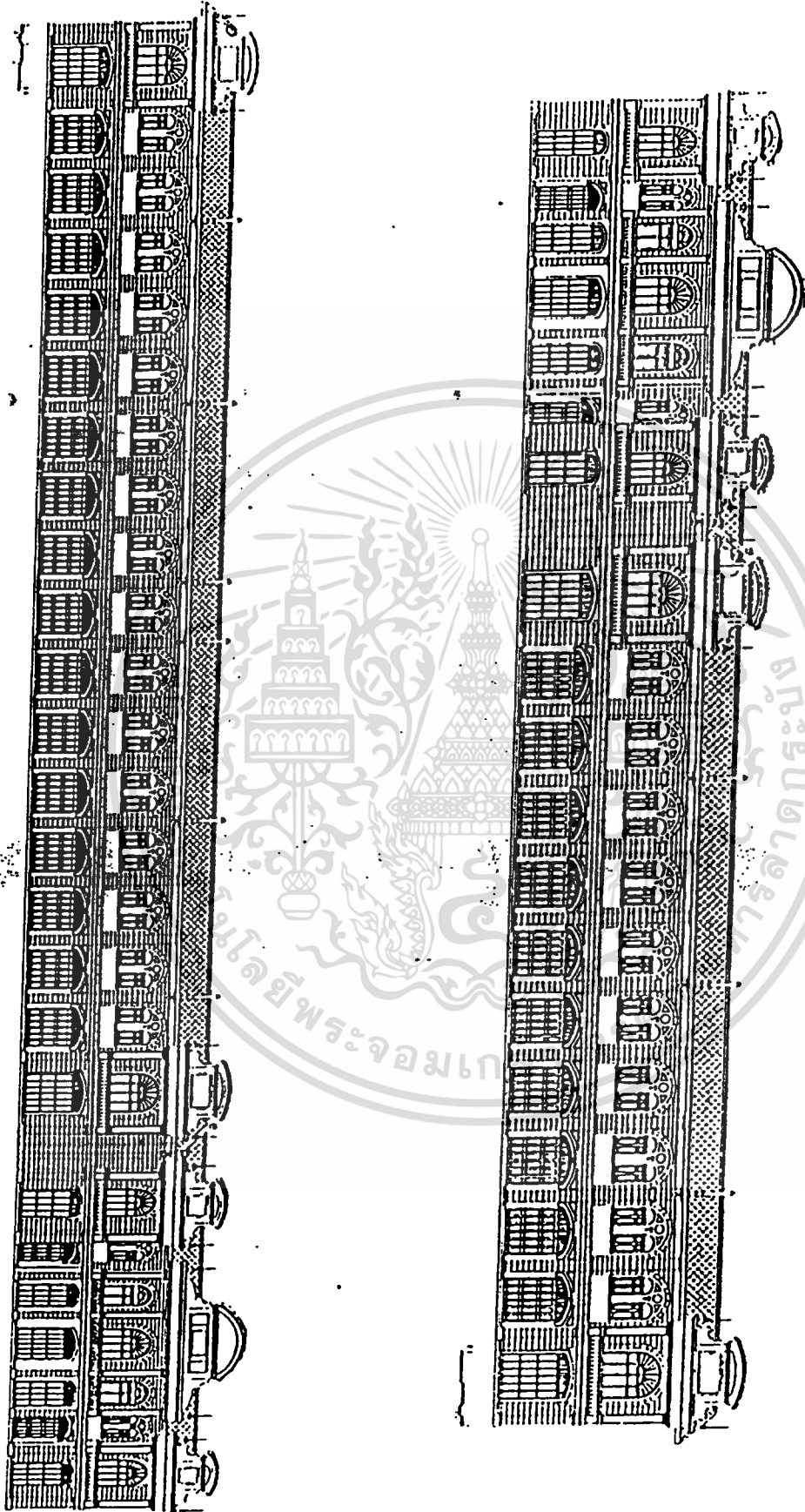
ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง

ลงชื่อ..... *S*ผู้อนุมัติโครงการ

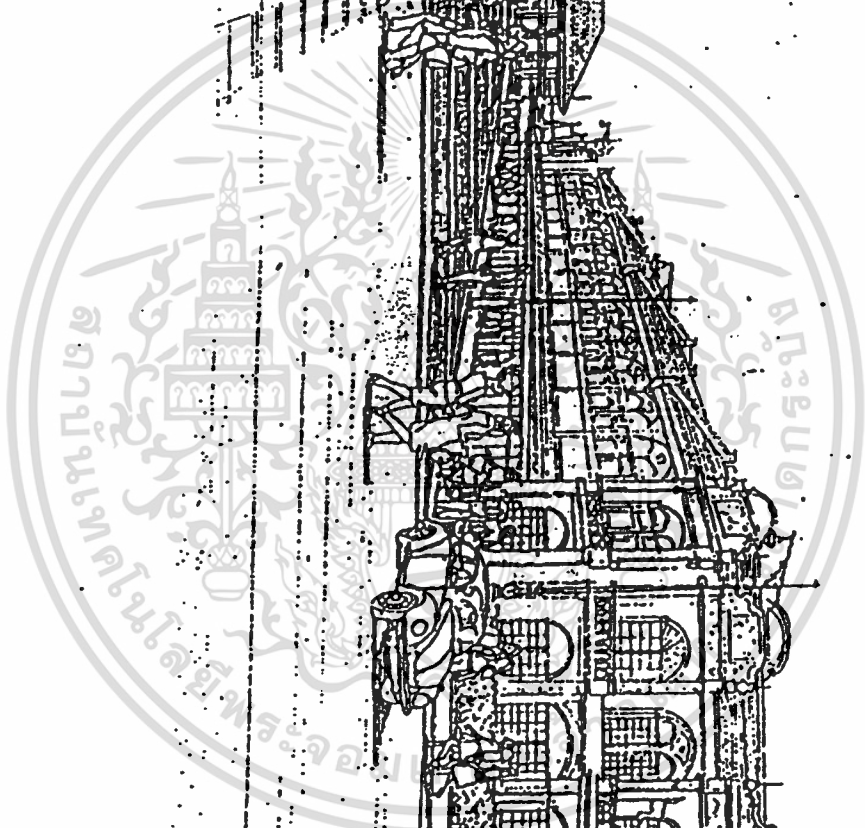
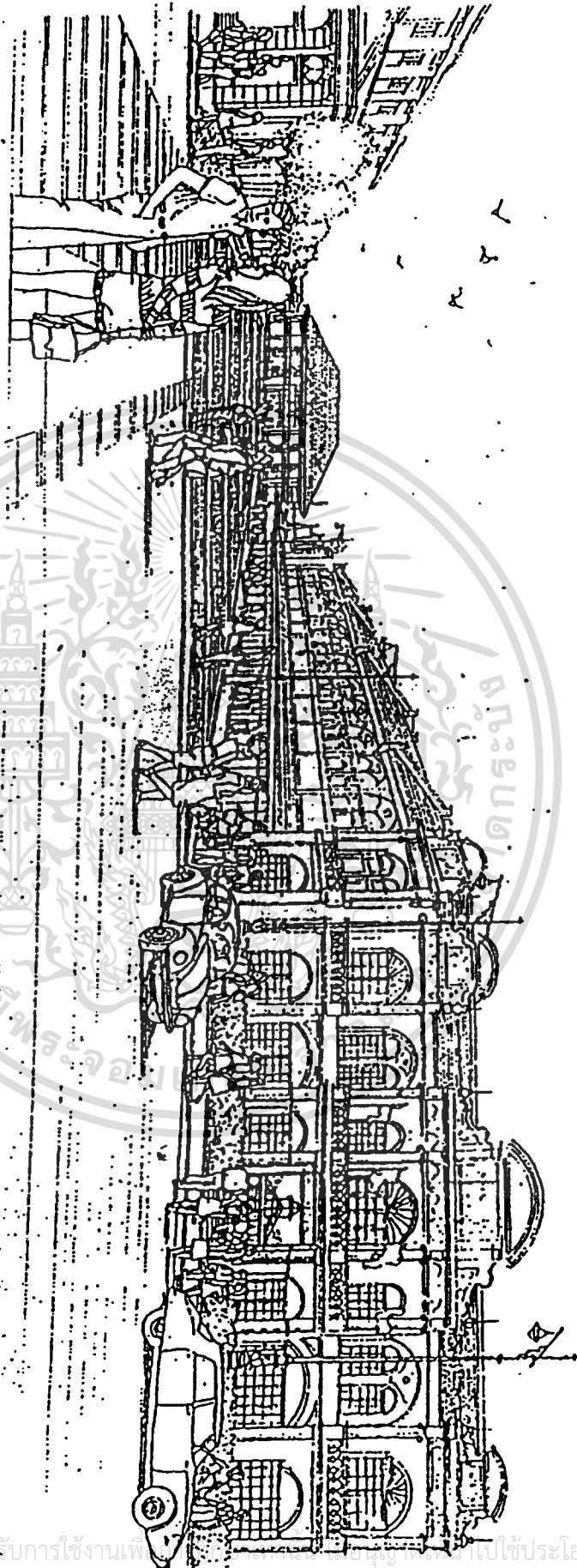
(นายสมคิด สุนทรเวช)

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เรือนพระภิกษุสงฆ์ประจำวัดมหาธาตุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

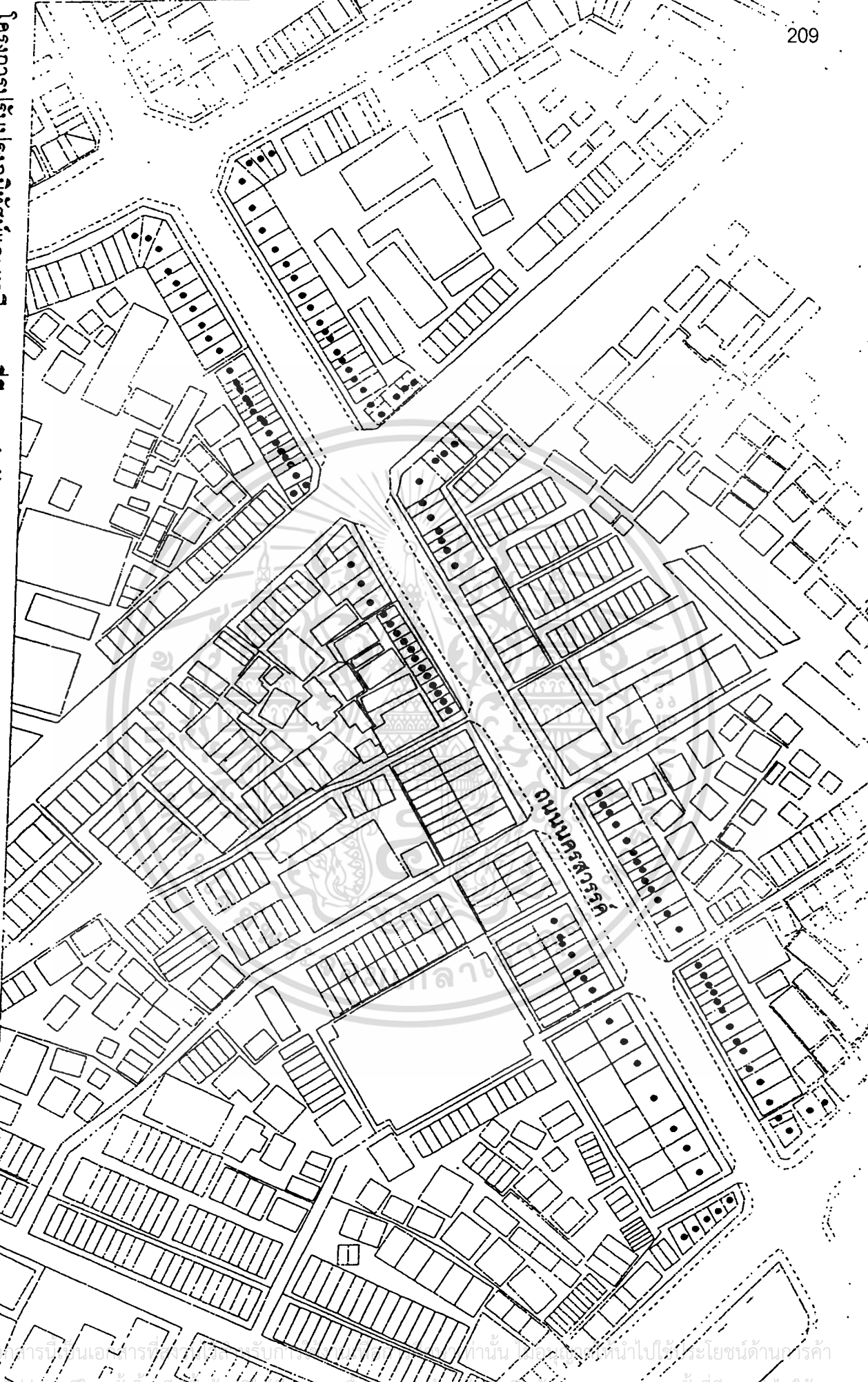
	1. สถาบันหอสมุด แห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ 101	2. สำนักงานหอสมุด แห่งเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ถนนเทวบุรี แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ 10140
---	--	---

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเท่านั้น ผู้อื่นผู้ใดไม่พึงไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการพัฒนาระบบขนส่งมวลชน
สายสีเข้ม (โครงการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนสายสีเข้ม)
1

● อาคารที่ระทำการทาสี

ฝ่ายวางผังปรับปรุงพื้นที่ชุมชนเมือง
กองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงพื้นที่ชุมชนเมือง
สำนักผังเมือง

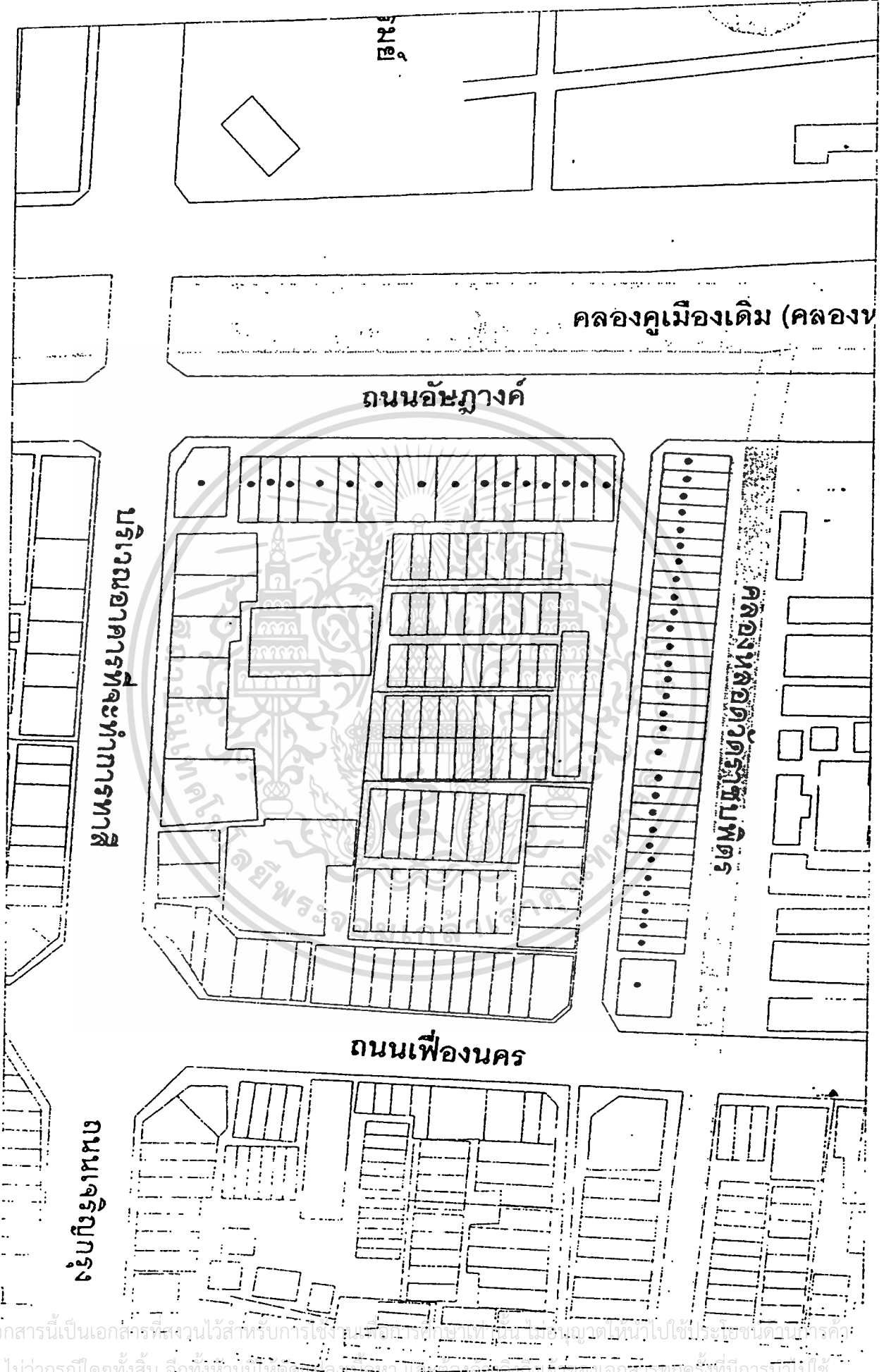
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
หรือการอื่นใดทั้งสิ้น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการผังเมืองของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิตยสารศิลปวัฒนธรรม

นิตยสารศิลปวัฒนธรรม

นิตยสารศิลปวัฒนธรรม

นิตยสารศิลปวัฒนธรรม

คลองคูเมืองเดิม (คลองข)

ถนนอัษฎางค์

อาคารที่ทำการทาสี

คณบดี

ถนนเฟื่องนคร

โรงเรียน

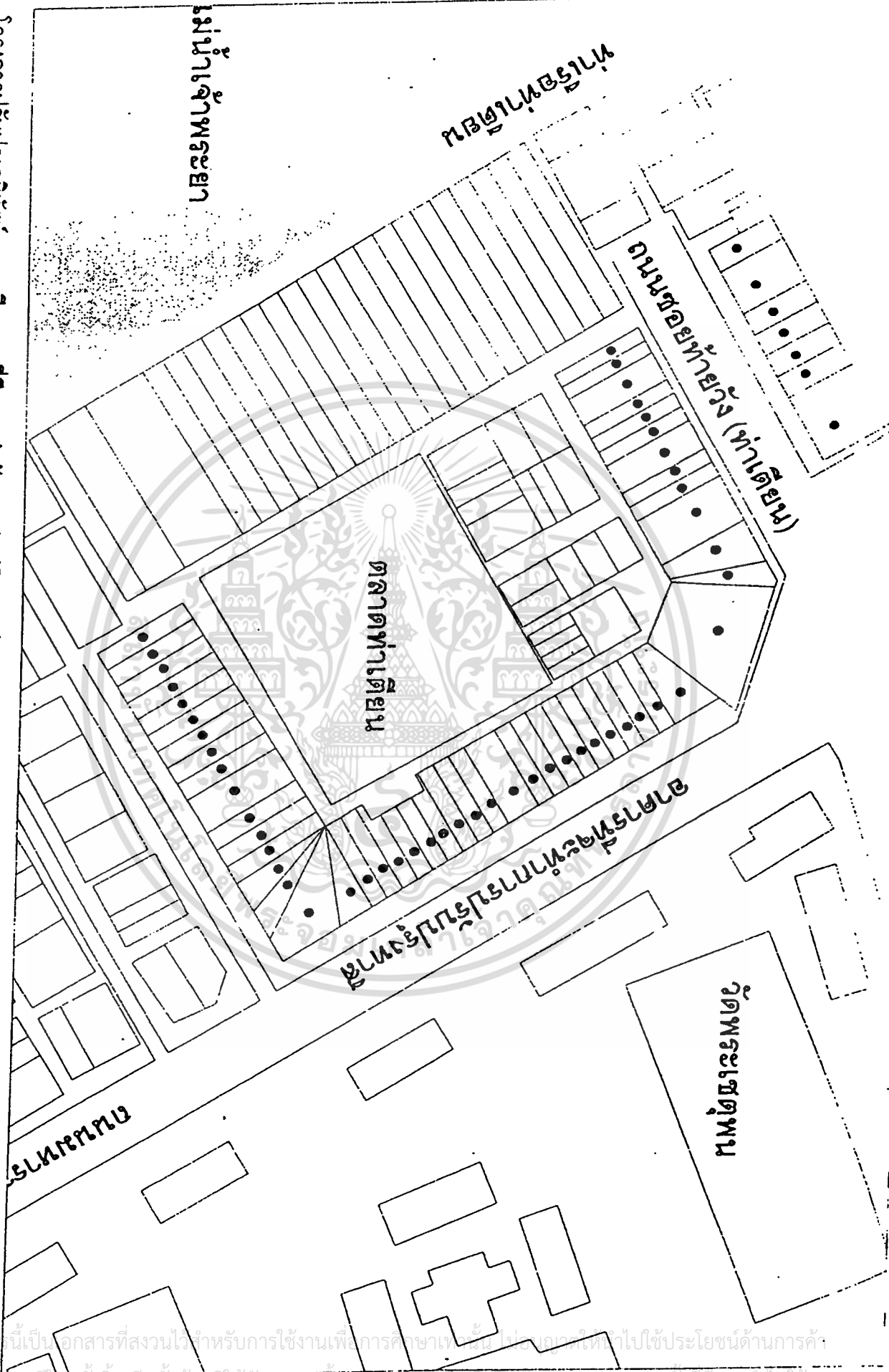
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกหรือเผยแพร่ข้อมูลใดๆของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และอาคารเรียน
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

● อาคารที่เสร็จแล้ว

● อาคารที่กำลังปรับปรุง
● อาคารที่ยังไม่เริ่มปรับปรุง

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ – สกุล นาย ศุภชัย เณรจาทิ
- วัน เดือน ปีเกิด 7 เมษายน 2517
- สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
- สถานที่อยู่ปัจจุบัน 297/90 ซ.วัดบัวขวัญ ถ.งามวงศ์วาน ต.บางกระสอ
อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
- ประวัติการศึกษา ปีการศึกษา 2543 สำเร็จการศึกษา ประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูง
สาขาวิชา สถาปัตยกรรม วิทยาลัยเทคนิคดุสิต
ปีการศึกษา 2547 สำเร็จการศึกษา ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา สถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้